

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Pracoviště historické sociologie

Bc. Tereza Klubalová

Volný čas žáků 5. třídy základní školy

Na základě výzkumu na základní škole „X“
v Pardubicích

Diplomová práce

Vedoucí práce doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.

Praha 2015

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. 5. 2015

Tereza Klubalová

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Blance Soukupové, CSc. za vedení mé diplomové práce, za její ochotu, vstřícnost a udílení užitečných rad. Dále bych chtěla poděkovat také ředitelce a třídní učitelce základní školy, které mi umožnily realizaci daného výzkumu.

Abstrakt

Diplomová práce „Volný čas žáků 5. třídy základní školy“ pojednává o vnímání volného času samotnými žáky a dále se soustředí na zmapování oblasti volnočasových aktivit a faktorů, které volný čas žáků utvářejí (rodiče, škola, kamarádi apod.). K dosažení zvolených cílů bylo použito kvalitativní výzkumné strategie. S žáky byl vyplněn krátký úvodní etnologický dotazník týkající se volnočasových aktivit, dále byl s nimi proveden polostrukturovaný (hloubkový) rozhovor a data získaná od žáků byla následně doplněna a částečně ověřena pomocí provedeného nezúčastněného pozorování. Práce poskytuje vhled do dětských představ o volném čase, které se do jisté míry shodují s odbornými představami, v něčem jsou však s nimi v zásadním rozporu. Dále je v práci ukázáno, že o nedostatku pohybu dětí nelze hovořit s všeobecnou platností a že mnohými odmítané (nad)užívání počítačů neslouží dětem jen k hraní her, ale slouží dětem i jako prostředek komunikace s vrstevníky a jako zdroj nových informací.

Abstract

Diploma thesis “Pupils’ Leisure Time at the Age of Eleven” deals with pupils’ reflection of their leisure time and it also focuses on surveying the field of leisure activities and the factors by which the pupils’ leisure time is formed (parents, school, friends etc.). To achieve defined goals the qualitative research strategy was chosen. At first, pupils filled in a brief ethnological questionnaire focused on leisure activities, then they were asked questions during the semi-structured (in-depth) interview and after that acquired data were supplemented and partially verified through non-participant observation. The diploma thesis brings an insight into children’s notions about leisure time, which is to some extent coincident with professional notions, however, in some aspects of the issue their point of view is completely different. Furthermore, the findings of the research point out that, generally, it is not possible to talk about the children’s lack of interest in physical activity and that (ab)using of computers which is refused by many people does not serve only to play games but also as a means of communication with children’s friends and as a source of new information.

Obsah:

Úvod.....	1
1 Cíl, vzorek, metody.....	3
1. 1 Cíl.....	3
1. 2 Vzorek.....	4
1. 2. 1 Profily dětských informátorů	4
1. 2. 2 Charakteristika základní školy, v níž probíhal výzkum	8
1. 2. 3 Volnočasové zázemí města Pardubice	11
1. 3 Metody	14
1. 3. 1 Dotazník.....	17
1. 3. 2 Polostrukturované rozhovory	20
1. 3. 3 Nezúčastněné pozorování	22
1. 3. 4 Komparace	23
2 Volný čas z pohledu vybraných titulů odborné literatury	25
2. 1 Definice volného času.....	25
2. 2 Vznik volného času a historický pohled na období dětství ve světle vybraných titulů odborné literatury	34
2. 3 Základní oblasti volného času dětí a dosavadní poznatky vybraných výzkumů....	40
3 Volný čas žáků 5. třídy zvolené základní školy v Pardubicích.....	48
3. 1 Vnímání volného času a jeho významu žáky 5. třídy zvolené základní školy.....	48
3. 2 Volnočasové aktivity žáků 5. třídy zvolené základní školy	55
3. 3 Faktory utvářející volný čas žáků 5. třídy zvolené základní školy	78
Závěr	87
Odborná literatura a prameny	93
Přílohy.....	i

Úvod

Volný čas dětí je v dnešní době jedním z velmi diskutovaných témat. Kvalitní osobní zájmy představují pro člověka významnou celoživotní oporu [Pávková a kol., 2002: s. 31]. Asi polovina volnočasových aktivit, jimž se lidé věnují v dospělosti, má ovšem svůj počátek právě v dětství [Šafr a kol., 2012: s.]. V tomto období je pro odhalování zájmů a nadání dětí mnohými zdůrazňován význam zájmových činností pravidelných, zejména zájmových kroužků [Hofbauer, 2004: s. 72]. Vzhledem k široké nabídce volnočasových aktivit a zájmových kroužků je ovšem třeba dětem s výběrem aktivit, jimž se budou věnovat, pomoci [Hofbauer, 2004: s. 44]. V tomto ohledu hrají jistě významnou úlohu rodiče dětí. Jejich vliv na dítě ovšem začíná od desátého roku dítěte poněkud oslabovat a na síle pomalu získává vliv vrstevníků a vrstevnických skupin [Šafr a kol., 2012: s. 118]. Z těchto důvodů se výzkum zaměřil na žáky 5. třídy základní školy, kterou navštěvují děti ve věku deseti a jedenácti let.

Významný důvodem, proč je o volném čase dětí v dnešní době tolik diskutováno, je proměna náplně jejich volného času související s nástupem nových aktivit, jimž se děti mohou ve volném čase věnovat. Jedním z hlavních „problémů“, o nichž se dnes tak často hovoří, je skutečnost, že se čím dál méně dětí věnuje sportu a pohybovým aktivitám [Sekot, 2013: s. 9]. Dalším diskutovaným bodem tohoto tématu je trávení volného času dětí u počítače a sledování televizních obrazovek, což může významně ovlivňovat výše zmíněný trend. Na téma volného času dětí již byly provedeny různé výzkumy. Jedním z větších výzkumů poslední doby, který se mj. tomuto tématu věnoval, je výzkum *Hodnotová orientace dětí ve věku 6 – 15 let* z roku 2011, jenž byl realizován Národním institutem dětí a mládeže. Tématu volného času se dotýká i *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků* vycházející z mezinárodního výzkumu uskutečněného v roce 2010 v rámci projektu HBSC.

Cílem této práce je vhlédnout hlouběji do volného času dnešního školáka, a to na základě kvalitativního výzkumu v 5. třídě jedné ze základních škol v Pardubicích. Práce má zprostředkovat chápání volného času dětí samotnými dětmi a tuto oblast blíže zmapovat. Dále se tato práce pokusí osvětlit některé z výše zmiňovaných problémů z hlediska motivací samotných dětí a jejich důvodů

k tomu, proč se některým konkrétním aktivitám věnují. V případě potvrzení trendu o stále menším množství pohybu dětí v jejich volném čase může výzkum pomoci s motivováním školáků k účasti na pohybových aktivitách. Výzkum také pomůže osvětlit, z jakých důvodů tráví děti stále více času využíváním počítačů, mobilních telefonů, případně jiných moderních technologií. Právě jejich rozvoj přinesl v historicko-sociologické perspektivě určitou proměnu trávení volného času dětí.

1 Cíl, vzorek, metody

1.1 Cíl

Předmětem výzkumu bude volný čas žáků jedné 5. třídy základní školy, která se nachází na okrajovém sídlišti Pardubic, středně velkého průmyslového města ležícího na východě Čech. V odborné literatuře se objevují dva základní způsoby definování volného času i množství jeho konkrétních definic (viz kap. 2). Pro potřeby tohoto výzkumu byla zvolena jako výchozí definice volného času ta, podle níž je volný čas časem, „který není vymezen ani obsahově ani časově“ [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 144]. Jak ale tento pojem chápou dnešní děti? Výzkum se pokusí zodpovědět otázku, co rozumí děti vybrané 5. třídy pojmem volný čas a jak si jej vůbec vykládají. Vnímání volného času může být také určující pro to, zda vůbec volný čas dětem podle jejich představ zbývá a kolik ho mají. Dále přinese výzkum odpověď na to, k čemu volný čas dětem slouží a jaký význam mu přisuzují. Dle odborné literatury může sloužit stejně dobře odpočinku, zábavě, ale i sebevzdělávání [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 144]. Dalším z cílů výzkumu bude přinést odpověď na otázku, jakým volnočasovým aktivitám se dnešní děti věnují. Důraz bude kladen zejména na to, jak pestré jsou tyto aktivity a zda skutečně hrají ve volném čase děti určující roli televizní obrazovky a monitory počítačů, případně jiná interaktivní média, nebo zda si děti ve volném čase nacházejí i jinou zábavu, o které se již tolik nehovoří [7: s. 71]. Pozornost bude věnována i pohybu, a to nejen sportovním aktivitám, ale i pohybovým aktivitám obecně. Nelze sice srovnávat házení míče na koš se sportovním utkáním v košíkové, nicméně obě aktivity jsou zcela odlišné od sledování televize z pohodlí domácí pohovky. Co všechno ale volný čas ovlivňuje a co určuje, jakou povahu budou mít volnočasové aktivity dítěte? I tato otázka bude jedním z cílů výzkumu. Pozornost bude soustředěna především na rodinné zázemí dítěte, na rodiče, sourozence, ale i na prarodiče. Zohledněn musí být i vliv školy a dětských kamarádů, stejně jako volnočasová nabídka města a vůbec celkové prostředí, kde má dítě možnost trávit svůj volný čas.

Výzkumné otázky:

1. Co je volný čas v pojetí žáků 5. třídy zvolené základní školy?

2. Jaké volnočasové aktivity vyplňují volný čas žáků 5. třídy zvolené základní školy?
3. Jaký význam prisuzují žáci 5. třídy zvolené základní školy volnému času?
4. Shodují se představy o volném čase žáků 5. třídy zvolené základní školy s odbornou literaturou?
5. Jaké faktory se podílejí na utváření volného času žáků 5. třídy zvolené základní školy?

1. 2 Vzorek

1. 2. 1 Profily dětských informátorů

Dětszí informátoři jsou žáky páté třídy zvolené základní školy, která je jedinou základní školou na daném sídlišti v Pardubicích. V pátém ročníku jsou ve školním roce 2014/2015 otevřeny dvě třídy. Vybranou třídu navštěvuje šestnáct dívek a dvanáct chlapců.

Výzkumu se zúčastnilo celkem dvanáct dětí. Osm dětí ze vzorku jsou dívky, dvě z rodin s vyšším socioekonomickým statusem, čtyři z rodin se středním a dvě s nižším socioekonomickým statusem. Čtyři děti ze vzorku jsou chlapci, dva z rodin s vyšším socioekonomickým statusem, jeden z rodiny se středním a jeden s nižším socioekonomickým statusem. Devět dětských informátorů, tři chlapci a šest dívek, pochází z nukleární rodiny, rodiče tří dětských informátorů, jednoho chlapce a dvou dívek, jsou rozvedení. Dvě z těchto rozvedených matek již žijí ve společné domácnosti s novým partnerem a jsou na mateřské dovolené. Jedná se o matku jedné dívky a jednoho chlapce. Všichni dětszí informátoři kromě jednoho mají alespoň jednoho žijícího prarodiče, s kterým se vídají. Výjimkou je dívka, která prarodiče nemá a jejíž rodiče jsou rozvedení. Pět dětí, jeden chlapec a čtyři dívky, má staršího sourozence, čtyři děti, dva chlapci a dvě dívky, mají jednoho nebo dva mladší sourozence, dvě děti, jeden chlapec a jedna dívka, mají mladšího i staršího sourozence, jedna dívka je jedináček. Čtyři děti pocházejí z rodiny, kde má alespoň jeden z rodičů vysokoškolské vzdělání, čtyři děti mají minimálně středoškolsky vzdělané rodiče a rodiče zbylých čtyř dětí jsou buď vyučeni, nebo jejich vzdělání neznáme.

Vzorek je sevřen příslušností dětí do stejné školní třídy. Na děti tak působí stejné školní i třídní prostředí a jsou ovlivněny působením jedné třídní učitelky, s kterou se denně setkávají na téměř všech vyučovacích hodinách. Pro tento věk školáků je rovněž typické vytváření přátelských vazeb, které vznikají zejména v onom rámci školní třídy. Do výzkumu byl tedy zapojen jen určitý počet dětí z dané třídy, jejich výpovědi se ovšem s velkou mírou pravděpodobnosti mohou podobat přinejmenším některým jiným žákům (zejména pokud se například výzkumu účastnila dívka, která popisovala volnočasové aktivity, kterým se věnuje spolu se svojí kamarádkou, jež ovšem do výzkumu zapojena nebyla. Přesto byly během výzkumu získány některé informace i o jejím volném čase). Konečné závěry učiněné z výpovědí dvanácti dětí sice nemůžeme vztahovat na zbývající školáky ze třídy, na druhou stranu je pravděpodobné, že minimálně určitá tvrzení by byla výpověďmi dalších žáků ze třídy potvrzena.

Problémem vzorku je jeho genderová nevyváženost. Tato skutečnost se však již nedala nijak ovlivnit, neboť doplnění počtu chlapců z vedlejší třídy by nebylo vzhledem k sevřenosti zvoleného vzorku vhodné. Stejně tak opětovné žádání rodičů chlapců o souhlas s jejich účastí ve výzkumu by se z etického hlediska nehodilo. Nicméně i během rozhovorů s chlapci byla snaha získat informace i o jejich vrstevnících a kamarádech a o jejich (společných) volnočasových aktivitách.

Následující stručné charakteristiky jednotlivých dětských informátorů byly vypracovány na základě informací, které v průběhu výzkumu informátoři uvedli. Jelikož se jedná o výpovědi dětí, je třeba počítat se skutečností, že mnohé informace děti znají jen nepřesně, případně vůbec. To se týká zejména vzdělání rodičů a jejich zaměstnání. Získané informace jsou tedy uvedeny tak, jak je uvedli jednotliví informátoři. Údaje, které od dětí získány nebyly, jsou v jednotlivých charakteristikách dětí vynechány. V rámci možností jsou tedy u každého dítěte uvedeny tyto údaje: pohlaví, věk, úplnost nukleární rodiny, dále informace o tom, zda má dítě sourozence a zda má alespoň jednoho žijícího prarodiče (= *prarodiče*), dále pak vzdělání rodičů a jejich povolání, bydliště rodiny, přání dítěte týkající se jeho budoucího povolání, zájmové kroužky, které dítě

navštěvuje, a informaci o tom, zda má domácí zvíře. Krátce je u každého dítěte charakterizován i jeho přístup k výzkumu.

I1: dívka, 11 let, rodiče rozvedení, matka žije v domácnosti s novým partnerem, bratr 22 let, malý bratr (miminko), prarodiče, rodiče minimálně středoškolské vzdělání, matka na mateřské dovolené, otec manažer v (hypoteční) bance. Bydlí mimo Pardubice. Chtěla by být návrhářka, nebo by se ráda starala o zvířátka. Navštěvuje zájmový kroužek tancování. Doma má psa. Dívka během rozhovorů hovořila velmi otevřeně, uvedla, že je ráda, že se může někomu vypovídat.

I2: chlapec, 10 let, rodiče rozvedení, matka žije v domácnosti s novým partnerem, bratr 7 let, bratr 2 roky, prarodiče, matka minimálně maturitu, je na mateřské. Bydlí na daném sídlišti. Neví, čím by chtěl v budoucnu být. Navštěvuje zájmový kroužek capoeira¹. Doma má psa. Na počátku každého rozhovoru byl chlapec poněkud uzavřený, v průběhu rozhovorů se ovšem rozpovídal.

I3: chlapec, 10 let, nukleární rodina, bratr 13 let, prarodiče, matka manažerka v Terranově², otec voják. Bydlí na daném sídlišti. Chtěl by být fotbalistou, nebo stavitelem. Dvakrát týdně chodí na fotbal. Doma má morče. Chlapec se snažil na otázky odpovídat vždy výstižně, ani stroze, ani rozvláčně, často se zamýšlel.

I4: chlapec, 10 let, nukleární rodina, devět sourozenců (dva nevlastní), Rom, prarodiče. Bydlí v centru Pardubic. Chtěl by být hasičem, příslušníkem bezpečnostní služby, nebo policistou. Navštěvuje zájmový kroužek break dance. Doma měl morče. Chlapec odpovídal na otázky tak, jak ho v první chvíli napadlo, většinou se nesnažil o odpovědích moc přemýšlet.

I5: dívka, 11 let, nukleární rodina, sestra (na střední škole), prarodiče, otec minimálně gymnázium, matka pracovnice v Profi Creditu, otec zámečnick. Bydlí na daném sídlišti. Chtěla by být letuškou, herečkou, chemičkou, nebo právničkou. Navštěvuje zájmový kroužek disco dance a hru na kytaru. Doma má morče. Dívka byla veselá, povídavá, během rozhovoru se chovala nenuceně a přirozeně.

¹ Capoeira je brazilské bojové umění, které v sobě spojuje akrobacii, hudbu, tanec a bojové prvky [9].

² Obchod s italskou módou.

I6: dívka, 11 let, nukleární rodina, bratr 8 měsíců, prarodiče, matka maturitu, otec si v dospělosti doplňoval vzdělání, matka administrativní pracovnice. Bydlí na daném sídlišti. Ještě neví, čím by chtěla v budoucnu být. Navštěvuje zájmový kroužek tancování a angličtinu. Doma má morče. Dívka byla poněkud stydlivá, na otázky se ovšem snažila odpovídat.

I7: dívka, 10 let, nukleární rodina, sestra (na vysoké škole), prarodiče, matka i otec výuční list, matka vyrábí kabely k letadlům a počítačům, otec pracovník ve stavební firmě, pokládá střechy. Bydlí na daném sídlišti. Chtěla by být zvěrolékařkou. Třikrát týdně navštěvuje zájmový kroužek tancování. Zvíře doma nemá, sestra a otec mají alergii. Dívka odpovídala na otázky spíše stroze, byla trochu stydlivá.

I8: dívka, 11 let, rodiče rozvedení, matka žije v domácnosti bez nového partnera, sestra 14 let, nemá prarodiče, matka pracovnice ve Foxconnu. Bydlí na daném sídlišti. Chtěla být právnička, žokejka, učitelka, nebo herečka, teď neví. Navštěvuje zájmový kroužek disco dance. Doma má psa. Dívka hovořila během rozhovorů velmi otevřeně, často měla potřebu se s něčím svěřit.

I9: dívka, 10 let, nukleární rodina, jedináček, prarodiče, matka má školu o pekařství, pracuje u počítače (zřejmě účetní), otec má dvě práce. Bydlí na daném sídlišti. Chtěla by být zvěrolékařkou nebo letuškou. Navštěvuje zájmový kroužek zpívání, hry na klavír a hudební nauku. Doma má psa, kočku a rybičky. Dívka se během rozhovoru chovala přirozeně, bez problémů odpovídala na otázky.

I10: dívka, 11 let, nukleární rodina, bratr 8 let, sestra 5 let, prarodiče, matka „školu nemá“, otec vyučený kuchař, vyrábí koberce do aut. Bydlí na daném sídlišti. Chtěla by být zvěrolékařkou, nebo sestřičkou. Nenavštěvuje žádný zájmový kroužek. Měla doma dva psy. Dívka byla během rozhovoru v celku povídavá, výzkum ji neznervózněl.

I11: chlapec, 11 let, nukleární rodina, bratr 7 let, prarodiče, matka si střední školu, otec dvě vysoké školy, oba rodiče pracovníci na finančním úřadě. Bydlí mimo Pardubice. Chtěl by být zubařem, nebo doktorem. Dvakrát týdně chodí na fotbal,

navštěvuje zájmový kroužek hry na klávesy, bojových sportů – sebeobranu a stolní tenis, je členem sboru dobrovolných hasičů. Doma zvíře nemá. Chlapec byl během rozhovorů na jednu stranu spíše zamlklý, snažil se ale odpovídat na otázky výstižně a ne příliš stroze.

I12: dívka, 10 let, nukleární rodina, sestra 19 let, prarodiče, otec vysokoškolské vzdělání, matka vypomáhala na zahradě v jedné obci Pardubického kraje, otec elektrikář u Českých drah. Bydlí na daném sídlišti. Chtěla by být kuchařkou, trenérkou koní, nebo bohatou osobou – zpěvačkou, nebo herečkou. Navštěvuje zájmový kroužek atletiky a aerobiku. Doma má činčilu. Dívka byla velmi upovídaná. Během rozhovorů se mnohokrát odchýlila od diskutovaného tématu.

1. 2. 2 Charakteristika základní školy, v níž probíhal výzkum

Základní škola³, v níž byl realizován výzkum, se nachází na jednom z okrajových sídlišť města Pardubice. Výstavba tohoto sídliště byla zahájena v 70. letech 20. století a na konci 80. let začala výstavba poslední sídlištní stavby⁴. Na novém sídlišti byly vystavěny byty pro zhruba dvanáct tisíc obyvatel. Od roku 1994 je škola příspěvkovou organizací, která vykonává činnost základní školy, školní jídelny a zajišťuje i provoz školní družiny. Ve škole probíhá výuka podle školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Klíč k vědění. Podle něj se má výuka na škole zaměřit na předávání znalostí a dovedností, které žáci budou moci uplatnit v praxi oproti kladení důrazu na encyklopedické znalosti. Daný vzdělávací program rovněž přikládá význam výuce cizích jazyků a podpoře výuky na počítačích. Cílem výuky má být tedy dobré uplatnění žáka v budoucím životě. Škola se skládá z pěti pavilónů, pavilonu I. stupně a školní družiny, pavilonu II. stupně, pavilonu školní jídelny, pavilonu tří tělocvičen a pavilonu šaten. V roce 2010 byla dokončena celková rekonstrukce školy. Na prvním a druhém stupni je otevřeno dvacet jedna tříd. Ve škole se nachází osmnáct kmenových tříd, deset odborných učeben, multimediální studovna, hudební a společenský sál pro šedesát osob, dvě počítačové učebny, učebna klávesových nástrojů, Lego učebna a šest učeben s interaktivními tabulemi. V patrech, kde se nalézají kmenové třídy, jsou

³ <http://www.zsXXX.cz>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

⁴ <http://www.ipardubice.cz/rozvoj-pardubic-po-roce-1945/#XXX>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

dětem na chodbě k dispozici pohovky. Prostory bývalého školního pozemku slouží jako „zelená učebna“, v níž se děti mohou učit v přírodě, nebo jsou využívány jako odpočinkový prostor pro školní družinu. Tělocvičny jsou během všedních dnů využívány v době po skončení výuky sportovními oddíly. V sobotu je možno pronajmout si tělocvičny zájemci z řad veřejnosti, v neděli jsou pak tělocvičny uzavřeny. V areálu školy se nachází i venkovní sportovní hřiště, které slouží během příznivého počasí v dopoledních hodinách k výuce tělesné výchovy, odpoledne je pak hřiště zpřístupněno pro veřejnost, stejně jako o víkendech a o prázdninách. Na nově zrekonstruovaném hřišti se nachází fotbalové hřiště a hřiště na nohejbal a volejbal, okolo nich vede běžecká dráha. Dále zde nalezneme hřiště na košíkovou oběhnané plotem a další hřiště využitelné k různým sportům.

V dopoledních hodinách mají žáci po skončení výuky možnost navštěvovat ve škole zájmové kroužky⁵. Pro páté třídy je dětem dostupný kroužek aerobiku a Hudební škola Roland nabízí školákům výuku hry na keyboard nebo na flétnu a výuku pop zpěvu. Kurzovné zájmových kroužků Hudební školy Roland činí čtyři sta dvacet korun za měsíc. Měsíční poplatek za aerobik činí sto korun. V areálu základní školy nabízí zájmové kroužky rovněž nezisková společnost Kroužky⁶, která v České republice pořádá kurzy pro děti v areálech mateřských a základních škol. Děti tak není nutné na kroužky nikam doprovázet, což ušetří čas rodičům, ale i dětem. Na dané základní škole jsou pro děti otevřeny kroužky Atletika, Bojové sporty a sebeobrana, Gumičkování – loom bands, Stolní tenis, Tenis, Vědecké pokusy a Zumba. Pololetní kurzovné se pohybuje od šesti set sedmdesáti pět do tisíc sto sedmdesáti pěti korun, přičemž kroužky, ve kterých děti pracují s nějakým materiálem, jsou dražší než zbylé kroužky z nabídky. Dalším volnočasovým střediskem pro děti je kulturní dům⁷, který se na daném sídlišti nachází. Děti zde mohou navštěvovat Taneční přípravku Arco, Zdravotní tělesnou výchovu pro školní děti, kurzy hry na kytaru, flétnu a na klavír nebo pěvecký sbor Zvoneček. Dále zde mohou děti navštěvovat kurzy keramiky a angličtiny. Pololetní kurzovné se pohybuje v rozpětí od šesti set do patnácti set

⁵ <http://www.zsXXX.cz/zajmove-krouzky>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

⁶ <http://www.krouzky.cz>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

⁷ <http://www.kcpardubice.cz/Pronajmy/120/kulturni-dum-XXX.html>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

padesáti korun. V budově kulturního domu mohou děti navštěvovat také například tréninky capoeiry. V centru sídliště funguje moderní sportovní a pohybové centrum⁸, kde se mohou do dětského programu zapojit i děti, zejména dívky, které si mohou v rámci kurzu vyzkoušet základy aerobiku, step aerobiku, bosu, jumpingu, tance či zumbly a základy několika druhů tanců (hip hop, funky, latina, street). Roční vstup jednou týdně stojí patnáct set korun, dvakrát týdně dva a půl tisíce korun. Mimo organizované aktivity, které sídliště nabízí, mají děti možnost trávit volný čas i na několika hřištích. Hned vedle areálu školy, po jeho levé straně, se nacházejí tři volně přístupné prostory. Na betonovém hřišti opatřeném ze dvou protilehlých stran vysokým oplocením se vyžijí zejména chlapci, kteří zde mohou hrát fotbal, nebo pozemní hokej. Hned přes chodník se nachází hřiště „Opávia“, kde jsou dřevěné prolézačky se skluzavkou a houpačkami a pískoviště, na němž si hrají menší děti. Podél hřiště je umístěno osm laviček. Kousek dále vedle těchto dvou hřišť je umístěná „lanovka“. Na protilehlých koncích pískem pokryté plochy jsou umístěny dva dřevěné domečky, mezi nimiž je nataženo lano a na něm je zavěšena kotva, která dítě převezde z jednoho domečku do druhého. Hned vedle venkovního školního hřiště jsou umístěny venkovní „posilovací stroje“, které může využívat široká veřejnost. Nedaleko základní školy se také nachází dětské hřiště „Drak“, kde mohou děti využít dřevěné prolézačky, zavěšená lana a houpačky pro nejmenší. O něco dále se od základní školy nachází další dětské hřiště „Hrádek“. Zde je na malém kopečku postavena dřevěná stavba se skluzavkou a prolézačkami pro děti, která svým vzhledem připomíná hrad na vrcholu kopce. Všechna tato dětská hřiště jsou umístěna blízko školy a od sebe leží zhruba pět minut chůze. Dále se na sídlišti nachází několik „obyčejných“ hřišť, která jsou více méně všechna po rekonstrukci, nachází se na nich plocha pro herní aktivity dětí a několik houpaček, případně pískovišť pro nejmenší. Přes pole sousedící s okrajem sídliště, asi 5 minut chůze, funguje od roku 1999 farma Apolenka⁹. V rámci Apolenky je provozována hiporehabilitace pro duševně nemocné a handicapované a jezdecká škola pro děti i dospělé. Předškolním i školním třídám jsou nabízeny environmentální programy, v rámci nichž mají děti

⁸ <http://www.sportlife-pce.cz>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

⁹ <http://www.apolenka.org>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

možnost vidět spoustu domácích zvířat (koně, osly, krávy, ovce, kozy, lamy, morčata, králíky apod.), která jsou zde chována, a dozvědět se o nich zajímavé informace. Dále je zde umístěno dětské hřiště, naučná stezka a ohniště. Farma je přístupna i široké veřejnosti. Sídliště je ze dvou stran obklopeno lesy, které jsou z části upraveny pro procházky či jiné sportovní aktivity pro veřejnost. Sídliště je od centra města vzdáleno cca patnáct minut městskou hromadnou dopravou.

1. 2. 3 Volnočasové zázemí města Pardubice

O Pardubicích, ležících na východě Čech, pochází první dochovaná písemná zmínka již z konce 13. století [Šebek a kol., 1990: s. 36]. Jejich nejmohutnější rozvoj ovšem nastal s příchodem průmyslové revoluce do českých zemí. Na přelomu 19. a 20. století prošly Pardubice jedním z nejvýznamnějších etap svého rozvoje a dnes jsou městem s výraznou správní, obytnou, obslužnou a výrobní funkcí hradecko – pardubické aglomerace. Město je důležitým uzlem železniční dopravy a od roku 1995 je zde také pro civilní provoz využíváno původně vojenské letiště. Pardubice jsou průmyslově založené město. Nalezneme zde Pardubickou rafinérii minerálních olejů (tzv. PARAMO) nebo chemický podnik Synthesia. Město je také spojováno s mnoha významnými sportovními akcemi, jako je dostihový závod Velká pardubická, závod motocyklů na ploché dráze Zlatá přilba, tenisová juniorka či šachový turnaj Czech Open, na které pravidelně přijíždějí účastníci z mnoha evropských zemí. Ke dni 1. 1. 2013 mělo město Pardubice 89 467 trvale žijících obyvatel [ČSÚ: Databáze demografických údajů za obce ČR – obec Pardubice¹⁰]. Celkový počet obyvatel řadí Pardubice na 10. místo v pořadí měst podle počtu obyvatel v České republice. Ke dni 26. 3. 2011 žilo v Pardubicích 12 % obyvatel se základním vzděláním či bez něj (z toho 201 osoba bez vzdělání) a 26,2 % se středním vzděláním včetně vyučení. Úplného středního vzdělání včetně nástavbového a vyššího odborného dosáhlo 31,3 % obyvatel, 13,4 % mělo vysokoškolský titul, zbytek byl bez uvedení údaje o vzdělání [ČSÚ: SLDB 2011, ke dni 26. 3. 2011¹¹]. V Pardubicích bylo ve školním roce 2012/2013 otevřeno třicet tři mateřských škol a dvacet jedna

¹⁰ http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm, dostupné ke dni 23. 1. 2015

¹¹ <http://vdb.czso.cz>, dostupné ke dni 23. 1. 2015

základní škola. Střední vzdělání nabízí devatenáct středních odborných škol a odborných učilišť, čtyři střední školy gymnaziálního typu a jedna konzervatoř [ČSÚ: Školská zařízení¹²]. Ve městě sídlí Univerzita Pardubice, která nabízí pestrou nabídku studijních oborů.

Kulturní vyžití občanům v Pardubicích¹³ může poskytnout Východočeské divadlo, Východočeské muzeum, Východočeská galerie či Komorní filharmonie. Co se týče nabídky pro děti, ty mohou navštěvovat například divadelní představení pro děti pořádaná na Malé scéně Východočeského divadla, nebo mohou zhlédnout nejnovější filmovou nabídku v jednom ze dvou pardubických multikin – v Cinestaru či Cinema City. Poslední klasické kino v Pardubicích, Kino Dukla, ukončilo svou činnost na jaře 2013. I nadále však v budově kulturního domu probíhají nejrůznější programy pro děti, jak jednorázové, tak pravidelné. V krajské knihovně je dětem k dispozici celé jedno oddělení vyhrazené literatuře pro děti a mládež. Vedle tohoto oddělení se nachází na stejném patře i klubovna, kde probíhají různé doprovodné akce pro děti.

Dále mohou děti využít pestrou nabídku zájmových kroužků, která je ve městě k dispozici. Dům dětí a mládeže ALFA¹⁴, jehož zřizovatelem je od roku 1975 město Pardubice, nabízí dětem ve věkové kategorii deset a jedenáct let kroužky pohybové výchovy¹⁵, hudby¹⁶, techniky¹⁷, keramiky a lidové tvorby, informatiky¹⁸, výtvarné a společenské činnosti¹⁹, přírodovědy²⁰, tance²¹, cizího jazyka (Angličtina), sportu²² a Fashion klub pro dívky. Odloučené pracoviště

¹²http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?vo=null&childsel0=5&cislotab=VZD6010UC&voa=tabulka&go_zobraz=1&aktualizuj=Aktualizovat&childsel0=5&pro_4_86=555134, dostupné ke dni 23. 1. 2015

¹³ <http://www.pardubice.eu>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

¹⁴ <http://www.ddmalfa.cz>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

¹⁵ Aerobik, Buď fit, Gymnastická průprava, Míčové hry, Sportovní gymnastika, Street dance, Všesportovky, Základy gymnastiky

¹⁶ Hra na kytaru, Hra na altovou flétnu, Hra na zobcovou flétnu, Hudební nauka, Základy hry na kytaru

¹⁷ Malý kutil, Letečtí modeláři

¹⁸ Fotografujeme pro radost, Počítače, Psaní všemi deseti

¹⁹ Malířská výtvarná dílna, Vaření, Výtvarná dílna, Výtvarné tvořeníčko, Základy šití

²⁰ Akva&tera, Čiperky, Chovatelé, Kamarád – zálesák, Rybáři, Veverky

²¹ Baby's Latin dance, Dětská lidová muzika, Folklorní soubor Holoubek, Folklorní soubor

Radost, Folklorní zpěv, taneční kurzy HPM Dance Studio, Lidový tanec a zpěv, Orientální tanec

²² Airsoft, Basketbal, Florbal, Hokejbal, Kulečnick, Radiový orientační běh, Sálková kopaná, Stolní tenis, Šachy

Domu dětí a mládeže DELTA²³ dětem v 5. třídě nabízí další zájmové kroužky hudby²⁴, sportu²⁵, přírodovědy²⁶, estetiky²⁷, tance²⁸, bojových sportů (Airsoft, Sebeobrana), techniky²⁹, jazyků³⁰, informatiky³¹, dramatické výchovy. Ceny zájmových kroužků se pohybují zhruba od sedmi set do dvanácti set padesáti korun za školní rok. Dalším zařízením nabízejícím školákům zájmové kroužky je Dům dětí a mládeže BETA. V něm mohou děti navštěvovat kroužky výtvarného zaměření, hudebního zaměření (zde navíc oproti již uváděným Elektrická kytara, Housle, Bici), jazyková nabídka je zde rozšířena o francouzský a španělský jazyk, v nabídce sportovních kroužků najdeme kroužek Vodáci a děti zde také mohou navštěvovat mj. kroužky Počítačová grafika, Digitální fotografie či Toulky pardubickou minulostí. Děti v Pardubicích dále mohou navštěvovat kurzy plavání³², házené (např. DHK Pardubice), veslování (Český veslařský klub Pardubice) či nejrůznější taneční školy a skupiny³³. Širokou nabídku pohybových kroužků a kurzů pro děti doplňuje i Tělovýchovná jednota Sokol Pardubice³⁴ (Oddíl sokolské všestrannosti, Oddíl sportovní gymnastiky, Oddíl volejbalu).

V zimních měsících je veřejnosti umožněno bruslit na ledové ploše zimního stadionu, v letních měsících se pak ve městě konají akce Pardubice na bruslích, kdy je část komunikací v centru města uzavřena pro bruslaře na kolečkových bruslích z řad široké veřejnosti. V létě i v zimě je také dětem k dispozici nově zrekonstruované Aquacentrum³⁵, kde mohou využít kromě plaveckého bazénu i skluzavky, tobogány, umělé vlnobití, masážní vířivky a další vodní atrakce.

²³ <http://www.ddmalfa.cz>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

²⁴ Skupinová flétna, Skupinová kytara, Skupinový klavír

²⁵ Aerobic, Badminton, Basketbal, Florbal, Míčové hry, Plavání, Stolní tenis, Šachy, Zdravotní cvičení

²⁶ Astronomie, Astronomické praktikum, kroužek Chovatelský Staré Čivice, Malý zdravotník, Přírodovědný, Rybáři, Úžasné fyzikální experimenty

²⁷ Keramika, Papírohrátky, Papíroví stavitelé, Šikulky, Švadla Madla, Točení na hrnčířském kruhu, Toulky světem umění, Výtvarka s Magdou, Výtvarný kroužek

²⁸ Břišní tance, Country tance, Dance team, Dance with me, Mažoretky, Street dance, Taneční a pohybová škola

²⁹ Dopravní kroužek, Elektrotechnický kroužek, Fotografický kroužek, Plastikové a letecké modeláře, Železniční modeláře

³⁰ Anglický jazyk, Německý jazyk, Ruský jazyk

³¹ Gametime on PC, Počítače, Programování

³² např. Plavecký klub Pardubice, Sportsteam.cz

³³ např. Pohybové studio Hroch či Clap Dance Pardubice

³⁴ <http://www.sokolpardubice.cz/cs>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

³⁵ <http://www.aquapce.cz>, dostupné ke dni 6. 5. 2015

1.3 Metody

Pro realizaci daného výzkumu a zodpovězení stanovených výzkumných otázek byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. Podle pedagogů Švaříčka a Šed'ové [Švaříček, Šed'ová, 2007: s. 24] je cílem kvalitativního výzkumu snaha o prozkoumání určitého široce definovaného jevu, a to co nejvíce do hloubky, a přinesení maximálního množství informací o tomto jevu. Logika výzkumu je při tom induktivní, což znamená, že pravidelnosti jsou hledány až po sesbírání dostatečného množství dat a na základě těchto pravidelností jsou formulovány předběžné závěry, které jsou během výzkumu dále ověřovány. Daný výzkum vychází z etnografického přístupu, který má svůj původ v oborech antropologie a sociologie [Hendl, 2005, s. 54, s. 117 - 121]. Hendl charakterizuje etnografický výzkum obecně jako výzkum, jehož cílem je získat holistický obraz určité skupiny, instituce nebo společnosti. Badatelé dnes zkoumají zejména skupiny, jež jsou součástí jejich vlastní společnosti. Hlavními metodami práce jsou pozorování a rozhovory, na jejichž základě se výzkumník snaží co nejlépe zachytit každodennost jedinců a porozumět tomu, co se v ní odehrává. Mikroetnografický přístup se zaměřuje na konkrétní sociální jednotku nebo na procesy probíhající uvnitř malé skupiny, přesto se snaží přinést holistický pohled na zkoumaný problém a poukázat na kontextuální faktory, které jej ovlivňují. V rámci tohoto přístupu je zmírněn požadavek na to, aby výzkumník pobýval v terénu delší dobu.

Metody, které byly v rámci kvalitativní strategie zvoleny pro tento výzkum, jsou tři: etnologický dotazník zejména pro fázi předvýzkumu, polostrukturovaný (hloubkový) rozhovor jako hlavní výzkumná metoda, nezúčastněné pozorování pro doplnění získaných poznatků a komparace³⁶.

Třídní učitelka byla dopředu informována o zamýšleném průběhu výzkumu. Na jeho počátku dětem rozdala informované souhlasy pro rodiče a seznámila děti s tím, o co se jedná (stejně informace byly obsaženy i v samotném informovaném souhlasu). Dětem zdůraznila, že účast ve výzkumu není pro nikoho povinná. Dětem byly domů pro rodiče rozdány informované souhlasy, neboť souhlas rodičů s účastí dětí ve výzkumu žádala ředitelka školy vzhledem k charakteru výzkumu

³⁶ Data z etnologického dotazníku byla sebrána v prosinci 2014, v lednu a začátkem února 2015 byly provedeny rozhovory a v dubnu pak nezúčastněné pozorování.

(rozhovory s jednotlivci, zvukový záznam rozhovoru). V informovaném souhlasu bylo rodičům vysvětleno, že se jedná o výzkum volného času dětí 5. tříd, který bude podkladem pro sepsání diplomové práce. Dále bylo uvedeno, co účast ve výzkumu pro dítě obnáší, tedy že dítě v případě souhlasu rodičů vyplní dotazník týkající se volnočasových aktivit a bude s ním proveden rozhovor na stejné téma. V informovaném souhlasu byla dále zaručena anonymizace získaných dat i osobních údajů každého dítěte. Rodiče také byli seznámeni s tím, že během rozhovoru bude pořízen jeho zvukový záznam, který bude sloužit pro lepší zpracování informací a nebude nikde zveřejněn. V závěru byli rodiče informováni o tom, že účast ve výzkumu není pro nikoho povinná. Poté byli rodiče dotázáni, zda souhlasí, aby se jejich dítě výzkumu účastnilo. S vědomím toho, že pro některé rodiče může být problematické pořizování zvukového záznamu rozhovoru s jejich dítětem, byla rodičům nabídnuta i varianta účasti ve výzkumu, ovšem bez pořízení audionahrávky. Rodiče tedy odpovídali na dvě otázky: (1) zda souhlasí s účastí jejich dítěte ve výzkumu a (2) zda souhlasí s pořízením zvukového záznamu rozhovoru. Informované souhlasy byly poslány všem rodičům a od všech rodičů se také vrátily vyplněné. S účastí ve výzkumu ovšem souhlasilo jen dvanáct rodičů, rodiče osmi dívek a čtyř chlapců, z toho pouze rodiče dvou dětí (jedné dívky a jednoho chlapce) využili možnost účasti bez pořízení zvukového záznamu. Zdá se tedy, že pořizování audionahrávky nehrálo při rozhodování rodičů velký vliv. Jelikož rodiče své důvody k odmítnutí nesdělili, nemůžeme s určitostí říci, co bylo příčinou tak malé ochoty rodičů dát svůj souhlas k výzkumu. Zdá se, že pro třídní učitelku nebyla míra souhlasu rodičů ničím zvlášť překvapivým. Při sběru vyplněných papírů od rodičů jedna dívka žádala o nový informovaný souhlas, protože svůj původní někde ztratila. Na základě těchto skutečností a na základě provedených rozhovorů, kde v závěru padly otázky i na to, zda se děti chtěly účastnit dobrovolně a zda to rodičům vadilo, se zdá, že na rozhodování o tom, zda se děti budou či nebudou výzkumu účastnit, se podíleli rodiče i děti společně. Někteří rodiče možná s účastí nesouhlasili, na druhou stranu ani všechny děti nebyly ochotné se výzkumu účastnit. Na základě provedených rozhovorů bylo zjištěno, že některé děti se „nikomu nechtěly zpovídat“, a proto jim rodiče souhlas nepodepsali. Učitelka poté

postupně od dětí obdržela zpět vyplněné informované souhlasy od rodičů. Vzhledem k nízké míře souhlasu rodičů můžeme uvažovat o důvodech, proč tomu tak bylo. Jak již bylo uvedeno výše, můžeme uvažovat jednak o nesouhlasu rodičů a jednak o nesouhlasu dítěte. V případě nesouhlasu rodičů by bylo napříště možné postupovat tak, že by byli rodiče osobně seznámeni s výzkumem např. v rámci třídní schůzky. Pokud ovšem budeme uvažovat tak, že se alespoň nějaká část rodičů může nějakým způsobem obávat o bezpečí svého dítěte, nebyl by možná ani tento postup přínosnější. Co se týče nesouhlasu samotných dětí s výzkumem, zdá se, že některým z nich může být nepříjemné povídat si s cizí osobou a nechat se „zpovídat“, jak naznačovali informátoři, s kterými byl výzkum proveden. Osobní představení výzkumu dětem a rodičům by tak bylo možné napříště provést, nicméně bychom zřejmě ani od tohoto postupu nemohli očekávat stoprocentní, možná ani většinovou účast dětí ze zvolené třídy. V další fázi pak bylo přistoupeno k předvýzkumu v podobě vyplnění etnologického dotazníku dětmi. Děti byly po skupinách uvolněny z vyučovací hodiny, proběhlo krátké představení výzkumu, instruktáž k vyplnění dotazníku a podání informací o dalších fázích výzkumu. Poté, co byly dotazníky vyplněny, byli dětští informátoři v dalších dnech po jednom zváni do vyčleněné místnosti, kde proběhlo doplnění či zpřesnění informací uvedených v dotazníku. Po vyhodnocení dotazníků bylo přistoupeno k provedení rozhovorů, kdy byla vyhrazena jedna vyučovací hodina na jeden rozhovor. Během přestávek ve škole bylo provedeno nezúčastněné pozorování zaměřené na aktivity dětí v sice krátké, přesto volné chvíli, dále pak i pozorování na dětských hřištích s cílem zmapovat fyzické prostředí pro volnočasové aktivity dětí a také pro ověření výpovědí dětských informátorů týkajících se volnočasových aktivit. Pro doplnění výzkumu bylo provedeno i nezúčastněné pozorování druhé páté třídy v ročníku během školy v přírodě³⁷. Zde byla pozornost zaměřena na neorganizované aktivity ve volných chvílích.

³⁷ Třída, z níž pocházejí dětští informátoři, do školy v přírodě tento rok nejela.

1. 3. 1 Dotazník

Použití etnologického dotazníku bylo zvoleno ze dvou důvodů. Za prvé, plnil funkci předvýzkumu a měl přinést hrubý přehled o tom, jak vůbec vypadá volný čas dětí účastnících se výzkumu a s kým jej tráví. Za druhé, přinesl informace o některých činnostech, kterým se dětští informátoři nemusejí věnovat pravidelně a které by z toho důvodu mohly být v průběhu rozhovoru opominuty, jež ovšem vnášejí do běžného volného času dětí zpestření.

Dotazník byl utvořen ze seznamu volnočasových aktivit do jisté míry inspirovaného seznamem volnočasových aktivit, které uvádí ve své práci sociolog Petr Sak [Sak, 2000: s. 134]. Aktivitu je možné rozřadit zhruba do pěti oblastí (srov. Petr Sak, 2000; Jana Duffková a kol., 2008 – v kap. 2.1 Definice volného času). První oblast zahrnuje aktivity spíše pasivní, založené na přijímání prožitků či dojmů, aktivity blízké konzumní orientaci či blízké nicnedělání (např. nicnedělání, poslech hudby, povídání si s kamarády). K druhé oblasti lze řadit kulturně orientované zájmy (např. návštěva divadla, návštěva koncertů, návštěva muzeí a výstav). Třetí okruh zahrnuje tvůrčí a aktivní činnosti a zájmy (např. fotografování, psaní památníčku, ruční práce). Ke čtvrtému celku byly zařazeny činnosti orientované sportovně či pohybově (např. chození na hřiště, chození na procházky, sportování). Poslední, pátá, oblast zahrnuje aktivity vzdělávací (např. vzdělávací kurz/kroužek). Některé aktivity lze přiřadit k různým okruhům, a to podle jejich přesného zaměření. Čtení knih tak můžeme zařadit, jak k oblasti první, pokud dítě čte např. knihu *Sám doma*, stejně tak ale k oblasti druhé, kdy můžeme např. *Lovce mamutů* řadit k jakési české klasice, tak i k poslednímu okruhu aktivit, kam se může řadit čtení na různé oblasti zaměřených encyklopedií. Podobně můžeme k několika okruhům aktivit zařadit i sledování televize. Televizní seriál *Ordinace v růžové zahradě* můžeme bez pochyby přiřadit k aktivitám pasivním a konzumním, sledování dnes již klasických českých televizních pohádek může utvářet přehled o českém klasickém filmovém fondu, „vědecký“ pořad *Záhady Toma Wizarďa* přizpůsobený dětským možnostem vnímání a chápání můžeme zařadit k aktivitám vzdělávacím.

Otázky na jednotlivé činnosti byly do dotazníku zařazeny vždy střídavě z různých okruhů, celkem jich bylo třicet jedna, přičemž poslední otázka

zjišťovala věk dítěte. Dotazník byl zpestřen postavami z animovaného seriálu *Tučňáci z Madagaskaru*³⁸, které dětské informátory zaujaly už při rozdávání dotazníků. *Tučňáci z Madagaskaru* byli zvoleni vzhledem k tomu, že v době výzkumu mohly tento seriál děti sledovat na televizních obrazovkách a do kin byl v té době uveden rovněž film. U každé otázky byly dítěti nabídnuty možnosti ano-ne, tedy zda se konkrétní činnosti nebo aktivitě věnuje, či nikoliv. V případě kladné odpovědi dostaly děti pokyn odpovídat i na následující podotázky. Ty byly zaměřeny na získání bližších informací o dané činnosti. Pokud dítě chodí na hřiště, bylo dotázáno na aktivity, kterým se tam věnuje. Pokud dítě hraje počítačové hry, mělo upřesnit, jaké rádo hraje apod. Další otázky se snažily získat informace o přibližném časovém rozsahu, který je dané aktivitě věnován. Další častou podotázkou „S kým“ mělo být zjištěno, s kým se dítě dané aktivitě věnuje. Po vyplnění dotazníků a vyhodnocení získaných informací bylo s každým dítětem zvlášť provedeno doplnění jím poskytnutých informací, které mělo povahu jakéhosi strukturovaného dotazování, které se řídilo informací z toho kterého dotazníku. Ústně byla ještě doplněna otázka na to, zda dítě hraje hry. Dotazník nebyl s dítětem procházen znovu celý, ale pozornost byla zaměřena na doplnění informací, jejich rozvedení či zpřesnění. V této fázi výzkumu se projevila dvojakost odpovídání dětských informátorů, kdy se odpovědi poskytnuté v písemné podobě někdy do značné míry lišily od dalšího rozvedení tématu během ústního rozhovoru (např. chybné zaškrtnutí zájmového kroužku, kdy se při ústním rozhovoru ukázalo, že dítě takový kroužek vůbec nenavštěvuje). Dotazník se tedy ukázal jako vhodný nástroj pro získání hrubého přehledu o tématu volného času zvolených žáků, nicméně nelze při výzkumech s takto starými dětmi pracovat pouze s těmito informacemi získanými z dotazníku.

Dotazník byl nejprve vyplněn jednou dívkou, která měla po celou dobu jeho vyplňování možnost ptát se na nejasnosti. Na základě jejích připomínek, komentářů a nepochopení byly pak otázky v dotazníku zpřesněny či upraveny. Došlo i ke sloučení a doplnění některých otázek. Vyplňování dotazníku s dívkou bylo také inspirativní pro pozdější instruování dalších dětských informátorů. Ti

³⁸ Příběhy čtyř tučňáků žijících v zoologické zahradě v americkém Central Parku.

byli před zahájením vyplňování dotazníku vyzváni například k tomu, aby k některým odpovědím dopsali i to, co jim připadá důležité, na co se však otázka přímo neptá či co s otázkou úzce souvisí. Dále byli informováni o tom, že nezodpovězení nějaké podotázky, na jejíž odpověď si nemohou vzpomenout, není problémem a že mohou podotázku přeskočit. Co se také objevilo během vyplňování dotazníků a ukázalo se být pro příště důležité, je poučení dětských informátorů o tom, že pravopis v dotazníku není důležitý a nikdo jiný (např. třídní učitelka) vyplněné dotazníky neuvidí. Přílišné soustředění dětí na pravopis by mohlo odvést jejich pozornost od samotné podstaty odpovědi na danou otázku. I přes provedené korekce ovšem zůstaly některé otázky dětmi nepochopeny, resp. byly jimi pochopeny jinak, než bylo zamýšleno. Otázka „Připravuješ se doma do školy?“ s podotázkou „Jak často?“ byla některými dětmi vykládána jako příprava školních pomůcek na další školní den, namísto přípravy do školy ve smyslu psaní úkolů a učení samotného. Otázka „Navštěvuješ sportovní utkání a zápasy?“ přeformulovaná na otázku „Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?“ měla cílit na návštěvu profesionálních sportovních utkání, neboť ve městě se pravidelně konají hokejová utkání, ale i basketbalové či fotbalové zápasy. Děti do odpovědí zahrnovaly i návštěvu utkání svých kamarádů či příbuzných (bratřanců apod.), což neznamenaloby chybnou odpověď, nicméně šlo o jisté dvojí chápání smyslu otázky. Některé obecné otázky či podotázky byly přeformulovány konkrétněji (např. z podotázky týkající se návštěvy kina „Na jaké filmy chodíš?“ byla utvořena otázka „Jaké filmy jsi viděl/a?“) pro přesnější zachycení podstaty odpovědi na otázku i pro snazší zodpovídání otázky dětem. Jinde došlo ke sloučení některých otázek. Otázky na přesný počet hodin strávených určitou aktivitou byly přeformulovány na otázku „Jak často“, neboť odhad dětí ještě není zcela přesný a na základě těchto mylných informací by pak mohlo dojít ke zkreslení výsledných závěrů. Jak uvádí Marie Vágnerová, mladší školní dítě se učí znát hodiny a používat tento rámeček pro časový odhad. Ten však ještě není v tomto období zcela přesný [Vágnerová, 2012: s. 275]. Děti zodpověděly téměř všechny otázky i podotázky. Při psaní odpovědí se zamýšlely a dokázaly svou odpověď přizpůsobit jejich konkrétní zkušenosti (např. na otázku „Jak často fotografuješ?“ odpověděl jeden z žáků „Když jsme na výletě.“). Dětské

odpovědi pak byly přepsány a doplněny jejich následným upřesňováním, které probíhalo s každým dítětem zvláště v závislosti na jím podaných informacích. Během doplňování dotazníku byla ještě dětem pokládána otázka na to, zda hrají či nehrají hry, popř. jaké a s kým.

1. 3. 2 Polostrukturované rozhovory

Po vyhodnocení dotazníků a jejich následném doplnění bylo přistoupeno k realizaci polostrukturovaných (hloubkových rozhovorů). Hloubkový rozhovor definují Švaříček a Šedřová [Švaříček, Šedřová: 2007, s. 159] jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu, obvykle jedním badatelem, pomocí několika otevřených otázek. Těmto otázkám předcházely jednoduché úvodní otázky. Děti byly dotázány na to, jaké prožily Vánoce, jaké dárky dostaly a čemu všemu se během volna věnovaly. Poté následovala otázka, co dělaly rády, když byly malé, na co si vzpomínají. Tyto dvě otázky stály jako by mimo hlavní výzkum, nicméně i ony byly využity pro získání cenných informací. Činnosti, kterým se děti věnovaly o Vánocích, mohly naznačit něco o jejich volném čase i o volném čase, který tráví rodina spolu. Vánoce jsou snad jedinou dobou během roku, kdy je kladen důraz to, aby rodina trávila čas pospolu (ačkoli ne vždy se to samozřejmě podaří) a věnovala se sama sobě. Dárky, které děti dostaly pod stromečkem, zase mohou naznačit snahu rodičů o vytvoření určitého volnočasového zázemí jejich dítěte. Na základě výzkumných otázek byla definována hlavní témata výzkumu a formulovány k nim vztahující se otázky, které v rozhovoru následovaly po otázkách úvodních. Hlavní otázky by měly mít deskriptivní povahu a ptát se na „co?“ a „jak?“ [Švaříček, Šedřová, 2007: s. 164]. Nejprve byli dětské informátoři požádáni o to, zda by mohli popsat svůj běžný školní den od chvíle, kdy jim zazvoní budík. Z výpovědi dítěte mělo být zjištěno, kde bydlí (zda na daném sídlišti, či jinde), kdo všechno žije u něj doma (oba rodiče, nevlastní rodič, sourozenci, prarodiče apod.), jestli mu zbyde volná chvíle před odchodem do školy, co dělá o přestávkách ve škole, co dělá v době po skončení výuky až do večera (domácí povinnosti, úkoly, volnočasové aktivity apod.). Dále mělo dítě popsat, jak vypadá jeho víkend a prázdniny. Cílem tohoto popisu mělo být zjištění, zda se všední den dítěte v něčem odlišuje

od víkendového dne a případně v čem (kromě školní výuky), a jak dítě obvykle tráví letní prázdniny. Dále následovaly otázky na to, co by dítě dělalo, kdyby mělo volný den a mohlo si jej naplánovat jen podle sebe, a jak by vypadala jím naplánovaná dovolená, kdyby ji mohlo zorganizovat jen podle svého přání a bez ohledu na finanční možnosti. Tyto otázky měly odpovědět na to, jaký by byl ideální volný čas podle dětí a do jaké míry se tento ideál shoduje s realitou všedních dní i běžně trávených letních prázdnin. Dále byla dětem položena otázka, co by řekly o svém volném čase. Zde měly být od dětí získány informace o tom, kolik mají volného času a zda jim dostačuje, kdo jim volný čas plánuje, jestli se někdy nudí nebo k čemu je volný čas. Dodatečnými otázkami byly otázky dotazující se na zájmy rodičů a zájmy kamarádů, což mělo poskytnout obraz o prostředí, v němž se dítě z hlediska volného času pohybuje. Dalším typem otázek zmiňovaných Švaříčkem a Šeďovou jsou otázky dodatečné. Ty jsou důležité pro získání dostatečné hloubky a zjištění jemných rozdílů a navazují na témata nějakým způsobem důležitá pro jedince (a týkající se tématu výzkumu), nebo doplňují neúplné či nejasné výpovědi. Další dotazy v závěru směřovaly na to, čím by dítě chtělo být, až vyroste, kde pracují jeho rodiče, příp. jaké je jejich vzdělání (s tím byl ovšem u dětí poměrně velký problém, protože většinou vzdělání rodičů neznají). Dítě bylo také dotázáno na to, zda se chtělo výzkumu účastnit samo a zda to nevadilo rodičům. Na závěr pak byla položena ukončovací otázka, zda dítě napadá ještě něco, co by chtělo o svém volném čase povědět, případně něco, na co jsme zapomněli.

Švaříček a Šeďová uvádějí, že délka rozhovoru s dětmi na základní škole by neměla přesáhnout 30 minut [Švaříček, Šeďová: 2007, s. 163]. Na rozhovor s jedním dítětem ovšem byla vyhrazena vždy jedna vyučovací hodina, tj. 45 minut, aby dítě mělo dostatečný prostor pro své vyjádření (do toho není započítána doba rozhovoru doplňujícího dotazník, který trval 20 – 30 minut). Pouze v případě jedné dívky ani tato doba nestačila. Dále bylo nutné brát v potaz skutečnost, že výzkum byl prováděn s dětskými informátory, a bylo tak nutné přizpůsobit tomu jednak styl i složitost mluvy a kladení otázek, jednak se vyhýbat možným citlivým tématům. Otázky byly kladeny co nejjednodušším a nejjasnějším způsobem, bez použití cizích slov a jiných odborných výrazů

a při jejich formulaci bylo užíváno hovorového jazyka tak, aby byla navozena co nejvíce přátelská atmosféra, přestože byly rozhovory prováděny v prostředí základní školy. Co se týče možných citlivých témat, zohledněny byly zejména možné problematické rodinné vztahy, rozvod rodičů apod. a otázky na tato témata nebyly kladeny. Pokud se dítě nezmiňovalo o jednom z rodičů, nebylo na tohoto rodiče dotazováno, dokud o něm samo nepromluví, či dokud na něj nepřišla nepřímá otázka. Zpravidla byla snaha zjistit informace o rodinném zázemí dítěte prostřednictvím popisu běžného dne, kdy byla dětem kladena doplňující otázka, kdo všechno je doma a kdo již doma v době, kdy se dítě vypravuje školy, není (pokud tuto informaci dítě samo nevedlo). Někteří dětské informátoři neměli problém o rozvedených rodičích hovořit, na jiných bylo vidět, že toto téma pro ně není zcela vyřešené a další otázky v tomto směru proto nepadaly.

Deset realizovaných rozhovorů bylo doslovně přepsáno i s pomocí znaků, které zastupovaly smích, přemýšlení apod. v průběhu rozmluvy. U dvou informátorů (I10 a I11) nedali rodiče souhlas k audionahrávce rozhovoru a rozhovor byl tedy zaznamenáván pomocí tužky a papíru v průběhu rozhovoru.

1. 3. 3 Nezúčastněné pozorování

Pro doplnění získaných poznatků a jejich částečné ověření byla využita metoda nezúčastněného pozorování. To bylo provedeno jednak ve škole, během přestávek a výuky počítačů, a jednak na hřištích v okolí základní školy. Doplněno bylo ještě nezúčastněným pozorováním druhé 5. třídy základní školy ve škole v přírodě.

Během přestávek mezi vyučovacími hodinami bylo cílem zjistit, čemu se děti ve volných chvílích věnují. Z hlediska volného času nehrají školní přestávky důležitou roli, nicméně i v těchto krátkých chvílích se mohou projevat zájmy dětí, především co se týče kontaktu s vrstevníky a aktivit, jimž se společně věnují po dobu neorganizovanou třídní učitelkou. Pozorovány byly konkrétní aktivity dětí ve třídě, kde děti naprostou část přestávek tráví. Během zimních měsíců totiž není dětem umožněno vycházet ven na školní nádvoří. Dále bylo provedeno nezúčastněné pozorování během výuky práce s počítačem, která probíhá na dané základní škole povinně již od 4. třídy. Cílem bylo zjistit, jak probíhá výuka v počítačové učebně a jaký je její obsah. Dále bylo cílem zjistit, jak vyučující přistupuje k výuce a jaký význam podle něj hrají v dnešní době počítače.

Pozorování bylo zaměřeno na chování vyučujícího během hodiny i na chování dětí, které se měly věnovat práci s počítači. Výuka počítačů může být jedním z faktorů ovlivňujících volný čas dítěte. S vyučujícím byl proveden i krátký polostrukturovaný rozhovor týkající se výuky daného předmětu.

Nezúčastněné pozorování na hřištích ležících v blízkosti základní školy mělo sloužit k seznámení s možnostmi, které se dítěti z hlediska trávení volného času s kamarády nabízejí. Dále pak mělo za cíl ověřit, zda děti skutečně tráví volný čas po škole venku s kamarády a zda se věnují aktivitám, které uváděly během rozhovorů. Pozorování bylo zaměřeno jak na fyzické prostředí, tak na konkrétní aktivity dětí.

Nakonec bylo provedeno nezúčastněné pozorování ve druhé 5. třídě na dané základní škole během pobytu ve škole v přírodě³⁹. Pozorování se zaměřilo na aktivity, kterým se děti věnovaly během volných neorganizovaných chvil. Data získaná z tohoto pozorování slouží pouze jako srovnávací materiál pro ověření již získaných poznatků.

1. 3. 4 Komparace

Definování cílů a postupu metody komparace, která je součástí daného výzkumu, se opírá o práci Miroslava Hrocha (1985). V případě daného výzkumu se jedná o synchronní komparativní analýzu, porovnávána budou data získaná ve stejném časovém období. Dětským informátorům je společné působení školy, která hraje v tomto věku dítěte významnou roli. Cílem použití této metody je zjištění toho, zda se dětské vnímání volného času dětmi shoduje se zvolenou definicí volného času, nebo zda se dětské představy o volném čase od této definice v něčem odlišují. Dále má být zjištěno, zda a případně jak se odlišují volnočasové aktivity dětí a jejich zájmy podle pohlaví dětských informátorů a podle jejich rodinného zázemí i místa bydliště. Objektem komparace je tedy reflexe volného času a jeho významu u dětských informátorů a volnočasové aktivity, jimž se dětští informátoři ve svém volném čase věnují. Kritérii, která budou v komparativní analýze uplatňována, jsou zejména pohlaví dítěte, nukleární rodina, socioekonomický status rodiny, dále pak to, zda má dítě sourozence a zda má alespoň

³⁹ Protokol z nezúčastněného pozorování je přiložen jako příloha diplomové práce.

jednoho žijícího prarodiče. Významnou roli bude hrát také skutečnost, zda dítě žije na daném sídlišti, kde se nachází zvolená základní škola, a jaké jsou možnosti dítěte, co se týče navštěvování volnočasových aktivit nabízených městem Pardubice, ale i daným sídlištěm.

2 Volný čas z pohledu vybraných titulů odborné literatury

2.1 Definice volného času

Volný čas je jedním z řady odborných pojmů, pro něž neexistuje jedna pevně stanovená definice, která by byla považována za všeobecně platnou. Na vymezení volného času existují různé pohledy. Tato kapitola si klade za cíl představit vybrané definice volného času českých i zahraničních autorů. Dále pak představuje možné dělení volného času do několika jeho typů a dělení volnočasových aktivit dle jejich organizovanosti a zaměření. Pro tuto práci byla jako výchozí definice volného času zvolena definice sociologů Duffkové, Urbana a Dubského, kteří vymezují volný čas jako čas, který „není vymezen ani obsahově ani časově“ [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 144]. V této definici, jež se na první pohled může zdát příliš obecná či široká, jsou však implicitně zahrnuty všechny charakteristiky volného času, které se ostatní autoři snaží určitým způsobem vystihnout ve svých definicích.

Obecně můžeme hovořit o dvou přístupech, jakými je možné volný čas definovat. Podle historiků moderních dějin Martina France a Jiřího Knapíka jej lze vymežit jednak na základě výčtu činností, které do něj spadají, jednak lze využít tzv. negativní vymezení volného času, což znamená určit činnosti, které do oblasti volného času nespádají. Druhý způsob definování volného času je dnes běžnější [Franc, Knapík, 2012: s. 38]. I přes nejednotnost názorů, jak volný čas vymežit, můžeme v jeho definicích nalézt jednu charakteristiku, na které panuje mezi různými autory shoda. Jedná se o skutečnost, že volnočasové aktivity si jedinec volí sám, svobodně, na základě svého vlastního rozhodnutí.

Jeden z předních českých sociologů mládeže Petr Sak ve své práci *Proměny české mládeže* (2000) uvádí, že za volný čas je podle sociologických kritérií považován „čas, v němž jedinec svobodně na základě vlastních zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost“ [Sak, 2000, s. 133]. Autor tuto definici dále rozvádí tak, že je volný čas částí času mimopracovního, která jedinci zůstane po zajištění individuálních, rodinných, existenčních a biologických potřeb [Sak, 2000, s. 133]. Přínosný pro dané téma může být i pohled dalšího oboru, který s volným časem dětí významně souvisí, pohled pedagogiky. Podle pedagožky Jiřiny Pávkové je

volný čas v tomto oboru chápán jako doba, kdy si člověk volí své aktivity svobodně a tyto aktivity mu přinášejí uspokojení. Můžeme mezi ně zahrnout odpočinkové aktivity, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání či dobrovolnou prospěšnou činnost. Zaměříme-li pozornost na volný čas dětí, musíme z něj vyloučit aktivity již výše zmiňované (zajišťování biologických potřeb apod.), ale také vyučování a činnosti, které s ním souvisejí [Pávková a kol., 2002: s. 13]. Autor knihy *Děti, mládež a volný čas* (2004) Břetislav Hofbauer definuje volný čas jako „činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení“ [Hofbauer, 2004: s. 13]. I v této definici volného času vidíme pro sociologii podstatný požadavek svobodné volby jedince. Hofbauer zdůrazňuje, že volnočasové činnosti a aktivity nejsou vykonávány pod tlakem závazků, které vyplývají ze sociálních rolí jednotlivce. Stejně jako dále zmiňovaní sociologové Duffková, Urban a Dubský nezahrnuje Hofbauer do volného času pracovní povinnosti (srov. čas pracovní), ani činnosti nezbytné pro zachování života a jeho dalšího rozvíjení (srov. čas mimopracovní vázaný). Hofbauer zmiňuje také tzv. zbytkovou, reziduální teorii volného času, rozšířenou zejména v německé literatuře, podle níž je volný čas časem, kterým zbyde po splnění pracovních a nepracovních povinností [Hofbauer, 2004: s. 13]. Nyní již představme zmiňovanou definici volného času sociologů Duffkové, Urbana a Dubského. Ti volný čas vymezují ve své publikaci *Sociologie životního stylu* (2008) pomocí dvojstupňového dělení času. Rozlišují čas pracovní a mimopracovní, ten pak dále na vázaný a volný. Náplň pracovního času je vždy jasně daná, zpravidla je pracovní čas i přesně časově vymezen. Jedná se o dobu, kdy se člověk věnuje výdělečné činnosti. Protipólem času pracovního je podle autorů čas mimopracovní, který je jen jakousi „mezikategorií“ a svou náplň a časové vymezení nabývá až v závislosti na tom, zda se jedná o mimopracovní čas vázaný či volný. Mimopracovní čas vázaný je podle autorů vymezen pouze obsahově. Vyplňují jej každodenní činnosti spojené se zachováním bio-fyziologického systému člověka, kam můžeme zařadit nezbytné lidské potřeby spánku, jídla, osobní hygieny apod., a také systému psychického a sociálního, k němuž lze přiřadit zejména činnosti spojené s chodem domácnosti

a fungováním rodiny. Jedná se tedy o činnosti, které je nutné vykonat, není ovšem přesně určeno kdy. A konečně se dostáváme k mimopracovnímu času volnému, který autoři definují jednoduše – tento čas „není vymezen ani obsahově ani časově“ [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 144]. Jedná se tedy o čas, kdy si sám jedinec určuje, jaká bude jeho náplň. Vidíme, že se v tomto případě jedná o negativní vymezení volného času, kdy je jasně řečeno, co do volného času nepatří, samotný volný čas ovšem není definován časově, ani nejsou stanoveny či naznačeny činnosti, které jej vyplňují [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 143 – 144].

Kanadský sociolog Gilles Pronovost upozorňuje na skutečnost, že volný čas je sociálním fenoménem. Definice volného času je tedy podle jeho názoru čistě záležitostí symbolického odkazování k nějaké realitě, kterou společně sdílejí určité skupiny sociálních aktérů. Podle Pronovosta tedy skutečná sociologie volného času začíná tím, že sociologové zkoumají způsob, jakým je utvářena sociální realita jednotlivými skupinami sociálních aktérů a na základě toho se potom snaží porozumět chápání volného času různými aktéry [Pronovost, 1998: s. 35]. S tím souvisí rovněž skutečnost, že sociologické vnímání volného času je v českém prostředí často spojováno s individuálním volným časem, nebo přinejmenším s definováním volného času z pohledu jednotlivce (který se pak sice může věnovat aktivitám individuálním nebo kolektivním, volba je však ponechána zcela v rukou jednotlivce). Kanadští výzkumníci Susan Shaw a Don Dawson ovšem v jednom ze svých článků, který se zabývá volnočasovými rodinnými aktivitami, uvádějí, že ne všechny definice volného času můžeme použít i na specifický kontext rodinného volného času. Za hlavní znaky individuálního volného času jsou podle nich považovány svobodná volba jednotlivce, jeho vnitřní motivace a požitek či potěšení ze zvolené volnočasové aktivity. Tyto tři charakteristiky ovšem nemusejí platit za všech okolností i pro rodinný volný čas. Ten tedy nemůžeme považovat za volný čas v jeho úzkém slova smyslu, neboť nemusí splňovat jeho základní definiční kritéria. Někteří autoři zmiňovaní v daném článku navrhuje rozlišovat mezi volným časem jedince, vnitřně motivovaným a svobodně volným, a rodinným volným časem, v němž člověk funguje v rámci úzkého kruhu svých blízkých [Shaw, Dawson, 2000: s. 217 –

218]. Volným časem dospívajících, na které se rovněž problematika rodinného volného času vztahuje, se zabývaly i výzkumnice nizozemské univerzity v Leidenu. Elke Zeijl, Manuela du Bois-Reymond a Yolanda te Poel definují volný čas jako čas po vyučování, během něhož se dospívající věnují svobodně zvoleným aktivitám, které mohou být jak organizované, tak i neorganizované. Neorganizované volnočasové aktivity definují jako neformální aktivity iniciované samotnými dětmi, na něž zároveň obvykle nedohlízejí rodiče. Organizované volnočasové aktivity definují jako aktivity opakující se pravidelně každý týden, které jsou institucionálně zakotvené a konané pod dozorem dospělých [Zeijl, du Bois-Reymond, te Poel, 2001: s. 382].

Obecně můžeme u volného času rozlišovat několik jeho typů, a to podle rytmu střídání práce a volného času. Duffková, Urban a Dubský rozlišují denní volný čas, víkend a dovolenou. Denní volný čas je chápán jako volný čas běžného pracovního dne, kdy dochází k dennímu rytmu střídání práce a volného času. Dále můžeme hovořit o víkendu, kdy dochází k týdennímu rytmu střídání práce a volného času. Pro většinu pracujících osob znamená víkend dvoudenní volno na konci týdne, které mohou využít pro časově náročnější volnočasové aktivity, které není možné realizovat v rámci denního volného času. Poslední typ volného času představuje dovolená, která přichází v důsledku ročního rytmu střídání práce a volného času [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 155].

Široké spektrum volnočasových aktivit dětí můžeme dělit podle jejich zaměření či podle předmětu zájmu. Petr Sak, který se na děti a mládež ve své práci specializuje, rozlišuje pět základních volnočasových orientací jedince. Prvním typem je kulturní orientace, kde Sak jako příklady uvádí návštěvu divadla, výstavy, koncertu, dále četbu knih, výtvarnou činnost či mimoškolní vzdělávání. Mezi aktivitami, které lze zařadit ke sportovní orientaci, najdeme například návštěvu sportovních utkání, aktivní sportování nebo domácí práce. Třetím typem je extrovertní orientace, kdy jedinec vyhledává aktivity obsahující kontakt s druhým nebo se skupinou. K činnostem radícím se k manuální orientaci můžeme přiřadit kutilství, práci na zahradě nebo chov zvířat. Posledním typem činností, které Sak uvádí, jsou činnosti náležející k introvertně-konzumní orientaci, například poslech hudby, nicnedělání, sledování televize, psaní deníku [Sak,

2000: s. 137 – 138]. Duffková, Urban a Dubský rozřazují volnočasové aktivity volně do sedmi skupin, aniž by se jednalo o vyčerpávající počet vzájemně se vylučujících kategorií. Rozlišují aktivity kulturní, sportovní, sociální, vzdělávací, veřejné, rekreační a cestovatelské a jako poslední skupinu hobby a manuální aktivity. Takovéto členění volnočasových činností může přispět k roztrídění aktivit dětí a pomoci tak s orientací v jejich zájmech [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 156 – 157].

Konkrétní aktivity a činnosti, které mohou volný čas vyplňovat, rozděluje Hofbauer podle organizovanosti těchto aktivit do tří typů. Jednak se jedná o činnosti spontánní. Tyto typy činností provozují děti individuálně nebo ve skupince podle jejich aktuálního zájmu. Hofbauer uvádí jako příklad aktivit, které sem můžeme zařadit, aktivity odehrávající se v prostorách otevřeného hřiště, sportoviště, čítárny nebo knihovny. Možnosti dětí v rámci těchto činností nejsou omezené a pro pedagogické či výchovné ovlivňování dítěte zde není místo. Dalším typem aktivit, jimž se děti mohou věnovat, jsou zájmové činnosti příležitostné. Hofbauer udává jako příklad různé cykly přednášek, poznávací soutěže, sportovní turnaje nebo závody, výlety a podobně. Jedná se o činnosti, které jsou organizované a konají se jednorázově nebo cyklicky, přičemž se může jednat o aktivity rekreační, oddechové i vzdělávací. Sem můžeme zařadit i letní dětské tábory. Posledním, třetím, typem jsou zájmové činnosti pravidelné, kam řadíme zejména zájmové kroužky, které jsou pro volný čas dětí školního věku typickou aktivitou. Konají se pravidelně po celý (školní) rok, kvalifikovaný vedoucí v nich dětem předává nové vědomosti, znalosti či dovednosti a děti si mají postupně utvářet a prohlubovat vztah k dané činnosti či k danému zájmu [Hofbauer, 2004: s. 21].

Význam a funkce volného času

Volný čas hraje v životě člověka významnou úlohu a plní v něm funkce, které se pokusí představit tato kapitola. Jelikož je volný čas dětí často spojován se zájmovými kroužky, budou zde zmíněny i funkce, které ve volném čase dítěte tyto zájmové kroužky plní. Volný čas je ovšem významný nejen pro jedince, ale

i pro celou společnost. Proto bude v závěru kapitoly osvětlen i jeho společenský význam.

Začněme ovšem u funkcí, které plní volný čas v životě člověka. Nejčastěji jsou dnes uváděny tři základní funkce volného času tak, jak je vymezil jeden z klasiků sociologie volného času Joffre Dumazedier. Volný čas má sloužit k odpočinku a k relaxaci, především ve smyslu odpočinku fyzického, dále k (sebe)vzdělávání a kultivaci osobnosti a konečně má plnit i funkci rozptýlení a zábavy, a to včetně duševního odpočinku [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 152]. Petr Sak hovoří o těchto funkcích jako o funkci relaxační, rekreační a rozvojové [Sak, 2000: s. 132]. Břetislav Hofbauer vnímá tyto tři funkce volného času jako prostředek k regeneraci pracovních sil, ke spoluúčasti na vytváření kultury a k regeneraci sil duševních [Hofbauer, 2004: s. 13]. Na to, jakými aktivitami by měl být volný čas vzhledem ke třem zmiňovaným funkcím vyplněn, existují podle sociologů Duffkové, Urbana a Dubského dva názory. První model, který je některými považován za ideální, je situace, kdy jsou činnosti ve volném čase jedince zastoupeny tak, že plní všechny tři funkce. Ty jsou pak v rámci volného času vyvážené, což přispívá k všestrannému rozvoji osobnosti jedince. Podle jiného ideálního modelu je naopak potřeba věnovat se ve svém volném čase činnostem, které jsou „opačné“ k typu činností, jimiž se člověk zabývá ve svém pracovním čase. Člověk věnující se duševní práci by se měl ve volném čase zabývat manuální činností a naopak [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 152]. Promítneme-li tyto dva uvedené modely do volného času dětí, první model by předpokládal, že se bude dítě v rámci svého volného času věnovat aktivitám zastupujícím všechny tři funkce volného času. V tomto modelu by pravděpodobně měli hrát podstatnou úlohu rodiče, kteří by dítěti měli pomoci naplánovat volný čas tak, aby v něm všechny tři funkce byly zastoupeny. Podle druhého modelu by ve volném čase dětí měly převažovat činnosti manuální a aktivity umožňující dítěti duševní relaxaci a odpočinek.

Petr Sak hovoří o volnočasových aktivitách jako o prostředku k potlačení rozvoje negativních sociálních rysů, zároveň ovšem zdůrazňuje význam volného času v období dětství i pro rozvoj talentu dítěte a uspokojování jeho potřeb a zájmů, což může do značné míry ovlivnit jeho budoucí život [Sak, 2000: s. 131].

Kvalitní osobní zájmy představují podle pedagožky Pávkové pro člověka velkou celoživotní podporu, a to zejména v obdobích významných životních změn či ztrát. Člověku mohou pomoci při ztrátě zaměstnání, odchodu do důchodu, v nemoci či po ztrátě životního partnera a překonat pomohou i odchod dospělých dětí z domova [Pávková a kol., 2002: s. 31]. Podle Hofbauera je však obdobím, kdy jsou zájmy a nadání odhalovány, právě dětství. V letech školní docházky se děti věnují různým volnočasovým aktivitám a hledají činnosti, které jim přinášejí uspokojení a kterým se i nadále věnují a rozvíjejí je. Pro odhalování zájmů dětí a jejich nadání je zdůrazňován význam zájmových činností pravidelných, zejména zájmových kroužků [Hofbauer, 2004: s. 72]. Asi polovina volnočasových aktivit, jimž se lidé v dospělosti věnují, má svůj počátek v dětství [Šafr a kol., 2012: s. 116].

Organizované volnočasové aktivity, které spadají do oblasti výchovného působení mimo školní vyučování, plní podle svého zaměření různé funkce, které zmiňuje ve své publikaci Pávková. První funkcí je funkce výchovně-vzdělávací, na kterou je kladen obzvlášť velký důraz. V rámci těchto aktivit jsou rozvíjeny schopnosti dětí, jejich zájmy a potřeby jsou usměrňovány a kultivovány, a dochází k formování žádoucích postojů a morálních vlastností. Zdravotní funkci zabezpečují volnočasové aktivity, které jsou důležité pro zdraví dětí a kompenzují dlouhé sezení během školního vyučování. Patří sem nejrůznější pohybové, tělovýchovné a sportovní aktivity. Zdravotní funkci ale můžeme chápat rovněž ve smyslu zabezpečování zdravého duševního rozvoje. Dítě se má během těchto aktivit cítit příjemně a užívat si činnost, která mu přináší potěšení. Organizované volnočasové aktivity mohou plnit rovněž funkci sociální, neboť podporují utváření sociálních vztahů v rámci skupiny, děti se učí jak komunikovat s druhými, seznamují se s pravidly společenského chování a v tomto prostředí také existuje snaha vyrovnat rozdíly mezi dětmi, jež pocházejí z rodin s různorodými materiálními i psychologickými podmínkami. Poslední, nicméně často zdůrazňovanou funkcí těchto aktivit, je funkce preventivní, kdy se má kvalitními volnočasovými aktivitami dítěte předcházet případné drogové závislosti, kouření, kriminalitě, návyku na virtuální drogy (počítač, televize), záškoláctví a dalším negativním jevům [Pávková a kol., 2002: s. 39 – 41].

Téma volného času a volnočasových aktivit však není diskutováno pouze v souvislosti s volným časem jedinců a jeho přínosem pro tyto jedince. O významu volného času pro společnost hovoří i Petr Sak, podle něhož je volný čas obecně provázán s určitým typem společnosti, který s sebou nese určité hodnoty, vzorce chování, instituce a sociální mechanismy spojené s naplňováním volného času. Volný čas je pro společnost významný z hlediska jejího rozvoje, neboť mnohé ze společenských inovací mají svůj původ právě v oblasti volného času. Sak uvádí jako příklad rozvoj a nárůst výpočetní techniky, u jehož počátků stál zájem o počítače mezi mladou generací, která si z nich učinila zájmovou aktivitu. Prostřednictvím dítěte rovněž dochází k reprodukci aktivit a hodnot společnosti i rodiny, které jsou dále předávány a inovovány. Prostřednictvím mladé generace tak dochází k pokračování a zachování společnosti a zároveň k jejímu vývoji [Sak, 2000: s. 131 – 133]. Hofbauer rovněž upozorňuje na to, že volnočasové aktivity, odehrávající se dnes v různých prostředích a s různým zaměřením, pomáhají utvářet nejen jednotlivce, ale i jejich skupiny, mladou generaci a potažmo celou společnost. To je důvod, proč je tato oblast života hodna bližšího zájmu a zejména u mladé generace pozorujeme snahu ovlivnit tuto oblast v pozitivním směru [Hofbauer, 2004: s. 11].

Faktory ovlivňující volný čas dítěte

Život a výchova dítěte probíhají v dnešní době v nejrůznějších prostředích, v rodině, ve škole, ve volném čase a v zájmových aktivitách dítěte, jsou ovlivňovány místem bydliště, kde dítě žije, i virtuálním světem médií, která na něj působí z mnoha stran [Hofbauer, 2004: s. 11]. Tato kapitola se pokusí přiblížit hlavní faktory, které v rámci utváření volného času dítěte působí.

Sociolog Šafr zmiňuje některé významné faktory a okolnosti, které se na utváření volného času dětí podílejí. Mimo rodiny, která pomáhá dítěti volit volnočasové aktivity s ohledem na smysluplné trávení volného času, eliminaci patologických jevů, odpočinek dítěte, rozvoj a posílení určitých dovedností apod., se jedná o školu a vrstevnickou skupinu. Zhruba od deseti let totiž oslabuje vliv rodičů, dospělých, a stále větší vliv získávají vrstevníci a vrstevnické skupiny. Kromě těchto vlivů, které do značné míry souvisejí s jednotlivcem a jeho

individuálním věkem (proměna vlivu rodičů, vrstevníků apod. v závislosti na věku dítěte) se ovšem na volnočasové socializaci dítěte podílí rovněž čas historický. V rámci každé historické epochy se totiž příležitosti k trávení volného času proměňují, a to zejména v souvislosti s procesem modernizace. V neposlední řadě je volnočasová socializace dítěte ovlivněna i kulturním kontextem prostředí, v němž dítě žije (na úrovni státu se jedná o zejména o veřejnou politiku státu, na úrovni lokální o dostupnost infrastruktury) [Šafr a kol., 2012: s. 116 – 118].

Obecně panuje mezi odborníky shoda na tom, že nejvýznamnější roli z hlediska volnočasových aktivit dětí hraje rodina. Právě v rodině člověk zažívá své první zkušenosti s volnočasovými činnostmi [Hofbauer, 2004: s. 56; Pávková a kol., 2002: s. 30; Šafr a kol., 2012: s. 115]. Pávková uvádí, že při zkoumání rodinného vlivu na volný čas dítěte je nutné brát v potaz typ rodin a způsob rodinného soužití, skutečnost, jak velká je rodina dítěte, kolik má dětí, jaký je věk rodičů a dětí, jaký styl výchovy rodina praktikuje a dále také to, jaké záliby mají rodiče, kolik prostoru pro ně mají, jaký význam jim přiřkládají a kolik finančních prostředků jsou schopni vynaložit na zájmy své i jejich dítěte [Pávková a kol., 2002: s. 30]. Vliv rodiny na volný čas dítěte dále rozvádí Šafr, podle něhož můžeme obecně uvést tři hlavní faktory, které ovlivňují socializaci volného času dítěte z pohledu rodiny. Jedná se o „postoje a hodnoty rodičů ve vztahu k trávení volného času, vlastní volnočasovou participaci rodičů (co dělají rodiče) a také interakci rodičů a dítěte (co dělají spolu)“ [Šafr a kol., 2012: s. 121]. Pedagožka Pávková upozorňuje na to, že děti ještě nemají dostatek zkušeností k tomu, aby byly schopny orientovat se v široké nabídce volnočasových aktivit, a proto potřebují s organizací volného času pomoci. Důležitou úlohu v tom hraje právě rodina dítěte. Rodina sama ovšem podle Pávkové není schopna výchovu dětí ve volném čase zcela zabezpečit, a to z několika důvodů. Jednak kvůli nedostatku času, chybějícímu materiálnímu vybavení, chybějící odborné kvalifikaci, ale rovněž kvůli neschopnosti rodiny poskytnout dítěti prostředí kolektivu vrstevníků, které je pro ně v tomto věku velmi významné. Proto je mnohými tolik podporována návštěva organizovaných zájmových činností a zajištění kvalitního volného času nejmladší generace [Pávková a kol., 2002: s. 13 – 14].

Z teoretického hledu do zkoumané problematiky budou pro tuto práci podstatné zejména následující poznatky. Volným časem bude chápán čas, který není vymezen obsahově ani časově. Třemi jeho základními funkcemi jsou funkce relaxační, rozvojová a rekreační. Na utváření volného času dětí mají největší vliv rodina, škola a vrstevnická skupina, ale také historický čas či historická epocha, která významně ovlivňuje např. aktuální příležitosti k trávení volného času. Ve volném čase dětí nelze opomíjet význam organizovaných volnočasových aktivit, který je mnoha odborníky vyzdvihován.

2. 2 Vznik volného času a historický pohled na období dětství ve světle vybraných titulů odborné literatury

Cílem této kapitoly je krátce přiblížit vznik kategorie volného času, která je v dnešní době chápána jako něco zcela samozřejmého. Je ovšem nutné si uvědomit, že se volný čas zrodil v relativně nedávné době. Stejně tak je důležité mít na paměti, že ani dětství nebylo ve všech epochách vnímáno tak jako dnes a že dětství v odlišných historických epochách vypadlo jinak, než je tomu dnes. Následující kapitola nemá být vyčerpávajícím pojednáním o historii dětství. Smyslem tohoto historického exkurzu má být uvědomění si odlišnosti dnešního dětství od předcházejících epoch. Jedině tak si můžeme uvědomit, v čem je dnešní dětský volný čas jedinečný a v čem se naopak od dob minulých neliší.

V křesťanských kulturách býval pozemský čas rozdělen ve třech rovinách na periody, v rámci nichž se střídala práce s volnem. V denní rovině byla pracovní část dne rozdělena na dva úseky. První úsek trval od východu slunce až do doby, kdy slunce dosáhlo nejvyššího bodu, a druhý od zenitu k západu. Oba úseky byly odděleny volnem využívaným k jídlu a odpočinku. V rovině týdne se střídalo šest pracovních dnů se sedmým dnem, který byl volný. Tento sedmidenní interval byl křesťanstvím převzat z židovské kultury. V rovině ročního cyklu se pravidelně opakovaly zavedené církevní svátky [Havlík, Halászová, Prokop, 1996: s. 72]. S průmyslovou revolucí se pak podle historiků Lenderové, Jiráňka a Mackové pojetí času začalo postupně proměňovat vlivem zavádění nových technologií, které šetřily čas i sílu pracujícího člověka. První polovina 19. století ještě pojem

„volný čas“ neznala, čas práce a volna ještě nebyl jasně odlišen. Rodil se pomalu v souvislosti s narůstáním potřeby zavést jednotnou pracovní dobu tak, aby na sebe úkoly mohly v rámci výrobního procesu postupně navazovat. Vedle času určeného k návštěvě kostelů, účasti na náboženských slavnostech a církevních svátcích se tak objevil nový čas. Čas po pracovní době, který začal být vnímán jako čas určený zejména k regeneraci fyzických i psychických sil. Čas, v němž člověk nevykonával závazky plynoucí ze společenské dělby práce [Lenderová, Jiránek, Macková, 2009: s. 272]. Jen tam, kde může člověk měnit své role a vystoupit z nich, se může ocitnout ve volném čase, „volný čas je časem oprostěným od sociálních rolí“ [Havlík, Halászová, Prokop, 1996: s. 75 – 76]. Vidíme, že volný čas není kategorií, kterou bychom mohli zkoumat v jakékoliv historické době, neboť jeho vznik je relativně nedávný. Stejně tak je nutné automaticky nepředpokládat, že dětství tak, jak jej vnímáme dnes, existuje od nepaměti. I ono procházelo svým historickým vývojem.

Historik zaměřený na dějiny pozdního středověku Martin Nodl v jednom ze svých článků pojednává o dětství v předmoderní době. V úvodu krátce představuje dílo *Dějiny dětství* (1960, *L'Enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime*) francouzského historika Philippa Arièse. Hlavní myšlenkou tohoto díla je tvrzení, že středověká společnost neměla smysl pro dětství, dítě bylo jen jakýmsi malým dospělým. Dětství bylo považováno za nedůležitou etapu života. Až v 16. a na počátku 17. století dochází podle Arièse k jisté změně v souvislosti se vzděláváním, v počátcích zejména ve vyšších vrstvách společnosti, které určitým způsobem odkrývá dětství jako jednu ze svébytných fází lidského vývoje. Odstup mezi dětstvím a dospělostí postupně narůstal a vedl ke vzniku specifického dětského světa. Arièsovo dílo bylo dále rozvíjeno dvěma směry. První se soustředil na absenci onoho smyslu pro dětství, druhý se naopak snažil ukázat, že i ve středověku existovalo dětství jako svébytná fáze životního vývoje [Nodl, 1996, s. 7 – 8].

Jak uvádí Martin Nodl, určování věku plnoletosti se ve středověku lišilo v závislosti na právních, společenských či regionálních hlediscích. Obecně můžeme říci, že chlapci bývali v pozdním středověku považováni za dospělé zhruba mezi dvanáctým a šestnáctým rokem a u dívek byl tento věk vždy o něco

nižší. V průběhu doby se pak věková hranice plnoletosti dítěte postupně zvyšuje [Nodl, 1996, s. 24]. Nodl dále poukazuje na odlišnosti rané fáze věku života s ohledem na postavení dítěte, čemuž autoři zabývající podobou dětství v dalších historických obdobích tolik pozornosti nevěnují. Pro středověk obecně je typické, že dítě trávilo téměř veškerý čas s matkou (a to až do období průmyslové revoluce, kdy došlo k proměně charakteru práce). Děťství v elitních vrstvách společnosti se však odlišovalo od dětství ve městě nebo na venkově. Ve dvorském prostředí byly matkám děti odebírány v raném věku. Dětem byly najímány kojné a mateřská péče byla velmi omezena. Již od pátého roku života se děti z královských rodin začínaly učit jazykům a postupně byla přidávána i válečnická výchova. Na dětské hry a zábavu nezbyval čas ani dětem z vysokých vrstev společnosti, kterým byla určena mnišská dráha. Takové děti vstupovaly do kláštera zhruba v sedmi letech. Děti ze sociálně majetnějších vrstev městské a venkovské společnosti pomáhaly matkám s vedením domácnosti, otcům často v řemeslné dílně, obchodě či s různými jinými pomocnými pracemi. Děti z nemajetných vrstev městské a venkovské společnosti, které neměly možnost zapojit se do rodičovské domácnosti, odcházely z domova velmi brzy, obvykle kolem desátého roku. Můžeme tedy říci, že dětství v rodinách sociálně nižších vrstev trvalo o něco déle, než v rodinách pocházejících ze sociálně vyššího prostředí [Nodl, 1996, s. 13, 17 – 19]. Historička Jitka Lněničková přibližuje charakter her dětí žijících ve středověkých městech. Zástavbou středověkých měst i obecným míněním byly poněkud omezeny hry spontánní (např. hry s míčem, bojové hry napodobující válku). Tyto hry byly považovány pro dívky a chlapce z vyšších sociálních vrstev za nevhodné a nepřijatelné. Mezi obecně schvalované hry tehdy patřily běh s tyčí s hlavou koně (někdy husy), klidnější hry s míčem a na honěnou nebo hry s obručemi a kroužky. Již ve středověku se objevoval názor, že dětem prospívá pohyb – mělo se však jednat o pohyb, který byl pod kontrolou [Lněničková, 2012: s. 523 – 524].

V renesančních městech pravděpodobně žádná výrazná změna v přístupu k dětským spontánním hrám nenastala. Lněničková ovšem upozorňuje na nově se objevující fenomén hry jako prostředku relaxace dítěte po ukončení nějaké činnosti. U chlapců již začíná být podporováno tělesné cvičení, nicméně klid je

stále upřednostňován před hlučnými pohybovými aktivitami dítěte [Lněničková, 2012: s. 525 – 526]. Osvícenská doba již podle Lněničkové doporučuje každodenní (organizované) gymnastické cvičení a sporty zcela otevřeně. V tomto období také dochází ke změně prostoru pro hry, což bylo do značné míry ovlivněno zahájením povinné školní docházky. Prostor pro spontánní hru je tím u chlapců omezen a stále častěji se chlapci zdržují doma, případně ve dvorech a zahradách, podobně jako dívky [Lněničková, 2012: s. 526 – 528].

Historička Milena Lenderová zabývající se dějinami 19. století spolu s odborníkem na pedagogiku a její historii Karlem Rýdlem věnovali problematice dětství společnou publikaci, tentokrát však již hovoříme o devatenáctém století. Tehdy se podle autorů atributy dětství, věci přímo související s potřebami dítěte, začínají více méně pokládat za samozřejmost (dětské hračky, potřeby pro děti, dětské oblečení apod. se stávají výhodným výrobním i obchodním artiklem) – přesto ještě ani v této době nebylo všem dětem hraní dopřáno. Děti z nižších společenských vrstev musely i nadále pracovat již od útlého věku, jakmile se o sebe dokázaly postarat. Lenderová s Rýdlem uvádějí, že děti pomáhaly s péčí o sourozence, v kuchyni, pásly domácí zvířectvo nebo pomáhaly v dílně či na poli. Hraní bylo dokonce některými rodiči z nižších i středních společenských vrstev vnímáno jako plýtvání časem. Některým dětem rodiče dovolili hrát si ještě ve školním věku, starší už se však měly věnovat povinnostem. Ať tak či tak, období dětských her končilo v 19. století dříve než dnes [Lenderová, Rýdl, 2006: s. 202, 210]. A čemu se děti, kterým byla doba her dopřána, věnovaly?

Nejvyhledávanější zábavou dětí snad bez ohledu na historickou epochu, jsou dětské hry venku. Lenderová s Rýdlem uvádějí, že již na konci 18. století radili lékaři, pedagogové a osvícení duchovní, aby dítě pobývalo venku na čerstvém vzduchu, kde se mělo věnovat hrám a pohybu. Nejpestřejší repertoár her hraných venku měly děti žijící na venkově. Zde byla zábava do značné míry ovlivněna zvykoslovím, jehož význam ve městě byl o něco menší. Oblíbenými hrami dětí z nižších společenských vrstev byly skupinové hry, na honěnou, schovávanou, skákání panáka apod. Děti ze středních a vyšších společenských vrstev oproti tomu hrály spíše hry psychické, šachy, kostky, karetní hry apod. To jistě souviselo se skutečností, že mezi rodiči náležejícími ke středním a vyšším vrstvám důvěra

ke kolektivním hrám až do konce 19. století příliš nepanovala, ačkoliv byly moderní pedagogikou doporučovány. Děti z těchto společenských vrstev tak byly více pod dozorem než děti z vrstev nižších [Lenderová, Rýdl, 2006, s. 213 – 215]. Jelikož jim bylo místo pro hru vymezeno zejména hranicí domu, bylo zde potřeba děti zabavit. Proto se začínají podle Lněničkové objevovat nové hračky, které jsou postupně vyráběny i průmyslově. Například výroba deskových her se začíná rozvíjet asi od roku 1880 [Lněničková, 2012: s. 528]. Dětské hry spojené s pohybem nás přivádějí ke sportu, jenž se rodí v 19. století jako masová zábava v souvislosti s postupným vznikem a utvářením volného času [Lenderová, Jiránek, Doušová, 2005: s. 127]. Sportu se lidé věnovali převážně v přírodě. Ačkoliv byl ve svých počátcích spojen se společenskými elitami, postupem času se rozšířil i do dalších společenských vrstev. Náradí, jež bylo potřeba k určitým druhům sportovních činností (např. brusle, lyže, sánky), bývalo vyráběné podomácku a od 2. poloviny 19. století se začíná objevovat jako výrobní artikl [Lenderová, Rýdl, 2006: s. 218]. Ve druhé polovině 19. století se děti začínají věnovat mj. i jízdě na kole [Lněničková, 2012: s. 531]. S pobytem venku do jisté míry souvisí i hry se zvířaty, které byly mezi dětmi rovněž velmi oblíbené. Již tehdy někteří z rodičů věděli, že péčí o zvíře se dítě učí zodpovědnosti. Děti se tak staraly o psy a kočky, o ptáky (např. kanárky, čížky) i o rybičky [Lenderová, Rýdl, 2006: s. 218].

Další zajímavou aktivitou, již Lenderová s Rýdlem ve společné publikaci uvádějí, zejména z dnešního pohledu, je četba. Ta nebyla v 19. století pro dítě něco zcela nového, neboť literatura obracející se k mládeži existovala již od středověku. Až do počátku 19. století bylo hlavním cílem této literatury zdokonalení po mravní stránce. Obecně tehdy neexistovalo nic jako dnešní literatura pro děti. Dětská literatura byla taková, kterou četly děti. Podle názoru osvícenské pedagogiky měly číst děti literaturu, jejímž cílem byla výchova a vštípení náboženské víry i tehdejších představ o morálce. Zábavnou literaturu měli číst až vyspělejší čtenáři. Když se během 1. poloviny 19. století rozšířila vzdělávací povinnost, začal spolu s ní vznikat specificky dětský žánr. Po celé 19. století byly velmi oblíbené povídky, zatímco pohádky se dlouhou dobu šířily jen ústní tradicí, neboť byly původně určené nikoliv dětem, ale dospělým.

Povídky a verše pro děti se objevovaly i v nově vznikajících časopisech (např. *Včelka*, *Zlaté klasy*, *Budečská zahrada*). Zajímavou poznámkou týkající se dětské četby, kterou Lenderová s Rýdlem zmiňují, je, že se v 19. století objevily názory proti jejímu dalšímu rozvoji. Výtky proti rozvoji dětské literatury směřovaly k tomu, že dítě údajně odcizuje reálnému světu, pro svou časovou náročnost vede k zanedbávání povinností a plýtvání časem a rovněž prý může mít vliv na spokojenost se současným světem [Lenderová, Rýdl, 2006: 220 – 227].

Druhou polovinu 19. století a část první poloviny 20. století nám přibližuje kniha *Stará dělnická Praha* (1981). Jedna z jejích kapitol, jejímž autorem je etnograf Vladimír Scheufler, je věnována právě dětské hře a volnému času v období mezi lety 1848 a 1939. Autor zde přibližuje časový režim dítěte, který byl určován školou. V ní trávilo dítě čtyři celé dny a dva dny odpoledne. Neděle a svátky byly tehdy vyhrazeny rodinným aktivitám a až do roku 1918 byla povinná účast na odpolední mši. Autor uvádí, že ve zmíněném časovém rozmezí byly mezi dětmi oblíbeny zejména pohybové hry (různé obměny her na honěnou a na schovávanou). V zimě děti sáňkovaly, bruslily nebo se klouzaly, děti z bohatých rodin lyžovaly. Své místo ve volném čase dítěte si získala i četba a to zejména v době, kdy nebylo možné trávit čas mimo domov. Zhruba do deseti let četly děti pohádky a oblibu si získala i literatura určená dětem (např. *Broučci*) [Scheufler, 1981: s. 143, 145 – 146].

Tato kapitola měla upozornit především na následující poznatky. Zatímco ve středověku bychom mohli považovat dětské informátory účastníci se výzkumu za v podstatě dospělé (mnohé děti z chudých rodin odcházely z domova již ve věku deseti let), dnes sice končí v tomto období doba dětství, nicméně na uznání dospělým musí dítě ještě několik let čekat. Celkovou délku dětství i jeho podobu v dřívějších dobách mnohem více ovlivňovalo třídní postavení rodiny. Dnes jsou tyto rozdíly téměř odstraněny (např. dřívější pracovní povinnosti dítěte z nižších sociálních vrstev). Rovněž jsme mohli vidět proměňující se týdenní režim dítěte. Ještě v první polovině 20. století navštěvovaly děti školu čtyři celé dny a dva dny odpoledne. Volné měly pouze neděle a svátky. Zajímavý je také nástup některých volnočasových aktivit a některé odmítavé reakce, které se v dané době objevily

(např. srovnání hlasů odmítající další rozvoj dětské četby v 19. století a dnešní kritiky stále častějšího trávení volného času u počítačů).

2.3 Základní oblasti volného času dětí a dosavadní poznatky vybraných výzkumů

Po historickém nástupu dětství a dětských volnočasových aktivit si klade tato kapitola za cíl představit některé poznatky o volném čase dnešních dětí. Nebude se jednat o vyčerpávající přehled volnočasových aktivit, ale byly zvoleny tři oblasti volného času: hra, pohybové aktivity a televizní a počítačové obrazovky. Hra byla vybrána jako fenomén, který spojuje snad všechny historické epochy lidstva. Další dvě oblasti volného času pak vystihují hlavní témata, o nichž se dnes v souvislosti s volným časem dětí diskutuje: jedná se o úbytek pohybových aktivit ve volném čase ve prospěch sedavého trávení volného času u televizních obrazovek a počítačů.

Hra

Hra jako kulturní fenomén existuje v historii lidstva již od pradávna. Přestože zcela nevymizela ze světa dospělých, spojujeme hru v dnešní době především s obdobím dětství, a ne neopodstatněně. Hra je v dnešní době podle vývojového psychologa Otta Čačky pro dítě stejně důležitá, jako zájmy pro dospělého člověka [Čačka, 2000: s. 150]. Ustavení dětské kultury jako předmětu seriózního bádání napomohla ve druhé polovině 20. století práce manželů Opieových, kteří se ve Velké Británii zajímali o sběr a studium dětského folkloru [1]. Zabývali se především hrami venkovními, hranými na ulici nebo na hřišti, a jednalo se o hry dětí ve věku od šesti do dvanácti let [Klusák, Kučera, 2010: s. 54, 55 – 85]. V této kapitole bude nejprve představena definice hry⁴⁰, se kterou pracuje česká

⁴⁰ Průkopníkem v oblasti teorie her byl holandský kulturní historik Johan Huizinga, autor knihy *Homo ludens* (1939, *Homo Ludens. Versuch einer Bestimmung des Spielelements der Kultur*). Hru definuje v první řadě jako svobodné jednání. Člověk se může hry vzdát, kdykoli ji přerušit a podle chuti se k ní zase vrátit. Hra není „obyčejný“ nebo „vlastní“ život, je spíše vystoupením z tohoto života. Hra se z reálného života vyděluje. Je to činnost, jíž se věnujeme „jen tak“, pro zábavu. Pro reálný život nemá žádné důsledky. Tím, že stojí mimo běžný život, neslouží k uspokojování nezbytných životních potřeb, cíle hry leží i mimo okruh hmotných zájmů. Nic z toho, co člověk prožije ve hře či co v ní vyhraje, si nemůže přenést do reálného života. Hra je svět sám pro sebe. Je

etnologie, a poté práce dvou českých etnoložek, brněnské etnoložky Jany Pospíšilové a pražské etnoložky Dany Bittnerové, které se problematikou her zabývaly.

Česká etnologie vnímá podle Dany Bittnerové dětskou hru jako „kulturní fenomén s ustálenou formou (s možností geneticky příbuzných variant), která je výsledkem kolektivní tvorby a je nesena tradicí, tudíž je v kultuře pevně ukotvena“ [Bittnerová, 2005: s. 494]. Tyto dětské hry s ustálenou pevnou formou jsou charakterizované herními pravidly nebo herními figurami, jež v sobě nesou zápletku, na základě níž dítě přijímá jinou, fiktivní identitu tak, jak je hrou vymezena. Pod tuto charakteristiku her spadají tzv. dětské folklorní hry či dětské formalizované hry. Existují ovšem i jiné typy her než právě vymezené, hry ve smyslu dětského hraní. U nich není kladen tak velký důraz na ustálenou formu nesenou tradicí, nýbrž je zde zdůrazňována funkce dětských aktivit. Jedná se o jakousi formu zábavy, jež využívá formu nebo vyjadřovací prostředky, které jasně odlišují dětskou činnost od reality a přenášejí ji do fiktivního světa hry. Do této skupiny pak řadíme hry, jež iniciují a realizují samotné děti [Bittnerová, 2005: s. 494].

Na počátku 90. let 20. století se v českém kontextu věnovala dětskému folkloru a životu dětí v Brně etnoložka Jana Pospíšilová. V té době byla v Brně dokončována některá panelová sídliště a staveništní plochy, které byly lákadlem pro děti, byly postupně upravovány. Mezi bloky domů tak postupně vznikaly trávníky, hřiště, pískoviště i prolézačky pro děti. Společná setkávání dětí venku byla často vyplňována jednoduchými „nadčasovými“ hrami, *honičkami* a *schovávanými*, ale i hrami, jež hrávali jejich rodiče či prarodiče. Děti tak do svého herního repertoáru zařazovaly i hry *Na krvavého dědka*, *Čáp ztratil čepičku*, *Na rybičky a rybáře*, *Honzo, vstávej*, *Na sochy*, *Na národy*, nebo *Na četníky a zloděje* či *Na indiány*. Repertoár „nadčasových“ her a her rodičů a prarodičů byl také doplněn novými či módními hrami. Vedle *fotbalu* a *vybíjené* děti hrály i další

vymezená časovými a prostorovými hranicemi, uvnitř kterých se odehrává. Dalšími znaky, kterými se hra vyznačuje, jsou možnost opakování, prvek napětí, jež s sebou nese nejistotu i naději, a řád, který hra vytváří. Vystoupením z reálného světa do světa hry se ocitáme v prostoru, který je vymezen řádem, pravidly. Nedokonalost a chaos reálného života se ve světě hry vytrácejí [Huizinga, 1971: s. 14 – 17].

hry s míčem, jezdily na kole či na skateboardu nebo hrály *soft tenis, badminton* a jiné hry. Pospíšilová dále uvádí, že některé hry začínají z života dětí postupně mizet. Děti již v té době přestávaly hrát na jaře kuličky, chlapci nehráli *čáru* ani nechodili házet *kudlu*. Rovněž vození kočárků s panenkami procházelo určitou proměnou. Stávalo se zábavou jen malých děvčat, zatímco ta starší měla v oblibě *barbíny*. Mezi děvčaty bylo rovněž velmi populární *skákání přes gumu*. Ze stolních a karetních her byly tehdy populární *dáma, šachy, mlýn, lodě, piškvorky*, nebo *sedma* či *prší*. Postupně již v této době začaly herní repertoár rozšiřovat hry počítačové [Sirovátka a kol, 1993: s. 120 – 121]. Základní rysy her pražských žáků 5. třídy podává Dana Bittnerová, jež se zaměřila na tuto problematiku v rámci širšího longitudinálního výzkumu skupiny Pražské školní etnografie, trvajícího mezi lety 1994 a 2003. Na základě dat získaných v letech 1994 – 1999 zpracovala vývoj a posun her u dětí od 1. do 5. třídy základní školy. Zkoumala při tom dvě třídy základních škol ležících jedna na Praze 3 a druhá na Praze 1. Výzkum byl zaměřen zejména na dobrovolné hry, kterým se děti věnovaly během odpoledního pobytu v družině, případně při vyučování nebo o přestávkách během dopolední výuky. Vzhledem ke stáří daného výzkumu autorka upozorňuje na absenci možnosti hraní her na počítačích, která se od té doby značně proměnila [Bittnerová, 2005: str. 16, 493 – 494]. Obecně pak autorka uvádí základní charakteristiky hry u dětí v 5. třídě, které se výzkumu účastnily. Dochází k ústupu tradičních formalizovaných her. Děti jich hrají jen několik (např. *Na babu, Epidemie, Mrazík, Schovka, Tři tisíce tři sta stop, Nebe-pekle-ráj, Piškvorky*) a využívají je zejména jako prostředek organizace času, který chtějí strávit spolu, a prostředek komunikace mezi sebou. Objevit se také mohou mimetické (napodobovací) hry⁴¹, které jsou již ale v obecné rovině od čtvrté třídy na ústupu (např. hry na rodinu). Na úkor tradičních formalizovaných her se rozmáhá vlastní herní produkce dětí, která může být inspirována tradičními formalizovanými hrami, komerčními hrami, ale i mediálním kontextem doby.

⁴¹ Bittnerová ve své práci využívá klasifikaci her francouzského sociologa a antropologa, který ve své práci *Hry a lidé* (1958, *Les jeux et les hommes*) rozlišuje čtyři základní herní principy: agón – princip soutěže, alea – princip náhody, mimikry – princip „jako by“ a ilinx – princip závratí [Caillois, 1998: s. 35, 37, 40, 44].

Bittnerová uvádí, že děti nečerpají inspiraci z dětské kultury, ale z kultury dospělých. Originální dětské hry bývají často postaveny na herním principu agónu. Velké míře věrohodnosti se u dětí těší hry na principu alea, zejména tyto hry v kontextu lásky. Hry postavené na principu ilinx nemají v herním repertoáru páťáka podle Bittnerové nijak výrazné zastoupení. Velmi výrazně narůstají v tomto věkovém období hry, které jsou komerčně distribuované (karetní hry *Kanasta, Prší, Vole, padni*, šachy apod.) [Bittnerová, 2005: str. 227 – 229, 500 – 504].

Pohybové aktivity

Tato kapitola představí význam pohybových aktivit pro člověka a současný zájem dnešních dětí o tyto aktivity. Krátce bude zmíněn zájem o pohybové aktivity u dětí v 90. letech. Dále pak bude představen průzkum Asociace amatérských sportovců České republiky, který se týká prázdninových dětských aktivit a který byl proveden v roce 2014. Dále pak budou uvedeny závěry dvou celorepublikových výzkumů, které se mj. věnovaly i pohybovým aktivitám.

Pohybové a sportovní aktivity hrají v životě člověka významnou roli, ačkoliv dnes už v nejmladší generaci pozorujeme určitou nechuť k pravidelné fyzické aktivitě a v důsledku toho i snižující se úroveň tělesné kondice. Jeden z odborníků na oblast sociologie sportu Aleš Sekot upozorňuje i na prostředí výkonově orientované a na úspěch zaměřené české společnosti, kde je kladen důraz na výkon, vítězství, rekordy a materiální profit, oblast masového sportování jako součást rekreačních volnočasových aktivit ovšem zůstává poněkud opomíjena. Sportovně pohybové aktivity jsou přitom důležité nejen pro zdraví jedince, ale působí i na zlepšení psychické pohody a napomáhají například při navazování nových přátelských vztahů [Sekot, 2013: s. 5, 9, 10]. Právě sounáležitost s vrstevníky a radost z pohybu jsou významnými motivačními prvky deseti a jedenáctiletého dítěte k tomu, aby se některé ze sportovních aktivit věnovalo pravidelně. V tomto věku je vhodné u dítěte rozvíjet jeho obratnost a pohyblivost, snižuje se u něj spontánnost a nadbytečnost pohybů ve prospěch jejich optimálního provedení a děti už jsou schopny zvládnout základy různých sportů [Kučera, Kolář, Dylevský et al., 2011: s. 119].

Pro představu zájmu o pohybové aktivity dětí v 90. letech uvedme práci *Srovnávací analýza výzkumu zájmu dětí a mládeže ve volném čase a možnosti jejich realizace* sociologa Vladimíra Dubského z roku 1994, který provedl rozbor tehdejších výzkumných prací vztahujících se k tématu volného času [5]. Zmiňuje zde výzkum B. Steinigera z roku 1992, který se zabýval strukturou zájmů žáků 5. a 7. tříd. Výsledná data ukazují, že tito žáci preferovali sportovní činnosti před kulturně uměleckými aktivitami. V popředí jejich zájmu byla jízda na kole a pobyt venku s kamarády. Oblibu těchto aktivit potvrzuje i práce Otakara Jíry *Děti, mládež a volný čas* z roku 1997, která se opírá o data z výzkumů IDM MŠMT ČR [6: s. 21]. U dětí ve věku deset až patnáct let se v pořadí nejoblíbenějších činností ve volném čase řadila jízda na kole a hraní si venku za četbu knih, která stála na prvním místě tohoto žebříčku.

Průzkum týkající se prázdninových aktivit provedený v roce 2014 Asociací amatérských sportů České republiky (AAS ČR) ukazuje, že ani o prázdninách, kdy dětem odpadají školní povinnosti, nemají děti chuť sportovat. Průzkum byl proveden ve dvou fázích, před prázdninami a po nich. Před prázdninami bylo cílem zjistit, jaké plány mají žáci základních škol na trávení letních prázdnin. Druhá fáze následující po prázdninách zjišťovala, čemu se žáci skutečně věnovali, a výsledná data byla porovnána s předprázdninovými plány žáků. Průzkumu se zúčastnilo 2 732 žáků z 61 základní školy z celé České republiky. Mezi své prázdninové aktivity plánovalo 92 % žáků zařadit sport. Jako oblíbené sporty žáci uváděly v tomto pořadí plavání, fotbal, cyklistiku, běh, in-line, tenis a jiné. Průzkum provedený po letních prázdninách však tyto optimistické vyhlídky nepotvrdil. Z celkového počtu žáků jich 53 % uvedlo, že o prázdninách nesportovali vůbec nebo jen příležitostně. Minimálně pět krát v týdnu ovšem děti využívaly televizi, počítač a jiná moderní elektronická zařízení a tyto aktivity rovněž ovládly žebříček oblíbených tradičních prázdninových aktivit. Žáci, kteří sportovní aktivity do svého prázdninového programu zařadili, se jim věnovali jednou až dvakrát týdně. Zajímavé je rovněž zjišťované pořadí nejméně oblíbených školních předmětů. Hned za matematikou a českým jazykem se totiž umístila tělesná výchova [2].

Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků vycházející z mezinárodního výzkumu uskutečněného v roce 2010 v rámci projektu HBSC přináší mimo jiné i data týkající se pohybové aktivity žáků 5., 7. a 9. tříd základních škol (nebo odpovídajícího ročníku víceletých gymnázií) [4]. Výzkumu se účastnilo celkem 5 686 žáků. Pohybovou aktivitou je ve výzkumu rozuměna „jakákoli činnost, při níž dochází ke zrychlení srdeční frekvence a člověk se zadýchá“ [4: s. 69]. Z výsledků výzkumu vyplývá, že nadpoloviční většina jedenáctiletých chlapců i dívek se věnuje pohybové aktivitě čtyři nebo více dnů v týdnu⁴². Přidat můžeme ještě data z výzkumu *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let* [7], který v roce 2011 dokončil Národní institut dětí a mládeže. Dotázáno bylo celkem 2 238 žáků, v kvalitativní výzkumné části pak 103 žáků. Minimálně dvakrát týdně se během všedních dní věnuje sportovním kroužkům 36 % žáků starých deset až dvanáct let a 40 % stejně starých žáků se věnuje minimálně dvakrát týdně sportu mimo kroužky [7: s. 71]. Venku pak stejně často tráví svůj volný čas 61 % žáků ve věku mezi deseti a dvanácti lety. Každý nebo téměř každý víkend se věnuje 8 % stejně starých žáků sportovním kroužkům, 37 % sportu mimo kroužky a venku pobývá 43 % žáků.

Televizní a počítačové obrazovky

V této kapitole budou představeny závěry dvou celorepublikových výzkumů, které se týkají trávení volného času jedenáctiletých dětí u televizních obrazovek a počítačů.

Jak již bylo zmíněno výše v souvislosti s průzkumem AAS ČR zaměřeného na prázdninové aktivity, sledování televizní obrazovky a trávení času u počítače patří mezi oblíbené aktivity dnešních žáků. Během minulých let došlo k nárůstu doby strávené u počítače na úkor doby strávené sledováním televizní obrazovky, a to ze dvou hlavních důvodů. Prvním důvodem je nárůst počtu domácností vlastnících počítač (17,9 % domácností v roce 2000 oproti 54,2 % domácností

⁴² Vůbec nebo jednou v týdnu se pravidelně pohybové aktivitě věnuje 9 % jedenáctiletých chlapců a 10 % dívek, dva až tři dny v týdnu je to 25 % chlapců a 27 % dívek, čtyři až pět dní v týdnu se pravidelně pohybové aktivitě věnuje 29 % chlapců a 32% dívek, šest nebo sedm dní v týdnu pak 37 % chlapců a 32% dívek [4: s. 69].

v roce 2009) a druhým důvodem je nárůst počtu domácností majících internetové připojení (5,8 % domácností v roce 2001 oproti 49,2 % domácností v roce 2009) [Sigmundová, Ansari, Sigmund, Frömel, 2011].

Z výzkumu *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let* vyplývá, že během všedních dnů tráví čas minimálně dvakrát týdně u televizních obrazovek 94 % deseti až dvanáctiletých dětí [7: s. 71]. Jedná se o jednoznačně nejrozšířenější volnočasovou aktivitu z těch volnočasových aktivit, na něž se výzkum zaměřil. Poté je další nejčastěji vykonávanou aktivitou učení (které bylo ve zmiňovaném výzkumu rovněž zařazeno mezi volnočasové aktivity). U televizní obrazovky stráví méně než dvě hodiny včetně asi 86 % jedenáctiletých dětí, více než dvě hodiny pak zhruba 15 % jedenáctiletých [7: s. 93]. Údaje o počtech hodin strávených u televizních obrazovek přináší i *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků*, ta ovšem i s rozlišením pohlaví dětí. Podle ní stráví méně než dvě hodiny denně u televizní obrazovky 38,9 % jedenáctiletých chlapců, kteří sledují televizi během všedních dní, 44,1 % dvě až tři hodiny denně, čtyři a více hodin denně 17 % chlapců [4: s. 72]. Méně než dvě hodiny denně sleduje televizi 43,8 % jedenáctiletých dívek, které se ve všední dny dívají na televizi, 40,2 % dvě až tři hodiny denně a čtyři a více hodin denně sleduje televizi 16 % dívek. Podle údajů „Národní zprávy o zdraví a životním stylu dětí a školáků“ tedy vidíme, že více než polovina jedenáctiletých žáků tráví u televizních obrazovek více než dvě hodiny ve všední den. Pro srovnání obou výzkumů můžeme přepočítat data z výzkumu *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let*, přičemž asi 68% žáků, kteří sledují televizní obrazovku méně než dvě hodiny, potom porovnávané se zhruba 40 %⁴³, které uvádí *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků*. Vidíme, že ačkoliv oba výzkumy pocházejí ze zhruba stejného časového období, jejich závěry se značně rozcházejí⁴⁴.

Vedle televize tráví děti rády čas i u počítače. Podle dat *Národní zprávy o zdraví a životním stylu dětí a školáků* [4: s. 73] u něj tráví čas 37 % chlapců méně než dvě hodiny denně, dvě až čtyři hodiny 29,4%, zbývající chlapci více

⁴³ 38,9 % u chlapců a 43,8 % u dívek.

⁴⁴ Jedním z možných vysvětlení může být odlišnost metodických postupů obou výzkumů, kdy *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let* využívaly kombinaci kvantitativního a kvalitativního přístupu, zatímco *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků* představuje výstupy výzkumu, jenž měl čistě kvantitativní charakter.

než čtyři hodiny. Oproti chlapcům tráví dívky čas u počítače o něco méně, 52,3 % dívek méně než dvě hodiny denně. Dvě až čtyři hodiny denně stráví u počítače 27,1 % dívek, zbývající dívky pak více než čtyři hodiny. Podrobněji vzhledem k různým aktivitám, kterým se na počítači mohou děti věnovat, zpracovává data týkající se trávení času u počítače výzkum *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let*. Filmy na počítači nebo na DVD sleduje minimálně dvakrát týdně ve všední dny 42 % dětí, počítačové hry hraje 38 %, internet používá 35 % a 28 % dětí chatuje [7: s. 71]. Co se týče času stráveného u internetu, ve všední den se jedná o méně než třicet minut u 32 % jedenáctiletých dětí, 38 % dětí tráví u internetu od třiceti do šedesáti minut, zbytek dětí pak více než jednu hodinu [7: s. 96].

3 Volný čas žáků 5. třídy zvolené základní školy v Pardubicích

3.1 Vnímání volného času a jeho významu žáky 5. třídy zvolené základní školy

Po seznámení s podobou běžného školního dne a víkendu žáků 5. třídy v této kapitole představíme vnímání volného času dětmi, které se účastnily výzkumu. Tato dětská představa bude následně konfrontována s vybranou odbornou definicí, podle níž je volný čas časem, „který není vymezen ani obsahově, ani časově“ [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 144]. Dále pak budou představeny funkce volného času a význam, který děti volnému času přisuzují, přičemž odborná literatura uvádí tři základní funkce volného času: odpočinek a relaxace, (sebe)vzdělávání a kultivace osobnosti a rozptýlení a zábava (i duševní odpočinek). Zmíněno bude i místo nicnedělání a nudy ve volném čase dětí.

Běžný školní den

Ráno vstává většina dětí mezi šestou a sedmou hodinou. Jen jeden z chlapců (I11), který do školy dojíždí ze vzdálenější obce, vstává asi v pět hodin. Od půl sedmé do tři čtvrtě na osm chodí s bratrem do ranní školní družiny, kde často tráví čas hrami, jež má v mobilním telefonu. Ostatní děti vstávají podstatně později. Velká část z nich rovněž uvádí, že mezi dobou, kdy jim zazvoní budík, a dobou, kdy vstávají, ubíhá i půl hodina. Po běžných ranních úkonech, hygieně apod., už některé děti nestíhají, nebo „sotva“ stíhají snídat. Některé dívky se ráno chystají do školy při zapnuté televizi (I5, I6, I8, I9, I12), kde sledují Čt :D (*Hodně štěstí, Charlie*⁴⁵), Smíchov nebo Novu (např. *Snídaně s Novou*).

Od osmi hodin dětem začíná vyučování. Během přestávek je častou zábavou dětí hraní na honěnou mezi lavicemi. Vpředu před tabulí postávají dvojice nebo větší skupinky dívek. Některé si povídají, jiné hrají různé hry (např. *Kámen, nůžky, papír, stop*). Poklidné hraní občas naruší někteří chlapci, kteří se snaží dívky provokovat. Jiní chlapci a dívky jsou v malých skupinkách sklonění nad mobilními telefony, kde hrají hry, někteří si povídají. Některí jednotlivci jsou

⁴⁵ Americký komediální seriál.

na svých místech, kde dokončují práci z hodiny nebo si chystají věci na následující vyučovací hodinu. Vyučování končí dětem v pondělí o půl druhé, ve zbylé školní dny o půl jedné.

Po vyučování chodí děti domů, školní družinu již nenavštěvují. Většina dětí si hned píše úkoly a učí se, některé dívky si píšou úkoly spolu. Poté děti docházejí na zájmové kroužky a zbytek odpoledne tráví především s kamarády, nejčastěji venku, dále si hrají doma s malými sourozenci, pomáhají v domácnosti, když je potřeba, nebo pokud mají předem stanovené povinnosti související s chodem domácnosti. Děti nejčastěji pomáhají s umýváním či uklízením nádobí a s vynášením odpadků, některé zametají nebo luxují. Ve zbytku času někteří sledují televizi, tráví čas u počítače, hrají hry na mobilním telefonu, někteří si čtou, poslouchají hudbu, hrají stolní hry nebo se věnují se domácím mazlíčkovi. Určující v náplni odpoledne je především to, zda děti mají zájmový kroužek a zda se musí připravovat do školy na další školní den (kromě domácích úkolů i příprava na testy apod.). Večer pak některé děti spolu s rodiči sledují televizi (večerní zpravodajství, televizní seriály).

Víkend

Víkendový režim dítěte je odlišný především v tom, že není školní výuka. Přípravě do školy se děti přesto věnují, zejména v neděli. Dalo by se tedy říci, že sobota je pro naprostou většinu dětí jediným celým volným dnem během týdne. Jako výjimku můžeme uvést například jednoho z chlapců (I11), který hraje během sezony o víkendech fotbalové zápasy. Další významnou odlišností je skutečnost, že naprostá část rodičů o víkendech nepracuje. Rodiny tak mohou plánovat společné aktivity.

Pro velkou část dětí (I2, I3, I4, I5, I7, I12) jsou víkendy spojeny s návštěvami prarodičů či s rodinnými výlety. Ve zbylém volném čase se pak děti věnují dalším aktivitám. Jiným typem jsou pak rodiny (I1, I8, I10, I11), v nichž děti tráví značnou část víkendového volného času hraním si se sourozenci, nebo s kamarády, případně se věnují i nějakým aktivitám s rodiči. Návštěvy prarodičů ani výlety u nich ovšem nejsou charakterizujícím a hlavním rysem víkendů. Jako poslední, méně zastoupený, typ rodin bychom mohli zmínit rodiny (I6, I9), které

o víkendech jezdí na výlety a ve zbylém čase se děti vídají s kamarády, nebo se věnují jiným aktivitám. Hlavním znakem víkendů je v tomto případě podnikání rodinným výletů, ovšem bez návštěvy prarodičů. Tato skutečnost je dána tím, že babičky dívek bydlí blízko základní školy a dívky se tak s nimi mohou vídat i jindy, než o víkendech. Jedna z dívek (I6) například tráví u babičky pravidelně každé úterní odpoledne.

Představy dětí o volném čase

Představa žáků, kteří se účastnili daného výzkumu, o volném čase je asi následující: volný čas je časem, který není organizovaný a v němž má dítě možnost zvolit si činnost podle svého vlastního aktuálního rozhodnutí. Do svého volného času děti nezahrnují učení, ale ani zájmové kroužky. U učení se děti shodují, že nepatří mezi volnočasové aktivity. Hovoříme nyní o domácí přípravě na výuku a psaní domácích úkolů. Jedna z dívek (I9) vystihuje vztah mezi volným časem a učením následovně. Uvádí, že volného času má hodně, „ale chtěla bych ho ještě trochu víc, protože to učení, no, tam trochu překáží“. Jiná dívka (I8) vztah mezi učením a volným časem charakterizuje takto: „chvilku jsem nad učením a potom už mám volnej čas“. Na tom, že učení do volného času nepatří, se shodují chlapci i dívky. Do volného času děti nezahrnují ani zájmové kroužky a to i přes to, že je navštěvují rádi a činnosti, kterým se na nich věnují, je baví. Zájmové kroužky podle svých slov rovněž navštěvují především z vlastní iniciativy. Jeden z chlapců (I2) uvádí, že „kromě středy mám všechny dny volný... kromě středy a někdy v pátek“. Ve středu (a občas v pátek) chlapec navštěvuje zájmový kroužek, který ale zároveň řadí na první místo tří nejoblíbenějších činností, jež uvádí v dotazníku. Rovněž další z chlapců (I3) hovoří o tom, kolik má volného času, takto: „když nemám tréninky, tak docela hodně“. I on ovšem uvádí sport na prvním místě nejoblíbenějších aktivit. Kroužek, na který chodí, je přitom fotbal. Pro ilustraci uvedme ještě příklad jedné dívky (I6), která má podle svých slov volno jenom v pondělí, úterý a v pátek. Ve středu a čtvrtek navštěvuje zájmové kroužky, tancování a angličtinu. Angličtinu si zvolila sama, protože prý chce být právníčkou a rodiče jí řekli, že by bylo dobré naučit se dobře nějaký cizí jazyk. Angličtina dívku baví i ve škole. Rovněž druhý zájmový kroužek,

tancování, ji baví. Vidíme tedy, že volný čas děti vnímají jako čas neorganizovaný, slovy jednoho chlapce (12) je volný čas „k tomu, aby sis udělal, co chceš“. Na představu dětí o volném čase nemá vliv pohlaví ani socioekonomický status rodiny. Jana Pospíšilová, která se v 90. letech věnovala výzkumu brněnských žáků 4. třídy, tehdy dospěla rovněž k závěru, že zájmovou činnost, jíž se děti věnují v rámci kroužků, nepovažují za náplň volného času [Pospíšilová, 1990: s. 175]. Oproti tomu současní pardubičtí žáci jsou s množstvím volného času, které mají k dispozici, více méně spokojeni. Někteří uvádějí, že by ho chtěli o trochu více (např. odstraněním učení a domácí přípravy do školy v odpoledních hodinách), nakonec však vždy uzavírají, že jsou spokojené.

Nyní se pokusme porovnat vnímání volného času dětmi zvolené 5. třídy s odbornou definicí volného času, tedy času, který není vymezen ani obsahově ani časově. Z odborné definice vyplývá, že člověk si může volit aktivity, které vyplní jeho volný čas, svobodně, neboť z podstaty definice nejsou nijak určeny. Tomu by odpovídalo i vnímání volného času dětmi, ovšem možná s tím rozdílem, že tyto aktivity si děti volí na základě *aktuálního* rozhodnutí. Tím bychom mohli vysvětlit, proč děti nezahrnují do volného času zájmové kroužky. Podle dělení Hofbauera, zmiňovaného ve druhé kapitole, by se jednalo o zájmové činnosti pravidelné, tedy o činnosti, které se opakují pravidelně, nejčastěji jednou za týden, během celého školního roku. Tato pravidelně stanovená doba je ovšem v rozporu s možností zvolit si volnočasovou aktivitu podle aktuální nálady a chuti. Dítě do zájmového kroužku obvykle docházet „musí“. V tom je omezeno jeho svobodné aktuální rozhodování. Přestože děti často aktivity, jimž se na zájmových kroužcích věnují, baví, nezařazují je do kategorie volného času. Časové vymezení odborné definice volného času, nebo spíše jeho nevymezení, by dětskému vnímání volného času mohlo rovněž odpovídat. Dítě má volný čas tehdy, když není ve škole, když se doma během odpoledne a večera ve všední den neučí, nepomáhá s domácími pracemi a když nemá zájmový kroužek. Poté mu zůstane volný čas, nebo volno, kdy se může věnovat, čemu chce. Dopředu tedy nemá dítě volný čas časově nijak vymezen. Vezmeme-li v úvahu i jiné ve druhé kapitole zmiňované odborné definice volného času, ani s nimi není dětské vymezení

v rozporu. Jedná se o svobodné rozhodnutí jednotlivce a aktivity, kterým se jedinci věnují, jsou spojeny do určité míry i s pocitem uspokojení. Co je však v zásadním rozporu s odbornými úvahami o volném čase dětí, je význam kladený organizovaným volnočasovým aktivitám, které jsou v odborných kruzích s volným časem spojovány. Odborníci často zmiňují jejich přínos pro děti. O organizovaných volnočasových aktivitách se přitom nehovoří jen v českém prostředí, ale i v zahraničí. Například výzkumnice nizozemské univerzity v Leidenu Elke Zeij, Manuela du Bois-Reymond a Yolanda te Poel zařazují do volného času i organizované činnosti. Dětské informátoři ovšem zájmové kroužky z kategorie volného času jednoznačně vylučují a hledisko odborné s dětským se v názoru na to, zda jsou zájmové kroužky součástí volného času, zcela rozcházejí. Co se týče rozlišování volného času individuálního a rodinného, které se objevuje u některých zahraničních autorů, nelze zcela jednoznačně určit, zda se toto, třeba jen podvědomé, rozlišování objevuje i v dětském vnímání volného času. Některé dívky uvádějí, že volný čas je mj. k tomu, aby ho mohly trávit se svou rodinou. Aktivity, které však většina informátorů s volným časem spojuje, se týkají svou podstatou spíše času individuálního, který děti nemusí nutně trávit samy, ale netráví jej s rodinou.

Dětské vnímání funkcí a významu volného času

Činnosti, kterým se dětské informátoři ve volném čase věnují, mají podle jejich výpovědí plnit několik základních funkcí. V první řadě se jedná o funkci zábavní. Děti se ve volném čase chtějí bavit a užívat si. Druhou důležitou funkcí je odpočinek, a to ve smyslu odpočinku fyzického i psychického. Některé děti přímo zdůrazňují to, že je třeba vyvětrat si hlavu, nebo jít se provětrat. V menší míře se pak, zřejmě především pod vlivem dospělých a jejich vnímání volného času, objevují v souvislosti s významem volného času i činnosti, které by měly plnit nějaký konkrétní účel. Jedna z dívek (I5) zmiňuje jako významnou aktivitu volného času sportování: „Tak když chodíme ven, že jo, tak že hodně jako tam sportuju, že furt běháme a takhle“, dále pak jako smysl sportování uvádí: „abysme nebyli takový (naznačuje člověka s nadváhou)“. Jiná dívka (I9) uvádí jako jednu z aktivit, které by měly volný čas vyplňovat, čtení, „protože se dělá ta

slovní zásoba hodně“. Někteří z dětských informátorů rovněž zmiňují, že volný čas má sloužit k tomu, aby alespoň jeho část trávili s rodinou a se svými kamarády. Rodinou je zde ovšem pravděpodobně myšlena jen rodina nukleární. Například jedna dívka (I5) hovoří o tom, že volný čas má mj. i o víkendu, „když třeba nejedem k babičce“. Zároveň však uvádí, že je volný čas důležitý k tomu, „abysme, že jo, byli hodně s tou rodinou, to je hlavní“. Jiná dívka (I12) pak hovoří o tom, že volný čas je k tomu, „abysme třeba i byli s rodičema, protože oni jsou v práci, my jsme ve škole, děláme si úkoly, takže jako moc na sebe čas nemáme taky“.

Ve srovnání se základními funkcemi volného času uváděnými odbornou literaturou nacházíme u dětí pouze dvě z těchto funkcí: funkci rozptýlení a zábavy a funkci odpočinku a relaxace. Funkce zábavní se u dětí jednoznačně objevuje. Jedná se zřejmě o nejvýraznější rys spojený s volnočasovými aktivitami dětí. Někteří z dětí uvádějí, že volný čas je k tomu, aby si užily, pobavily se a aby mohly dělat „blbosti“. Význam této funkce, tedy zábavy a rozptýlení včetně duševního odpočinku, by svědčil pro to, že ve volném čase mají děti potřebu věnovat se činnosti, kterým se nevěnují ve škole, nejlépe pobytu venku s kamarády, mnohdy spojeného s pohybem. V tomto případě by tedy tento ideál převážil nad druhým ideálním modelem volnočasových aktivit, podle něhož by měly volný čas vyplňovat činnosti zastupující všechny tři funkce volného času. Jako druhou funkci zmiňují děti odpočinek, ovšem z výpovědí se zdá, že je tímto často myšlen spíše odpočinek psychický, odpočinutí si od školy a učení a „provětrání se“ (I1, I6, I9). Do jisté míry by se tedy první dvě funkce volného času uváděné dětmi daly spojit v jednu. Tato pro děti zásadní funkce volného času je pak ojediněle doplněna dalšími funkcemi, které, jak se zdá, přejaly děti z názorů dospělých. Sportování či čtení bychom možná mohli přiřadit ke kultivaci osobnosti a trávení volného času s rodinou by mohlo odkazovat k rodinnému volnému času. Tyto zmínky jsou nicméně ojedinělé, a proto zůstaneme u tvrzení, že funkce sebevzdělávání, zmiňovaná v odborné literatuře, se u dětí neobjevuje.

Nuda a nicnedělání ve volném čase dětí

Mezi informátory je rozšířena představa, že nicnedělání by *nemělo* být tím jediným, co vyplňuje jejich volný čas, zároveň by si však podle dětských výpovědí člověk alespoň někdy měl udělat na nicnedělání čas. Jedna dívka (I1)⁴⁶ se při vyplňování dotazníku ptala, zda nevádí, když zaškrtně, že nemá na nicnedělání čas. Vědomě či podvědomě tuší, že tato odpověď je v jejím věku poněkud zvláštní. Během rozhovoru pak zmínila, že se stará o brášku. Na dotaz, jak se o něj stará, uvedla: „Tak třeba krmím ho, třeba na svačinku, když jsou třeba tři hodiny, nebo ho uspávám v kočárku odpoledne, když máma zrovna vaří, nebo taky pomáhám s vařením, uklízím si prach a tak“. Zdá se tedy, že v dětských myslích existuje představa volného času dítěte, který je alespoň někdy vyplněn nicneděláním nebo lenošením. Z výčtu činností, kterým se dětští informátoři věnují, když „nic nedělají“, můžeme vyvodit, že představa nicnedělání a lenošení je spojena s fyzickým odpočinkem. Děti se většinou podle svých slov věnují nějaké činnosti v klidové poloze. Zmiňují sledování televize⁴⁷ (I4, I8, I12), používání počítače a hraní počítačových her (I8, I9), čtení knihy (I8) a prohlížení encyklopedií (I11), nebo odpočívání v posteli (I2). Jeden chlapec (I3) ovšem uvádí četbu a čas strávený u počítače jako aktivity, které do nicnedělání nespádají. Stejně tak jedna dívka (I5) vnímá sledování televize jako plnohodnotnou volnočasovou aktivitu. Mimo občasné lenošení se tedy děti snaží zabavit jinak. Ti dětští informátoři, kteří uvádějí, že na nicnedělání moc času nemají, zmiňují jako aktivity, které jim nicnedělání nejčastěji znemožňují, pobyt venku s kamarády (I2, I3, I6, I7, I12), učení (I2, I7, I9), domácí práce a úklid pokoje (I5, I6), nebo návštěvu zájmových kroužků. To, že se děti věnují během většiny volného času nějaké aktivitě, v menší míře pak nicnedělání v jejich specifickém vnímání tohoto slova, dokládají jejich výpovědi týkající se nudy. Velká většina dětských informátorů uvádí, že se nudí „hodně málo“ (I4), „strašně málo“ (I11), „ani moc ne“ (I3) apod. Ze zkoumaného vzorku se zdá, že se jedná spíše o problém vyskytující se u dívek, než u chlapců. U některých dívek můžeme

⁴⁶ Rodiče dívky jsou rozvedeni, žije ve střídavé péči. Matka žije s novým partnerem, s kterým má malého syna.

⁴⁷ V naprosté většině případů se jedná o pořady, které mají zábavný charakter.

pozorovat, že se nudí, když jsou doma samy. Jedná se o dívky (I5, I12), které nevědí, co mají dělat, když nejsou doma rodiče, jedna (I8) se nudí „skoro často“, když s ní matka nechce například hrát stolní hry. Společné těmto dívkám je, že mají staršího sourozence, starší sestru. Starší sestry si s nimi už zřejmě nechtějí hrát a trávit s nimi svůj volný čas a tyto dívky pak mají problém se zabavit. Jedna (I8) dokonce hovoří o tom, že si ráda hraje s barbínami, ale svoji sestru musí „hodně přemlouvat“, aby si šla hrát s ní. Rodiče této dívky jsou rozvedení a matka, která žije nyní bez partnera, pracuje na směny, takže doma není každé odpoledne, když dívka přijde domů ze školy. Tuto neschopnost nalézt si aktivitu, které se dítě bude věnovat, nemůžeme spojovat se vzděláním rodičů. Alespoň někteří z rodičů těchto dívek mají vyšší vzdělání než rodiče jiné dívky (I7), která se podle svých slov nenudí nikdy a jejíž rodiče mají oba pouze výuční list.

3. 2 Volnočasové aktivity žáků 5. třídy zvolené základní školy

Hra

Hra je útvarem v dnešní době spojeným zejména s obdobím dětství. Jak bylo nastíněno ve druhé kapitole, hru definují různé obory odlišnými způsoby. Tato kapitola představí to, jak hru vnímají samy děti, které se účastnily výzkumu, a jakým hrám se v dnešní době tyto děti věnují. Uvedené závěry také budou porovnány se závěry výzkumů etnoložek Jany Pospíšilové a Dany Bittnerové, třebaže je nutné mít na paměti, že jejich závěry vycházejí z výzkumů provedených v odlišných městech, a se závěry vybraných kvantitativních výzkumů, které se mj. věnovaly počítačovým hrám.

Děti účastníci se výzkumu nevnímají hru jako nějaký konkrétní útvar, který je jasně vymezený. Zeptáte-li se dítěte, jakou má rádo zmrzlinu, odpoví, že má rádo jahodovou, vanilkou nebo třeba šmoulí. Zmrzlina je pro dítě něco konkrétního, není třeba si ujasňovat, na co se tazatel ptá. Položíte-li ovšem dítěti otázku, jestli hraje nějaké hry, začne dítě přemýšlet ve svých vlastních kategoriích, které pro ně spadají do jakési širší oblasti – oblasti her. U chlapců bychom mohli říci (ačkoli u velmi omezeného vzorku), že pojem hra nejčastěji spojují s deskovými/stolními hrami, které jmenovali jako odpověď na položenou otázku. Dívky si ovšem nebyly zcela jisté, na co jsou vlastně dotazovány. Během výzkumu reagovaly

dívky na otázku, zda hrají nějaké hry, rovněž otázkou: „Jako na počítači?“ (I5), „Jako s rodinou nebo...?“ (I6), „Jako třeba společenský?“ (I9), „Na počítači, nebo jako...?“ (I8).

Zdá se, že hra je v představách dětských informátorů spíše určitým zastřešujícím pojmem pro několik podobných, nicméně v něčem se odlišujících aktivit. Na základě dětských výpovědí by bylo možné vytvořit jakési čtyři odlišné kategorie her. Jedná se o hry s kamarády, hry „na něco“, hry deskové a hry počítačové. Tyto skupiny her, s nimiž dětští informátoři ve svých představách operují, se odlišují jak na základě zapojení dalších účastníků do těchto her, tak i na základě prostředí, v němž se tyto hry odehrávají. Vrstevníci dětských informátorů nacházejí své uplatnění především ve dvou, můžeme říci nejoblíbenějších, typech her – v hrách s kamarády a v hrách „na něco“. Tyto hry se odehrávají zejména venku, nejčastěji v prostředí dětského hřiště. Z určitého pohledu by bylo možné tyto dvě kategorie dokonce sloučit – jejich aktéři i prostředí, kde se tyto hry konají, jsou shodné. Přesto se tyto dvě skupiny her odlišují ve své podstatě. Zde by bylo pravděpodobně možné spatřovat ona dvě etnologická pojetí hry, jak je zmiňuje etnoložka Dana Bittnerová. Hra může fungovat jako prostředek organizace volného času. Jak uvedla jedna z dětských informátorek o hře *Na babu*, „ta je úplně praktická pro všechny“, a dále „my si hrajeme takhle ty hry, který každý zná“ (I12). Děti tedy v některých případech hledají hry, do nichž se mohou zapojit všichni, kteří jsou právě přítomni. Hry s kamarády jsou často spojeny s pohybovými aktivitami. Oblíbené hry mezi dětmi jsou *Baba*, *Schovka*, *Na honičku*, *Na okurku*⁴⁸, *Hloupá Buchtá Kuchtá*⁴⁹. Skupina her „na něco“ by pak odpovídala druhému etnologickému pojetí hry ve smyslu dětského hraní. Děti v tomto případě využívají formu nebo vyjadřovací prostředky, které jejich činnost odlišují od reality a vytvářejí tak svůj vlastní

⁴⁸ Jedno ze skupiny dětí je Okurka. Má zavřené oči a řekne nějaký příkaz, který musí všichni splnit (např. stop zem = děti nesmí být na zemi, stop prolézačky = děti nesmí být na prolézačkách, dicso = děti musí tančit apod.). Děti mají tři vteřiny na to, aby se příkazu přizpůsobily. Okurka pak otevře oči, a kdo nestihne udělat, co má, střídá Okurku.

⁴⁹ Jedno ze skupiny dětí je hloupá Kuchtá Buchtá. Řekne „do polívky jsem zamíchala“ a doplní co (např. květiny, názvy škol apod.) Každé dítě ze skupiny si pak vybere konkrétní věc z určené skupiny (např. tulipán, růže). Hloupé Kuchtě Buchtě pak jedno z dětí vyjmenuje celou nabídku, ona si vybere jednu věc (např. tulipán) a dítě, které tuto věc zastupuje, pak honí. Pokud dítě nestačí oběhnout určený bod na hřišti a vrátit se zpět ke své skupině dříve, než ho kuchtá Buchtá chytí, střídá ji v její pozici.

fiktivní svět. Jedná se o hry, jejichž pravidla vytvářejí samy děti a určují mantinely, v kterých bude hra probíhat. Hry jsou založeny na dětské představivosti a hrají se opět v menším či větším kolektivu vrstevníků, zpravidla venku. Těmto hrám se věnují především dívky, které si hrají *na rodinu*, *na Winx Club*⁵⁰, *na útok ufonů* apod. U chlapců, kteří se výzkumu účastnili, tyto hry v jejich herním repertoáru významné místo nemají. Namísto nich hrají chlapci například *fotbal*.

Jeden ze závěrů výzkumu Dany Bittnerové, že se na úkor tradičních formalizovaných/folklorních her v tomto věku u dětí rozmáhá jejich vlastní produkce [Bittnerová, 2005: str. 504], bychom mohli na základě provedeného výzkumu do jisté míry potvrdit. „S L. už jsme si vymysleli novou (pozn. hru), jak je tam takový ve čtvercích a řekne se, kdo má babu, a musíme z rohu do rohu a nesmíme být uprostřed třeba, musíme být na rohu“ (I12). Zařadit sem můžeme i výše zmiňované hry „na něco“. Tato vlastní produkce her, již u dětí nacházíme, může být inspirována tradičními formalizovanými/folklorními hrami (např. výše zmíněný popis hry) i mediálním světem (např. hra *na Winx*) – zejména světem televizní obrazovky, jak zmiňuje i Dana Bittnerová. Souhlasit už však nelze s tvrzením, že děti nečerpají inspiraci z dětské kultury, ale z kultury dospělých [Bittnerová, 2005: str. 228]. V provedeném výzkumu nebyly ve vlastní herní produkci dětí stopy kultury dospělých nalezeny.

V prostředí domova se pak uskutečňují hry deskové a hry na počítači. Pro hry deskové, nebo také hry stolní či hry s rodinou (i širší rodinou) – obě jako synonyma deskových her – je typické, že jsou hrány zejména v rodinném kruhu. Děti hrají tyto hry doma s rodiči, někdy i s prarodiči. O těchto hrách tedy můžeme říci, že slouží zejména k upevňování rodinných vztahů a nabízejí se jako jedna z možných aktivit pro trávení rodinného volného času. Do této kategorie můžeme zařadit hry deskové a karetní, ke kterým jsou využívány určité herní pomůcky (herní plány, figurky, karty apod.). Oproti hrám z počátku devadesátých let 20. století zmiňovaných Janou Pospíšilovou (*dáma*, *šachy*, *mlýn*, *sedma* či *prší*) došlo k velkému nárůstu nabídky deskových her, která je dnes velice pestrá.

⁵⁰ Italsko-americký seriál vyprávějící příběhy šesti nerozlučných vilích kamarádek studujících na škole pro víly, které musí čelit útokům zlých čarodějek.

K dostání jsou hry rodinné nebo hry pro děti, dále lze vybírat dle zaměření z nabídky her klasických, strategických či vzdělávacích a k dostání je i množství karetních her.⁵¹ Z deskových her hrají děti často *Člověče, nezlob se*, *Dostihy a sázky*, *Monopoly* (různé varianty), objevují se ale i další hry (např. *Aktivita*, *Blokus*⁵², *Criss Cross*, *Dáma*, *Labyrint*⁵³, *Logik*⁵⁴, *Tik Tak Bum*⁵⁵, soubor her *Večerníček*, *V kostce*⁵⁶). Z karetních her hrají děti nejčastěji *Prší*. Některé již postupně přecházejí na složitější karetní hru *Žolíky*. Hrají ale i *Černého Petra*, *Kvarteto* nebo *Oko bere*. Provedený výzkum potvrzuje závěry Dany Bittnerové, že v tomto věku výrazně narůstají komerčně distribuované hry (ač toto tvrzení nelze porovnat se současnými čtvrtými ročníky základní školy), zkoumanému ročníku rozšíření těchto her odpovídá [Bittnerová, 2005: str. 228]. Doložit toto tvrzení můžeme především širokým dětským repertoárem deskových/stolních her. Čemu se ve svém výzkumu nemohla do větší míry věnovat Pospíšilová (kvůli době výzkumu), ani Bittnerová (kvůli době i zaměření výzkumu), jsou počítačové hry. Jedná se o relativně nový typ her, který si však rovněž našel u dětí oblibu. Ze závěrů výzkumu *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let* vyplývá, že minimálně dvakrát týdně ve všední dny hraje počítačové hry 38 % dětí ve věku deset až dvanáct let. [7: s. 71]. Podle výpovědí dětských informátorů můžeme říci, že asi dvě třetiny dětí hrají hry dvakrát za týden nebo méně. Menšina dětí uvádí, že hraje počítačové hry každý den (I3, I4, I9). O těchto dětech ovšem nelze říci, že by se ve volném čase nudily, a proto vyhledávaly hraní počítačových her. Jedna dívka (I9) patří mezi děti, které mají nejvíce zájmových kroužků. Počítačové hry jsou herní aktivitou vhodnou spíše pro trávení individuálního volného času doma. Vzhledem k charakteru práce s počítače (notebookem), který měly doma v době výzkumu všechny děti ze zkoumané třídy, hrají dětské informátoři tyto hry samostatně, případně se sourozencem či kamarádem. Do počítačových her se v každém případě dle výpovědí dětských informátorů nezapojují starší generace –

⁵¹ Např. www.deskove-hry.eu, www.spolecenske-hry.cz, dostupné ke dni 6. 5. 2015

⁵² Rodinná strategická hra, v níž je cílem hráče obsadit co největší herní plochu svými kameny.

⁵³ Hráč hledá na měnicím se hracím plánu nejlepší cestu k obrázkům, které má na svých kartách.

⁵⁴ Logická hra pro dva hráče, v níž hráč sestaví svou barevnou kombinaci kolíků, již se pak snaží uhodnout protihráč.

⁵⁵ Hra rozvíjející rychlou reakci a slovní zásobu.

⁵⁶ Společenská hra procvičující paměť. K dostání v různých obměnách dle tematického zaměření otázek (V kostce! Historie, V kostce! Matematika, V kostce! Zvířata apod.)

rodiče ani prarodiče. Těm je v podstatě z dětmi zmiňovaných herních oblastí vyčleněna pouze skupina her deskových/stolních. Zdrojem a zásobárnou her pro děti jsou především *Superhry.cz*⁵⁷, kde si své najdou chlapci i dívky. Ve výběru počítačových her se odráží pohlaví dětí. Zatímco chlapci mají rádi hry, které jsou akční, dobrodružné, strategické, plné napětí (*Goodgame Empire*⁵⁸, *Minecraft*⁵⁹ apod.), dívky si vybírají hry zaměřené spíše na logiku nebo péči či starost o někoho a o něco (*My Little Farm*⁶⁰, *Stardoll*⁶¹). Tyto hry hrají děti většinou jednotlivě, případně se sourozencem či s kamarádem. Hraní počítačových her ve větším kolektivu přítomném na jednom místě neprobíhá. Některé děti ovšem hrají hry tzv. přes síť, což znamená, že reálně hrají hru s několika dalšími účastníky, kteří se ovšem v reálu nenacházejí na jednom místě. Spojuje je jen fiktivní prostředí herního světa.

Sport, pohyb a hřiště

Sport a pohyb dětí vůbec je dnes velmi diskutovaným tématem. Skutečnost, že děti nemají chuť sportovat [2] se uvádí do souvislosti s oblibou sledování televizních obrazovek a trávení času u počítačů. Jedním z cílů této práce byla konfrontace dětských výpovědí s těmito zjištěními. Výzkum ovšem ukázal, že nechuť dětí věnovat se pohybovým aktivitám není ve skutečnosti tak významná, jak se mnohdy uvádí. V této kapitole představíme zájem o sportovní a pohybové aktivity u dětských informátorů, a to z pohledu spontánních i organizovaných volnočasových aktivit.

Neorganizované sportovní-pohybové aktivity

Některé výzkumy z 90. let poukazují na velkou oblibu jízdy na kole a pobytu venku s kamarády u žáků zhruba mezi deseti a patnácti lety. Zatímco oblibu pobytu venku s kamarády lze na základě výzkumu u dětských informátorů potvrdit, dokonce bychom mohli tvrdit, že se jedná o nejoblíbenější a zároveň

⁵⁷ Webová stránka s online hrami.

⁵⁸ Budovatelská hra. Hráč se stává pánem hradu, stará se o poddané, buduje si armádu a zakládá spojenectví s dalšími skutečnými hráči proti nepříteli.

⁵⁹ Hráč buduje ve hře své vlastní prostředí ze stavebních bloků, které má k dispozici. Práci mu komplikují nepřátelští tvorové.

⁶⁰ Hráč v této hře pečuje o farmu a stará se o její další prosperitu.

⁶¹ Oblékač hra, v níž hráč vytváří vlastní postavu, vybírá ji oblečení účes apod.

nejčastější volnočasovou aktivitu těchto dětí vůbec, jízdu na kole děti během výzkumu nezmiňovaly často⁶². Jen dvě dívky (I5, I12) a jeden z chlapců (I11) hovořili o tom, že ve volném čase jezdí na kole s kamarády, nebo s rodinou. Děti ve volném čase využívají dětská hřiště na sídlišti, nejraději „Opávko“, Draka, někteří chodí i na „Hrádek“. Tam se věnují pohybovým hrám, o kterých bylo pojednáno v předchozí kapitole o hře, houpají se na houpačkách, někteří využívají k prolézání dřevěné stavby umístěné na těchto hřištích, případně lana na nich zavěšená. Dále chodí děti na procházky po sídlišti a povídají si. Mluvenému slovu a vyprávění dětí a mládeže se v jednom ze svých výzkumů věnovala Jana Pospíšilová. Došla k závěru, že navzdory urbanizaci kultury, vlivu médií a technickým vynálezům vyprávění ze světa dětí nevymizelo [Pospíšilová, 2003: s. 23]. Procházka je tedy jednou z příležitostí, při níž si mohou děti vyprávět. Některé děti k pohybovým aktivitám využívají venkovní posilovací stroje umístěné hned vedle školního hřiště. Chlapci hrají ve volném čase fotbal, občas se k chlapcům připojuje i jedna z dívek (I5), „když třeba holky nechtějí jít“. Děti, které se věnují tanečním aktivitám, si někdy trénují taneční variace i doma.

Do sportovně-pohybových aktivit se někdy spolu s dětmi zapojují i jejich rodiče. S některými chlapci hrají otcové, případně i sourozenci, fotbal. Jedna z dívek (I9) chodí v zimě s matkou bruslit na zimní stadion, s kamarádkou pak chodila, když bylo hezky, na kolečkové brusle vždy v pátek odpoledne na školní hřiště. S rodiči, tetou a strýcem vyráží dívka i na túry. Jiná dívka (I1) chodí s otcem do posilovny, kde otec cvičí na strojích a dívka dělá jiné cviky: „... už jsem udělala asi šedesát dřepů tak a pak jsem hnedka se složila na zem, protože jsem nemohla hejbat nohama (smích). Tak to, tak jsem prostě.. takhle tam makáme s tátou ... prostě rádi se tam vysportujeme“. S některými dětmi chodí na procházky kromě kamarádů i rodiče.

⁶² V této souvislosti lze uvažovat o vlivu zimního období, kdy byl výzkum prováděn, na druhou stranu děti během výzkumu hovořily o prázdninových a jiných letních aktivitách, mezi nimiž by jízdu na kole mohly zmínit.

Organizované sportovní-pohybové aktivity

Hovořili jsme o spontánních pohybových aktivitách, jimž se děti věnují s vrstevníky a s rodiči. Nyní přejdeme na sport a pohyb, jemuž se děti věnují v rámci organizovaných volnočasových aktivit. Téměř všechny děti navštěvují alespoň jednou týdně sportovní/pohybový zájmový kroužek. Několik dívek (I1, I5, I6, I8) navštěvuje na sídlišti taneční kroužek disco dance, jedna dívka (I7) navštěvuje taneční kroužek v centru města, jiná dívka (I12) navštěvuje kroužek aerobiku a atletiky. Chlapci (I3, I11) hrají závodně fotbal, jiní chodí na capoeiru⁶³ (I2), kterou navštěvují i další chlapci ze školy, break dance (I4), stolní tenis (I11) a na bojové sporty – sebeobranu (I11), na niž chodí i další tři chlapci ze třídy. Podle výsledků výzkumu *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let* se minimálně dvakrát týdně během všedních dní věnuje sportovním kroužkům 36 % žáků starých deset až dvanáct let [7: s. 71]. Minimálně dvakrát týdně navštěvují sportovní/pohybový kroužek čtyři dětská informátoři (I3, I7, I11, I12), což zhruba odpovídá celorepublikovému průměru.

Zaměříme-li se pozorněji na sportovní-pohybové aktivity, kterým se děti ve volném čase věnují, můžeme si všimnout (zejména u chlapců), že nad „klasickými“ sporty jako je basketbal, volejbal, fotbal apod. převažují pohybové aktivity, které mají blízko různým formám tance či bojových umění, některé z nich oba tyto druhy pohybu propojují. Někteří z chlapců sice hrají závodně fotbal, popřípadě si jej zahrají ve volném čase s kamarády na hřišti, významný podíl sportovní-pohybových aktivit ovšem představují jiné formy pohybu (break dance, capoeira, bojové sporty – sebeobrana). Vzhledem k tomu, že tyto zájmové kroužky navštěvují i někteří z chlapců, kteří se výzkumu neúčastnili, můžeme usuzovat, že se jedná o významný trend sportovní-pohybových volnočasových aktivit u chlapců. Tyto formy pohybu jsou často fyzicky stejně náročné jako „klasické“ sporty a jejich podstatou je dokonalé ovládní svého těla a jeho pohybů. Od „klasických“ sportů se ovšem liší v tom, že nejde o to zvítězit nebo dosáhnout co nejlepších výsledků (vstřelit co nejvíce gólů, zaběhnout nejrychlejší čas na trati apod.) či překonat dosavadní rekordy. Zároveň ovšem nemají tyto

⁶³ Capoeira je brazilské bojové umění, které v sobě spojuje akrobacii, hudbu, tanec a bojové prvky [9].

formy pohybu podobu čistě individuální zcela opomíjející ostatní aktéry, ale jejich podstatou je spíše jistý druh spolupráce s ostatními a určitý smysl pro vnímání toho, co dělá druhý. Například v bojových uměních jde do značné míry o to překonat soupeře, nejedná se ovšem o onu honbu za rekordy, nejlepšími časy a výsledky, tak často spojenou s „klasickými“ sporty, které mohou některé děti spíše odradit. U dívek rovněž spatřujeme převahu tanečních forem pohybu, ovšem ty jsou přeci jen bližší spíše dívkám a nemusejí být v tomto případě tolik překvapivé.

Televizní a počítačové obrazovky

Tato kapitola se bude věnovat dvěma volnočasovým aktivitám, o nichž se říká, že jsou mezi dětmi tolik oblíbené. Jednak se jedná o sledování televize – zde uvedeme, jak často děti televizi sledují, kdy a s kým ji sledují a na co se v televizi nejčastěji dívají, a jednak se jedná o počítač – zde uvedeme, jak často počítač děti využívají a jakým aktivitám se na počítači věnují. Dosud provedené výzkumy hovoří o tom, že se jedná o dvě velmi časté aktivity, což do jisté míry dokládají i data z výzkumu žáků 5. třídy. Například u počítačových aktivit ovšem ukážeme, že ne vždy se jedná o hraní her, v souvislosti s nimiž je počítač zmiňován nejčastěji.

Televizní obrazovky

Z provedeného výzkumu vyplývá, že děti sledují televizi každý den. Nelze říci, že se jedná o nejoblíbenější volnočasovou aktivitu a aktivitu, jíž děti věnují podstatnou část svého volna, jedná se ovšem o téměř pravidelnou aktivitu všedních dní. Některé z dětí (I7, I8, I12) zapínají televizní obrazovky hned ráno. Televize ovšem spíše slouží jako kulisa ranních příprav do školy, případně děti sedí u televizní obrazovky během snídaně. Sledují např. *Kouzelníky z Waverly* (I7), *Snídani s Novou* (I8). Po školním vyučování sledují některé děti televizní obrazovky, spíše ovšem chodí ven s kamarády, nebo navštěvují zájmové kroužky a prostor pro televizní obrazovky se otevírá nejčastěji v podvečerním a večerním vysílacím čase. Nejčastějšími televizními stanicemi, které děti sledují, jsou Čt : D, Smíchov a Prima Cool. Zde sledují např. seriály *Bořiči mýtů* (I2), *Jmenuju se Earl*

(I12), *Kouzelníci z Waverly* (I6, I7), *Přátelé* (I7), *Scooby Doo* (I2), *Simpsonovi* (I2, I7, I12), *SpongeBob* (I5, I11), *Tučňáci z Madagaskaru* (II7), *Záhady Toma Wizarďa* (I6). Jedná se o seriály primárně určené dětem a dospívajícím. Některé děti sledují, zejména s rodiči, i televizní stanice Nova a Prima a seriály. Děti se zde dívají na televizní seriály určené dospělým, např. *Doktoři z Počátků* (I8), *Ordinaci v růžové zahradě* (I8, I10), *Prostřeno* (I5), *Ulice* (I5, I12), *Vinaři* (I10), *Život a doba soudce A. K.* (I5). Dále děti sledují večerní zpravodajství (I6, I12), chlapci (I3, I11), kteří hrají fotbal, sledují s otci a bratry televizní přenosy sportovních utkání (box, golf, fotbal, hokej, tenis), nedělní odpolední filmové pohádky (I5, I12) a jedna z dívek (I5) jako jediná sleduje s rodiči krimiseriály (*Kriminálka Anděl*, *Policajti z centra*, *Vraždy v kruhu*). Chlapci (I2, I4), kteří mají malé sourozence, někdy s těmito sourozenci sledují to, na co se chtějí dívat. Dále děti uvádějí, že se rády dívají na animované filmy, pohádky (*Na vlásku*), zahraniční filmy (*Hvězdy nám nepřály*, *Twilight sága*), dobrodružné filmy (*Indiana Jones*) i „akčňáky“ (*Avengers*, *Rychle a zběsile*, *Star Wars*, *Transformers*).

Některé děti se na televizi dívají, když nemají co dělat: „tak jdu třeba zkouknout televizi, co tam zrovna dávají“ (I8). Jelikož ovšem některé děti uvádějí sledování televize jako jednu z činností vyplňujících nicnedělání, které podle nich zřejmě bývá spojeno s fyzickým odpočinkem, možná bychom, alespoň u některých dětí, mohli chápat podvečerní a večerní sledování televize jako fyzický odpočinek po odpoledni stráveném venku s kamarády nebo na zájmových kroužcích.

Počítačové obrazovky

Zmínily jsme volnočasové sledování televizních obrazovek a nyní přejdeme k fenoménu dnešní doby, k počítačům. Z výpovědí dětských informátorů vyplývá, že počítač nepoužívají každý den, ale jen někdy, nebo občas, někteří obden. Výjimku tvoří jeden chlapec (I4), který na počítači nejčastěji hraje hry nebo používá Facebook, a jedna z dívek (I8), pokud nemá zákaz. Tato dívka žije jen se starší sestrou a s matkou, která pracuje ve směnném provozu, prarodiče nemá. Počítač je tak pravděpodobně jednou z možností, jak trávit volný čas. Důležité je

ovšem zmínit, že počítač není jedinou aktivitou, jíž se dívka ve volném čase věnuje, a že tato dívka nepoužívá Facebook, „to mi mamka nedovolí, protože to je docela i nebezpečný, třeba..“. Nejedná se tedy o případ, kdy by se matka dceři nevěnovala. V žádném případě nelze říci, že by pro některé z dětí bylo trávení času u počítače jedinou činností, které by se věnovalo po naprostou většinu svého volného času. Tato skutečnost do jisté míry souvisí s aktivitami, jimiž se děti na počítači věnují.

Počítač má ve světě dětských informátorů tři hlavní úlohy: zprostředkovává komunikaci s kamarády, umožňuje dětem hrát specifický typ her a slouží jako zdroj informací. Ačkoliv se netýká využívání počítače k hraní počítačových her všech dětí, je s ním neodmyslitelně spjato. Počítačovým hrám byl nicméně věnován prostor v kapitole o dětské hře, proto se nyní budeme věnovat dalším účelům, kterým počítač dětem nejčastěji slouží. Počítač jako zprostředkovatel komunikace s kamarády je dětmi velmi často zmiňován. Tuto komunikaci můžeme rozdělit na dva případy. V prvním případě se jedná o komunikaci s kamarádem, který žije jinde než v Pardubicích. Děti tak mohou prostřednictvím Facebooku (I2⁶⁴) či Skypu (I5⁶⁵) udržovat s kamarádem kontakt alespoň na dálku. Druhým případem je komunikace s kamarády ve smyslu domlouvání se na tom, zda a v kolik hodin děti půjdou ven, nebo zjišťování informací například do školy. Děti při tom oceňují fakt, že tato forma komunikace je zdarma: „hlavně třeba když nechci si plácet kredit v mobilu, tak napíšu email někomu“ (I6), „... nebo mám Facebook, si tam dopisuju třeba si jenom řeknu, jestli by mohly jít ven, jenom takhle jako komunikace, jestli by mohly jít ven, nebo něco s učením, abych nemusela zbytečně provolávat peníze z mobilu“ (I12). Dále také slouží počítače, resp. internet, jako zdroj informací, a to jak do školy, tak informací týkajících se volnočasových aktivit. Děti na počítači vyhledávají anglická slovíčka do školy (I1), informace pro zpracování referátů do školy nebo jiných informací týkajících se látky probírané ve škole, „třeba když třeba na dějepis.. tak si pouštím Dějiny udatného českého národa⁶⁶.. to je zajímavý, akorát, že to teda někdy není úplně

⁶⁴ Chlapec komunikuje s kamarády z Brna, odkud se přestěhoval do Pardubic.

⁶⁵ Dívka si přes Skype volá s kamarádkou, s níž se zná z letního tábora.

⁶⁶ Animovaný cyklus České televize zpracovávající dějinná období od pravěku po novověk.

podle pravdy, ale je to zábavný“ (I9). Jedna z dívek uvádí, že si na YouTube hledá videa, „třeba jak se pletou náramky“ (I7). Tato dívka ráda plete náramky z gumiček (tzv. gumičkování).

Co se týče používání sociálních sítí, některé z dětí používají Facebook (I2, I3, I4, I5, I6, I10, I12). Prostřednictvím Facebooku si píšou s kamarády, hrají na něm hry, někteří na Facebook umisťují i své fotografie či příspěvky a komentáře. Jsou ale i děti, které Facebook nepoužívají, často kvůli zákazu rodičů, které se obávají o bezpečnost svých dětí. Používání emailu se oproti tomu zdá neproblematické a využívají ho i ti, kteří nepoužívají Facebook. Některé děti také používají Skype (I5, I6, I11), prostřednictvím něhož si volají nebo píší s kamarády.

Čtenářské záliby

Čtení knih podle výpovědí dětských informátorů z volného času zcela nevyumizelo, zároveň se ovšem nejedná o aktivitu, které by se děti věnovaly každodenně. Čtou ob den, někdy nebo občas. Knihy ke čtení děti mají doma v knihovně, dostávají je od rodičů a od prarodičů, knihy dostávají i k narozeninám nebo k Vánocům a někteří si chodí půjčovat knihy do knihovny. Na knihu ale mohou narazit i náhodou. Například jedna z dívek (I5) uvádí: „... byla jsem u dědy na půdě, protože jsme odstrojovali stromeček a tam maj takovej strašnej pytel naházených knížek, co měla ještě mamka, tak tam jsem si vzala o zvířatech, takovou třeba do školy, až budu nějaký informace potřebovat, a ještě Přátelé zeleného údolí a ještě nějakou malinkatou takovou. Protože oni knížky dřív, ta, co jsem si půjčila, tak ta stála třicet pět korun a ta malinkatá stála tři koruny.“

Do knihovny si chodí děti půjčovat knihy nejčastěji samy nebo s kamarády, někteří občas chodí s matkou. Knihy vybírají podle toho, co už znají, někteří si půjčují knihy, které již jednou četli, dále si pak půjčují knihy, které je zaujmou. Knihovnice dětem s výběrem knih obvykle neradí, děti se jich jen občas zeptají, kde mají hledat například detektivní příběhy. Konkrétní knihy si ale děti vybírají samy. Jedna z dívek (I8) uvádí, že v knihovně občas hledá knihu, kterou si vyhlídne v časopisech (čte *100 + 1* a *Top dívku*). U jiné z dívek (I9) se projevuje skutečnost, že podle jejích rodičů je četba knih důležitá. Už u volného času uváděla, že by se měl člověk alespoň občas věnovat četbě, protože rozšiřuje slovní

zásobu. Během povídání o návštěvě knihoven zmiňuje, že „já už jsem teď kon dlouho nebyla, protože já mám těch knížek vážně hodně, ale někdy chodím samozřejmě si půjčovat nějaký knížky do knihovny“. Z použitého slova „samozřejmě“ můžeme vyvodit, že návštěva knihovny patří, alespoň podle názoru dívčinych rodičů, k běžné čtenářské kultuře. Nejčastěji navštěvují dětská čtenářská knihovna na daném sídlišti, jen několik jich navštěvuje dětské oddělení krajské knihovny v centru města.

Mnoho knih, které dětská informátoři zmiňovali, pochází z knižních sérií⁶⁷. Hrdiny bývají děti v podobném věku, které prožívají různá dobrodružství. Velmi často se jedná o humorné příběhy odehrávající se v prostředí, v němž se někdy ocitá i samotný dětský informátor (např. školní prostředí apod.), nebo se jedná o detektivní příběhy, poněvadž děti mají rády určité napětí, místy až strašidelnou atmosféru. Dívky mají rády i upíří tematiku.

Oblíbenou knihou dětských informátorů je *Deník malého poseroutky* (2010, Jeff Kinney) (I1, I2, I3, I5), kterou čtou chlapci i dívky. Jedná se o knihu, jež má formu deníku jedenáctiletého chlapce a jejíž text je doplněn mnoha ilustracemi. I to ji možná činí pro děti velmi přitažlivou. Dosud vyšlo již osm dílů této série. Knihu můžeme představit i slovy jednoho z chlapců (I3): kniha je „o jednom chlapci, že takový příhody má ve škole a takhle, že třeba je to o Halloweenu, no.. a tam je samej.. srandovní věci. Taky je tam hodně obrázků, no. V podstatě to jsou příhody takový.“ Druhou oblíbenou knihou dětí, tentokrát ovšem tematicky spíše dívčí, je knižní série *Upíří ségry* (2010, Franziska Gehm) (I7, I8, I9). Kniha popisuje příhody dvou upířích sester pocházejících z Transylvánie, které navštěvují školu ve svém novém domově v Německu. Dosud bylo vydáno pět dílů. Další knihou, kterou děti čtou, je *Klub záhad* (2005, Thomas C. Brezina) (I3, I11). Do odhalování tajemství a objasňování záhad se spolu s trojicí členů Klubu záhad mohou prostřednictvím superlupy zapojit i čtenáři. Podle jednoho z chlapců (I3) je kniha „o takový partičce, o Niki, Vickovi a Jupiterovi, a ty..jako že se jim něco přihodí, někam jdou a zajímá je to ... a někdo se tam třeba ztratí, tak to vždycky vyšetřují a takhle.“ Dosud vyšlo v této sérii dvacet tři knihy.

⁶⁷ U knižních sérií jsou uvedeni autoři a rok vydání prvních dílů.

Děti účastníci se výzkumu již nechtou klasické pohádky. V oblibě mají zejména tvorbu posledních zhruba deseti let, v níž vystupují dětští hrdinové. Jako příklady uvedmě knihy *Anička* (2004, Ivana Peroutková), *Ztracená v divočině*, 2006 (Eli Toresen), *Detektiv Klubko* (2008, Ursel Scheffler), *Klub tygrů* (2009, Thomas Brezina), *Jedenáct* (2009, Lauren Myracleová), *Kostík Billy* (2011, Christopher Lincoln), *Babička drsňačka* (2012, David Walliams), *Doktor Proktor a prdící prášek* (2012, Jo Nesbø), *Příběhy rodiny Smrtičovy* (2012, Harald Tonollo), *Povedená partička* (2014, Michael Fry). Některé z knih, které děti čtou, mají rovněž svou filmovou podobu. Zmínit můžeme například *Harryho Pottera* (2000, Joanne K. Rowlingová) (I2), *Hvězdy nám nepřály* (2013, John Green) (I9) nebo *Winx Club* (2012, Regina Bizziová) (I12). V celkovém souhrnu knih, které děti uvádějí, jsou však knihy inspirované televizní předlohou v menšině. Z dětské knižní klasiky zmiňují děti jen několik knih: *Lovci mamutů* (1956, Eduard Štorch), *Děti z Bullerbynu* (1974, Astrid Lindgrenová), *Z deníku kocoura Modroočka* (1976, Josef Kolář), *Přátelé zeleného údolí* (1981, Jaroslav Müller), *Medvědí král* (1988, Jan Suchl), *Čtyři a půl kamaráda* (1992, Joachim Friedrich). Zajímavé je také zmínit, že se objevují tituly, jež spojují žáky páté třídy s předškoláky. To, s čím se mohli setkat předškoláci v mluvené/předčítané formě (*Z deníku kocoura Modroočka*, 1976, Josef Kolář) či v televizní formě (*Harry Potter*, 2001, režie Chris Columbus), se dnes v životě školáka objevuje v podobě knihy, kterou si již dovede sám přečíst (I12, I2) a která jej stále zajímá [Klupalová, 2013: s. 69].

Knižní nabídku pro děti vyvažují či kompenzují i časopisy pro děti a mládež. Jednoznačně nejčtenějšími časopisy jsou *Bravo*⁶⁸ (I5, I6, I7, I9, I10), přinášející rozhovory s celebritami, novinky ze světa hudby, filmu, módy, techniky i počítačových her, a *Popcorn*⁶⁹ (I3, I5, I6, I7, I10) zaměřený na hudbu, celebrity a životní styl. Děti si zde rády přečtou i vtipy a „horory“. Některé dívky čtou *Top dívku*, jiné také *ABC*, *Animáček*, *Sluníčko*, *Simpsonovi* nebo komiksový časopis *Velkolepý Spiderman*.

⁶⁸ Časopis vydává vydavatelství časopisů BAUER MEDIA.

⁶⁹ Časopis vydává vydavatelství Empresa Media, a. s.

Zájmové kroužky

Tato kapitola představí zájmové kroužky, které dětští informátoři v době po skončení školní výuky navštěvují. Jedná se o aktivitu, které se minimálně jednou týdně věnují téměř všechny děti, a aktivitu, které se věnují rády. Je ovšem nutné připomenout, že návštěvu zájmových kroužků děti nezahrnují do *volného času*.

Obecně můžeme říci, že zájmové kroužky si vybírají samy děti, a to na základě toho, že se o kroužku od někoho doslechly, že na kroužek chodí některý z kamarádů, nebo děti viděly vystoupení nějaké taneční skupiny, do níž se poté samy přihlásily. Konečné rozhodnutí, zda dítě kroužek bude nebo nebude navštěvovat, je pochopitelně na rodičích, zdá se ovšem, že většinou rodiče svolí. Svou úlohu v rozhodování pravděpodobně hrají i finanční prostředky, které je třeba na konkrétní zájmový kroužek vynaložit, o tomto problému se ovšem děti nezmiňují. Jen jeden z chlapců (I3) během řeči o tom, proč rád chodí na fotbal, mimochodem uvádí: „u toho se pohybuju, baví mě to, ten klub, kde jsem, není zas moc drahej (*uvádí konkrétní klub*) a baví mě to, mám tam kámoše, někdy popovídáme, a proto mě to baví“. Pro srovnání zde uveďme výzkum Jany Pospíšilové, která v 90. letech prováděla výzkum brněnských žáků 4. tříd, v němž se věnovala mj. i zájmovým kroužkům. Pospíšilová uvádí – na rozdíl od závěrů výzkumu pardubických žáků 5. tříd, že návštěva zájmových kroužků brněnskými dětmi bývá vyvolána v první řadě přáním rodičů a souvisí s jejich prestižními snahami [Pospíšilová, 1990: s. 175]. Na tomto místě bychom měli připomenout, že město Brno je několikrát větší než Pardubice, a prestižní snahy rodičů tak mohou souviset se skladbou jeho obyvatel.

Pardubické sídliště, kde byl výzkum prováděn, i samotné centrum města Pardubice nabízejí mnoho různě zaměřených kroužků, od kroužků sportovně-pohybových, hudebních, výtvarných, přírodovědných, přes kroužky informatiky, cizích jazyků a kroužky dramatické výchovy konče. Přesto dětští informátoři navštěvují jen kroužky sportovně-pohybové, hudební a jazykové. Například žádné z dětí nenavštěvuje kroužek výtvarný, přestože se mnozí rádi věnují kreslení či jiným tvůrčím aktivitám. Velmi oblíbené jsou ovšem u dětí sportovně-pohybové

kroužky, což nepotvrzuje závěry některých výzkumů, podle nichž chuť dětí věnovat se pohybovým aktivitám značně opadá.

Jak už bylo naznačeno v jedné z předchozích kapitol, téměř všechny děti navštěvují alespoň jednou týdně sportovně-pohybový zájmový kroužek. U dívek se jedná zejména o taneční kroužek disco dance (I1, I5, I6, I8), který mají možnost navštěvovat na daném sídlišti. Jiné dívky navštěvují taneční kroužek v centru města (I7) a kroužek aerobiku a atletiky (I12). Chlapci (I3, I11) hrají závodně fotbal, jiní chodí na capoeiru⁷⁰ (I2), kterou navštěvují i další chlapci ze školy, break dance (I4), stolní tenis (I11) a na bojové sporty – sebeobranu (I11), na niž rovněž chodí i další chlapci ze třídy. Pohyb děti mají rády, nikdo z nich se nezmiňuje o tom, že by chodil na sportovně-pohybový kroužek „z donucení“. Jedna z dívek (I7) má na tanci ráda „prostě ten pohyb, že ráda tancuju“. Chlapec (I2) navštěvující capoeiru o ní říká: „je to atletika, tanec a posilování v jednom“, přičemž nejvíce ho baví „různý salta a takový“. Dívka navštěvující kroužek disco dance (I5) odpovídá na otázku, co ji na tom nejvíce baví: „no, všechno, protože my tam jako děláme roznožky, mosty a takhle, to mě baví nejvíc“. Rovněž rychlost pohybu přináší dětem příjemné prožitky, jedna dívka (I6) uvádí, „já jsem chodila na tanec takovej, ale byl pomalej, ale to mě prostě nebaví, já chci něco rychlejšího, něco modernějšího, takže jsme přišli tady na to“.

Druhým oblíbeným typem zájmových kroužků jsou kroužky hudební. Děti navštěvují hodiny výuku hry na kytaru (I5), na klávesy (I11) či na klavír (I9). Jen jedna dívka (I9) uvádí, že na kroužek klavíru chodit nechtěla: „na ten klavír, to se mně vůbec nechtělo chodit, protože já jsem chtěla klavír, chtěla jsem si na něm vymýšlet písničky totiž a mamka mi řekla, že budu chodit na nějakej klavír ... a tak chodím na klavír, protože musím, ale jako docela mě to baví, je to těžký, ale je to docela dobrý“.

Vzdělávací kroužek navštěvuje jen jedna z dívek, která je výjimkou. Chodí na angličtinu, kterou si sama zvolila. Podle svých slov chce být právničkou, „nebo něco takovýho“, a rodiče jí řekli, že by bylo dobré naučit se dobře nějaký jazyk.

⁷⁰ Capoeira je brazilské bojové umění, které v sobě spojuje akrobacii, hudbu, tanec a bojové prvky [9].

Určitým problémem, jenž se objevuje zejména u dětí, které mají několikrát do týdne sportovně-pohybové tréninky, je to, že nemohou zkoušet nic nového. Rády by například zkusily navštěvovati nějaký jiný kroužek, který se jim ovšem kryje s jejich tréninky, a proto mohou zůstat některé zájmy dítěte bez jejich dalšího rozvíjení, nebo děti mohou přijít o příležitost poznat něco, co by je mohlo bavit stejně či více než jejich dosavadní kroužek.

Kulturní aktivity

V této kapitole pojednáme o kulturních aktivitách dětí. Klasické kulturní aktivity, jako je divadlo, návštěva muzeí a výstav, dětem zprostředkovává zejména škola. Kulturně-zábavní aktivity, jako je kino, koncerty pop-music, jsou vyhrazeny zejména rodině.

Z výpovědí žáků plyne, že divadelní představení navštěvují děti téměř výhradně se školní třídou. Výjimkou je jedna z dívek (I9), která s rodiči a příbuznými navštěvuje muzikálová představení v Pardubicích i v Praze (např. *My fair lady*⁷¹, *Fantom opery*⁷²). Jinak se ovšem seznamování dětí s divadelním prostředím ujímá škola. Děti se třídou navštívily např. představení *Červená karkulka* a *Sněhurka a sedm trpaslíků*. Dětem se představení podle jejich slov spíše líbila. *O Sněhurce a sedmi trpaslících* děti říkají: „docela dost se mi líbila“ (I3), „docela dobrý, oni tam zpívali, jako že to byl spíš takovej muzikál ... tak to bylo dobrý“ (I5), „bylo to hezký, byli tam hezký trpaslíci“ (I11). Tato pohádka nebavila jen romského chlapce: „moc jsem se tam nudil, ale hezky jako tam zpívali a takový“. Znovu by již představení z vlastní vůle navštívit nemusel. *Červenou karkulku* děti hodnotí: „jo, ono je to tam vždycky takový srandovní“ (I6), „jo, líbila“. I přes vcelku kladné hodnocení je z výpovědí dětí cítit, že pokud by mohly, zvolily by si pravděpodobně jinou zábavu než návštěvu divadla.

Jednou z možných alternativ by jistě mohla být návštěva kina. Promítání filmů děti navštěvují nejčastěji s rodinou, několik dětí s kamarády, ale i v tomto případě se zapojuje škola, díky níž se některé děti mohou vůbec podívat do kina. Romský chlapec (I4) uvádí, že v kině viděl jen film *Shrek*, na němž byl se školou, a jedna

⁷¹ České zpracování původního amerického muzikálu.

⁷² České zpracování původního anglického muzikálu.

z dívek (I8)⁷³ uvádí, že do kina chodí nejvíce se školou. Děti nejčastěji navštěvují animované filmy a hrané pohádky ve dvou pardubických multikinech, Cinema City a Cinestar. Mezi nejčastěji navštívenými filmy patří *Ledové království*⁷⁴, 2013 (I8, I9, I10, I12), *Modrý tygr*⁷⁵, 2011 (I6, I7, I10, I11), *Rio*⁷⁶, 2011 a *Rio 2*, 2014 (I6, I7, I11, I12), *V peřině*⁷⁷, 2011 (I5, I6, I7, I11) a *Zloba – královna černé magie*⁷⁸, 2014 (I1, I7, I9, I12). Dále děti v kině viděly například tyto filmy: *Čertova nevěsta*⁷⁹, 2011, *Doba ledová 4: Země v pohybu*⁸⁰, 2012, *Jak vycvičit draka 2*⁸¹, 2014, *Letadla 2: Hasiči a záchranáři*⁸², 2014, *Pojedeme k moři*⁸³, 2014, *Rebelka*⁸⁴, 2012, *Shrek: Zvonec a konec*⁸⁵, 2010, *Škatuláci*⁸⁶, 2014, *Šmoulové*⁸⁷, 2011, *Šmoulové 2*, 2013, *Tři bratři*⁸⁸, 2014, *Tučňáci z Madagaskaru*⁸⁹, 2014, *Univerzita pro příšerky*⁹⁰, 2013. Z výčtu filmů vidíme, že animovaná filmová tvorba si získává oblibu jak u žáků 5. třídy, tak u pardubických předškoláků. V roce 2013 byl u předškoláků proveden výzkum pohádek. Na základě výsledků výzkumu můžeme říci, že animovaná filmová tvorba je z velké části společná školákům i předškolákům, přestože je mezi nimi zhruba pětiletý věkový rozdíl. Můžeme ovšem předpokládat, že školák a předškolák si odnesou ze stejného filmu něco jiného. U školáků již na rozdíl od předškoláků odpadá zájem o kreslené pohádkové seriály typu večerníčků [Klupalová, 2013: s. 63].

Podobně jako je tomu s divadlem i návštěvu výstav a muzeí zprostředkovává dětem v naprosté většině případů škola. Se školou děti navštívily muzeum loutek a výstavu mincí. Jeden z chlapců (I11) byl pravděpodobně s rodiči na výstavě

⁷³ Rodiče jsou rozvedení, dívka žije pouze s matkou a sestrou. Sama dívka hovoří o omezených finančních možnostech rodiny.

⁷⁴ Americký animovaný muzikál pro děti., režie Chris Buck, Jennifer Lee.

⁷⁵ Český rodinný film, režie Petr Oukropec.

⁷⁶ Americký animovaný film pro děti o modrém papouškovi Blu, režie Carlos Saldanha.

⁷⁷ Český filmový muzikál pro děti., režie F. A. Brabec.

⁷⁸ Americký rodinný fantasy film, režie Robert Stromberg.

⁷⁹ Česká pohádka, režie Zdeněk Troška.

⁸⁰ Americký animovaný film pro děti, režie Steve Martino, Mike Thurmeier.

⁸¹ Americký animovaný film pro děti, režie Dean DeBlois.

⁸² Americký animovaný film pro děti, režie Roberts Gannaway.

⁸³ Český rodinný film, režie Jiří Mádl.

⁸⁴ Americký animovaný film pro děti, režie Mark Andrews, Brenda Chapman.

⁸⁵ Americký animovaný film pro děti, režie Mike Mitchell.

⁸⁶ Americký animovaný film pro děti, režie Anthony Stacchi, Graham Annable.

⁸⁷ Americký animovaný film pro děti, režie Raja Gosnell.

⁸⁸ Český pohádka, režie Jan Svěrák.

⁸⁹ Americký animovaný film pro děti, režie Eric Darnell, Simon J. Smith.

⁹⁰ Americký animovaný film pro děti, režie Dan Scanlon.

minerálů a v muzeu železnice, jiné děti (I1, I4) uvádějí, že navštívily s příbuznými Africké muzeum Emila Holuba v Holicích.

Část dětí navštěvuje obvykle s rodiči koncerty českých i zahraničních umělců. Některé z dívek navštívily *Černobilé turné Lucie Bílé*, koncert českého zpěváka *Daniela Landy*, slovenské zpěvačky *Dary Rolinc*, jiné děti koncerty českých skupin *Chinaski* či *Kryštof* a dívčí skupiny *5Angels*. Ze zahraničních vystoupení děti navštívily koncerty americké chlapecké skupiny *OneRepublic* či americké zpěvačky *Katy Perry*.

Tvůrčí aktivity

Nyní pojednáme o tvůrčích aktivitách. Představíme činnosti, během nichž děti něco vytvářejí. Můžeme mezi ně zařadit psaní deníčku, vedení památníčku, fotografování, ruční práce i sběratelství. K těmto aktivitám vede děti zejména rodina, v některých případech, jako například gumičkování, se je děti učí od kamarádů. Některé tvůrčí aktivity, jako například psaní deníčku či vedení památníčku, jsou téměř výhradě dívčí záležitostí. Jiné, jako sběratelské aktivity, ale i některé ruční činnosti, jsou společné dívkám i chlapcům.

Psaní deníčku je pouze dívčí záležitostí. Chlapci, kteří se účastnili výzkumu, si deníček nevedou. Deníček má obvykle podobu bločku nebo sešitu, který bývá uzamykatelný na malý zámeček, např. ve tvaru srdíčka. Dívky dostávají deníčky často k narozeninám, od maminek, babiček, ale i od kamarádek. Do deníčku si zapisují, co se jim přihodilo, co prožily, zaznamenávají si do něj tajné věci, které nechtějí nikomu svěřit. Jedna z dívek si vede podobný deníček a k tomu si do počítače zapisuje, když ji kamarádky pomlouvají. Nejedná se tedy přímo o deníček v počítači, ale o zapisování pomluv. Jiná z dívek zmiňuje, že má kromě svého deníčku i deníček společný se dvěma dalšími kamarádkami. Od první třídy prý těmto třem dívkám říká třídní učitelka „silná trojka“. Do deníčku si zapisují, „co jsme zažily, jak jsme se potkaly, co jsme zažívaly v první, druhý a takhle třídě, pak právě co chceme bejt nebo jestli to kamarádství bude pokračovat, co máme za kluky, jestli se shodnem na něčem a takhle tam píšem, kdy jsme se neshodly, kdy jsme se pohádaly.. abysme měly vzpomínky my tři právě že na to mládí, jak jsme prdlý“.

Od rodičů i kamarádů dostávají děti, obvykle u příležitosti narozenin, památníčky. Ačkoliv jejich historie sahá až do 12. a 13. století a je původně spojena vysokou kulturou elit, etnoložka Dana Bittnerová, která se výzkumu památníčků v současné dětské kultuře věnovala, uvádí, že se v průběhu 20. století staly dětské památníčky katalogem oblíbených výtvarných vzorů, které jsou inspirované tvorbou pro děti. Motivy kreslené dětem „v upomínku“ se sice během 20. století proměňovaly, nicméně podstata věnování kresby v památníčku dítěti zůstala stejná [Bittnerová, 2011: s. 29 – 31]. Na rozdíl od deníčku, který má pro dětské informátory zcela jasný účel, nemá zřejmě památníček pro některé děti zcela vyhraněnou funkci. Jen některé z nich totiž mají v památníčku kresby od kamarádů, rodiny, známých a od paní učitelky. Některým dětem ale památníček slouží i jako prostor pro vlastní kresby: „... trhaj se mi trochu stránky, no, takže něco se mi trošku ztratilo, ale to jsem našťěstí namalovala sama, takže je to dobrý“ (I8), někdo si do památníčku lepí i fotografie z oslav (I10), někdo během vyprávění o památníčku popisuje alba s fotografiemi a sbírkou Pokémonů (I2). Některé děti také mají památníčky dva – jeden rodinný a jeden školní. I u vedení si památníčku, stejně jako u deníčku, vidíme jasný vliv pohlaví. Chlapců se památníček, stejně jako deníček, téměř netýká. Jen jeden z chlapců hovoří o tom, že památníček má. Má v něm obrázky od maminky, od příbuzných, od paní učitelky, ale kamarádům památníček nakonec nedal. Myslí si, že památníček je „spíš pro holky“, kluci prý památníčky moc nemají. Dřívější pojetí památníčku, který sloužil k tomu, aby do něj dítěti kreslili obrázky někdy doplněné veršem rodiče, sourozenci, prarodiče, učitelé a kamarádi, doznalo v dnešní době značné proměny. Nejen že si do něj někdy kreslí samy děti, ale rovněž si ho zdobí nalepenými fotografiemi či obrázky.

Mezi tvůrčí aktivity můžeme zařadit i fotografování. Některé děti uvádějí, že fotí nejčastěji na výletech, hrady, zámky, hezkou krajinu, výstavy či jiné zajímavosti, někdo fotí na rodinných oslavách. Několik dětí má svůj vlastní fotoaparát, čím dál častěji ovšem děti používají k fotografování mobilní telefony, což zcela jasně potvrzuje nezúčastněné pozorování provedené v rámci školy v přírodě vedlejší 5. třídy, kde děti fotily téměř výhradně na mobilní telefony.

Ručním pracím se věnují zejména dívky. Ve volném čase háčkují, vyrábějí domácí výzdobu k různým příležitostem (např. Halloween), vyrábějí dárky a přáníčka k narozeninám a velmi populárním je mezi dívkami i chlapci pletení z gumiček neboli gumičkování. Děti si nakupují sáčky plné malých barevných gumiček, které splétají dohromady a vytvářejí náramky, přívěšky, zvířátka apod. Nové způsoby pletení se učí buď od kamarádů, nebo si návody vyhledávají na internetu.

Předměty sběratelského zájmu dnešních dětí jsou památné zlaté mince (např. ze zoologických zahrad), turistické známky, pohledy, sbírají céčka, známky či mince. Některé z dětí sbírají víčka od piv. Jeden z chlapců z nich staví hrady nebo pyramidy, skládá je na sebe různými způsoby. Jedna z dívek zase víčka kladívkem „roztuká do placky“, hřebíkem do ní udělá díru a vyrábí přívěšky, které někdy v létě na chalupě „prodává“ rodičům.

Hudba

Poslech hudby je téměř každodenní volnočasovou aktivitou dětí. Ukážeme, při jakých příležitostech děti hudbu poslouchají a jací zpěváci a hudební skupiny jsou mezi dětmi oblíbené.

Poslech hudby je pro některé děti aktivitou samou pro sebe. Sedí nebo leží na posteli a poslouchají hudbu z mp3, z počítače nebo z tabletu. Jiní využívají hudbu jako kulisu, na kterou tančí, při níž si zkoušejí taneční variace ze zájmového kroužku nebo své vlastní variace. Někdo hudbu poslouchá při úklidu, učení, jízdě autobusem nebo autem, jiný si pouští na tabletu videoklipy, které poslouchá a zároveň sleduje. Obecně můžeme říci, že děti nejraději poslouchají českou i zahraniční popovou hudbu.

Mezi nejoblíbenější skupiny patří mezi dětmi britsko-irská chlapecká skupina *One Direction*, americká chlapecká skupina *OneRepublic* a česká dívčí skupina *5Angels*. Z českých zpěváků jsou oblíbení např. *Ewa Farna*, *Dara Rolinc* a *Ben Cristovao*, zahraniční zpěváci však u dětí sklízají větší úspěch. Mezi oblíbené u dětí patří např. *Katy Perry*, *Avril Lavigne*, *Britney Spears*, *Celeste Buckingham* nebo *Justin Bieber* či *Bruno Mars*. Z českých hudebních skupin můžeme přidat ještě skupinu *Chinaski* a *Kabát*.

Domáci mazlíčci

Hry se zvířaty bývaly oblíbenou aktivitou dětí již v dřívějších dobách. Zde si v krátkosti ukážeme, jaké domácí mazlíčky chovají dnešní děti v sídlištních bytech.

Mezi nejběžnější zvířata, která děti doma chovají, patří zřejmě morčata a psi. Dále ale také děti chovají kočky, rybičky, činčily a jeden z chlapců má nyní doma varana. Děti si doma se zvířaty hrají, starají se o ně, krmí je. Ke zvířatům si vytvářejí hezký vztah. Jedna z dívek (I1) říká o svém psovi: „Je moc hodná, ale někdy hravá. Vždy si spolu tak hrajeme, že jsme z toho udejchaný“. I ty děti, které doma mít zvíře nemůžou, například kvůli alergii rodinného příslušníka, vyhledávají zvířata nejčastěji u babiček žijících v rodinných domech v menších obcích. Děti si tam mohou pohrát s kočkami, králíky či morčaty.

Rodinný volný čas

Zatímco volný čas všedních dní je spíše ve znamení individuálního volného času, o víkendu se obvykle zcela otevírá prostor pro rodinný volný čas, který rodiče pro trávení času se svými dětmi využívají. Jak děti tráví spolu se svými rodinami volný čas, představíme v této kapitole.

O víkendech tráví rodiny čas nejčastěji tím, že navštěvují babičky a dědečky, nebo jezdí na výlety. Prarodiče navštěvují děti se svými rodiči obvykle každý víkend, nebo jednou za čtrnáct dní. Zajímavé je, že některé děti chápou návštěvu prarodičů jako samozřejmou „výplň“ víkendu, protože si neumějí představit, co by dělali s rodiči doma. Jedna z dívek (I5)⁹¹ hovoří o tom, že už si návštěvy u babičky ani nedomlouvají, protože je to samozřejmé: „jako že tam jedem prostě (smích), já nevím, co bysme dělali doma (smích)“. Během rozhovoru dívka přesto zmiňuje některé aktivity, kterým se s rodiči věnuje. Zdá se ovšem, že se jedná spíše o aktivity prázdninové, nebo jednorázové (návštěva koncertu apod.). Každý den ovšem dívka s rodiči sleduje televizi. Druhou častou rodinnou aktivitou jsou výlety. Děti s rodiči či prarodiči navštěvují hrady, zámky, někteří i muzea, nebo jezdí společně do přírody. Pokud zůstávají v bezprostředním okolí bydliště, navštěvují například nedalekou farmu Apolenka. Některé děti, jak se zdá z jejich

⁹¹ Matka pracuje v Profí Creditu, otec je zámečnick. Otec má minimálně gymnaziální vzdělání.

výpovědí, mnoho aktivit s rodiči nesdílejí ani o víkendu, ani během všedních dní. Jedna dívka (I7)⁹² odpovídá na otázku, co dělají společně s rodiči: „no (delší dobu přemýšlí) asi tak nějak jako že nic, já jsem asi tak pořád pryč, nebo se právě jako učím, jen si s mamkou třeba občas popovídám, jak se měla v práci a tak“. Zároveň ovšem zmiňuje, že skoro každý den chodí s rodiči na procházku po sídlišti a někdy si zahrají s rodiči hru. Jiný chlapec (I3)⁹³ na dotaz na společné aktivity odpovídá: „bud' musím uklízet, nebo něco dělat v kuchyni, nebo jednou jsme.. nebo pečeme, vaříme, potom ten jednodenní výlet si někdy uděláme, potom si asi každéj hledí svýho“. Nezdá se při tom, že by skutečnost, že se děti nevěnují spolu s rodiči vícero aktivitám, souvisela se socioekonomickým statusem rodiny.

Co se týče času stráveného s prarodiči, některé děti se s nimi stýkají o víkendu a jiné, jejichž prarodiče žijí na sídlišti, se s nimi vídají i během týdne. Například jedna z dívek (I6) tráví s babičkou každé úterý po škole. Chodí se spolu projít do města, „koukáme po různých věcech a hračkách, co bych si přála třeba“, občas babička dívce něco koupí a dá jí to později jako dárek k nějaké příležitosti. „Většinou mi babička koupí takovej donut růžovej a to mi hrozně chutná.“ Doma sledují televizi, nebo hrají hry a luští křížovky. Děti, které se s prarodiči vídají o víkendech, babičkám často pomáhají, například s vařením: „tak já třeba dělám koláč u babičky, že mi, že jo, říká, co tam mám dát a tak“. Dále děti hrají s prarodiči hry (*Člověče, nezlob se, Prší*, „takovou starodávnou hru.. já nevím, prostě hru takovou, asi takhle velkou (malá) jako by s takovými.. červený tam jsou barvy, žlutý.. no prostě já nevím, jak to mám říct“ (I5)). U babiček, které žijí na vesnici, děti rády tráví čas i venku, kde si hrají se zvířaty. U babiček obvykle žijí kočky, psi, některé chovají například i králíky. I u babiček si ovšem děti udělají čas na to, aby zde sledovaly televizi.

Prázdninové aktivity

Dosud jsme hovořili především o volnočasových aktivitách, kterým se děti věnují během všedních dní, nebo během víkendů. Jak ale vypadají letní prázdniny dětí?

⁹² Matka pracuje ve firmě vyrábějící kabely k letadlům, otec pracuje ve stavební firmě. Oba rodiče mají výuční list.

⁹³ Matka manažerka v Terranově, otec vojenský podplukovník.

Téměř všechny děti již byly alespoň jednou u moře. Některé jezdí pravidelně každý rok, jiné jednou za dva roky, někdo byl u moře jen jednou, nebo dvakrát. K moři děti často jezdí/létají do Řecka a do Chorvatska, některé navštívily i Bulharsko, Španělsko, Turecko, Egypt, nebo Tunis. Na dovolenou ale jezdí děti s rodiči i po Čechách. Například jedna z dívek (I6) jezdí skoro každý rok s rodiči do kempu v jižních Čechách, „tam se mi hrozně líbí“.

K prázdninám patří neodmyslitelně i letní tábory, které ovšem navštěvují jen některé děti – a některé z toho navštěvují jen příměstský tábor⁹⁴. Některé děti jezdí i na soustředění (fotbalová, taneční), která obvykle bývají v druhé polovině letních prázdnin.

Větší či menší část prázdnin děti tráví u svých prarodičů. Někteří prarodiče jezdí s dětmi na výlety, hrají spolu hry a rozšířenou aktivitou mezi dětmi je i chytání ryb⁹⁵ s dědečkem. Nejedná se při tom pouze o chlapce, ale tuto aktivitu si oblíbily i některé dívky. Jedna z dívek (I12) o svém dědečkovi uvádí: „Jezdíme hodně na ryby ... děda hrozně miluje chytání ryb a jednou jsme tam i přespali u toho jezera.“ Děti si u prarodičů, kteří žijí na venkově, hrají venku se zvířaty, nebo si mnohé našly v dané obci kamarády, s nimiž tráví čas.

Ideální volný den a ideální prázdniny

Představili jsme si to, jak vypadá volný čas dětí ve všední dny, o víkendech i o prázdninách. Nyní si přiblížíme to, jak by vypadal ideální volný den a ideální prázdniny.

Kdyby si mohly děti podle sebe naplánovat, co budou během dne dělat, vypadal by tento den asi následovně. Rozhodně by v něm nebylo místo pro učení. Jen jedna z dívek (I5) zmiňuje, že by si „třeba chvíli počítala matiku“, protože by chtěla jít na matematickou školu, jinak se ale učení v ideálním dni dětí neobjevuje. Děti by se nejraději věnovaly jednak aktivitám, kterým se věnují během svého volného času. Šly by s kamarády ven, hrály by hry na počítači,

⁹⁴ Děti se scházejí každý den na určeném místě, kde je pro ně připraven program. V pozdních odpoledních hodinách si děti vyzvedávají rodiče. Další den je sraz pro účastníky tábora opět v ranních hodinách.

⁹⁵ Skutečnost, že se jedná o aktivitu, která děti baví, ilustruje i Český rybářský svaz v Plzni, který začínajícím dětským rybářům nabídl v roce 2014 povolenky zdarma a zájem o ně o 14 % vzrostl. (<http://www.crsplzen.cz>)

stolní hry, některé děti by se dívaly na televizi. Děti by také vyrazily do města, do nákupního centra Afi palác, kde by chodily po obchodech, něco by si nakoupily a neopomněly by se stavit ve stánku Bubbleology, kde by si nechaly namíchat svůj oblíbený nápoj. Jednak by si naplánovaly výlety a návštěvy nejrůznějších zábavních míst. Někteří by navštívili Aquacentrum nebo koupaliště v Pardubicích, jiní aquapark v Praze, IQ park, DinoPark. Někdo by vyrazil na poušť nebo do cirkusu, jiní do Prahy – projít si památky, navštívit Království železnic. Jeden z chlapců (I3) by rád jel na výlet na Šumavu, „myslím, že tam je tamto.. ve stromech.. tamty takový cesty ve stromech, jako je taková ta rozhledna.. tam bych se chtěl podívat“. Oproti běžnému, například víkendovému, volnému dni by děti mnohem častěji navštěvovaly nejrůznější zábavní místa a podnikaly by výlety do měst i do přírody.

Na ideální dovolenou by děti nejraději odjely k moři. Jen dvě děti (I4, I10), které zřejmě u moře ještě nebyly, by zůstaly na dovolené v Čechách. Chlapec by jel do zábavního parku Tongo v Hradci a dívka by jela na Vysočinu, kde byla rok před tím s babičkou u Sázavy. Z dětí, které k moři jezdí, by jen jedna dívka dala přednost dovolené v Čechách, chtěla by jet do kempu do jižních Čech. Oproti reálným možnostem by si chtěl jeden z chlapců (I3) naplánovat výlet do Madridu a tam se podívat na fotbalový stadion a další památky. Na dovolenou do zahraničí chlapec jezdí, ovšem o otci říká: „no, všechno by chtěl organizovat, stejně“. Ideální dovolená by tedy v tomto případě spočívala v možnosti naplánovat si, kam by se chtěl chlapec podívat. Jiný z chlapců (I11) si vysnil dovolenou v Řecku, kde by měli s rodinou soukromou pláž, nebo by si koupil jachtu a obeplul by ostrov. Ne nutně k moři, ale do hezké přírody v Řecku, by chtěla jet jedna z dívek (I8), již ovšem finanční možnosti rodiny cestovat do zahraničí nyní neumožňují. Naopak jedna z dívek (I9) říká, že „vlastně já bych na tom nic nezměnila, protože bych jela s mamkou a s tetou a kamarádkou někam k moři a tak.. to by bylo takhle prostě“.

3. 3 Faktory utvářející volný čas žáků 5. třídy zvolené základní školy

V této kapitole představíme významné faktory, které ovlivňují volný čas dětí navštěvujících zvolenou základní školu. Jedná se o faktory často zmiňované

v odborné literatuře, mezi ně se bezesporu řadí rodina, dále pak škola a vrstevnická skupina, ale rovněž zde zmíníme i další faktory, společností možná méně uvědomované, které se ovšem na základě provedeného výzkumu zdají být podstatné. Jedná se o celkový dobový kontext, v němž o volném čase dítěte hovoříme, o média a mediální prostředí, které rovněž značně volný čas dítěte utvářejí, a také prostředí, v němž jednotlivé děti žijí a vyrůstají.

Dobový kontext

Volný čas, který se začal rodit spolu s průmyslovou revolucí a který se zpočátku vztahoval zejména k dospělé pracující populaci – neboť úpravou pracovní doby se teprve mohla zrodit kategorie volného času, je dnes již samozřejmou součástí života dětí. Děti účastníci se výzkumu tráví ve škole pět dní v týdnu, vždy dopoledne, odpoledne a dva víkendové dny mají volné. Tento režim můžeme srovnat s počátkem 20. století, kdy dítě trávilo ve škole čtyři celé dny a dva dny odpoledne. Neděle byly vyhrazeny rodinným aktivitám (a až do roku 1918 byla povinná účast na odpolední mši). I volný čas dítěte tedy prochází svým vlastním vývojem. Volného času dnes mají děti více. Víkendový volný čas, dnes rozšířený proti počátku 20. století o sobotu, však do značné míry i nadále zůstává ve znamení rodinných aktivit.

Rozšíření nabídky dětských volnočasových aktivit není třeba podrobněji popisovat. Možnosti dětských aktivit počínající hrami přes dětskou literaturu, zájmové kroužky, sporty, končící u aktivit spojených s nejmodernějšími technologiemi jsou nepřeborné. I proto zaznívají hlasy odborníků, podle nichž je třeba dítěti s výběrem volnočasových aktivit pomoci, neboť samo není schopno se v tak široké nabídce orientovat. Rovněž zaznívají hlasy upozorňující na nutnost vyvážení volnočasových aktivit nezbytného pro zdraví školáků, zejména v souvislosti s pohybovými aktivitami a počítačovými technologiemi. O pohyb, zdá se z výsledků celorepublikových výzkumů, děti ztrácejí zájem a velmi je přitahuje pro ně atraktivní svět moderních technologií. Nástup počítačů jako celospolečenský fenomén se u nás objevuje zhruba v 90. letech. Od té doby prochází tato oblast stále rychlejším vývojem. Počítače postupně pronikly snad do všech sfér každodenního života a staly se jeho téměř běžnou součástí. Dá se

řící, že bez počítače či přístupu k němu se dnes již člověk téměř neobejde. Společnost rovněž oceňuje i šikovnost dětí týkající se jejich počítačových dovedností, což je patrné i z prezentace některých výsledků mezinárodních výzkumů, jichž se čeští žáci účastní.⁹⁶ Jak ovšem můžeme v této situaci očekávat, že se počítače vyhnou světu dětí i v jejich volném čase? Vzhledem k nezbytnosti počítačových dovedností v dnešním světě a jejich rozvoji v rámci dnešního vyučování po dětech nelze chtít, aby počítače ve svém volném čase opomíjely. Otázkou ovšem stále zůstává, do jaké míry by mělo mít dítě přístup k počítači a k čemu by měl počítač dítěti sloužit. I zde se otevírá prostor pro ovlivňování volného času dítěte rodiči.

Rodina

Rodina může ovlivňovat volný čas dítěte několika způsoby. Jedná se jedná o organizování, nebo neorganizování volného času dítěte. To souvisí i s výběrem volnočasových aktivit, který může být ponechán na dítěti, ale také nemusí. Rovněž zájmy rodičů se mohou, nebo nemusejí (jako vzor) promítat do volnočasových aktivit, kterým se věnují jejich děti. Dalším faktorem, který může volný čas dítěte utvářet, jsou sourozenci a jejich stáří a také prarodiče dítěte.

Z výpovědí dětských informátorů vyplývá, že plánování volného času probíhá zhruba následovně. Dítě si ve všední den samo plánuje aktivity, kterým se bude ten den věnovat. Jedná se o čas po školním vyučování, s vyloučením času vyčleněného případným pravidelným zájmovým kroužkům a času, během něhož se dítě věnuje plnění školních nebo domácích povinností. Pokud si dítě naplánuje, že půjde ven s kamarády, musí si obvykle dovolit u rodičů. S nimi se případně domluví i na čase, kdy se musí vrátit domů. Pokud si děti zvolí aktivitu, již se budou věnovat doma, nezmiňují, že by si musely dovolovat u rodičů. Během víkendového volného času už do jeho plánování vstupují rodiče výrazněji. Plánují výlety, nebo návštěvy příbuzných, které jsou často již samozřejmostí, a pouze

⁹⁶ Například *Národní zpráva šetření ICILS 2013: počítačová a informační gramotnost českých žáků* uvádí, že žáci 8. ročníků základních škol z České republiky se umístili nejlépe v testu počítačové a informační gramotnosti ze všech zemí účastnících se výzkumu. Nejbliže českým žákům se umístili žáci z kanadské provincie Ontario. Až za nimi se pak umístily žáci zemí jako je Austrálie, Polsko, Norsko, Korejské republiky, Německo a dalších [8].

pokud rodiče žádnou podobnou akci nenaplánují, získává dítě opět možnost jít ven s kamarády, nebo se věnovat jiné aktivitě, kterou si zvolí. Takovéto plánování volného času probíhá stejně v nukleárních rodinách i v rodinách, kde jsou rodiče rozvedení.

Při plánování volného času ve všední den jsme zmínili i pevně daný čas věnovaný zájmovým kroužkům. Je to doba, po kterou je již dítěti aktivita určena a nemá možnost rozhodovat se každý týden, zda se jí bude, nebo nebude věnovat. Proto zájmové kroužky děti do volného času nezařazují. Jak ale vyplývá z rozhovorů provedených s žáky, obvykle to nejsou rodiče, kdo tyto zájmové kroužky vybírá. Děti často uvádějí, že si zájmový kroužek zvolily samy a rodiče jim pak dovolili jej navštěvovat. Pouze jedna dívka (I9) uvádí, že na kroužek klavíru chodit nechtěla, ale chtěla si na něm hrát jen sama doma. Oproti klavíru si tato dívka sama zvolila kroužek zpívání, kam ji vybral pan dirigent a kam chtěla chodit, „takže jsem si to u mamky vybrečela... nebo ne vybrečela, chtěla jsem prostě, abych tam chodila“. Pro jinou dívku (I1) byl pro změnu otec ve výběru zájmového kroužku inspirací. Otec dříve závodně tancoval. Dívka to také zkusila (zřejmě doma) a otec jí řekl, že dobře tancuje, že má talent po něm. Začala proto chodit na kroužek tancování, postupně procházela různé věkové skupiny a tancování se nyní věnuje již několik let.

Podíváme-li se blíže na zájmy rodičů, které mohou být dětem inspirací i příkladem toho, jak má volný čas podle názorů dané rodiny vypadat, zjišťujeme, že ne všechny děti jsou schopné říci, jaké zájmy mají jejich rodiče. Jedná se zejména o rodiny s nižším socioekonomickým statusem a o rodiny, v nichž jsou rodiče rozvedení. Jeden z chlapců (I4) uvádí, že neví, co dělají rodiče o víkend, asi prý uklízejí a vaří. Chlapec se věnuje svým aktivitám. Navštěvuje kroužek break dance a volný čas tráví s kamarády a sourozenci. Jedna dívka (I4) uvádí, že rodiče zřejmě žádné zájmy nemají, jiná (I10) pak zmiňuje, že matka ráda maluje a otec je někde s kamarády. Kde je otec, ji nezajímá, má „dost starostí“, musí se prý učit a shánět někoho, kdo by s ní šel ven. Tato dívka zároveň jako jediná z dětí nenavštěvovala v době výzkumu žádný zájmový kroužek. Oproti tomu předchozí dívka chodí třikrát týdně na tancování a doma se věnuje například gumičkování a výrobě ozdob a domácí výzdoby. Matka jedné dívky (I8)

z neúplné rodiny prý zřejmě žádné zájmy nemá, protože nikam nechodí, další dvě děti (I1, I2), jejichž matky jsou rozvedené, ale žijí s novými partnery, se starají zejména o domácnost a odpočívají. Žádné konkrétní záliby nemají, což může být do jisté míry dáno tím (ovšem ne nutně jen tímto), že mají doma malé děti do dvou let⁹⁷. Socioekonomický status, ani zájmy rodičů neovlivňují to, zda dítě navštěvuje, či nenavštěvuje zájmový kroužek. Obecně ovšem můžeme říci, že děti z rodin s vyšším socioekonomickým statusem mají pestřejší zájmy, resp. více zájmů a ve volném čase dětí nebo v názorech na volný čas se mohou odrážet aktivity, kterým se rodiče ve volném čase věnují. Nejviditelněji můžeme vidět vliv zájmů rodičů na názor jedné z dívek (I5) na volný čas. Dívka uvádí, že volný čas je především ke sportování a jeho význam několikrát zdůrazňuje. Tento názor velmi pravděpodobně přejala od rodičů, kteří chodí oba pravidelně cvičit. U jiné z dívek (I1), jejíž rodiče jsou rozvedení a která má malého sourozence, vidíme přechod relaxačního prvku z volného času matky do volného času této dívky. Relaxace přitom není činnost typická pro deseti a jedenáctileté děti. Dívka svou aktivitu popisuje takto: „pustím si takovou relaxační hudbu, zapálím si svíčky, jako by zhasnu si všude a to... a prostě si sednu do tureckého dřepu a říkám oohhhmmm“.

Aktivity, kterým se děti ve volném čase věnují, mohou být ovlivněny i přítomností malého sourozence. Některé děti (I2, I6) uvádějí, že si se sourozenci rády hrají a pomáhají s činnostmi spojenými s péčí o sourozence (např. hlídání, úklid, vynášení plín). Dětský psycholog Zdeněk Matějček zmiňuje, že tzv. rodičovské chování vůči malému dítěti se objevuje stejně tak u chlapců i u dívek. Rozdíl je jen ve věku, kdy u dívek se toto chování projevuje mezi osmým a dvanáctým rokem, u chlapců pak mezi devátým a třináctým rokem [Matějček, 1994: s. 59].

⁹⁷ Rodiče jiné dívky (I2), kteří mají osmiměsíčního syna, se ovšem oba věnují svým koníčkům.

Škola

Vliv školy na volný čas žáků můžeme spatřovat v několika ohledech. Škola funguje jako významný zprostředkovatel kontaktů s jinými vrstevníky, s nimiž se děti ve školním prostředí stýkají a z nichž se později utvářejí větší či menší skupinky kamarádů, které spolu tráví volný čas. Dále hraje ve školním prostředí významnou úlohu osoba třídní učitelky, která určitým způsobem představuje dětem různé oblasti volnočasových aktivit. V neposlední řadě spatřujeme ve škole jednoho z významných aktérů, který děti přivádí do kontaktu s počítačem.

Škola je bezpochyby místem, kde děti nejčastěji nacházejí kamarády a navazují blízká přátelství. Naprostou většinu kamarádů, o nichž se děti během výzkumu zmiňovaly, tvoří jejich spolužáci. Vzhledem k množství času, který spolu děti tráví ve školní třídě, se mohou dobře poznat. O kamarádech a jejich vlivu budeme ovšem hovořit později. Z hlediska faktorů ovlivňujících volný čas dítěte je nyní podstatné, že škola je místem, kde děti nejčastěji navazují kontakty s vrstevníky.

Dalším významným bodem týkajícím se vlivu školy na utváření volného času dětí je skutečnost, škola prostřednictvím třídní učitelky určitým způsobem seznamuje děti s některými možnostmi, jak trávit volný čas. Škola, resp. třídní kolektiv spolu s třídní učitelkou je zásobárnou her, které si děti osvojují a přenášejí je pak i do svého volného času. Ze školního prostředí děti převzaly například mezi nimi velmi populární hru *Okurka*, kterou se naučily ve škole v přírodě a kterou s oblibou hrají v odpoledních hodinách po vyučování spolu s vrstevníky. Dále škola dětem pootevívá dveře do světa kultury, neboť mnohé z dětí navštěvují divadelní představení, muzea či výstavy v podstatě jen se školou. V oblasti sportu děti mohou vyzkoušet mimo aktivit, kterým se věnují v hodinách tělesné výchovy, například i bruslení. V zimním období chodí třída místo některých hodin tělesné výchovy bruslit na zimní stadion.

Velmi významnou je také funkce školy jako zprostředkovatele kontaktu dětí s počítači. Výuka práce s počítačem probíhá na dané základní škole povinně již od 4. třídy. Ve 4. a 5. třídě se děti seznamují se základy práce s programem Microsoft Word, Malování a učí se vyhledávání v internetovém prohlížeči. Soubory, s nimiž děti v hodině pracují, se učí ukládat a používají při tom různé složky a podsložky. Ve školní učebně je umístěno dvacet šest počítačů, které jsou

rozmístěny na dvou protilehlých stěnách a rovněž kolem podélném ostrůvku stolu mezi těmito stěnami. Na straně kolmé ke dvěma řadám počítačů je umístěn počítač vyučujícího a za ním na stěně je promítací plátno. Na základě provedeného pozorování můžeme ukázkově popsat jednu z hodin výuky práce s počítačem. Během ní dostaly děti za úkol namalovat v programu Malování lyžaře na svahu, neboť se jednalo o poslední hodinu před jarními prázdninami. Úkol byl zaměřen na přesnost práce s myší. Některé z dětí občas pobíhalo po učebně a dívalo se na to, co maluje kamarád či kamarádka. Vyučující nakonec děti postupně obcházel a zapisoval jim známky za vytvořenou práci do žákovské knížky. Výtvary žáků hodnotil objektivně. Dětem, kterým se práce příliš nezdařila, radil, co by se dalo příště vylepšit apod. V případě horších výtvorů se dotazoval žáka na hodnocení z výtvarné výchovy (které bylo většinou horší než jednička) a na to, zda má danou známku za malování nebo za nenošení pomůcek. I na výtvorech žáků, které nebyly zcela zdařilé, však vyučující něco pochválil, ocenil snahu dítěte a známkoval to, že „dítě splnilo zadání a něco vytvořilo“. Vyučující vyhodnotil i nejlepší práce ze třídy. Kdo již úkol splnil a dostal známku, měl ve zbytku hodiny volno. Všechny děti, které s malováním skončily dříve, než byl konec hodiny, hrály na počítačích různé hry. Obecně lze tedy říci, že vyučující děti v práci s počítačem motivuje a povzbuzuje je. Počítače chápe jako něco neoddelitelného od dnešní doby a držení kroku s dobou a rychlým vývojem v této oblasti považuje téměř za samozřejmost. Děti jsou tedy v práci s počítačem ve školním prostředí motivovány, což může být jednou z příčin výsledků výzkumů, podle nichž děti ve volném čase preferují počítače například před pohybovými činnostmi. Výuka počítačů ve škole má jistě ne zcela zanedbatelný vliv na volný čas dětí, neboť ty jsou podporovány v tom, aby se v práci s počítačem zdokonalovaly.

Kamarádi

Kamarádi mohou ovlivňovat volný čas dítěte dvěma způsoby. Jednak se může jednat o vliv kamarádů na zájmové činnosti dítě a jednak se může jednat o vliv na strukturování volného času dítěte.

Kamarádi mohou být jedním ze zdrojů informací o nových zájmových kroužcích nebo činnostech. Jedna z dívek (I8) například popisuje to, jak byla s kamarádkou venku a ta jí řekla o tom, že se jde podívat na ukázkovou hodinu tance. Tato dívka se k ní připojila a na zájmový kroužek se nakonec rozhodla chodit. Z dané třídy prý chodí na tento kroužek tancování asi pět nebo šest dívek. Jeden z chlapců (I11) zase popisuje, že se někdy ve volném čase věnuje gumičkování. Pletení gumiček ho naučily dívky, s kterými byl na letním táboře.

Kamarádi ale mohou mít rovněž vliv na strukturování volného času dítěte. Jedná se zejména o dobu, kdy dítě chodí ven. Děti během výzkumu uváděly, že se vždy domlouvají s kamarádem nebo s kamarádkou dopředu. Žádné z dětí nezmínilo, že by šlo ven samo a připojilo se k někomu, kdo již venku je. Jeden z chlapců (I2) například uvádí, že kromě středy a někdy pátku má všechny dny volné, „ale nevýhoda je, že nemůžu nic dělat, protože všichni mají v ty dny, když já mám zrovna volno, mají skoro všichni kroužek, takže až k večeru jdeme třeba ven, nebo od tří“. Domlouvání se předem o tom, zda děti půjdou, nebo nepůjdou ven, potvrzuje i jedna z dívek (I12), která hovoří o tom, že se s kamarádkami domlouvá přes Facebook.

Životní prostor dítěte

Dalším z významných faktorů, který se podílí na utváření volného času dítěte, je místo, kde dítě vyrůstá. Sídliště, na němž se nachází základní škola, kde probíhal daný výzkum, je jakýmsi mikrosvětlem dítěte. Naprostá část volnočasových aktivit dětí se odehrává právě zde. Prostory sídliště, které proběhlo v nedávných letech rozsáhlou rekonstrukcí, jsou velmi dobře uzpůsobené dětským potřebám. Nachází se zde několik pěkně zařízených dětských hřišť, před základní školou velká travnatá plocha a především hlavní částí sídliště neprochází žádná velká silnice. Děti tak mají prostor, kde mohou bezpečně trávit svůj volný čas s kamarády i s rodinou.

Sídliště také nabízí zájmové kroužky pořádané jak na dané základní škole, tak v kulturním domě a fitness klubu, který se stal velmi oblíbeným nejen mezi dětmi, ale i jejich rodiči. Naprostá část dětských informátorů navštěvuje zájmové kroužky právě na daném sídlišti, třebaže město Pardubice nabízí dětem spoustu

nejrůznějších zájmových kroužků i v jiných částech města. Jen málo dětí však dojíždí na zájmový kroužek mimo své sídliště.

Jediným místem, kvůli kterému děti opouštějí své sídliště, je nákupní centrum Afi Palác, v řeči dětských informátorů i některých obyvatel města „Afičko“. Zde děti rády procházejí obchody a s oblibou navštěvují stánek sítě Bubbleology, kde si mohou nechat namíchat studený či teplý čaj s praskajícími kuličkami, želé nebo tapiokovými perlami různých chutí.

Média a moderní technologie

Mezi vlivy podílející se na utváření volného času dítěte musíme zmínit i média a moderní technologie, přestože již o nich byla řeč. Jsou to právě média, která určují nabídku televizních programů, ale i nabídku počítačových a jiných her. Moderní technologie také nabízejí nové možnosti, jak využívat „online svět“, neboť díky rychlému pokroku již dnes není člověk vázán k počítači, ale může využít tablet nebo chytrý telefon.

Specifickým případem se stala mezi některými dětmi oblíbená sociální síť Facebook, kterou některé děti využívají, často prostředek ke komunikaci s kamarády, kdy se děti domlouvají, jestli a kdy půjdou ven. Rovněž Skype může sloužit jako komunikační prostředek se vzdálenými kamarády. Ačkoliv sociální sítě usnadňují komunikaci s okolím a umožňují ji z pohodlí domova, u dětských informátorů zcela jistě nenahrazují osobní komunikaci, kterou děti upřednostňují.

Stejně jako si děti ve své době oblíbily počítače, dnes se přizpůsobují novým trendům v moderních technologiích a na významu nabývají „chytré telefony“. Ty dnes slouží dítěti jako „X“ v jednom. Děti je využívají místo fotoaparátů, ale rovněž na nich například hrají hry, jimž byl dříve prostor vyhrazen jen v počítačích. Děti už tak dnes nemusí být vázány na konkrétní místo (domácí počítač), ale své hry mohou hrát téměř kdykoliv. „Hry přes síť“ navíc umožňují dětem, aby hrály hru ve svém mobilním telefonu s několika dalšími dětmi zároveň.

Závěr

Cílem dané práce bylo analyzovat obsah pojmu volného času u dnešních pátáků, kteří žijí na jednom z pardubických sídlišť, a skladbu tohoto volného času. V rámci toho se výzkum soustředil na chápání pojmu volného času samotnými dětmi, na zmapování konkrétních aktivit, jimž se děti ve volném čase věnují, a na to, čím a kým je volný čas dětí utvářen.

Na základě provedeného výzkumu jsem dospěla k následujícím tezím. Volný čas je podle žáků 5. třídy, kteří se účastnili výzkumu, časem, který není organizovaný a v němž má dítě možnost zvolit si činnosti podle svého vlastního *aktuálního* rozhodnutí. Děti do oblasti volného času nezahrnují učení, ve smyslu domácí přípravy na výuku, pomoc v domácnosti, ale ani návštěvu zájmových kroužků. Současně je nutné zdůraznit, že zájmové kroužky navštěvují děti rády a naprostou většinu z nich navštěvují z vlastní iniciativy. Jedná se tedy o oblíbenou, nikoliv ovšem o volnočasovou aktivitu. Pardubičtí žáci 5. třídy uvádějí, že volného času mají více méně dostatek. Obvykle navštěvují jeden či dva zájmové kroužky. Porovnáme-li dětské vymezení volného času s odbornou definicí, podle níž je volný čas „časem, který není vymezen ani obsahově ani časově“ [Duffková, Urban, Dubský, 2008: s. 144], mohli bychom zde spatřovat určitou shodu. V obou případech se jedná o čas, který není přesně časově vymezen, ani není konkrétně určeno, jaké aktivitě se má dítě věnovat. Dětský pohled na volný čas ovšem klade důraz na *aktuální* možnost volby volnočasové aktivity, kterou odborná definice volného času explicitně nezahrnuje. Z toho pak vycházejí některé odborné úvahy o volném čase dětí, které přikládají velký význam organizovaným volnočasovým aktivitám. Uvažování o zájmových kroužcích jako o volnočasové aktivitě je však v zásadním rozporu s dětským pohledem na volný čas. Dětské pojetí volného času se tedy v podstatě shoduje s jeho odbornou definicí. Co je však otázkou k zamyšlení, je to, zda odborné úvahy o volném čase (dětí) skutečně vycházejí z definice volného času, s kterou pracují.

Zatímco o definici volného času panuje v podstatě mezi dětmi a odborníky shoda, jejich názory se rozcházejí v názoru na funkce, které by měl volný čas plnit. První funkcí, kterou děti v souvislosti s volným časem uvádějí, je funkce

zábavní. Děti se chtějí bavit a užívat si. Jedná se zřejmě o nejvýraznější rys spojený s volnočasovými aktivitami dětí. Druhou funkcí, kterou děti uvádějí, je funkce odpočinku, a to ve smyslu odpočinku psychického i fyzického. Děti si chtějí odpočinout od školy a „provětrat si hlavu“ – zde patrně můžeme pozorovat vliv rodičů týkající se představ o významu volného času. Obě dvě funkce volného času zmiňuje i odborná literatura. Ta však hovoří ještě o třetí funkci, kterou v dětských úvahách o volném čase nenacházíme – jedná se o funkci sebevzdělávací.

Běžný školní den dětských informátorů vypadá zhruba následovně. Po skončení školní výuky, v pondělí o půl druhé a v ostatní dny o půl jedné, odcházejí děti domů a velká část si hned píše domácí úkoly. Poté děti navštěvují zájmové kroužky a zbytek odpoledne tráví především s kamarády, nejčastěji venku, dále si doma hrají s mladšími sourozenci, pomáhají s domácími pracemi a ve zbytku času sledují televizi, tráví čas u počítače, hrají hry na mobilním telefonu, někteří si čtou, poslouchají hudbu, hrají stolní hry a věnují se domácím mazlíčkům. Někteří si najdou čas i na tvůrčí práce jako je psaní deníčku, gumičkování, háčkování apod.

Jednou z významných oblastí volného času dětí je hra. Na rozdíl od odborného pojetí hry, které obvykle pracuje s určitou konkrétní definicí, nevnímají děti hru jako konkrétní útvar, který je jasně vymezený. Hra je v představách dětských informátorů spíše určitým zastřešujícím pojmem pro několik podobných, nicméně v něčem se odlišujících aktivit. Děti rozlišují jakési čtyři herní kategorie, které se odlišují na základě zapojení dalších účastníků do hry a na základě prostředí, v němž se hry odehrávají. Jedná se o hry s kamarády, hry „na něco“, hry deskové a hry počítačové. Spolu s vrstevníky a nejčastěji venku v prostředí dětského hřiště hrají děti hry s kamarády a hry „na něco“. Z pohledu shodných aktérů i prostředí her by se mohlo jednat o jednu skupinu, nicméně podstaty obou dvou se odlišují. Hry s kamarády odpovídají dětským formalizovaným hrám, které fungují jako prostředek organizace času dětské skupiny a o nichž se zmiňuje česká etnoložka Dana Bittnerová [Bittnerová, 2005: s. 494]. Velmi často jsou spojeny s pohybovými aktivitami. Skupina her „na něco“ pak spíše odpovídá dětskému *hraní*, kdy si děti samy vytvářejí pravidla hry a určují mantinely, uvnitř kterých

má hra probíhat. Třetí skupinou her jsou hry deskové, nebo také hry stolní či hry s rodinou, které se odehrávají v prostředí domova spolu s jinými rodinnými příslušníky. Čtvrtou skupinou her jsou hry počítačové, odehrávající se rovněž v domácím prostředí. Děti se jim však věnují většinou individuálně, případně se sourozencem či s kamarádem. Do tohoto typu her se na rozdíl od deskových her nezapojují starší generace – generace rodičů a prarodičů.

Další volnočasovou oblastí jsou pohybové aktivity dětí. Některé současné výzkumy upozorňují na to, že dnešní děti mají stále méně pohybu. Výsledky provedeného výzkumu ovšem oproti tomuto tvrzení naznačují, že nechuť dětí k pohybovým aktivitám není, alespoň v případě dětských informátorů, tak významná, jak se mnohdy uvádí. Nejraději ze všeho tráví děti svůj volný čas s kamarády. Pokud tomu počasí alespoň trochu přeje, děti často využívají pro své společné aktivity dětská hřiště na daném sídlišti. Tam hrají hry, o nichž bylo hovořeno v předchozím odstavci, houpají se na houpačkách, využívají k prolézání dřevěné stavby umístěné na několika hřištích na sídlišti, případně se houpají na lanech zavěšených na těchto dřevěných stavbách. Některé děti využívají venkovní posilovací stroje umístěné v těsné blízkosti školního hřiště a oblíbenou aktivitou dětí jsou také procházky po sídlišti. Ty se také stávají příležitostí k povídání si s kamarády. Zároveň téměř všechny děti účastníci se výzkumu navštěvují alespoň jednou týdně sportovně-pohybový kroužek. Významným trendem sportovně-pohybových aktivit dětí jsou aktivity, které mají blízko k různým formám tance či k bojovým uměním. U dívek jsou oblíbeny taneční kroužky disco dance či aerobik, chlapci navštěvují kroužky break dance, capoeira či bojové sporty – sebeobrana. Tyto formy pohybu se významně prosazují vedle „klasických“ sportovních aktivit jako je atletika, fotbal či stolní tenis. Vidíme tedy, že o dětech účastnících se výzkumu nelze tvrdit, že by postrádaly chuť pro sportovně-pohybové aktivity – ať už organizované, či nikoliv.

Dosavadní výzkumy hovoří o tom, že dvěma velmi častými volnočasovými aktivitami dětí jsou sledování televizní obrazovky a trávení času u počítače. V jistém smyslu lze tyto závěry na základě výzkumu potvrdit, zároveň je ovšem nutné obě aktivity více přiblížit. Začneme u televizních obrazovek, které děti skutečně sledují každý den. Nemůžeme ovšem říci, že se jedná o nejoblíbenější

volnočasovou aktivitu a aktivitu, jíž děti věnují podstatnou část svého volného času. Některé děti zapínají televizní obrazovky již ráno, v této době ovšem slouží spíše jako kulisa ranních příprav do školy. Někdo si zapne televizní obrazovku po návratu ze školy, nejčastěji ale děti chodí ven nebo na zájmové kroužky a hlavní prostor pro televizní obrazovky se otevírá v podvečerním a večerním vysílacím čase. Děti sledují pořady určené pro děti a dospívající, většinou zábavného charakteru, někteří ale sledují spolu s rodiči i televizní seriály pro dospělé. Některé z dětí uvádějí sledování televize mezi činnostmi vyplňujícími nicnedělání, které podle nich často bývá spojeno s fyzickým odpočinkem. Sledování televize bychom tak mohly chápat jako aktivitu, při níž si děti fyzicky odpočinou po návratu z venku či ze zájmového kroužku, pobaví se a zároveň není potřeba u ní moc přemýšlet. Jedná se tedy v podstatě o pasivní formu odpočinku.

Fenomén trávení času u počítače není u dětí tak rozšířený jako sledování televizních obrazovek. Děti počítač nepoužívají každý den, ale jen někdy, občas, někteří obden. Ve světě dětských informátorů plní počítač tři hlavní funkce: umožňuje dětem hrát specifický typ her, zprostředkovává jim komunikaci s kamarády a slouží jim jako zdroj informací. Počítač bez diskuse slouží k hraní počítačových her, čemuž se ovšem děti nevěnují „od rána do večera“. Chlapci mají oblíbené hry dobrodružné, strategické, plné napětí, dívek zase hry zaměřené na logiku nebo péči či starost o někoho. Co se týče komunikace s kamarády, jedná se jednak o komunikaci s kamarády, kteří žijí daleko, nebo se jedná o komunikaci s kamarády ve smyslu domlouvání se na tom, zda a kdy půjdou společně ven apod. Děti při tom velmi oceňují, že je pro ně tato forma komunikace zdarma. Počítač, resp. internet také slouží jako zdroj informací pro zpracovávání školních referátů, ale i pro jiné volnočasové aktivity (např. hledání návodů pro tvůrčí činnosti na You Tube).

Všední dny jsou spíše ve znamení individuálního volného času. Mimo již zmíněné aktivity si děti někdy čtou, poslouchají hudbu, pečují o své domácí mazlíčky, nebo se věnují ručním činnostem. Za zmínku stojí pletení gumiček, tzv. gumičkování, které je v současné době hitem mezi dívkami i chlapci. O víkendu se pak otevírá prostor pro rodinný volný čas. Rodiny nejčastěji navštěvují

prarodiče, nebo podnikají výlety. S rodiči také někteří hrají stolní hry nebo sportují. Právě o víkendech (a dále pak o prázdninách) děti tráví čas i s prarodiči. Nejčastěji prarodičům s něčím pomáhají, hrají spolu hry, někteří dědečkové učí vnoučata (chlapce i dívky) rybařit.

Zbývá zodpovědět poslední otázku, jaké faktory ovlivňují volný čas dnešního dítěte. Bezesporu se jedná o dobový kontext, kdy ve velké míře určuje množství volného času školní docházka a náplň volného času možnosti moderních technologií. Nejoblíbenější aktivitou mezi dětmi však stále zůstává trávení volného času venku s kamarády. Významným činitelem podílejícím se na utváření volného času dítěte je rodina. Zatímco ve všední den si dítě většinou plánuje volnočasové aktivity samo, o víkendu často plánují program rodiče. Vzhledem k tomu, že děti mnohdy nebyly schopné říci, jaké zájmy mají jejich rodiče, nelze podrobněji přiblížit, jak rodičovské volnočasové aktivity ovlivňují nebo inspirují aktivity dětí. Obecně ale můžeme říci, že děti z rodin s vyšším socioekonomickým statusem mají pestřejší zájmy, resp. více zájmů než ostatní děti. Vliv prarodičů na volnočasové aktivity dětí nebyl z výsledků výzkumu patrný. Další z faktorů ovlivňujících volný čas dítěte, škola, slouží z hlediska volného času dětem jako zprostředkovatel kontaktů s vrstevníky, s nimiž dítě často tráví svůj volný čas. V rámci školních aktivit se děti mohou seznámit i s aktivitami, jimž se poté mohou samy věnovat ve svém volném čase. Škola je také významným aktérem, který děti přivádí do kontaktu s počítačem během povinné výuky práce na počítači. Kamarádi dětí jsou často zdrojem informací o možnostech návštěvy různých (nových) zájmových kroužků a také se částečně podílejí na strukturování volného času dítěte. Když nemůže ven kamarád, dítě ven samo nepůjde. Význam moderních technologií jsme již zmínili, přidat ještě můžeme vliv médií, která například dítěti určují nabídku televizních pořadů. V neposlední řadě musíme jako významný faktor ovlivňující volný čas dítěte zmínit i prostředí, v němž dítě žije – v tomto případě prostředí daného sídliště. To poskytuje dětem bezpečný a pro ně pěkně upravený prostor pro trávení volného času. I to může přispívat k tomu, že dětští informátoři tráví tolik času venku s kamarády, mj. i pohybovými aktivitami.

Spolu s dobovým vývojem, spojeným zejména s rychlým rozvojem moderních technologií, dochází k proměně náplně volného času dítěte. Moderní technologie

nacházejí ve volném čase dětí svůj prostor, což je mnohými kritizováno. Podobně tomu ovšem bylo v 19. století s rozvojem dětské četby, která údajně dítě odcizovala reálnému světu, pro svou časovou náročnost měla vést k zanedbávání povinností a plýtvání časem, stejně jako měla mít vliv na spokojenost dítěte se současným světem [Lenderová, Rýdl, 2006: s. 227]. V dnešní době je naopak dětské čtenářství velmi oceňováno a otázkou do budoucna zůstává, jestli tomu tak nebude i v případě činností spojených s počítačem. V každém případě nelze říci, alespoň u dětských informátorů účastnících se výzkumu, že by moderní technologie zcela ovládly volný čas dětí.

Odborná literatura a prameny

Odborná literatura:

BITTNEROVÁ, Dana: „Hra (Modrá a Šedá třída)“, in: KULHÁNKOVÁ, Lucie (redakce): *Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. třídy: pražská skupina školní etnografie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, s. 227 – 229, 493 – 504

BITTNEROVÁ, Dana: „Kultura dětí a dětský folklor“, in: JANEČEK, Petr (ed.): *Folklor atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*, Praha: Národní muzeum, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011, s. 13 – 37

CAILLOIS, Roger: *Hry a lidé*, Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon, 1998

ČAČKA, Otto: *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*, Brno: Doplněk, 2000

DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš, DUBSKÝ: Josef: *Sociologie životního stylu*, Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2008

FRANC, Martin, KNAPÍK, Jiří: „Volný čas 1957-1967: dobové diskuse a vymezení“, in: *Dějiny – teorie – kritika*, 2012, roč. 9, č. 1, s. 33-68

HAVLÍK, Radomír, HALÁSZOVÁ, Věra, PROKOP, Jiří: *Kapitoly ze sociologie výchovy*, Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1996

HOFBAUER, Břetislav: *Děti, mládež a volný čas*, Praha: Portál, 2004

HROCH, Miroslav: *Úvod do studia dějepisu*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985

HUIZINGA, Johan: *Homo ludens. O původu kultury ve hře*, Praha: Mladá fronta, 1971

KLUBALOVÁ, Tereza: *Reflexe pohádky v životě současného předškoláka*, Univerzita Karlova v Praze, 2013, bakalářská práce

KLUSÁK, Miroslav, KUČERA, Miloš: *Dětské hry – Games*, Praha: Karolinum 2010

KUČERA, Miroslav, KOLÁŘ, Pavel, DYLEVSKÝ, Ivan et al.: *Dítě, sport a zdraví*, Praha: Galén, 2011

- LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš, DOUŠOVÁ, Hana: *Dějiny každodennosti „dlouhého“ 19. století. 2. díl, Život všední i sváteční*, Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta humanitních studií, 2005
- LENDEROVÁ, Milena, JIRÁNEK, Tomáš, MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009
- LENDEROVÁ, Milena, RÝDL, Karel: *Radostné dětství? Dítě v Čechách devatenáctého století*, Praha, Litomyšl: Paseka, 2006
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka: „Prostor dětských her ve městech“, in: FEJTOVÁ, Olga, LEDVINKA, Václav, PEŠEK, Jiří (sestavili): *Děti ve velkoměstech od středověku až na práh industriální doby: stati a rozšířené příspěvky z 29. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, uspořádané ve spolupráci s Institutem mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy ve dnech 12. a 13. října 2010 v Clam-Gallasově paláci v Praze*, Praha: Archiv hlavního města Prahy: Scriptorium, 2012
- MATĚJČEK, Zdeněk: *Co děti nejvíc potřebují*, Praha: Portál, 1994
- NODL, Martin: „Dětství v předmoderní době“, in: *Souvislosti*, 1996, č. 4, s. 7 – 29
- PÁVKOVÁ, Jiřina a kol.: *Pedagogika volného času: teorie, praxe, perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*, Praha: Portál, 2002, 3. aktualizované vydání
- POSPÍŠILOVÁ, Jana: „O hrách a zábavách dnešních dětí“, in: TONCROVÁ, Marta (ed.): *Národopisné studie o Brně*, Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1990, s. 172 – 184
- POSPÍŠILOVÁ, Jana: „Folklór a život dětí“, in: SIROVÁTKA, Oldřich a kol.: *Město pod Špilberkem: O lidové kultuře, tradicích a životě lidí v Brně a okolí*, Brno: Doplněk, 1993, s. 110 – 121
- POSPÍŠILOVÁ, Jana: *Rajče na útěku*, Brno: Doplněk: Etnologický ústav Akademie věd ČR, 2003
- PRONOVOST, Gilles: „The Social and Cultural Meanings of Leisure“, *Current Sociology*, 1998, vol. 46 (3), p. 23 - 35
- SEKOT, Aleš: *Sociologie sportu: aktuální problémy*, Brno: Masarykova univerzita, 2013

- SHAW, Susan M., DAWSON, Don: „Purposive Leisure: Examining Parental Discourses on Family Activities”, *Leisure Science*, 2001, vol. 23 (4), p. 217 – 231
- SCHEUFLER, Vladimír: „Rodina a rodinný život pražského dělnictva. Děti, jejich volný čas a hry“, in: ROBEK, Antonín, MORAVCOVÁ, Mirjam, ŠŤASTNÁ, Jarmila (red.): *Stará dělnická Praha. Život a kultura pražských dělníků 1848 – 1939*, Praha: Academia, 1981
- SIGMUNDOVÁ, Dagmar, ANSARI, El, SIGMUND, Erik, FRÖMEL, Karel: „Secular trends: A Ten-year comparison of amount and type of physical activity and inactivity of random samples of adolescents in the Czech republic“, *BMC Public Health*, 2011, vol. 11 (731), p. 1-12
- ŠAFR, Jiří a kol.: *Mechanismy mezigenerační reprodukce nerovností*, Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012
- SAK, Petr: *Proměny české mládeže*, Praha: Petrklíč, 2000
- ŠEBEK, František.: *Dějiny Pardubic. 1. díl*. Pardubice: Městský národní výbor: Krajské muzeum východních Čech, 1990.
- ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára a kol.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, 2007
- VÁGNEROVÁ, Marie: *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*, Praha: Karolinum, 2012
- ZEIJL, Elke, DU BOIS-REYMOND, Manuela, TE POEL, Yolanda: „Young Adolescents' Leisure Patterns“, *Society and Leisure*, 2001, vol. 24 (2)

Internetové zdroje:

- [1] <http://www.opieproject.group.shef.ac.uk/opies-biography.html>, dostupné k 24. 2. 2015
- [2] Asociace amatérských sportů ČR
<https://www.aascr.cz/deti-ke-sportu-nemaji-vztah-o-prazdninach-dominovala-elektronika-ukazal-dalsi-pruzkum-aas-cr/>, dostupné k 24. 2. 2015
- [3] Kalman, Michal, Vašíčková, Jana (eds.): *Zdraví a životní styl dětí a školáků*, 2013
http://hbsc.upol.cz/download/zdravi%20skolaci_publikace_WEB.pdf, dostupné k 24. 2. 2015

- [4] Kalman, Michal, Sigmund, Erik, Sigmundová Dagmar a kol: *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků*, 2011
http://hbsc.upol.cz/download/narodni_zprava_zdravi_ziv_styl.pdf, dostupné k 25. 2. 2015
- [5] Dubský, Vladimír: *Srovnávací analýza výzkumu zájmu dětí a mládeže ve volném čase a možnosti jejich realizace*
<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1135614460.pdf>, dostupné k 25. 2. 2015
- [6] Jíra, Otakar: *Děti, mládež a volný čas*
<http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1157352599.pdf>, dostupné k 25. 2. 2015
- [7] Bocan, Miroslav, Maříková, Hana, Spálenský, Adam: *Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15 let*
<http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/zz-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15let.pdf>, dostupné ke 2. 5. 2015
- [8] Basl, Josef, Boudová, Simona, Řezáčová, Lucie: *Národní zpráva šetření ICILS 2013: Počítačová a informační gramotnost českých žáků*, 2014
<http://www.csicr.cz/getattachment/356f362b-d843-4337-acf9-e7ecd830b9df>, dostupné k 3. 4. 2015
- [9] Capuera
<http://pardubice.vemcamara.com/>, dostupné ke 2. 5. 2015

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha A: Protokol z nezúčastněného pozorování ve škole v přírodě

Příloha B: Fotografie gumičkování a výtvorů z gumiček

Příloha C: Témata polostrukturovaného rozhovoru s dětmi

Příloha D: Témata polostrukturovaného rozhovoru s vyučujícím

Příloha E: Komentovaný přepis rozhovorů s dětmi

Příloha A: Protokol z nezúčastněného pozorování ve škole v přírodě

Akce: Škola v přírodě

Pořadatel: ZŠ XXX

Termín: 20. – 24. 4. 2015

Místo: Zderaz u Skutče

Pozorování z pozice: nepedagogický dozor

Objekt nezúčastněného pozorování: 25 žáků 5. třídy, z toho 15 chlapců a 10 dívek ve věku 10 – 11 let

Cíl nezúčastněného pozorování: zjistit, jakým aktivitám se žáci věnují ve volných chvílích během pobytu ve škole v přírodě. Volný neorganizovaný čas měly děti v dopoledních/odpoledních hodinách venku a v době poledního klidu a ve večerních hodinách na pokojích a ve společenské místnosti.

Popis prostředí, v němž nezúčastněné pozorování probíhalo: a) venkovní prostor – před ubytovacím objektem se nacházela rozlehlá travnatá plocha s dvěma fotbalovými branami, dále hřiště se škvárovým povrchem, trampolína, oplocené dětské hřiště s prolézačkami pro nejmenší, s houpačkami a s houpačkami na pružinách, v okolí hřišť pak byla travnatá plocha; náčiní k dispozici: míče na volejbal a fotbal, skákací guma, rakety na badminton, pálky s míčkem na líný tenis, švihadla, obruče b) pokoje – stroze vybavené pokoje k ubytování, postele,

skříně, sociální zařízení, na několika pokojích televizní obrazovka, c) společenská místnost – pět stolů, každý s šesti židlemi, nabídka společenských her: Tik Tak Boom, šachy, karty na prší, pexeso, Activity, karty na kvarteto

Vliv dozoru na aktivity volného času ve škole v přírodě: děti byly pod neustálým dohledem pedagogického dozoru, aktivity si ve volných chvílích mohly volit dle svého zájmu, pouze v případě nebezpečí dozor zasahoval (lezení chlapců na stromy, vzdalování se z dohledné vzdálenosti apod.)

Pozorované aktivity: a) venku – velký zájem o trampolínu u chlapců i u dívek, děti na ni čekaly ve frontě; na travnaté ploše s fotbalovými branami hrály fotbal chlapci i dívky; chlapci si ve dvojicích kopali a přihrávali si; dívky si házely s míčem; chlapci hráli badminton; chlapci i dívky se houpaly na houpačkách na pružinách; někteří chvílemi posedávali na dětském hřišti; dále si někteří chlapci hráli u betonové výpusti na louce, jiní pobíhali s dřevěnými klacky a lezli na strom; b) na pokojích – děti hrály hry na mobilních telefonech, někteří chlapci sledovali filmy na notebooku, dívky hrály Activity, jeden z chlapců četl knihu Robinson Crusoe, kterou si přivezl z domu; c) ve společenské místnosti – chlapci hráli šachy, dívky hrály s oblibou ve větší skupině Prší, některé se to teprve učily; dívky také hrály hru Tik Tak Boom; dívky i chlapci gumičkovali – vyráběly náramky a přívěšky z barevných gumiček pomocí pletacího stavu; děti psaly pohledy rodičům a prarodičům

Další zjištění získaná pozorováním a příležitostnými rozhovory s dětmi o jejich volném čase v Pardubicích: na výletech téměř všechny děti používaly místo fotoaparátů svůj mobilní telefon; někteří chlapci hrají závodně fotbal, jeden z chlapců navštěvuje kroužek veslařského klubu, jiný chlapec navštěvovat taneční klub v centru Pardubic; u dívek jsou oblíbeny taneční zájmové kroužky; některé děti chodí na výuky hry na klavír či kytary; na sídlišti v Pardubicích hrají děti rovněž hru Okurka, dále hrají „barevnou honičku“ – řekne se barva, každý si musí na hřišti nalézt něco v dané barvě, běžet k tomu a dotknout se předmětu v dané barvě, jeden ze skupiny se snaží chytit jedince, který daný předmět stále hledá, nebo k němu nedoběhl; děti se ve volném čase rády věnují domácím mazlíčkům, chovají například králíky, morčata, psy

Příloha B: Fotografie gumičkování a výtvorů z gumiček

Obrázek č. 1: Dětské výtvary z gumiček, škola v přírodě

Obrázek č. 2: Gumičkování, škola v přírodě

Příloha C: Témata polostrukturovaného rozhovoru s dětmi

1. Popis běžného školního dne; popis víkendového volného dne; popis prázdnin
2. Představa ideálního volného dne a ideálních prázdnin
3. Představa o volném čase – definice, význam, funkce; plánování volného času; volnočasové aktivity; rodinné volnočasové aktivity
4. Pracovní aspirace dítěte, vzdělání a povolání rodičů

Příloha D: Témata polostrukturovaného rozhovoru s vyučujícím

1. Rozsah počítačové výuky na škole
2. Obsah počítačové výuky na škole

Příloha E: Komentovaný přepis rozhovorů s dětmi

Rozhovory pořizeny v lednu a únoru 2015.

Vysvětlivky k přepisu rozhovorů:

= přerušení

& = přemýšlení

\$ = smích

Informátor 1

1. Čteš časopisy?

Ano, o zvířatech, čte, když se neučí a nemá nic v plánu

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, jak kdy, naposledy v africkém muzeu v Holicích před šesti měsíci, s tátou a jeho přítelkyní; někdy chodí se školou, asi jednou nebo dvakrát za rok, přesně si nepamatuje

3. Píšeš si deník?

Ano, PROČ: „abysem si tam jako by prostě svoje tajnosti psala, věci, který říct ostatním prostě nemůžu a prostě abysem jako by jako by aby mě třeba kamarádky jako by netlačily do toho, co, jako by mám říct a co nemám říct, tak si tam svoje tajemství svěčuju“, KAM: „já má takovej jakoby... od babičky jsem dostala k svátku nebo k narozeninám, teďka nevím, takovej prostě můj tajnej deníček a tam si do něj píšu. Je na zámek, takže...“

4. Sbíráš něco?

Ano, cěčka, „mám jich už asi sto. Jako by baví mě z nich dělat třeba náramky, nebo náhrdelníky, prostě takhle, nebo prostě takový kravinky“, JAK SE K TOMU DOSTALA: „jednou jsem je prostě viděla v obchodě, když jsme byly jako by pro malinkýho brášku, když ještě byl v bříšku, pro nějaký hračky menší, tak jsme tam viděly pro malinký děti a já jsem tam viděla u pokladny cěčka, poprosila jsem mámu, jestli by mi je nekoupila, protože mě jako by baví takhle dělat ... spojovat ty věci, mě to strašně baví, tak jsem mámu poprosila, jestli by mi je nekoupila a od tý doby je sbírám. Už to je asi rok.“

5. Chodíš na hřiště?

Ano, na dvě hodiny denně, houpe se tam na houpačce, S KÝM: „no někdy se domluví s kámoškama, někdy tam jdeme s tátou a s pejskem s Jessinkou, jako by že táta si tam třeba tam s Jessinkou sedí na lavičce a já se tam houpu normálně na houpačce.“

6. Čteš knihy?

Ano, hodinu denně, čte vtipné, romantické, pohádkové, oblíbená kniha Deník malého poseroutky, KDY ČTE: „při volném čase, kdy máma zrovna nemá nic... když máma zrovna nepotřebuje nic ode mě, nebo když se zrovna neučím, nebo si nepíšu úkol“, čte si sama

7. Chodíš do divadla?

Ano, dvakrát nebo třikrát ročně, naposledy byla v Pardubicích, S KÝM: „tak buďto se školou nebo s rodičema a s kamarádkou, nebo prostě jen tak s rodičema“, chodí do divadla v Pardubicích, v Národním divadle nebyla

8. Jezdíš na výlety?

Ano, desetkrát ročně, naposledy v Častolovicích, S KÝM: „s tátou nebo s mámou, ještě vlastně s nevlastním otcem ještě s mámou a s bráškou, nebo prostě třeba když se domluvíme s kamarádkou, jestli bysem s nima někam nemohla jet“

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ne, stará se o brášku, JAK: „tak třeba krmím ho, třeba na svačinku, když jsou třeba tři hodiny, nebo ho uspávám v kočárku odpoledne, když máma zrovna vaří, nebo taky pomáhám s vařením, uklízím si prach a tak“

10. Máš památníček?

Ano, JAK DLOUHO: „od svých desátých narozenin, což už je rok, teďka mi je jedenáct. A prostě jako by vždycky jsem si ho.. nebo jako by přinesla jsem si ho jednou do školy, poprosila paní učitelku, jestli by mi tam něco nenamalovala, tak mi tam namalovala a ještě ten den, kdy jsem měla ty narozeniny desátý, tak mi tam ještě kmoška namalovala něco, takovýho Mickey Mouse“, OD KOHO: „od kamarádky, jako by měla jsem velkou párty“

11. Chodíš do kina?

Ano, pět krát ročně, na animované, S KÝM: „no spíš teďka víc s tátou, protože bráška Šíma ten by se toho asi lekl toho velkého zvuku, nebo s kamarádkou“, KAM: do Pardubických multikin (Cinestar, Cinema City), byla i na 3D (Rebelka, Kocour v botách), nejvíc se jí asi líbí Zloba, „to je o tý čarodějce“, byla s tátou, jeho bývalou přítelkyní a její dcerou

12. Používáš počítač?

Ne, NEPOUŽÍVÁŠ: „tak jako by když ho potřebuju, třeba si něco zjistit, nebo tak, tak se na něj mrknu, ale jinak moc na něj nechodím právě že“, MÁTE HO DOMA: „máme, akorát já spíš ho nevyužívám“, CO HLEDÁ: „tak když už třeba když nevím nějaký anglický slovíčka a nemáme je ve slovíčkách, jako by třeba, když máme domácí úkol a nemáme je ve slovíčkách, tak se prostě kouknu na internet, pak to zjistím a pak prostě už to mám. Nebo ještě třeba když mám nějaký referát a tam potřebuju něco o tom zjistit, tak si to vyhledám“

13. Hraješ počítačové hry?

Ne

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, čtyři hodiny denně, PŘIPRAVUJE SE SAMA: „sama, nebo když mi něco nejde tak zavolám toho.. tátu, mámu nebo... buďto babičku, tátu, mámu a nebo nevlastního otce“

15. Fotografuješ?

Ano, když jsme na výletě, SVŮJ FOTOAPARÁT: „no, mám svůj foťák, po mámě, třeba když jedeme někam na výlet, tak si ho vezmu a když tam jako by uvidím hezký věci, jako by třeba nějakou výstavu a může se tam fotit, tak to prostě vyfotím“

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, pohybový, tancování, jednou týdně, PROČ: „tak jako by můj táta dříve tancoval, jako by závodně, jako by prostě třeba tango a tak a on jako by... já jsem jednou jako by zkusila tancovat a táta říkal, že jako by to mám po něm, že dobře tancuju, tak jsem to teda zkusila a už jsem asi.. už jsem asi tři taneční jako by skupiny projela. Nejdřív jsem šla na jednu, pak už jsem na to byla velká, tak jsem šla na druhou, tam jsem byla asi pět let a pak, teďka jsem .. jo a pak jsem šla na aerobik a teďka znova, takže čtvrté“

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, když maminka nic nestihá, S ČÍM: „tak jako by třeba pomáhám jako by vařit, nebo uklízet, po Šímovi ještě uklízet jako by hračky třeba, když jsou tam rozbordelášený, někdy jako by umyju nádobí u táty, někdy třeba i zametu, jako by strašně ráda vytírám. Takže prostě mě to jako by baví“

18. Posloucháš hudbu?

Ano, hezké písničky, asi 30 minut týdně, CO PŘI TOM DĚLÁ: „někdy si při tom zkouším nový variačky, který jsme se naučili, nebo si normálně zpívám tu hudbu a prostě nebo.. prostě Šíma, když ke mně přijde, on už totiž leze, tak když ke mně přijde tak mu třeba.. tak mu ji třeba dám poslechnout a on sám tancuje“, CO: „Tak třeba POP hudbu, neposlouchám rock, to ne, kdyžtak třeba taneční nebo prostě takovou prostě takovou jako na ten tanec, ktorej já zrovna tancuju, poslouchám někdy pomalý, ale zas tak moc ne“, OBLÍBENÝ ZPĚVÁK: „Tak já jich mám několik, oni zpívají totiž strašně hezky. Tak třeba Celeste Buckingham, potom, jako by její písnička je nová, má novou písničku, potom myslím, že toho, Lexu (tj. Petr Lexa), nevím, jaký má příjmení, ale myslím, že má novou písničku Slza, jako by to udělal novou písničku, ale vážně se mu hodně povedla a ještě jich mám několik, ale to už si nepamatuju jména“

19. Chodíš do knihovny?

Ano, jednou za dva měsíce, KAM: „sem na Dubinu a potom k Zelený bráně“, S KÝM: „tam chodím s mámou, když si chci půjčit knížku, tak jako by ze Sezemic, jako by, když třeba jsme v Pardubicích, tak prostě si sem zajedeme, nebo prostě to..“, SEZEMICE KNIHOVNA: „v Sezemicích je knihovna, ale nemáme na to tu.. průkazku. My spíš rádi chodíme do týchle.“ CO SI PŮJČUJE: „Tak třeba knížku Harry Potter, nebo Simpsonovi, to jsem si už dlouho nepůjčila, myslím, že si ji půjčím znova a třeba jako by takový knížky jako by akční, nebo prostě jako by pohádkový, takový animovaný třeba animovaný jako nakreslený a nebo jako by takový dobrodružný“, KDO VYBÍRÁ: „Vybírá si je sama“, MATKA: „Máma si je spíš půjčuje na tý Zelený bráně“, tam chodí taky, do dětského oddělení

20. Sportuješ?

Ano, taneční, jednou za týden – viz. tancování

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, vždy o přestávkách

22. Chodíš na koncerty?

Ne

23. Chodíš na procházky?

Ano, jednou denně, na krátký výlet, „Tak jako by chodím třeba s pejskem mým, nebo jako by s bráškou v kočárku, když ho máma potřebuje uspat“, chodí s ním sama „kolem Sezemic to projdu a když usne, tak ještě tak dvacet minut ještě jezdím, aby pořádně usnul a potom teprve pojedou domů“

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, pětkrát denně, O ČEM: „Tak třeba jak bylo ve škole, jak se měli, co všechno za dnešek jako by udělali, nebo jestli byl, jako by .. třeba jako by třeba co budeme dělat o víkendu a tak“

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, jednou denně, CO: „Pletu nebo háčkuju, mě to totiž jednou naučila mámina kamarádka, ona má dceru a to je taky moje kamarádka. A my jsme jednou byli v Chorvatsku, spolu jako by dvě rodiny, a my jsme jako by měli byt dohromady jako by celej. A jednou jako by mámy naše jako by háčkovaly a já jsem říkala, že bysem se to chtěla taky naučit, tak mě to jako by mámina kamarádka, budu jí říkat teďka teta, tak mě to teta naučila a od té doby si pletu třeba takový náramky, prostě nebo prostě dělám jako by takový šály, jednou jsem udělala asi takhle dlouhou šálu (cca metr) a nebo obal na mobil, to takhle dělám. Když se třeba nudím nebo nemám prostě co na práci, nebo jako by když už jsem tu hudbu doposlechla, nebo si dočetla knížku, tak si háčkuju normálně“

26. Posloucháš rádio?

Ne

27. Věnuješ se turistice?

Ano, třikrát za rok

28. Sleduješ filmy?

Ano, šest hodin týdně

29. Navštěvuješ sportovní utkání a zápasy?

Ne, HOKEJ: „Tak jako by na hokeji jsem byla, když jsme byly malá, ráda bysem teďka ještě šla, ale nemám zatím na to lístky, tak to.. tak ještě čekám“, na basketu nebyla

30. Díváš se na televizi?

Ano, šest hodin týdně, animované, pohádkové, S KÝM: „Tak jako by třeba s mámou nebo s tátou se třeba díváme na nějaký hezký pohádky nebo na nějaký akční“

31. Máš doma zvíře?

Ano, pejska Jessi, „Je moc hodná, ale někdy hravá. Vždy si spolu tak hrajeme, že jsme z toho udejaný.“ JAK ČASTO: „Chodím ho venčit, akorát když jsem ve škole, tak s ním jdu jenom odpoledne ven i s tátou“, má ho už tři roky, přála si ho k narozeninám

32. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k rodině, ke známým

ROZHOVOR

Mohla bys mi popsat, co děláš během běžného školního dne? Od chvíle, kdy ti zazvoní budík.

Jako od chvíle, kdy mi zazvoní budík a až skončí škola?

Až do večera.

Tak, když mi zazvoní budík, tak vstanu, obleču se, učešu se, umyju si zuby, umyju si obličej celej prostě, prostě se celá umyju, nestíhám snidani, protože já.. já se znám, protože vím, že jestli vstanu brzo, tak prostě nevstanu. Že jestli si dám budík třeba na pátou hodinu, protože mě trvá vždycky, než vstanu z postele, tak vím, že prostě otevřu oči jenom na pět minut, ale pak znova usnu. Tak to, tak si to dávám normálně na šestou, ale nestíhám to, protože já ještě třeba když něco zapomenu do školy ještě třeba, tak si to ještě připravím, protože si to někdy uvědomím až ráno. Tak potom jdu dolů, obleču se a půjdu na autobus s nevlastním otcem. Teďka už nejezdím autobuse, teďka spíš autem, protože ho autobusy pěkně štvou, možná ho nějaký řidič.. možná mu nějaký vynadal za něco, nevím proč, ale teďka jezdíme autem (XXX) do školy, zatím co je přestávka, tak se připravím na hodinu, pak si třeba povídám s kamarádkama, když už to mám, a když zazvoní, tak se učím, znova přestávka, pak si připravím na hodinu, pak zase zazvoní, učím se, pak je svačina, to svačím a pak, když je druhý zvonění, když je první zvonění, tak se připravím, a když je druhý, tak je zase hodina. Pak zase přestávka a pak hodina, pak jdu na oběd, teda u mámy nechodím, u táty jo. Pak jdu na oběd, teďka to беру jako u táty, dneska jdu teda taky na oběd, pak jdu na oběd, naobědvám se, když tak si tam ještě popovídám s kamarádkama při obědě, jako by co je nového a taky a pak jdu do šatny, jo ještě si vezmu aktovku, jdu do šatny, tam se převleču a jedu domů, nebo si pro mě táta přijede, podle toho#

Jezdíš sama někdy?

No podle toho, když jsem u mámy, (XXX) a když jsem u táty, (XXX) jako by do Holic až. Tak prostě přijedu domů, kouknu se když tak na nějaký učení, když tak s něčím pomůžu, když někdo potřebuje, a když tak poslouchám hudbu nebo prostě si hraju s Jessinkou, nebo s tím, se Šimonkem si hraju. Prostě jako by celej den dělám jenom tohle. Když tak.. když tak když jsem moc unavená, tak si když tak odpočinu a pak to, pak se navečeřím, umeju se, vyčistím zuby a jdu spát. nastavím si budík a jdu spát.

Takže hnedka po večeři chodíš?

No jako by, když dávaj třeba nějakou pohádku, nebo něco, tak se na to ještě koukneme.

V těch osm hodin, nebo ještě dřív?

Když dávaj v osm hodin nějakou pohádku, tak to..tak jako by se na to kouknu až do devíti hodin, pak se umeju, vyčistím zuby a jdu spát.

A o víkendu to máš jak, když není škola?

O víkendu top mám tak, že prostě vstanu asi v osm nebo v devět hodin, pak se třeba nasnídám, kouknu se na nějakou pohádku, jestli dávaj hezkou, a jestli ne, tak prostě jenom snídám a pak pudu nahoru, obleču se, vyčistím si zuby, učešu se, pak .. jo, učešu se, pak jdu třeba dolů pomáhat nebo uspat toho brášku v kočárku a prostě potom je oběd, to se naobědvám, Šimonka když tak taky nakrmím, když mamka se bude potřebovat naobědovat, tak jako by o víkendech s náma jí i nevlastní babička, o víkendech. Tak připravíme stůl pro čtyři, pět i se Šímou. Pak jako by když jsou třeba.. do té doby než budou tři hodiny třeba si hraju se Šímou, nebo prostě to, nebo si hraju s Jessinkou a když jsou tři hodiny, tak nakrmím Šímu, jdu s pejskem ven nebo se Šimonkem a s mámou ven, jdeme když tak jako by si třeba.. jo. ještě navečer dáváme Jessince granule, to jsem zapomněla. Tak teda to, prostě pudeme ven, dokud on neusne, tak to.. tak prostě budeme jezdit venku, třeba se stavíme na zmrzlině a to.. a když usne, tak ještě jezdíme dvacet minut. On se probudí asi tak někdy.. no dopoledne se probudí někdy tak za tři hodinky, za dvě. Ale odpoledne jako by spinká docela jako by málo, ale včera spinkal tři hodiny až do sedmi hodin, což teda byl jeho světový rekord \$ a prostě jako by pak to.. pak se zase navečeřím, kouknu se třeba na pohádku, jestli nedávaj, když ne, tak si hraju se Šímou, nebo to, nebo jako by mámě pomáhám ho převlíknout, protože on teďka nechce vůbec ležet, takže to.. trochu víc brečí. Včera večer zrovna hodně brečel, takže nevlastní otec se musel potichu přestěhovat dolů na gauč, protože to nemohl

vydržet. Já jsem spala, takže nevím, co se dělo. tak teda to.. potom se kounu na nějakou pohádku, jestli dávaj. Když ji dávaj, tak prostě to, tak se na ni kouknu, dokud nebude půl desátý, pak se umeju, vyčistím zuby, když tak se učešu, aby mi to šlo ráno dobře rozčesat a pudu spát.

A když seš u taťky, o víkendu?

To je úplně stejný, akorát že si tam nehraju se Šímou, ale s Jessinkou.

A Jessinku máš jenom u taťky?

Jessinku mám jenom u taťky, protože nevlastní otec a jeho matka, jako by nevlastní babička, tak jako by oni moc na zvířata.. oni moc nemají rádi psy, oni se jich trochu ští.. bojeje, tak to.. máma by chtěla zlatýho retrívra, ale on že ne. Že leda přes jeho mrtvolu \$

Tak a kdybys měla volný den a mohla si ho naplánovat jenom podle sebe, tak co bys dělala?

Tak to bych třeba se domluvila s kamarádkama, jestli by nešly ven, nebo bych poprosila mámu, když je třeba pout', tak jestli bysme nešli. V Sezemicích teďka hodně bývav, nebo třeba do cirkusu, to spíš chodíme teďka s kamarádkama, nebo třeba když je hezký počasí tak na koupálko, na Cihlenu sem nebo do aquaparku ven a prostě takhle si to chci naplánovat.

A kdybys vyhrála třeba v nějaký soutěži a mohla si vybrat, co bys chtěla dělat v létě o prázdninách, jak by vypadaly tvoje prázdniny?

Tak to bych asi ráda jela na nějakou dovolenou, kde je hezký počasí, kde nebývaví tornáda, prostě si to hezky to tam užila s rodičema. Prostě to.. prostě takovej relaxační den bysme třeba.. jeden den bysme měli relaxační, druhý den třeba zábavný, třetí den třeba .. tak třeba jako by takovej dobrodružnej, že bysme jezdili na cesty jako by kolem toho ostrovu, čtvrtý den.. to by se asi opakoval ten relaxační \$

Takže někam k moři, jo?

Hm.

A na jakej ostrov?

Tak třeba .. do Egypta teď asi ne, tak asi třeba na Djerbu nebo do Chorvatska, do Itálie – to jsme teďka měli jet, ale nejeli jsme, teda já jsem aspoň nejela s kámoškou a to prostě náky takový tropický země.

A na Djerbě jsi už byla?

Hm, asi třetí rok už jsem tam byla. Vždycky jsme tam jezdili s tátou a s bráchou, kterému je teďka dvacet dva. Já mám ještě jednoho bráchu\$ On sem chodil taky na školu, tak to..tak si to takhle naplánuju. Akorát teďka už s ním nikam nejezdíme, protože on chce být se svojí přítelkyní, s kterou chodí už asi dva, tři roky.

A on bydlí někde jinde?

On bydlí tady na Dubině, jako by na Dubině v paneláku, mají dvě činčili..

A bydlí s přítelkyní?

Hm. A jedna činčila se jmenuje Iron, druhý zase Sharon, oba dva jsou kluci, jinak jako by dříve se moc nemuseli, ale když se zrovna koupali, tak brácha s jeho přítelkyní Míšou mysleli, že se tam zabijou prostě oba dva, protože to nešlo. Ale pak si na sebe zvykli.

Chodíš k nim někdy na návštěvu?

Tak když mají zrovna čas, nebo když to..když zrovna nejsou ve škole nebo se nemusej učit, tak k nim jako by někdy zajdu, nebo oni k nám. Zrovna ve středu. ne v úterý u nás byli na obědě.

Tak a co je pro tebe volný čas?

Volný čas? To je jako by pro mě takovej relaxační den, nebo prostě takovej zábavnej, že není škola, že můžu jako by spát, že si nemusím dávat budíček, prostě a to prostě je to pro mě takovej volnej den, že jako by si můžu něco naplánovat, nebo něco.

Takže to jsou hlavně víkendy?

Jako by víkendy chodíme třeba s tátou do posilovny, možná zejtra půjdeme znovu. To.. tak to my chodíme takhle do posilovny prostě rádi se tam vysportujeme.

A ty tam taky cvičíš, jo?

Hm, já tam jako by třeba dělám už jsem udělala asi šedesát dřepů tam a pak jsem hnedka se složila na zem, protože jsem nemohla hejbat nohama \$ Tak to, tak jsem prostě..takhle tam makáme s tátou. Ale táta vždycky když zvedá něco těžkýho, tak se tam strašně.. strašně obličej má.. \$

A kolik máš volného času?

Jako by .. jako by když zrovna nepomáhám, nebo jako by něco neposlouchám, když už všechno jako by mám naplánovaný všechno, to, co jsem naplánovala, jsem všechno už udělala, tak to.. tak prostě buďto relaxuju, nebo prostě třeba .. třeba jako by prostě jen tak z ničeho vyjdu ven, abych se prostě provětrala a tak.

A jak relaxuješ?

Tak relaxuju třeba tak, že si pustím takovou relaxační hudbu, zapálím si svíčky, jako by zhasnu si všude a to.. a prostě si sednu do tureckýho dřepu a říkám oooohhhmmm \$

A ty máš svůj pokojíček?

Hm. Akorát teďka, až Šíma bude velkej, tak se přestěhuju do pokoje pro hosty. On už to bude můj pokoj potom a to.. a on se přestěhuje do mého pokoje, za chvilku už jeho a to.. aby ho máma měla nablízku protože on teďka bude potřebovat hodně jako by bejt blízko rodi.. jako by hnedka naproti rodičům.

A můžeš si dělat ve volném čase, co chceš?

Hm tak jako by když zrovna nepomáhám jako by nebo něco, tak si třeba zajdu s kamarádama ven, že jim prostě zavolám, nebo napíšu smsku, jestli to, jestli by nemohli jít ven a oni mi napíší, že jo, tak já se mámy zeptám, jestli můžu jít ven . Ona řekne, že jo, tak jsem asi dvě hodinky venku s kamarádama.

A jak tráví volno kamarádi? Co dělají?

No jako by někdy jezděj třeba na výlet nebo na Velkou pardubickou jako byla. To jsme měli jet taky jako by na ty dostihy s tátou, ale zrovna jsem byla u mámy, takže jsme nemohli jít. A to.. jako by třeba seděj doma u počítače. To teda zvlášť teďka dělá Honza a to.. V Sezemicích mám jednoho kamaráda, ten se mnu chodil dříve do třídy, teďka chodí do Běčka, Honzu, a prostě jako to.. no prostě sedí u počítače a hraje Minecraft.

A chodíš taky někdy ven třeba s kamarádama, co bydlej tady na Dubině? Nebo v Sezemicích, nebo v Holicích?

No, ty, který bydlej na Dubině, třeba já k nim pojedou třeba na návštěvu nebo oni k nám pojedou, třeba u nás přespěj, nebo já u nich, když je zrovna volno.

A co děláte, když jste spolu a přespíváte pak u někoho?

Tak třeba jako by vymýšlíme si třeba .. vymyslíme si takový plán, co budeme dělat na večer, vymýšlíme, co budeme dělat teď, třeba kreslíme, nebo vymýšlíme novou sestavu, jako by třeba na tancování.

Kamarádky taky tancují?

Hm, jedna kamarádka, která bydlí tady na Dubině, teda skoro na Dubině, tak ta jako by chodí na takovou zumbu nebo něco, a ona jako by tančí taky závodně, tak taky tančí prostě, v Polabinách jako by na tancování.

A jaký jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti?

Který já dělám? Tak ráda relaxuju, tancuju a asi jako by si hraju s dětma malejma.

A učíš se ve volném čase něco nového?

Jako by učení nebo..

Třeba jestli chodíš na nějaký kroužek, nebo si prohlížíš nějaký encyklopedie...

Tak jednou, když byly prázdniny, tak jsem s kamarád... nebo ona zrovna když byl víkend tak s kamarád.. nebo jako by kamarádka hrála z její třídy zrovna divadlo, tak já jsem vždycky s ní šla do divadla školní... jako by pro školy do divadla jsem s ní čla a koukala jsem se na to, jak tam hrajou a prostě jsem si jako by zkoušela jsem si taky jako by ty scény.. tak to.. tak takhle prostě zkouším nový věci třeba.

A ještě když se vrátím k tomu, jak přespíváte s kamarádama někdy, tak co teda děláte večer? Co si naplánujete, že budete dělat?

Tak třeba vyfukujem nafukujem balóny, potom je vypustíme třeba jako by nafoukneme takovej balónek a pak ho třeba jako by zavážeme ho a pustíme ho do oblohy, nebo si vezmeme bublifuk a foukáme to takhle venku a nebo prostě si.. prostě si připravíme hez-.. jako by připravíme si jako by postele jako by matračky a třeba jako by kde prostě hrajeme, že jsme třeba ve stanech nebo něco takovýho.

A na televizi se třeba díváte společně, nebo vždycky něco vymyslíte?

Spíš vždycky něco vymyslíme.

A co dělají rádi rodiče, když mají volno? Mamka ho asi teď moc nemá...

Tak ráda relaxuje, když zrovna nic nemá na čas. Když Šíma třeba spinká, nic nemusí jako by dělat.

Taky si pouští hudbu nebo jak relaxuje?

No tak jako by pouští si hudbu třeba jako by takovej Impuls nebo Evropa 2 a táta ten jako by docela rád pracuje jako by. Takže má rád svojí práci, takže rád pracuje prostě.

A co dělá? Kde pracuje?

Česká.. Československá.. banka? Nebo hypoteční? Československá něco ..

Takže v bance.

Jako by dělá tam manažera.

Tak já myslím, že už je to asi všechno. Ještě tě něco napadá k volnému času, něco zajímavého, co bys mi řekla?

Tak že třeba, prostě.. třeba jako by když nemáme nic v plánu nebo tak, tak prostě jedeme třeba když je hezký počasí, když je třeba.. když jsou třeba prázdniny a rostou jahody, tak my jedeme na ten trh jahod a sbíráme tam jahody třeba a když je zima, tak my jako by prostě chodíme na rybník v Sezemicích s mámou a s mojí kamarádkou, která chodí do těch Polabin,.. na brusle. jsme teďka uvažovaly s tou kamarádkou, ona se jmenuje taky Verča, jestli bysme tam.. jestli bysme nešly ještě tenhle rok, protože dva roky jsme spolu nebyly na tom jezeře, tak jsme přemýšlely, jestli bysme teďka taky nemohly jít. Máma říkala že možná bysme jeliy taky někam, akorát, že to.. že máma by s ním jako by zůstala dole, nevlastní otec by sjel dolů a oni by se takhle střídali a já bysem prostě normálně lyžovala taky s nima. A kdyžtak bysem taky si dala odpočinek.

A čím bys chtěla být, až budeš velká?

No to nevím, ale přemýšlela jsem nad tím.. jako by že by sem vymyslela takový obleky, takový hezký oblečení.

Návrhářka myslíš?

Taková návrhářka bysem chtěla být, nebo třeba starat se jako by o zvířátka.

A zkoušíš si doma třeba dělat nějaký návrhy na papír?

Zkouším právě že, už jich mám asi deset.

Informátor 2

0. Hry

Deskové – monopoly. S bráchama a s kámošema.

1. Čteš časopisy?

Ne

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ne

3. Píšeš si deník?

Ne

4. Sbíráš něco?

Ano, víčka. Od piv a tak různě. Nejvíc asi ty bodový – soutěž, na víčku dvojka, ty sbírá. Má jich už skoro padesát. Dál z víček staví hrady nebo pyramidy spíš. Dává je na sebe. Víčka se mu začala líbit, tak je začal sbírat.

5. Chodíš na hřiště?

Ano, každý den, s kamarády, natáčejí tam videa. „Jeden kámoš natáčí videa na youtubko, tak mu pomáháme.“ On s kamarádem natáčejí třetího, ten dělá různé blbosti, třeba natáčel, že se houpal a spadl, ale přitom to bylo naschvál, ale vypadalo to jako nehoda. Natáčejí na hřišti, někdy za domem kamaráda. Chodí na školní hřiště a na hřiště před školou. Někdy i oni dva vymýšlejí „scénky“.

6. Čteš knihy?

Ano, každý večer, Harry Potter. Před spaním. Čte sám. Harryho Pottera dostal k narozeninám, přál si ho. Dále četl Staré české pohádky. Deník malého poseroutky taky četl, ale jenom dva díly. „Vypráví, co se mu děje ve škole, venku a takový.“

7. Chodíš do divadla?

Ne. V Brně chodil se školou do divadla. V Národním divadle neví, jestli byl.

8. Jezdíš na výlety?

Ano, každý víkend, s mamkou, do Holic. Mají tam africké muzeum a vždycky, když tam jdou, je zavřené, takže jsou tam venku. V Holicích mají babičku. Jezdí tam s mamkou a s dvěma bráchama.

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ne. Často jsem venku, nebo se učím. Člověk by na to měl mít čas, ale jenom fakt někdy. Jenom před tréninkem pár minut. Odpočívá, lehne si do postele.

10. Máš památníček?

Ano. Já mám takový starý album na fotky a tam si dávám fotky z výletů, který mamka nechává vytisknout. Jednu album jim zůstalo volné, když přerovnávali fotky.; měl jsem památníček, ale ten teďka jsem do něj dal. Jsem všechno to vyndal a dal jsem to do alba na fotky a teď jsem si tam dal moji sbírku starých Pokémonů, protože já je vyhazovat nechcu, protože mi s bráchou máme

v plánu je pak dát mému bráchovi a on jeho sestře; CO V NĚM MĚL: třeba fotky, který mi dala mamka, když jich nakopírovala víc

11. Chodíš do kina?

Ne

12. Používáš počítač?

Ano, někdy. Hraju hry, ale někdy se kouknu třeba na email. Ne každý den, jen někdy. Má Facebook, píše si s kamarády s Brna. Fotky tam nedává. Hry hraje sám a někdy po síti.; má svůj notebook a bratr si ho půjčuje

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, někdy, Minecraft. Hra o přežití, že se objevíš třeba v lese, musíš si natěžit třeba dřevo, abys přežil. Teď to nějakou dobu nehrál, takže si to moc nepamatuje. Další hry na Superhrách – tam hraje střílečky. Na počítač, kde má hru, se musí zeptat. Pak má ještě svůj, tam chodí, když se třeba potřebuje kouknout na Facebook, protože tam to má uložený.

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, každý den.

15. Fotografuješ?

Ne

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, pohybový. Kapuera, kroužek, chodí ve středu a v pátek. Chodí do kulturního domu na Dubině. Je to atletika, tanec a posilování v jednom. Chodí na to jeden z dospělých příbuzných. Nejvíc ho na tom baví atletika – „různý salta a takový“. Chodí tam i kluci ze školy, ze třídy chtěli kluci taky, ale zrovna mají v ten den kroužky. Je to i pro holky, ale ty chodí spíš v pátek.

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, každý den. Vynáší koš, utírá nádoby a dává ho do skříněk. Za trest má třeba jen úklid pokojíku – brácha pak uklízet nemusí.

18. Posloucháš hudbu?

Ne

19. Chodíš do knihovny?

Ne

20. Sportuješ?

Ano, ve středu a v pátek s kamarády, capuera

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den. O Minecraftu, pak se domlouváme, jestli třeba půjde někdo ven a takový. Vtipy jenom někdy.

22. Chodíš na koncerty?

Ne

23. Chodíš na procházky?

Ano, někdy, s kamarády na pole

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den. Neví o čem. Nejvíc se jich ptá, jestli pojedou k babičce a takový věci, vypráví, co bylo ve škole.

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ne

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ne

27. Díváš se na televizi?

Ano, někdy, s bratrem na Novu. Jednu v obýváku, budou mít i jednu v hracím pokoji. To je jiný pokoj, než pokojíček. Dívá se, když nevědí, co mají dělat. Přes den, když mají čas. Na Nově sleduje seriály, ale nevzpomene si na názvy. Naposledy nějaký viděl před měsícem, teď si pořád hrajou. Nebo se musejí koukat na Děčko nebo na Smíchov. Na Smíchově jsou i pořady pro děti – pohádky. Nejmladší brácha se kouká na Scooby-Doo, tak se dívají taky. Oblíbené filmy Indiana Jones, Star Wars.

28. Máš doma zvíře?

Ano. Psa, od letoška. Koupila ho mamka, chtěli ho. Stará se o něj, často ho vodí ven. Koupili mu hodně hraček, takže má co kousat. Mají pro něj obleček.

29. Jezdíš na návštěvy?

Ne. Jezdí k babičkám.

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

Kroužek, chodí rád s kámošema ven a rád si hraje s bráchama. Hlídá je, když jde mamka nakoupit. Hodný je ten mladší, sedne si, řekne „deku“, přikryje ho a už o něm neví.

31. Kolik je ti let:

10

ROZHOVOR

Jak sis užil Vánoce?

Hmm.. Dobrý

Co jsi všechno dostal?

Nový telefon, sluchátka a nějaký peníze jsem vyhrál

Peníze jsi vyhrál?

Jsme měli ..dostali ještě takový stírací tikety

Takový losy, jo?

Hm..

Tak je z tebe milionář, ne?

Málem jsem se trefil, ale jenom pětistovku

A jakej mobil?

Sony Experia L

A ten sis přál?

Hm

A ještě něco jsi dostal?

Hm.. (kroutí hlavou)

A co jsi dělal? Když nebyla škola, bylo volno...

Hm.. my jsme byli v Holicích pak a i chvíli

U někoho?

Hm, u babičky. A jinak jsem byl doma

A co jsi dělal u babičky?

Hm.. jsme byli skoro pořád na zahradě, takže jsme hráli hry různý

A když jsi byl doma?

Hm.. to jsem &

Vzpomínáš si ještě? To není zas tak dávno \$

No asi na počítači, protože jsem zkoušel ty nový sluchátka a jinak jsem toho moc nedělal

A co jsi dělal? Díval se na televizi?

No na televizi..

Nebo jsi jenom ležel na posteli?

To jsem spíš chodil častěji se psem

Na procházky?

Hm

Tak jo, ještě než si začneme povídat o tom volným čase, tak jsem se tě chtěla zeptat, co jsi dělal, když jsi byl malej, jestli si na něco vzpomeneš

Bowling

Bowling?

Mamka mně vlastně koupila takový míčky a pak tam byly takový figurky, teď nevím jaký, ještě je má brácha, a já jsem vždycky vzal ten balonek, postavil jsem si ty figurky a tím balonkem jsem je shazoval. A mamka říkala, že jsem tomu říkal „papa“

A to jsi hrál doma, nebo venku?

Doma

A ještě na něco si vzpomeneš? Hrál sis třeba s autíčkama...

(kroutí hlavou) já jsem spíš s bratrancem.. to jsme měli oba takovej takovou sbírku, co jsme si kupovali Pokémony, ještě když byly takový oblíbenější

Tak jste si je vyměňovali?

Hm, tak různě

A bratranec bydlí v Brně, vid'?

Hm

Tak jo.. A kdybys mi měl teďka popsát, co děláš během běžného školního dne, od chvíle, kdy ti zazvoní budík. Co se stane, když zazvoní \$

Tak ho típnu a ležím ještě půl hodiny \$ a pak čekám na kámoše a ten má takovou dobrou věc, že jak přijdu do školy, už jdu skoro nahoru a teď on tam přijde. Takže já mu skoro pořád říkám „Co děláš? Já tam čekám nějakou dobu a ty pořád nejdeš.“ \$

A doma teda, když se chystáš do školy, tak seš sám, nebo je někdo doma?

Mamka a bráchové

A mamka je doma teďka na mateřský, nebo chodí do práce?

Doma

A ještě, ty máš dva bráchy.. a jeden chodí taky do školy?

Hm, tady v první

A chodíte spolu?

Hm, ale teďka je nemocnej, takže není ve škole

A mamka chodí s váma někdy?

No brácha je teďka nemocnej, ale před tím s náma chodila třeba, když vstával brácha nejmenší, tak šla s náma

A ráno se nasnídáš třeba, nebo nesnídáš?

Hm, když to stihnu, tak se nasnídáme. Třeba jenom ve čtvrtek nebo v pátek

A v kolik vstáváš?

O půl sedmý a hmm .. akorát že típnu budíka, do sedmi ležím a pak (XXX) jdu teprve do školy

A co děláte tady o přestávkách tady s klukama?

Provokujem holky \$

A jak?

Hm.. nevím, tak různě

A nechají se vyprovokovat?

Nechaj, nechaj

A ještě něco děláte o přestávkách?

Hrajeme hry na telefonu

Tak a když potom teda skončí škola, tak jdeš domů rovnou?

Domů a když maj kluci volno, nemaj kroužek, tak jdu ven

A to jste na hřišti někde?

No to se spíš procházíme po X (sídlíště) a povídáme si

A na toho draka taky chodíte?

Chodíme tam, ale ne tak často

Tak a když nejseš venku, tak co děláš?

Hm.. jsem doma a buď se učím, nebo hrajeme s bráchou různý stolní hry

A brácha je mladší než ty, že jo?

Hm

A ještě něco děláte?

Venčíme psa, když mamka domluví bráchovi, ať jde se mnou, a ... jinak asi nic, třeba si zahrajeme hry na počítači

A na televizi se díváte?

Hm, ale to spíš, když dávaj třeba Simpsonovi, Bořiči mýtů a tak

A to je na Děčku?

Na Prima Cool

A na to Děčko se taky díváte?

Hm, ale to spíš, protože malej brácha, jak je teďka nemocnej, tak tam běží pořád dokolečka Děčko, takže se spíš musíme koukat. Spíš máme zapnutý třeba Prima Cool, nebo Smíchov

Abych nezapomněla, máte doma knihovnu?

Hm

A odhadnul bys zhruba, jak je velká?

Asi prostřední

A mamka si taky čte?

Hm, ale víc tam mám knížek já, protože třeba jsem dostal tři roky za sebou jsem dostával knížky, ale ještě jsem se ani do nich nepodíval, teďka jsem se rozhodl, že si přečtu aspoň Čtyři a půl kamaráda

A tomu malýmu bráchovi mamka čte pohádky?

Hm

A vy mu taky čtete někdy? Čteš mu ty někdy?

Hm, no, jeho ta moc knížka moc nebaví a já jiný teď moc nečtu, takže moc mu nečtu. Spíš si večer sednu a čtu si tu knížku

Tak a co děláte o víkendech?

O víkendech to jdeme třeba na nějaký výlety, nebo jsme třeba doma a já chodím s kámošema ven a tak

A to jezdíte autem, třeba na ty výlety?

(kroučí hlavou) pěšky a nebo hromadnou městskou dopravou

Auto nemáte?

Máme, ale máme ho v opravě

A do těch Holic jezdíte jak?

Teďka .. čím jsme to jeli naposled.. autem, teď nevím, jestli babičky..asi babičky autem

A tak jezdíte pravidelně k babičce?

(kroučí hlavou) to si třeba spíš když..hm.. když třeba mamčin přítel potřebuje tam něco upravit, nebo něco se tam kouknout, tak tam jedeme, teďka jsme měli hodně práce převízt varana

Varana?

Varana

A ten je čím?

Přítele

A ten bydlí s váma?

Hm.

A jak to je velký?

Takhle, zatím je to ještě malý

A pak bude?

Prej říkal, že metr a půl max

A to ho budete mít doma?

Hm. A kdyby byl v normální zoo, tak by dorostl i dva metry a půl

A máte ho zavřeného?

Hm, zatím zavřeného. A musíme vymyslet, kam ho dáme, až přeroste to..

A hladíte si ho třeba?

Hm

Je v teráriu, ne?

Hm, takový velký terárko. A třeba my uděláme z těch dřevěných kostek, co má brácha, průchody různý, po celým bytě, a pak ho tam pustíme a on se snaží dostat někam

A neutěče? Neschová se někam?

(kroučí hlavou) my tam uděláme stříšku a jemu se to líbí, protože je schovanej. To děláme třeba kolečko dokola

Tak a ještě něco o víkendech? Něco dohromady? Nebo s tím mamky přítelem?

To spíš na ty výlety a hrajeme hry večer, když brácha spí.

Všichni a ten nejmenší spí?

Hm, jinak by nám to všechno..#

A tomu nejmenšímu je kolik?

Dva roky

Tak a co o prázdninách?

O prázdninách to jsme v Brně u babičky s bratrancem, teďka jak budou ty prázdniny, tak tam budeme s bratrancem, a teďka byl víkend a prababička slavila narozenky a tam byl a i můj bratranec, sestřenice přes koleno z Prahy, takže to bylo dobrý.

A co jste dělali tam?

Jsme si preposlali jednu hru a pak jsme hráli přes síť

Na počítači nebo..

Na telefonu, jsme tam měli deset nabíječek a čtyři z toho se nepoužívaly, protože nás tam bylo šest dětí. Jsme si to rozdělily na týmy, tak to nebyla nuda

A v létě někam jezdíte na dovolenou?

Jenom..teďka dlouho jsme nebyli na dovolený

A na tábory jezdíš?

Na tábory jsem jezdil, teďka tyhle ty prázdniny, co byly, jsem nebyl

A bavilo tě to tam?

Hm, jsem tam jezdil s kámošek, kterýho znám skoro od narození, takže to byla sranda vždycky

A u moře jsi byl někdy?

Hm, třikrát

A kde?

Někde teď jak se to jmenuje... hm.. jednou vím, ale nevím, jak se to teďka jmenuje &

No to nevádí. Tak a kdybys měl volnej den a mohl si ho naplánovat úplně podle sebe, tak co bys dělal? Jak by vypadal?

Tak bych třeba hrál s kámošema hru přes internet, protože máme takový spojovací, jak bych tomu řekl, prostě spojovací.. (vstupuje paní učitelka a odchází) tak třeba hrajeme na takových serverech různých, hrajeme tam hry

A jaký třeba?

Takový že jsou ostrůvky třeba a musíme shodit všechny ostatní a když zbydeme třeba poslední my čtyři, tak se musíme shodit navzájem, že je sranda, kterej to.. my jsme hráli s kámošem teďka před týdnem jsme hráli my dva a vždycky jsme zůstali poslední, tak já jsem měl vždycky takovej figl, že jsem ho vždycky zhodil

A ještě něco bys dělal?

Třeba bych hrál různý hry stolní a takový

Tak a kdyby sis mohl naplánovat nějakou dovolenou v létě..

K moři

A víš k jakýmu?

(kroutí hlavou) to by bylo jedno

A vzal bys někoho s sebou, nebo bys jel sám?

Kdyžtak s kámošema

A co byste tam dělali?

Hmm.. nevím

Koupali byste se?

Třeba. Teďka bratranec byl o těch velkých prázdninách byl někde a tam se mohli svíst na delfinovi

Jo? Tak to vyzkoušeli?

Hm, to má ještě fotku. To má štěstí, že měl zrovna foťák, kterej mohl v tý vodě vydržet, protože zrovna fčil, když ten delfin vyskočil a seděl na něm, takže sletěl do vody. A pak ten foťák museli vzít tomu delfinovi, protože si tam s ním pinkal. Takže dostal teďka k narozeninám novejš. Tak jsme se mu smáli a on řekl, že s delfinama už nechce mít nic společnýho

A kdybys měl něco říct o svým volným čase, co by tě napadlo?

Hm.. & Když potkám kámoše z jednoho kroužku, ten kroužek, to je takovej sport, atletika a tancování dohromady a tak vždycky oni mají u sebe křídla, tak udělají kroužek a cvičíme

Venku?

Hm, ale jenom, když je hezky, teďka v tý zimě jsme nemohli

A ještě něco tě napadá?

(kroutí hlavou)

Kolik máš volného času?

Hm.. kromě středy mám všechny dny volný buď od půl druhý nebo od půl jedný, kromě středy a někdy v pátek

Takže máš volného času dost?

Hm, ale nevýhoda je, že skoro nic nemůžu dělat, protože všichni mají v ty dny, když já mám zrovna volno, mají skoro všichni kroužek, takže až k večeru třeba jdeme ven, nebo od tří

A nudíš se někdy?

(kroutí hlavou) já vždycky něco vymyslím

A k čemu je podle tebe volnej čas?

K tomu, aby sis udělal, co chceš a takový

A patří do toho i učení? Do volného času?

(kroutí hlavou)

Tak a kdo plánuje, co budeš dělat, když máš volno?

Často já, ale když třeba v pátek, tak to když máme volno, tak to naplánuje mamka a třeba jdeme na výlet a druhej den se tam vrátíme a zase si to dopohlídáme třeba

A má mamka nějaký svoje zájmy, koníčky?

Hm, nevím. Já skoro vždycky, když jsem ve škole, tak vlastně.. mamka asi vařit, nebo pít. Protože jinak, když přijdeme ze školy s bráchou, tak jak je malej brácha hodně protivnej, jak je teďka nemocnej, tak mamka toho moc dělat nemůže, protože když na mamku promluvíme, tak on začne rvát

A ten mamky přítel s váma bydlí dlouho?

(kroutí hlavou) nevím, jak dlouho. Nevím

A ten má nějaký koníčky?

Hm.. on chodí na takový přestavby válek, třeba druhý světový války

Jo, ty rekonstrukce takový?

Hm. My máme u babičky, ona má dům kousek od místa, kde jsou vždycky takovýhle války a kousek od muzea válek. Takže vždycky s bratrance jsme si našli cestu, takže se do toho muzea dokážeme vlízt bez toho, abychom platili a i na tu válku, protože babička tam má takovej kopeček a my si na něj vylezeme trochu výš a můžeme sledovat tu válku a pak do toho muzea, tam je díra v plotu

A líbí se ti to?

Hm, hodně

Tak a co dělají kamarádi, když mají volno?

Nevím.

Tys říkal, že choděj na ty kroužky..

Hm, na kroužky, ale to spíš všichni chodí na nějaký bojový umění, nebo co to říkali a na ping pong. Jinak další kroužky nevím, na jaký chodí

Tak a tys říkal, že máte doma hrací pokoj nějaký?

Hm, teď už je to můj pokoj

Ted' už tvůj, už sis ho zabral \$

Už jsem si ho zabral

A v tom druhým..

Jsou bráchové

A dřív teda to bylo, že jste byli všichni tři v jednom

Malej brácha byl u mamky

A co všechno bylo v tom hracím pokoji?

Různý hračky a velké bordel \$

A chodila tam mamka vůbec někdy, nebo vám to tam nechala?

Nechala, ať si to uklízíme sami, protože mamka řekla, že tam nám lízt nebude

Tak a čím bys chtěl být, až budeš velké?

Hm.. & hm. Nevím

Nevíš ještě, žádný plán nemáš? Ani na střední, kam bys chtěl jít?

(kroutí hlavou)

A co vysvědčení vůbec, jaký bude?

Takový střední, ani moc ne dobrý, ani ne špatný, takový ještě na nějakou odměnu to ještě bude \$

A máš nějaký přání za vysvědčení?

Já mám po vysvědčení pár dní a budu mít narozeniny, takže moc toho nechcu, já totiž teďka chcu hru The Sims 4, protože bratranec ju dostal k narozeninám, on přišel na to, že můžeme hrát spolu, protože se stáhne jeden program a teď se to nastaví, abysme byli sousedi třeba.. takže takový hodně dobrý

Tak a rodiče víš, jaký mají vzdělání?

(kroutí hlavou)

Jestli mají maturitu..

Hm. Nevím, mamka jo, ale tat'ku nevím

Informátor 3

0. Hry

Člověče, nezlob se, karty, Prší

1. Čteš časopisy?

Ano, Popcorn, dva za měsíc; o hvězdách, co hrajou hudbu a takovýchhle, někdy si kupuje sám, někdy mamka

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ne

3. Píšeš si deník?

Ne

4. Sbíráš něco?

Ano, mince, má jich asi čtyři nebo pět, zlaté památné mince, z Liberce ze zoo, ze Slovenska dvě, z Lomnického štítu, sbírá si je na památku, má je v peněžence, sbírá je asi půl roku

5. Chodíš na hřiště?

Ano, čtyřikrát za týden, s klukama, občas s holkama, hrajeme na schovávanou a na honěnou; na Opávko, za školu, který teď už zavřeli, pak tam na to nový hřiště na draka; většinou s bráchou a s kámošema

6. Čteš knihy?

Ano, jednou za měsíc?, Deník malého poseroutky – o jednom chlapci, že takový příhody má ve škole a takhle; že třeba to je o Halloweenu no a tam je samej srandovní věci.. taky je tam hodně obrázků, no v podstatě to jsou příhody takový; jednu si koupil brácha a jednu dostal k Vánocům; někdy si půjčí z knihovny Klub záhad – o takový partičce, o Niki, Vikovi a Jupiterovi a ty jakože se jim něco přihodí, někam jdou a zajímá je to a něco si tam zase to.. a třeba někoho ztratí, tak to vždycky vyšetřují a takhle. A potom třeba jeden díl je třeba jak Jupiter se stal vlkodlakem, že takhle třeba jdou do lesa, potkaj vlka, tak jdou za ním a něco se jim přihodí no a takovýhle věci; čte sám

7. Chodíš do divadla?

Ano, jednou za půl roku, se třídou, Sněhurka, docela dost se mu líbila, chodí jenom někdy se třídou, jinak ne

8. Jezdíš na výlety?

Ne

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ne, „to fakt nemám“, tak někdy hraju na počítači, bratranec nám dal playstation, někdy chodím ven na ty hřiště, někdy si čtu; MĚL BY MÍT ČLOVĚK ČAS: no (pochyby)... občas, lepší je se zabavit

10. Máš památníček?

Ne, NĚCHTĚL BY: no, možná chtěl, ale nevím, co do něj napsat, kreslit moc neumí, takže.. moc jako..moc ne

11. Chodíš do kina?

Ano, jednou za půl roku, s bratrem, Thor: temný svět, Škatuláci; na Thora jsme byli s bráchou, to bylo o tom, že v podstatě takovej polobůh, no tam na ně zaútočili ty.. noo.. jako se to jmenuje.. zaútočili, vyhlásili válku, potom uzavřeli mír, nakonec ten Thor s takovou partou zaútočili tam, kde je s téma.. to.. Asgard'ani ten mír uzavřeli, na ně zaútočili a potom se takhle prostě bili a potom ten Thor několikrát už byl na světě lidí a v podstatě ti Asgard'ani, s kterými uzavřeli mír, tak ti potom zaútočili na ten svět lidí; a ti Škatuláci byli o tom, že oni bydleli v podzemí a lidi se jich báli, tak proto večer nechodili ven a potom asi čtyři lidi, že je chtěli vyhubit, tak je chtěli vyhubit no takže.. no a ti Škatuláci chytili jednoho kluka, vzali si ho do toho podzemí, všichni lidi si mysleli, že ho tam zabili, jenže ti Škatuláci tadyto nedělaj a proto se jich báli, nakonec žili spolu Škatuláci i lidi; na 3D byl jen v dinoparku; chodí do Cinema City nebo do Cinestaru; DALŠÍ OBLÍBENÉ: někdy bondovky, jinak moc ne

12. Používáš počítač?

Ano, jednou za den; doma mají rodinný počítač a taťka má jeden svůj, není na něm každý den, asi tak ob den, spíš hraje a někdy si dělá nějaký referáty do školy, POUŽÍVÁ INTERNET: hodně, na referáty i na hry, na wikipedii, nějaký obrázky, google; používá email a Facebook – hraje a někdy si píše s kámošema; mobil má, internet v něm ne; v tabletu měl messenger, takže „to jsem měl v podstatě zadarmo“, fotky teď dal jen dvě – úvodní a profilovou, když vyhráli 3. místo z Chvaletic, vyfotil se s pohárem a získal jubilejní pátou medaili; email má, někdy se na něj koukne, ale moc ne; spíš používá Facebook, ten používají i s kamarády, nebo používají sms; ze školy na email chodí jen když jsou nemocní, jinak ne

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, superhry, dvakrát za den; superhry – střílečky, bojový, někdy nějaký auta, n počítači mají stažené takové kuličky, no.CO TĚ NA TOM BAVÍ: takový akční jsou a někdy i dobrodružný; může hrát, jen když má uklizeno a hotové všechny věci; hry hraje sám a občas hry pro dva s bratrem

14. Připravuješ se doma do školy?

Ne, já si beru většinou všechny věci do školy, abych nic nezapomněl, úkoly píše sám, někdy s mamkou nebo s taťkou

15. Fotografuješ?

Ne

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, pohybový; chodí na fotbal dvakrát týdně v pondělí a ve středu, spíš tam kamarády poznal, vybral si ho sám, že jednou sem zkusil fotbal a potom mě začal bavit, PROČ FOTBAL: u toho se pohybuju, baví mě to, ten klub, kde jsem, není zas moc drahej, v Pardubičkách, SK Pardubičky a baví mě to, mám tam kámoše, někdy popovídáme a proto mě to baví

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, dvakrát za den; někdy utírám nádobí, vysávám; musí, někdy i za trest

18. Posloucháš hudbu?

Ano, Michala Davida a Pitbula, dvakrát za den; někdy Calvina Harrise, poslouchá na počítači a na MP3, někdy si na tom počítači třeba hraju a poslouchám no a na MPtrojce třeba si sednu na postel a poslouchám prostě

19. Chodíš do knihovny?

Ano, jednou za dva měsíce, sám; ne moc často, někdy si tam půjčí Klub záhad; PODLE ČEHO: podle toho, jak jsou dobrodružný, jaký už znám, no.. spíš ty stejný, co už znám; chodí na Dubinu

20. Sportuješ?

Ano, fotbal, dvakrát za týden, s kamarády

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, skoro celý den; O ČEM: někdy o holkách, o tom, kam třeba půjdem ven no, potom, co máme doma, někdy nějakej kluk si přinese tablet, tak se díváme na něj a potom si třeba povídáme nějaký tajemství; ve škole i venku

22. Chodíš na koncerty?

Ne

23. Chodíš na procházky?

Ne

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, hlavně večer; u televize někdy a... tak někdy co bysem mohl zlepšit ve škole, co jsem dělal na tréninku třeba, kde jsme byli venku a takovýhle věci

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ne

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, jednou za půl roku, fotbal a hokej; na fotbal ho někdy vezme strejda i s bratrem do Hradce, protože on bydlí v Hořicích, tak někdy na Hradec; na hokej někdy chodí s tatškou a s bráchou

27. Díváš se na televizi?

Ano, jednou za den, na různé sporty, s rodiči; každý den, večer někdy když přijde ze školy a potom jde na trénink, TV v pokojíčku, ale tu používá jen večer; na sporty, někdy na nějaký komedie, na dobrodružný filmy; sleduje sporty (fotbal, box, hokej, tenis, někdy golf), komedie, většinou se chce dívat na „akčňáky“, ale ty jsou pozdě, tak se na ně moc nedívá; sleduje většinou večer, jinak ne

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Je to morče. A je bílohnědočerný.“; dostal od babičky – spíš od Ježíška, STARÁŠ SE: no... hm (příkyvuje), ale občas zapomenu..vyčistit klec, krmí ho

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k babičce

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

sport, tělocvik a matematika

31. Kolik je ti let:

10

ROZHOVOR

Tak jaký byly Vánoce?

Dobrý

Jo?

Docela bohatej Ježíšek byl

Cos dostal všechno?

No, tablet, potom trička, lego, těch tři tisíce gumiček, jak to..

Na to gumičkování, jo,

No, no... Potom..ještě nějaký ponožky, nějaký trička a to je asi všechno. Bratr potom dostal mobil a mamka taky dostala mobil, takže..

A cos všechno dělal, když nebyla škola, žádný učení

No, měli jsme někdy tréninky

I přes Vánoce?

No, ale asi jenom tři, na začátku Vánoc. Potom někdy jsme si šli zakopat na sněhu s bratrem, potom jsem dělal..no.. jsme jezdili k babičce, no, myslím že.. v Bratislavě jsme byli i za babičkou

V Bratislavě? Ona bydlí na Slovensku?

No, no, no, tam bydlí i můj bratranec a strejda. No, a potom jsme spíš už byli doma. No a potom už to.. potom už jsem zase musel jít do školy

A když jsi byl doma, tak co jsi dělal?

No tak potom po Štědrým dnu jsem buď hrál na tom tabletu, nebo byl venku, no.. No a někdy musel i uklízet, bohužel

Tak jo, ještě než si začneme povídat o tom, co děláš ve volném čase, tak co jsi dělal, když jsi byl malej?

Tak to si už moc nepamatuju \$

Na co si vzpomeneš třeba?

To, myslím, že jsem se docela hodně urážel\$ no a moc už si moc nepamatuju. Na ten fotbal jsem chodil. Zkoušel jsem sporty a potom už si nic nepamatuju

A jaký třeba?

Ten fotbal jsem zkusil, no, a hraju ho do teď

A ještě nějakej jinej?

Teď chodím na ping pong ještě a chtěl jsem zkusit tenis, ale ještě nezkusil. To je všechno

A četli ti vaši, když jsi byl malej?

Jo, četli, před spaním, to jo.

Tak jo, teď bych tě poprosila, jestli bys mi mohl popsat, co děláš během běžného školního dne od chvíle, kdy ti zazvoní budík

Jako ráno nebo?

Ráno. A až do večera

No, tak většinou se mi nechce vstávat, vstávám asi v sedm, maximálně ve čtvrt na osm, sotva stíhám snídani a potom už musím jít do školy

A seš sám doma, když vstáváš?

Ne, ne, ne. Tam je bratr a mamka. Taťka musí.. (XXX) ráno mu jede vlak do Prahy

Tam pracuje, jo?

Tam pracuje

A co dělá?

No, řekněme tomu tak jo že voják, podplukovník

A mamka?

Mamka ta pracuje v Grandu ve městě, v Terranově, je manažerka

A ta jezdí pozdějc, jo?

No, ta jezdí tak (XXX), ji jede autobus

Takže se vypravíš, pak jdeš do školy.. Chodíš sám?

Chodím sám, někdy potkám někoho

A co ve škole? Co děláte o přestávkách?

No, tak většinou jsme na mobilech, povídáme si, někdy se začnem prát\$ tak ze srandy

A co děláte na mobilu třeba?

My hrajeme většinou hry, no. Ty.. takový v podstatě kostičkovaný, že z toho stavíme a takhle

A je to třeba i pro víc jako lidí?

Jo, že se tam může připojit víc lidí a hrajou na tom třeba tři lidi, že tam můžou hrát a víc, najednou.. Ne že na jednom mobilu, ale na třech mobilech a na jednom serveru

Tak a potom, když přijdeš domů..

No tak, buď jdu s někým ven, nebo mám trénink a když už potom je víkend, tak pak jdu teda s někým ven a nebo jsem na počítači

A co děláte venku?

Venku si povídáme, chodíme na nějaký hřiště, někdy hrajem třeba na schovku, no. Někdy jako že potkáme nějaký kluky s šestky, no, tady mám.. hraju na tom fotbal, tak si jdem zakopat, na to nový hřiště, na školní

A chodíte jenom s klukama?

S klukama a někdy tam jsou i holky, ale většinou ne

A to hrajete na schovku s holkama nebo ještě něco?

No, to jo, to jo, já#

To s váma asi nehrajou fotbal, nebo jo?

No, někdy hrajou. No ale většinou, já chodím většinou s R., V. H. a (I11) a potom většinou i s holkama..

To jsou ze třídy všichni?

No, no.

Tak a co ten počítač?

No, většinou hry

Každý den?

Ne, to ne, každý den ne. Většinou to jsou hry a nebo referát, nebo si něco vyhledávám na internetu

A jaký hry třeba? Pro jednoho?

No, někdy pro dva, takový akční, bojový. Někdy i střílečky, a tam ty společenský mě moc nebavěj

A to hraješ s bráchou třeba?

No, pro dva s bratrem, no a jinak sám

A s kamarádama nehrajete? Nescházíte se třeba u někoho doma?

Jo, někdy. Někdy je oslava, někdy.. no, někdy jo

A jak vypadá oslava? Co děláte?

No tak já jsem měl jednou oslavu a asi před třeba dněma, než se jako že uskutečnila, tak jsem něco provedl, už nevím, co, takže se zrušila. Ale asi před tejdnem jsem byl na spolužačky oslavě, bohužel jsem tam byl sám kluk a asi osm holek, no tak.. sranda.. potom jsme hráli v jejím bytě na schovku, no.. pak pantomima, no. Potom jsme byli ještě .. jsme jako že vědomosti jako že se rozdali nějaký země a po dobu dvouch minut jsme měli vymyslet co nejvíc o tý zemi, co v ní je, jaká je vlajka a takovýhle věci

A vydržel jsi tam až do konce s holkama?

Jo, to jo, našťestí jo

A na nějaký klučičí oslavě jsi taky byl?

No, jenom na T.H., ale to už si nepamatuju

To už si nepamatuješ?

Ne, to už ne

Tak a čteš si doma?

Jo, k Vánocům jsem dostal ještě jednu knížku, Povedená partička, taková srandovní. Někdy si přečtu Klub záhad nebo Deník malého poseroutky

A čteš každý den?

Asi tak ob den

A odpoledne, nebo až večer, když jdeš spát?

No, spíš večer a nebo když se mi nechce ven, nebo nikdo nemůže a nemám trénink, tak jsem na tom počítači a nebo si čtu

Máte doma hodně knížek? Myslíš, že bys odhadl, jak velkou máte knihovnu?

Asi tak těch 25 – 30 knih máme

A vaši čtou?

No, mamka si někdy něco přečte a taťka moc ne. Taťka spíš to, musí dělat něco do práce a nebo jde takzvaně do knihovny

Takzvaně do knihovny? Co to znamená?

Hospoda

Aha\$ a mamka chodí do knihovny? Jako že pro knížky?

Mamka spíš to, má doma nějaký knížky

Tak a co o víkendů?

Buď jedem k babičce, nebo si uděláme nějaký výlet jednodenní, nebo jsme doma

A k babičce jezdíte pravidelně?

Asi tak za .. každých čtrnáct dní, někdy za tejdem, někdy za čtrnáct dní, no.

A vždycky jenom na jeden den, třeba na oběd, nebo tam i spíte?

Ne, ne, ne, tam spíme někdy od pátku do neděle a nebo někdy od soboty do neděle

A to je ta babička na tom Slovensku?

Ne, ne, ne, to je v Hořicích

A když jste doma?

Když jsme doma, tak buď jdeme ven, nebo si čtu, většinou to rychle uteče, takže pomalu už zase musíme do školy

A chodíš ven i s bráchou?

No, s bráchou si chodím jenom zakopat, jako že s bráchou na nějaký hřiště nechodím, bez míče, to by nešel, ale jinak s kámošema

A děláte něco s rodičema?

Buď musím teda uklízet nebo něco dělat v kuchyni, nebo jednou jsme, nebo něco pečeme, vaříme, potom ten jednodenní výlet si někdy uděláme, potom si asi každéj hledí svého

A mamce pomáháš s vařením?

Jo, někdy jo

Baví tě to?

Docela jo

A s čím ještě musíš pomáhat?

No teda mejt nádobí, vynášet koš, no.. potom mám celou kuchyň, takže tam musím uklízet, si s bráchou střídáme koupelnu a kuchyň no a .. to teda musím umejt nádobí, uklízet (?) prostě celou kuchyň, vysávat. Takže ten, co má kuchyň to má většinou náročnější, protože tam vždycky taťka křičí, proč to není hotový.. a ten druhěj..si ho nevyšímá, takže to je většinou lepší, když máme tu koupelnu

A máte pokoj s bráchou dohromady, nebo každéj zvlášť?

Dohromady

Tak jo a kdybys měl volnej den, kterej by sis mohl naplánovat úplně podle svého, jak by vypadal?

Tak podle toho, kolik bysem měl peněz\$

Tak kdybys měl neomezený množství peněz

Tak to bysem většinou byl jako že to,.. v Afí paláci, nebo venku. No a nebo bysem si udělal nějakej dlouhej výlet

A v Afí paláci bys dělal co?

Tak většinou byl v Electro Worldu, v iWantu, a takovejhlen těch.. v Applu no a ještě...

Tam bys nakupoval jo?

No

A na výlet? Kam bys jel?

No tak třeba někam na Šumavu a nebo někam dál bysem si asi už netroufnul

A co bys tam dělal na Šumavě?

Tak podle toho, kam bych šel. Myslím, že tam je tamto.. ve stromech tamty takový ty cesty ve stromech, jako je taková ta rozhledna.. tam bych se chtěl podívat

Tam jsi ještě nebyl?

(kroutí hlavou) ale dvakrát už jsem byl v Praze v Království železnic. No a dál bysem už nevěděl kam

A jel bys sám na výlet?

No, možná bych někoho vzal \$ No mamku, kdyby taťka měl volno, bratra, možná nějaký kámoše, kdybysem měl teda hodně peněz

Tak a kdybys mohl v létě naplánovat dovolenou

V létě..

Taky s neomezeným množstvím peněz

Tak většinou by to bylo buď do Itálie a nebo do Španělska, no. Někam .. minulej rok jsme byli v Monaku, v .. Monte Carlo..jsem tam to, jeli, no a do toho Španělska tak ai do Madridu, kdybysem moh.

Tam jsi ještě nebyl?

Tam jsem ještě nebyl. Byl jsem ve Španělsku někde, ted' nevím, kde.

U moře někde?

No, u moře jsme byli hned. Většinou my jsem hned u moře, protože mamka se chce většinou opalovat a my se chceme čvachtat

A co bys chtěl vidět v Madridu?

No tak chtěl bysem se podívat na stadion fotbalovej, no.. potom ještě jestli by tam měli ještě jiný zajímavosti. To je asi všechno

A vzal bys někoho s sebou?

No to jo. To. Mamku, taťku, bratra. Bratr tam by se chtěl podívat určitě, mamka.. by se chtěla podívat ještě někam jinam a taťka..no všechno by chtěl organizovat stejně. No to celou rodinu spíš.

A brácha taky hraje fotbal?

Brácha taky hraje. My jsme začínali spolu, no. On byl trošku starší \$ o tři roky je.

Tak a co děláš jinak v létě o prázdninách?

V létě jsme teda u babičky

Tady?

No, v Hořicích, někdy v Bratislavě. Potom jsme teda na dovolený, doma. No a potom si teda uděláme nějaký ten výlet. No a potom už je ten měsíc fuč, takže.. \$ Potom jsme už většinou doma a maximálně jsme tak maximálně dva tejdny ještě u babičky. Potom mám to.. myslím že.. minulej tejdny jsem měl v srpnu poslední tejdny soustředění. Takže pak už je zase škola

A na žádný tábor nejezdíš?

Tábor jsem byl jeden, ale to nebyl moc tábor. Mně se nechce moc na ty tábory jet, protože já prostě v tý posteli jsem rád jako.

Doma, jo?

No, většinou jsem u tý . v těch Hořicích na chatě, že jsme si ji tam postavili celou ze dřeva, máme tam takovej krb, jsme si tam ještě koupili, no tak tam se mi docela chce bejt. Někdy i vedle tý chaty i stanujem, vedle je hned ohniště, nebo vtom krbu si zatopíme, někdy si taťka má notebook.. takže někdy se i koukáme na film, no.. a na ty tábory, ten na kterým jsem byl, to nebyl ani tábor, to jsem ráno tam přijel, jsem tam byl v podstatě celej den a zase večer odjel, takže..

A na tu chatu jezdíte třeba i o víkendech?

No, no, no. Teď v zimě ne, ale v létě většinou tam chodíme.

A ta chata je jinde, než bydlí babička?

Hm, to je asi tak kilometr od toho, no.

A máš tam nějaký kamarády a tý chatě?

No, na tý chatě přímo ne, ale v těch Hořicích máme sestřenici, strejdu, tetu, potom no.. a moc kamarádů tam moc jako že nemám

Tak a když seš u babičky, tak co tam třeba děláš?

U babičky buď se díváme na televizi, nebo babička věří, někdy ji pomáhám, na notebooku, nebo, no.. někdy.. teta má psa, má takovej dvůr, takže někdy jedem tam. No, někdy jdu se psem, naštěstí je jenom malej, takže..

A pomáháš třeba babičce s něčím?

No, s tím vařením, potom no.. někdy s uklízením, ale to už jenom málo

A hraje tebe třeba něco?

No, někdy si zahrajem třeba Člověče, nezlob se a takovýhle hry, no

Tak a co bys řekl o svém volném čase, úplně cokoliv, co tě napadne

Tak trochu flámování, no... abych měl takový povídání s kámošema

A máš hodně volného času?

No, docela hodně, když není škola, teda. Když nemám tréninky, tak docela hodně. Spíš hned po škole (zdůrazňuje), buď jdu ven, a nebo jsem doma, se dívám na televizi a potom jdu na trénink a nebo teda ven, když teda nemám ten trénink

A ty tréninky máš jak často?

Dvakrát tejdny

A to máš tady na Slovanech?

Ne, ne, ne. Na Slovanech jsem hrál a teď jsem přestoupil do Pardubiček. Ty jsou.. teď mám tréninky v Polabinách a jinak jsou až za Slovanama

A nudíš se někdy?

No, ani moc ne

Vždycky si něco najdeš?

Jo, to jo. Když nemám přečtenou knížku, nebo na tom počítači, nebo jdu ven a nebo mám ty tréninky, no

A k čemu je podle tebe volnej čas?

No tak.. hm.. jak bych to řek. & jako abysme si třeba užili, byli bez školy a no.. třeba si o něčem povídali, něco si zahráli, nemuseli se učit, no. No prostě abysme se bavili

Takže učení do volného času nepatří?

(kroutí hlavou) \$

Tak a kdo plánuje, co budeš dělat ve volném čase?

Buď já sám, že někam půjdu, a nebo mamka něco nebo taťka něco naplánuje, nebo mamka.. že na nějaký ten výlet nebo něco

A mají rodiče nějaký svoje zájmy, nějaký koníčky?

No, buď jsou v práci, no.. Taťka si s náma jde někdy zakopat a mamka spíš vařit.

A rodič choděj z práce pozdě?

Mamka chodí tak v (XXX) a když má slevy tak asi tak (XXX). Taťka chodí (XXX), někdy se zpozdí, když má nějakou schůzi a když má mamka nějakou večeři někde, tak chodí asi tak v (XXX) \$

Tak a co dělaj kamarádi ve volný čase, víš?

No, tak většinou jsou venku a nic jinýho, co vím. Ten fotbal skoro většinou nikdo..hraju já sám ze třídy, takže.. nevím, no

Tak a někdo tady chodí na různý ty tance, nebo něco mezi bojovým uměním a tancem

Jo, kapuera..

A to jsi zkoušel někdy?

No, já jsem to chtěl zkusit, ale to by se mi křížilo s tréninkama. To kámoš ze třídy chodí na tohle. No a I11 a R.V. chodí na ty bojový sporty, na ty bojový umění

To je ted'ka asi hodně oblíbený, co?

No, to jo. Já jsem chodil dva roky na karate tady

Chodils? A jak tě to bavilo?

No, tak když jsme to nemuseli.. my jsme jeden rok dělali pořád něco novýho, to se mi líbilo, ale ten druhý rok jsme to celý jenom opakovali, tak potom už jsem se odhlásil, protože už jsem to uměl, tak jsem to nechtěl pořád jenom opakovat

A odpočíváš někdy třeba, když máš volno?

Většinou ne. Já.. to odpočívání mě moc nebere, taková nuda spíš

Tak a čím bys chtěl bejt, až budeš velkej?

Tak buď fotbalistou a nebo... nějakým stavitelem nebo. Takovej právník ne, voják taky žádnej ne, takže asi nějakej stavitel

A víš, jaký mají rodiče vzdělání?

No..vzdělání přímo.. taťka je teda ten voják a mamka.. jak bych to řek..

Nevíš, jestli má střední, nebo vysokou...

Nevím, to ne.

To nevadí. Napadá tě ještě něco k volnému času?

Asi ne

Informátor 4

0. Hry

hraju, dámu, někdy Člověče, nezlob se, Blokus, Monopoly Empire, přší

1. Čteš časopisy?

Ano, Slavní lékaři, jednou týdně; to je spíš jako by knížka, ale jinak časopisy nečtu; více dílů O ČEM: třeba že lékař... já nevím, jak to mám vysvětlit, já nevím. Ale moc to nečtu.. to už asi... nevím. OD KOHO: od babičky

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, dvakrát měsíčně, s dědečkem, výstava loutek v Chrudimi, muzeum Emila Holuba v Holicích; S DĚDEČKEM: Hm, já *furt* s ním jezdím

3. Píšeš si deník?

Ne

4. Sbíráš něco?

Ne

5. Chodíš na hřiště?

Ano, každý den, hraju fotbal, s bratranci a někdy s otcem; třeba chodím tady, jak máme tady ve škole a někdy i chodím s klukama ve městě u ... takový free club, víte, kde to je?, chodí skoro všichni, spíš bratranci, možná tak sedm, deset, hrajou tam fotbal

6. Čteš knihy?

Ano, tři krát denně, Zvíře; to je takhle velká knížka, jiné knihy nečte, jenom tuhle, zřejmě encyklopedie, dostal ji od dědečka z jeho knihovny, tam má hodně knížek, třeba jak máte takhlenc vy (ukazuje na poličky)

7. Chodíš do divadla?

Ano, jednou, se školou, Sněhurka; JAK SE LÍBILLO: moc jsem se tam nudil, ale hezky jako tam zpívali a takový; znovu už by jít nemusel, v Národním divadle nebyl

8. Jezdíš na výlety?

Ano, Kočičí hrádek, Rozhledna Bára, s babičkou

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, každý den; CO DĚLÁ, KDYŽ NIC NEDELÁ: koukám na televizi, na Rychle a zběsile nebo Transformers, ještě se dívá, „když se třeba dívají děti, tak si třeba pustěj Krtečka a takový a já musím zůstat třeba doma a třeba uklízím a oni se koukají pak (?) musím se koukat, nemůžu jít už ven?“, JAKÉ DĚTI: malé, třeba brácha a ségra a ještě menší brácha

10. Máš památníček?

Ne

11. Chodíš do kina?

Ano, se strejdou, Rychle a zběsile; Shrek – byli se školou, jinak nic v kině neviděl; 3D – „u strejdy, on má jako by brejle v 3D, takhle plazmovku má a on si to může dát na 3D, on to má z Anglie, on tam bydlel, ty brejle“; v letním kině viděl Hobita, V zajetí démonů, Příběh hraček; Thora také viděl, dále Avengers

12. Používáš počítač?

Ano, skoro každý den, počítač doma; každý den, hraje hry nebo jde na Facebook, na Facebooku „píšu s kamarádka, ty komentáře třeba sestřenicím a takový a třeba tam hraju taky hry na Facebooku; INTERNET: na internetu třeba chodím na těch Super hry a nebo třeba chodím když táta tady není a má telefon tak smsku musím psát; na PC, kdy chce: „ne, jako jo když nebudou chtít, když (?) tak chodím a třeba ráno třeba v pět taky hraju“

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, někdy, tanky online

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, každý den

15. Fotografuješ?

Ne

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, pohybový; na break dance, u 17. listopadu v tom centru nebo co to je, chodí, když mají trénink, třeba každé úterý v 19:00 a máme to do osmi; CO HO NA TOM BAVÍ: break anebo ten street dance ještě, free klub – klub, kde je sociální to.. (středisko), tam můžem hrát stolní hry, malovat si a venku třeba můžeme hrát ping pong, fotbal, basketbal, házenou a na pískovišti, ale tam nikdy nechodíme a nějaký soutěže tam jsou a houpačka; BREAK DANCE: trénujem hip hop, break, ale já teďka trénuju jenom devítku – se protočít dvakrát, musím natrénovat, no, jednou to udělám, ale tu druhou.. půlku, ani ne, CO TO JE: že se protočím na ruce; chodí tam s bratrancem; dva roky; každé pondělí a úterý no a možná někdy v pátek; doma si někdy pustí písničky na televizi a trénuje v pokoji

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, někdy; utírá nádoby, zametá, vyhazuje koše a někdy pomáhá udělat postele, pomáhá brácha a ségra, on pomáhá někdy, když chce matka pomoci

18. Posloucháš hudbu?

Ano, Bruno Mars, Michael Jackson, každý den, skupina Kontrafakt (Rytmus), hudebník Flo Rida, Ben Cristovao, Jason Derulo, má bratrance, který je úplně podobný Bruno Marsovi; CO DĚLÁ: tancuje nebo zpívá

19. Chodíš do knihovny?

Ne; jenom brácha chodí, má tu kartičku, ale jí ne; chodí na Dubinu

20. Sportuješ?

Ano, každý den, sám, break dance

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, někdy; O ČEM: o holkách, nebo třeba teďka s kým.. třeba půjde se na řeku, tak půjdu teďka na chvílku s ním, protože je tam sám, tak to.. tak pak nějak.., CO O HOLKÁCH: jeden kluk jako chce holku, že ji nemá, tak chcem mu nějakou holku domluvit

22. Chodíš na koncerty?

Ne

23. Chodíš na procházky?

Ne

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den; O ČEM: třeba kdy půjdeme do Hradce Králové za bráchou, jenže už přišel, takže teďka příští pondělí nebo úterý jde na operaci, tak takhle a třeba jestli, když uklízím, tak mě nenechá, nebo nechá, ale vždycky si musím sednout a povídat si

25. Věnuješ se ruční práci (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ne

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, někdy, fotbal, s rodinou; někdy bratranec hrál za Slatiňany a za Chrudim, Dušan hrál za Přelouč, ale už fotbal nehrajou; na hokeji byl – jo, dobrý, ale nudil jsem se tam docela, tam hodně řvali

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, Transformers; Rychle a zběsile, děti se koukaj na ty Krtečky a to (sourozenci a bratrance; bratrance a sestřenice k nám taky chodí a koukají se), dívá se každý den, jenom v pátek se kouká večer a v sobotu, jinak od pěti do sedmi jsem se koukal

28. Máš doma zvíře?

Měl jsem ho, ale už nemám. (Chodilo ven a utíkalo, když jezdil na kole); umřelo mu, měl psa, ještě měli tři morčata, taky zemřely, jeden ne, jeden jsme museli dát jedný paní, protože tam nebrali zvířata, takže jsme dali jedný paní, tady na Dukle je, takže tam za ní takhle chodíme, ona nás zná a takže tam můžeme chodit za tím morčetem, oni ho chtěli tam dát do klubu, ale tam bylo hodně dětí, tak radši ne, protože by ho tam třeba zabily; vždycky mu třeba koupím ty.. ty.. tu mrkvičku a to jako není, to je multivitamin C a někdy mu tam koupím salát, koupím mu tu.. na morčátka.. tu vodu. teďka nevím.. nevím, jak se to jmenuje. (vodu prý pije) a stříhám mu nehty; oni ho nechtěli vzít prostě do toho baráku (kde teď bydlí)

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k bratrovi

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

tělocvik, hudečka, dance

31. Kolik je ti let:

10

ROZHOVOR**Jaký byly Vánoce?**

Dobrý

Užil sis je?

(kývne)

A dostal jsi něco?

Jo. Dostal jsem oblečení, boty, novejš telefon a od babičky jsem dostal auto na ovládání. A už nic

A ten telefon sis přál?

Ne, já jsem nechtěl. Já jsem chtěl nové boty jenom. Protože hodně pak peněz by bylo za to bylo prej

A co jsi dělal, když nebyla škola, žádný učení..

No. Tak jsem byl nemocnej

Ty jsi byl nemocnej?

Hm. Od čtvrtka do.. ve čtvrtek, pátek a asi do úterka jsem byl nemocnej

A pak ti ještě zbylo pár dní volna?

No tak tos.. tak to mě vzal děda hm.. do aquaparku

Tady do Pardubic?

No, a pak jsme šli s tetou na Kočičí hrádek ve Slatiňanech

A doma jsi dělal co?

Ležel v posteli a koukal na televizi, no a někdy na počítači

A co dávali? Na co ses koukal?

Hm.. no, na DVD jsem se koukal Rychle a zběsile, Transformers, no a děti se koukaly na nějaký pohádky, brácha.

A ty tě nabavěj už moc?

Tak na některý se kouknu, ale jinak ne

Tak a ještě než si začneme povídat o tom volným čase, tak co jsi dělal, když jsi byl malej #

Malej?

Vzpomeneš si? Co jsi dělal rád?

Dělal, tak bratranec už v pěti, jemu bylo tak deset, mě učil break dance, jak jsem Vám tady říkal, a hm.. to je asi ještě do teď. Jinak nic si nevzpomenu, nějaký třeba ještě hip hop a takový

A četl sis třeba, nebo četli ti vaši pohádky, třeba večer?

Četli? (kroučí hlavou)

A kdybys mi měl teďka popsat, co děláš během běžného školního dne od chvíle, kdy ti zazvoní budík.

&

Nebo ti nezvoní budík? Budí tě někdo?

Jo, máma &

Tak co pak?

& (?) nic víc

Snídáš?

Spíš máma mi dá peníze, abysem si něco koupil třeba tady v Mňam mňamce

Cestou, jo, když jdeš do školy?

Hm, protože já vstávám o půl s.. teď nevím, šestý, nebo sedmý (!) ne, o půl sedmý a na autobus musím jít v sedm.. tak dlouho se vyspím

Takže se jenom oblíkneš a jdeš na autobus?

Tak oblíknu se, opláchnu se, no.. já nevím

A čím jezdíš? Pětkou?

Pětkou, no?

Takže támhle do centra?

No

A pak se stavíš pro něco dobrého?

Hm, ale když .. když jdu do školy, tak jedu pětkou a když jdu ze školy, tak když mám do půl jedný, tak musím přestupovat na třináctku a pak na jedničku nebo na pětku.

A jezdíš asi sám do školy, vid'? Nikdo z města nejedeš..

Ne, s bráchou, ségrou a ještě s bráchou

Jo, takhle.. a ty jezděj všichni sem

Ne, my někdy jezdíme společně, protože oni teďka jsou nemocný, oni jsou u doktorky, teďka jsem jel sám. A nebo jezdím s kámošek, protože on taky bydlí tam Na Spravedlnosti

A taky jezdí sem do školy, jo?

No, se ségrou. A někdy ho potkám, tak jdeme spolu

Tak a co pak, tady ve škole o přestávkách?

No tak.. nevím..

Co děláš?

Ty jo nevím.. honíme se a ..

Ve třídě jenom?

No, ve třídě a .. tý jo.. a házíme po sobě papírky.. já nevím

A s klukama jenom, nebo i s holkama?

S klukama, jo ale někdy už jsem dělal s kámoše..taky jsem ho učil ten break a hip hop, no. Jinak nic

Tak a když pak skončí škola, tak jedeš domů teda, zase autobusem, jo, a co pak doma

Doma? Převlíknu se, najím

Obědváš až doma, jo?

No, já nechodím na obědy. Připravím si něco ně pondělek, abych si udělal úkoly a třeba jdu s klukama hrát fotbal, nebo jdeme do klubu, do toho Free klubu, SKP centrum, ale tak dneska nikam nepudu, protože já musím zůstat tam v tom klubu, protože my teďka trénujeme, my máme vystoupení break dance a hip hop

Tak musíte hodně trénovat, jo?

My jsme na to.. čtyři a možná přijde i kámoš

A kde to budete mít to vytoupení?

To ještě nevíme, to nám ještě neřekli

Tak a když seš doma, co děláš? V tejdnu..

Doma? Nevím. Tak.. hraju si s mladším, s malinkým a nebo s bráchou. Bráchu taky učím, ale oni všichni ho mlátěj ne \$, tak ho učím, aby jim taky něco na oplatu..

A kolik mu je?

Pět, no, teďka mu bude šest v únoru, no, devátýho. Ale i velký kluci ho mlátěj?

Jako tam u vás, co bydlej, nebo..

No, my bydlíme jako.. tam jsou bratrance sestřenice a tak a oni ho mlátěj. Jako ne že doopravdy, ale že ho..

Škádlej, jo?

No

A co s malým bráchou děláš?

No tak třeba beru ho na ruku, protože já .. protože máma třeba vaří a já ho musím podržet a nebo mě mlátí a tahá za vlasy \$

A ty máš víc sourozenců, vid', jsi říkal?

Hm

A nějakýho staršího, nebo jsou všichni mladší

Starší, dva mám starší, já jsem jako třetí nejstarší. Tak první je Andrej, pak je Anička, pak jsem já. Pak je brácha a ségra..

A ten nejstarší brácha bydlí někde už sám, ne?

Ne, ještě ne. Teďka v září mu bude osmnáct

Aha, já jsem myslela, že bydlí někde

No a ještě jednoho mám nevlastního, jako táty to..

A ten bydlí někde jinde?

Táta?

Ne, ten nevlastní

Jo, ten bydlí u svý mámy

Aha. V Pardubicích?

Ne

V Hradci?

Kadaň, to je tady v Česku, myslím

Tak a co o víkendech? Co děláš?

O víkendech? Tak chodil jsem do toho klubu tam v tom SKP centru a že teďka už není, protože oni tam velký kluci dělali bordel, tak o víkendu chodíme někdy hrát ping pong na Duklu pod koš

A co jste tam dělali v tom centru?

Tak třeba tam máme fotbálek, piano, počítače, boxovací pytel, ten ping pong, tam máme asi no, větší zrcadlo než tady a tam takhlenc trénujem taky, na tanec

A máte tam i nějaký knížky?

Máme, a hodně

Jo?

A kreslili nám tam..(?)

A čtete si je?

Já ne, jenom doma, co mám

A doma máte nějakou knihovnu?

Ne, no, my máme tak asi čtyři nebo pět knížek

Tak a kdybys měl volnej den a mohl si ho naplánovat jenom podle sebe, co bys dělal?

Nevím, asi nic (usmívá se).

Takže bys ležel v posteli..

To ne, to bysem si radši už zůstal na počítači a nebo koukal na televizi. Nic

Tak a kdybys mohl naplánovat dovolenou nějakou v létě, úplně jakoukoliv bys chtěl

Tak já bych chtěl jít do Tonga, na ten, myslím že v Hradci někde, nevím, no tak tam bych chtěl jít, nebo bych chtěl jít zpátky na ten tábor, kde jsme byli

Na táboře jsi byl?

No, Konopáč. A ještě jsme byli na Seči

A letos pojeděš zase?

Možná půjdem do Tonga a nebo pojedem na Seč

A to Tongo je co?

Ehm.. tak je takový, já nevím. Že jsme vevnitř a tam je jako by, jak koutek to vypadá, ale je to tam úplně nový. Třeba tam je desetimetrová kouzačka. Tak je takovej Nemo a jako my musíme dovnitř a ono to zavírá pusu takhle a my musíme.. my jsme tam skočili úplně všichni a ten bratranec Lukáš se tam úplně makal, my jsme ho málem zlomili. Protože to byla moc malá pusa. A hráli jsme tam fotbal turnaj, my jsme byli druhý, protože velký nás pře(?) nějak. Velký proti malý, pak byli menší a nejmenší. No, nic.

A ještě někam bys jel?

Jo, k babičce a na výlet

A babička bydlí někde jinde?

Ona bydlí za Chrudimí teď

Tak a o víkendu třeba děláš něco s vašima? Děláte něco dohromady?

S našima? & No.. chodíme ven

A s babičkou seš někdy o víkendech?

O víkendech? Někdy spíš, protože za Chrudim je to taky docela daleko

A oni pro tebe přijedou, nebo tam jedeš sám?

Tak se mnou půjde třeba starší brácha, on mě tam jenom vezme#

Autem?

Ne, my jedem autobusem. Přespíme tam, on tam přespí a on půjde domů a já tam zůstanu třeba na týden, ale jenom o prázdninách, jinak o víkendu bych šel tak v neděli

A co tam děláš u babičky?

U babičky? Tak .. ty jo.. spíš nic. Nebo spíš pomáhám

S čím třeba?

Uklízím a umývám nádobí

A s dědou něco děláte?

Jo, s dědou my chodíme .. v létě jsme šli jenom chytat ryby. A můj bratránek on chodí..on je u babičky, sme chytili takhle velkého kapra.. sme to.. ho zabili. A my jsme šli jenom čtyři kluci, brácha a ten Viktor a Dušan, jsme šli chytat ryby, jsme si udělali takhle malinkej potůček a tam chodili ryby a byli tam čtyři okouni a malinký ryby. Všechny jsme si je vychytali a dali jsme si je do velkého takového kyblíku, pak jsme je vypustili. A rybář tam taky byl, tam je moc silnej proud a chytil hada ve vodě. A nás ho (?) my jsme šli.. to to, pak ho chytil ten pán.

A seš tam rád, u babičky a u dědy?

Jo.

Tak a kdybys měl říct něco o cvým volným čase, cokoliv, co tě napadne, co bys o něm řekl?

No.. & nevím

Máš ho hodně, nebo bys chtěl víc volna?

& hodně.

A nudíš se někdy?

Hm, hodně málo, ale tak třeba dneska se budu nudit. No, když nepůjde můj bratranec..nebo brácha pryč. Takže s ním. Protože s ním.. no.. on by mě dneska.. kdyby dneska nejel, protože on mi volal, kdyby dneska nejel, tak by mě vzal do aquaparku. Ale on dneska pojede

Tak co budeš dělat?

No tak půjdu do toho klubu trénovat

A kdo plánuje, co budeš dělat ve volném čase?

& kdo plánuje? Jako z mé rodiny?

No, třeba, nebo jestli si to sám plánuješ?

Máma, no někdy i já. Ale spíš nejvíc brácha

Ten starší?

Ne, ten mladší

A mají rodiče nějaký svoje zájmy? Někjaký koníčky? Nebo co dělají rodiče třeba o víkendu?

O víkendu? Nevím. Uklízěj a vařej, já nevím. Já jsem jenom venku, nebo doma (?) nevšímám.

A kamarádi tvoji dělají co, když mají volno?

Chodíme ven, všichni. Nebo půjdeme do Afí, no. Třeba do KFC půjdeme nebo do kina. Jinak nic

A chodíte třeba taky po těch obchodech se dívat v Afí?

Hm, v A3 sportu \$ můj kámoš šel do Erotic City [erotyky city] \$ no, ho vyhodili a pak jsme šli si koupit hry na playstation

A k čemu myslíš, že je volnej čas?

&

Je k něčemu vůbec?

& nevím

Co myslíš, dal by se zrušit úplně? Že by se třeba chodilo jenom do školy celý dny..

Ne, do školy bych nechtěl vůbec chodit. Tak volnej čas třeba abysme se vůbec neučili a na blbosti.

Já nevím, co Vám mám říct

Tak a čím bys chtěl bejt, až budeš velkej?

Hasičem a nebo nějaký security třeba (?) nebo něco takového. A nebo bych chtěl pracovat v Afí někde, jinak nevím. Ale spíš tím policajtem.

A plánuješ, kam budeš pak chodit do školy, po základce? Jestli bys chtěl na nějakou policejní třeba teda?

No, já nevím, jestli půjdu vůbec na toho policajta, nevím

A víš, jaký mají vzdělání rodiče?

(kroutí hlavou)

Informátor 5

0. Hry

Jako na počítači? Jako spíš s kámošema někde venku, na počítači moc ne, to spíš na facebook chodím. S KAMARÁDY: „takový ty normální, třeba jako na okurku, na honičku a takhle. OKURKA: Jeden má zavřený oči, oni ho roztočej a pak poslepu hledá a třeba říkáme.. třeba on řekne „kuře pípni“ tak my musíme pípnout a takhle.“ Na honičku, někdy na schovku a někdy i s klukama fotbal. STOLNÍ A KARTY: karty někdy u babičky, prší. POČÍTAČ: jen hry pro dva se sestřenkou, Oheň a voda, hraje jenom, když jsou u babičky, protože oni bydlí v Praze (sestřenka zřejmě bydlí s babičkou), doma moc ne, třeba jenom když k ní přijde nějaká kamarádka

1. Čteš časopisy?

Ano, Bravo, Popcorn, jednou za měsíc; no jakože moc ne, ale jenom někdy občas; CO V TOM JE: třeba nějaký vtipy nebo horory, mě bavěj spíš ty horory; KDO KUPUJE: mamka, kupuje to spíš ségře a já si to vždycky půjčím

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, jak kdy, výstava peněz, v muzeu na zámku, se školou

3. Píšeš si deník?

Ano; jako jen někdy, takhle občas, CO: třeba něco o tom, co jsem prožila a takhle, třeba když jsem byla venku nebo něco tajnýho, co nechci moc říkat; KAM: já jsem si udělala ze čtvrtek takovej jako že jen tak, jsem si ho svázala a mám to polepený takový, ČÍM: nějakajma obrázkama z časopisů, který jsem si u babičky vystříhla; JAK JI TO NAPADLO: já nevím, o prázdninách jsem se nudila, tak jsem si ho udělala

4. Sbíráš něco?

Ano, turistické známky; KDY ZAČALA: tak to nevím, to už je dlouho, my už jich máme hodně; CO S NIMA DĚLÁ: no my je máme jen tak třeba to.. jen tak..; mají je někde v krabici, občas si je prohlíží; třeba takhle v pondělí jsme byli ve hvězdáriu, tak jsem si tam koupila taky

5. Chodíš na hřiště?

Ano, každý den kromě víkendu, s kamarády, hrají „na honičku atd.“; CO TAM DĚLAJÍ: no spíš ty hry tam takhle hrajem nebo na houpačce; chodí na Opávko, u lanovky

6. Čteš knihy?

Ano, někdy před spaním, nebo když je nemocná, One Direction; čte jen někdy, někdy takhle před spaním; CO: mamka jí z práce půjčila Deník malého poseroutky a ještě něco podobnýho, to je taky nějaký takový deník, ale teďka nevím, jak se to jmenuje, nebo třeba když jsem byla menší, tak nějaký knížky pohádkový a takhle, nebo nějaký říkadla, když jsem byla fakt malá ještě; DENÍK MALÉHO POSEROUTKY: jo, bavilo, já měla jen jeden díl pučenej, tam normálně nějakaj kluk jako že píše něco, třeba... já si teď nepamatuju nic.. já si nepamatuju; knihy jí nosí matka z práce, nebo si je občas půjčuje v knihovně, nebo jí občas koupí babička; do knihovny chodí na Dubinu, SAMA: no někdy s kámoškou, občas i s mamkou, třeba já tam mám i kartičku na hry, že tam hrajem.. já mám kartičku na půjčování a na hry; na místě si mohou hrát hry, třeba TiK Tak Bum!, PODLE ČEHO VYBÍRÁ KNIHY: no v dětském oddělení nějaký se tam koukám, co by mě zajímalo

7. Chodíš do divadla?

Ano, jenom, když jdou se školou, Sněhurka a sedm trpaslíků; myslí si, že byla jednou i s mamkou, ale spíš chodí se školou; SNĚHURKA: docela dobrý, oni tam zpívalo, jako že to byl spíš takovej muzikál, akorát že nezpívali naživo, ale na playback to tam bylo.. tak to bylo dobrý; v Národním divadle nebyla

8. Jezdíš na výlety?

Ano, o víkendech nebo o prázdninách, hrady, zámky; no ještě jsme byli s babičkou někde.. to mám koupenou takovou placičku..jak to mám říct, na přívěšek jako

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ne; no já spíš jako že dívám se na telku a takhle a nebo pomáhám někdy mamce, třeba vyklidím půlku myčky, půlku ségra nebo si musím uklízet pokojíček a takhle, utírám prach někdy a taky někdy luxuju; musí, ale za trest to nikdy nemá; MĚL BY MÍT ČLOVĚK ČAS: spíš lepší si něco naplánovat

10. Máš památníček?

Ano; OD KOHO: mamka mi ho koupila

11. Chodíš do kina?

Ano, jednou, někdy dvakrát za půl roku, se školou, s rodiči, se sestřenicí; V peřině, Tučňáci z Madagaskaru, Shrek, Rio; teďka půjdu s mamkou do kina, NA CO: to ještě nevím, ještě jsme se

nerozhodly, asi na tu novou pohádku, to jsou ty Tři bratři, tak asi na tu; CO SE TI NA FILMECH LÍBILO: tak třeba v tom Riu, to bylo asi nejlepší, to se mi líbilo nejvíc, to V peřině tak to taky bylo dobrý, ale jako že to Rio, to je malovaná, tak ten pták..no to bylo dobrý, to se mi líbilo nejvíc; KAM: Cinema City a Cinestar; na 3D nebyla

12. Používáš počítač?

Ano, chvíli po škole; máme počítač dohromady všichni a máme i notebook, ale to má spíš mamka; ČASTO: jak kdy, třeba po škole chvíli nebo takhle.. nebo večer; CO NA NĚM DĚLÁ: jsem na Facebooku nebo na emailu se podívám; CO NA FACEBOOKU: hledám tam jestli někdo je online třeba nebo se koukám třeba já tam mám like na nějakých stránkách, tak se koukám.. mi tam naskakují třeba nějaký vyřazovačky, jako že je tam fanynek (?) tak tam píšem, koho chcem vyřadit a takhle; FOTKY: no někdy, občas, moc ne, protože já nemám jak, já to neumím, to mi spíš dává ségra

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, hry pro dva, o víkendu se sestřenicí; moc ne

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, každý den kromě víkendu; jen když jsme třeba na těch výletech, tak přes mamky foťák; CO: třeba jak se mi tam líběj já nevím..třeba nějaký zámky a takhle jako

15. Fotografuješ?

Ano, když mají nějaké rodinné oslavy nebo když jsou na výletě

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, hudební a pohybový; jo chodím na kytaru a na disco dance, to budem jezdit na soutěže..to chodím tady do Sportlifu; chodí skoro se všemi dívkami ze třídy; CO JÍ BAVÍ: no všechno, protože my tam jako děláme roznožky, mosty a takhle, tomě baví nejvíc, gymnastika, jako že takhle; VYBRALA SAMA: no oni nám z toho Sportlifu jako že přišla zpráva, protože já jsem tam dřív chodila na aerobic, ale to mě moc nebavilo, tak jsem tam byla poprvé zadarmo, to byla jen ukázka a pak mě to začlo bavit, tak mě to mamka zaplatila a chodím tam; jednou týdně hodina a půl; KYTARA: každé úterý na hodd'ku, spíš na tři čtvrtě, jak kdy

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, každý den

18. Posloucháš hudbu?

Ano, jakoukoliv, ale nejvíc od One Direction; CO: já skoro všechno; NEJRADŠI: asi jako český, ale i One Direction, to mám asi nejradši, a z českých asi Ewu Farnou (Leporelo a tak), nebo ještě od Bena Cristovao Úžasná.. to mi ukázala ségra, to je dobrý; CO PŘI TOM DĚLÁ: ležím, nebo sedím, jak kdy; na MP4

19. Chodíš do knihovny?

Ano, třikrát z půl roku, sama, někdy s kamarádkami

20. Sportuješ?

Ano, tancování, každou středu hodinu a půl, s kamarádkami ze třídy

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den; jo, vždycky ve škole; O ČEM: já nevím, třeba se domlouváme na venek, nebo.. no.. nevím.. o kravinách (smích)

22. Chodíš na koncerty?

Ano, moc nechodím, s mamkou na 5Angels a Černobílé turné Lucie Bílé

23. Chodíš na procházky?

Ano, skoro každý den, s mamkou a taťkou, do lesa nebo do Apolenky

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, šest dní v týdnu, sama; z gumiček, dělá náramky a přívěšky, zvířátka; JAK K TOMU PŘIŠLA: přes léto to začaly dělat se sestrou a se sestřenicí, pak ji to začalo bavit, tak si na YouTube našla nějaký návod a podle toho to dělala; gumičky si kupují na Dubině u ťamíků

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, když je, lední hokej, občas fotbal, s otcem; na hokej s otcem a někdy i se sestrou do kotle

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, na Ulici a na ČtD, s mámou a tátou; no mě bavěj třeba kriminálky a takhle, třeba s rodičema koukám, nebo ráno na ČTD, někdy na Novu na Ulici a na Prostřeno a takhle; JAKÉ KRIMINÁLKY: někdy na Kriminálku Anděl a někdy koukáme, ale to není kriminálka, tak Život a doba soudce A. K. a nebo Policajti z centra; POHÁDKY: jo jo, koukám třeba na SpongeBoba, ten

mě baví a nebo třeba vždycky o víkendu, tak se díváme na ty pohádky jak dávají ty hraný asi ve třináct nula pět a takhle; TV V POKOJI: měli jsme, akorát že nám, tu jak jsme měli v obýváku, tak nám přestala fugovat, takže jsme tam museli dát tu z pokojíčku

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Moje zvíře je morče a jmenuje se Matylda. Koupila jsem jí v Apolence ve Spojile za 50 Kč.“; jednou byly s mamkou v Apolence a dívaly se tam na malý morčátka, mamka jí dovolila, aby si jedno vzala; dává mu vodu, jídlo, někdy si ho pochová, nebo mu nosí třeba když bylo léto jako lístečky takhle od pampelišky, ale kydá ji mamka

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k babičce

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

tanec, hraní na kytaru, jízda na kole

31. Kolik je ti let:

10, narozeny v prosinci

Knih mají podle obrázku 101 – 200

ROZHOVOR

Tak jaký byly Vánoce?

Dobry

Co jsi dostala?

Novej mobil, ten mám tady (ukazuje) jen takovejhle.. ono to stačí (dotykový mobil, bez tlačítek), pak nějakou hru, povlečení OneDirection...co jsem to ještě dostala..třeba pyžamo nebo ještě takhle osušku a takovýhle kravinky..

A jakou hru?

Matematika v kostce.. to je jako taková kostka..Jako by kartičky a ono se to pak hodí jako by kostkou a prostě, když třeba máte pětku, tak dostanete otázku číslo pět, protože oni k tomu ještě jsou přesýpací hodiny na deset sekund a to se díváte z druhý strany, tam jsou obrázky, když se to přesypá, tak to jako by dáte tomu kámošovi, s kterým hraje, pak hodíte kostkou, třeba, když tam je pět, tak přečte otázku číslo pět..a na tu musíte jako by odpovědět

A už jsi to zkoušela hrát?

Jo, už jsme to hráli a ještě jsme dostali zas Historii v kostce, to je úplně to samý, akorát že otázky z historie.

To jste dostaly se ségrou?

No, to jako by celá rodina.

A co jsi ještě dělala o Vánocích, když nebyla škola..

No tak my jsme.. My jezdíme každý Vánoce na vánoční bruslení, tady na stadion, nebo jsem jako by na ty pohádky nebo jsem pomáhala mamce jakotřeba s tím cukrovím nebo.. já jsem byla až do úterý (Štědrý den byl ve středu) jako by u babičky a tam jsem babičce taky pomáhala, nebo jsem zdobila stromeček a nebo jsem si hrála s kocourkem, jak má babička a nebo s velkým, no..akorát že..ona má babička dva, jednoho malýho a jednoho velkýho

Ségra tam byla taky?

Ne, ta byla doma, protože ona už je jako by starší tak to..má přítele \$ tak byla doma.

Tak ještě než si začneme povídat o tom volným čase, tak jsem se tě chtěla zeptat, co jsi dělala, když jsi byla malá.

Tak chodila jsem do školky \$, to je asi jasný.. teď moc nevím. No možná, že jsem chodila na cvičení, teďka nevím, jestli jsem už jako by chodila, když jsem byla menší, protože jsem chodila na Arko – to je taková taneční skupina tady na Dubině. Já nevím. Tak když byl třeba sníh, tak jsme chodili bobovat nebo takhle nebo na procházky nebo jsem byla u babičky třeba, ale já si pamatuju, když jsem byla ještě mimino, tak když mamka odešla, já jsem straně řvala, furt jsem brečela, když jsem byla malá \$ no jinak nevím vůbec.

A četli jste si třeba doma?

Jo to jo, četli, no. Vždycky před spaním.

Tak a když bysme se teď dostali do současnosti, tak bych tě chtěla poprosit, jestli bys mi popsala, co děláš, během běžného školního dne. Od chvíle, kdy ti zazvoní budík až do večera.

No \$ No..tak jdu do obýváku, pustím si televizi u toho snídám, pak jdu do koupelny, tam si učešu vlasy, udělám hygienu, pak jdu znova do obýváku, tam se jako převlíknu, dívám se ještě chvíli na televizi, pak ji vypnu a jdu do školy #

A je ještě někdo doma?

Ne, protože rodiče jezdějí do práce a ségra má ..leđa tak v (XXX), protože ona má od (XXX) školu, ona chodí na střední, a jinak má od (XXX) každy den. Tak jsem doma sama.

A rodiče jezdí brzo, jo?

No tak po (XXX) nějak nebo..

Jezdí spolu?

Jo, autem, ale teďka nemáme auto, protože ho máme na nějaký tý prohlídce. Tak jezdějí.. v létě na kole a jinak v autě, když je třeba taťka nemocnej, tak jezdí mamka autobusem.

A kde pracujou, že jezdí na kole?

No jako by taťka je jako by zámečník, ono se takhle tomu jako by říká, akorát že tam opravujou něco nebo takhle, a mamka ProfiCredit, to je jako by že tam na počítači něco dělá, nějaký smlouvy vyřizuje a takhle

Takže se teda ráno vypravuješ sama, jo..

Hm, pak teda do školy, někdy s kámoškama, někdy jdu sama. No ve škole si přezuju boty, věci si dám na ramínko, že jo, vezmu si třeba tělák nebo když máme výtvarku, pak jdu nahoru teda, hrajeme s holkama nějaký karty třeba, když si tam kámoška bere, nebo nějaký ty, jak jsme teďka hrály ty opice, jak se takhle s rukama.. \$ nebo třeba když píšem nějakou písemku, tak si to třeba opakuju radši no pak je třeba škola, že jo.. po škole jdem do školní jídelny na oběd, pak jdu jako by z jídelny do šatny, tam se obleču, pak jdu jako by ze školy, já vždycky volám mamce, protože já jí musím volat třeba že jsem ve škole, nebo takhle.. jak prostě furt říkaj, že zavraždíjou ty děti \$ tak se mamka bojí, že jo.. Pak teda jdu s kámoškama domů jako by cestu když máme, no a pak jdu buďto na kytaru, já chodím každy úterý na kytaru, ode dvou a nebo jdu ven s kámoškama a každy středu tak chodím od půl čtvrtý na cvičení na discodance, to je podobný jako Hroch (taneční skupina) teďka budeme mít soutěž a no. Potom teda jdu ve čtyři nebo v pět jako z venku třeba, podle toho, do kolika mi to mamka dovolí, tak venku si hrajem taky nějaký takhle hry, třeba Okurka a takhle, babu, na honičku, pak jdu teda domů, tak se přev..ne teda nepřevlíknu, když ještě přijdu domů jako by ze školy, tak že se ještě převlíknu, jsme zapomněla říct \$ a pak přijdu domů a buďto hraju na mobilu, nebo já ještě musím jako by cvičit na záda, protože mám takovou..jako by skoliosu, no a..

Cvičíš každy den?

No to musím, akorát že někdy si udělám pauzu \$ no, pak se uměju a třeba o půl desátý, někdy dřív, někdy dýl tak jdu spát. To je asi všechno \$

A co počítač? Máš na něj čas?

No jako by někdy, třeba navečír, akorát někdy tam třeba nejsem vůbec za den, ale třeba občas buď tam hraju jednu takovou hru a nebo jsem na Facebooku nebo na Skypu. Já třeba s kámoškou volám hodinu na Skypu.

A o čem si povídáte?

Tak já nevím jako \$ my jsme spolu byly na táboře.. tak já nevím, třeba o škole teďka, ona totiž jako třeba píše úkol, jako by oni maj z matiky, měli zrovna, tak jsem jí říkala výsledky, protože mě matiky strašně baví, a oni měli takový lehký příklady.

A email používáš?

Email mám, akorát že na něj vůbec nechodím \$ jenom někdy, ale to ani nečtu, já tam hned naklikám a smažu to \$

A na tu kytaru tě přihlásil kdo?

No tam jsem chtěla chodit, tak mamka mi vyplnila přihlášku a já jsi ti to tam donesla a od září teda chodím na kytaru

To jsi někde viděla u někoho, že hraje?

No můj děda hrál a to jsem ani nevěděla \$ no já nevím, mě to tak napadlo

A baví tě to?

Jo baví

To chodíš sem?

Jo, do kulturáku, no. Každy úterý

Tak a máš internet v tom mobilu?

Ne, nemám, jenom přes wifinu, že jo.

Takže hraješ nějaký hry na mobilu.. a připojuješ se doma na wifi?

No, to jo, ale jen někdy, protože já když si chci stáhnout nějakou hru, protože já moc na mobil, nebo někdy si jentak zkouknu Facebook, jestli mi někdo třeba nepsal nebo tak. Jinak spíš jako se dívám na televizi teda nebo se starám o mýho mazlíčka.

A každy den se díváš?

No tak každé den, no \$ kromě..na televizi každé den a na třeba o víkendu když jsme u babičky, takse dívám na televizi, ale nechodím vůbec na internet, protože u babičky to vůbec nejde chodit na internet \$ tam je ségra

A co sleduješ třeba v tý televizi? Sleduješ něco pravidelně?

No tak já chodím..já třeba se díváme na Prostřeno, jak je od šesti, nebo na Ulici hlavně, nebo na nějaký ty kriminálky, Vraždy v kruhu, jak jsou teďka \$

To sleduješ?

No \$

To se díváš s rodičema?

No..

A máš vlastní pokojík?

Ne, mám ho se ségrou

A na víkendy někam jezdíte?

K babičce, někdy k příbuznejm..ale to jen tak jako...

Vždycky jenom na návštěvu, nebo tam spíte?

No, když tam třeba jedem v sobotu, tak tam třeba myslím přespíme, jak kdy a když tak jedem v neděli, že jo, tak jedem domů, ale to jezdíme strašně dlouho \$ protože oni maj malinkatou jako by dceru jako by miminko ještě devítiměsíční, tak si tam hrajem

A ještě jsi říkala, že chodíte na to hřiště odpoledne, nebo ven, a to chodíte i s klukama?

No, jak kdy, někdy jsem třeba i sama s klukama \$ Když třeba holky nechtěj jít \$

A mohla bys mi ještě jednou vysvětlit tu Okurku?

Jo \$ To prostě jeden zavře oči, prostě se zatočí, řekne takovou básničku no a prostě on jako by chodí poslepu a třeba řekne stop zem a musíme jít třeba na nějakou třeba židli, když tady vidím židli \$, akorát že venku třeba na houpačku. On napočítá do tří a když tam nikdo není, tak jako by on, nebo pak se ještě ten, kdo to neudělal, a potom je .. potom tam je kuře pípni, a to jako musíme udělat píp \$, pak disco, to musíme tancovat ono stačí dělat třeba tohle (předvádí)

A jako ten člověk to nevidí?

No ten jako by chodí pořád poslepu, ale když něco řekne, tak musí otevřít oči, jestli to děláme. Nebo pak zase stop prolezačky a to třeba nemůžeme bejt na tý houpačce.

Takže pak otevře oči a podívá se#

No, pak napočítá do tří#

A když tam někdo je?

Tak je Okurka \$ a pak tam je ještě lednice a to musíme bejt \$ já nevím, třeba takhle (ukazuje) a nemůžeme se pohnout

A vždycky chvilku čeká?

No, třeba do deseti napočítá a potom zas zavře oči, protože jako by on otevře oči a pak je zase zavře.

Tak a co víkendy? Co děláš o víkendech?

Takže to jsme u tý babičky a třeba když nejsme, tak třeba když je hezky venku, jako když je třeba v létě, tak jezdíme na s tařkou na kolo, nebo když bylo léto, tak chodíme třeba do takový hospůdky U Kučerů, tam taky někdy jezdím na kole. No jinak jsem venku, že jo, u babičky, protože oni bydlí ve vesnici a tam maj oni tam maj králíky a morče, dvě nebo jedno, to teďka nevím \$ a já nevím, já prostě jsem hodně venku a když je třeba venku hnusně tak jdu domů, koukám na telku nebo hrajem právě že tu hru

A čteš si třeba někdy?

Jo čtu, teďka jsem si teďka jsem byla u dědy na půdě, protože jsme odstrojovali stromeček \$ a tam maj takovej strašněj pytel naházených knížek, co měla ještě mamka, tak tam jsem si vzala o zvířatech, takovou třeba do školy, až budu nějaký informace potřebovat a ještě Přátelé Zeleného údolí ještě nějakou malinkatou takovou. Protože oni knížky dřív, ta co jsem si půjčila, tak ta stála 35 korun a ta malinkatá stála 3 koruny.

Tak a co děláš takhle o prázdninách třeba v létě?

No tak my já jezdím hned jak jako by skončí škola, tak hned ten další den jezdím na tábor, na čtrnáct dní, pak jsme tak tejden doma, jedem na dovolenou autem do Chorvatska, na čtrnáct dní, no pak jedem jako by, že jo, domů autem a to jedem k babičce a tam jsme pořád, teda ségra furt chce bejt doma, ale já tam jsem vždycky, já tam mám nejradši u babičky.. jako ne že jako doma, ale pak u babičky, protože já bych taky chtěla bydlit na vesnici, protože tam je to lepší.

V čem?

Já nevím, že tam můžete mít hodně králíků a zvířátka

A kde babička bydlí?

Ve X.

Je to daleko?

Ne, to je 11 km nebo nějak tak.

To jsem nikdy ani neslyšela.

No to nikdo \$

Tak a kdybys měla volnej den, kterej by sis mohla naplánovat úplně podle svého, co bys dělala?

Tak to nevím \$

Vstala bys vůbec z postele?

\$ jako o víkendu vstávám někdy dřív než dřív, protože já to mám o víkendu tak, že chci vstávat brzo, ale v tejdnu vůbec, to bych klidně spala akorát, že já někdy v tejdnu vstávám jako by v šest nebo ale spíš v sedm, dřív v šest, ale teďka moc ne, teďka se mi fakt nechce no.. \$ A jinak co bych d'ála.. vůbec nevím teda \$ tak kdyby bylo fakt hezky, tak bych třeba jela na to koupálko, nebo i kdyby bylo hnusně, tak třeba na koupálko, nebo bych já nevím že bych si třeba chvíli počítala matiku, to nevím, jestli by klaplo, protože mě matika strašně chodí, já chci jít na matematickou školu, ale nevím, jestli to klapne. No, jinak bych já nevím, mně vůbec nejde převod jednotek, to mi vůbec nejde \$ No nebo bych se teda asi dívala na tu telku, nebo bych hrála nějaký ty hry třeba protože tamta hra, co jsme dostali k Vánocům, to je i pro jednoho, že to může dělat jeden jenom a třeba na všechny otázky si potom odpoví, to je jako by pravidlech a píše si to třeba na papír a když to má blbě, tak tam vrací tu kartičku no a nevím, to je asi všechno. Možná že bych šla spát d'yl, měla bych nějakej mejdáněk \$ ne, já nevím

Jak by vypadal takovej mejdáněk?

Tak já nevím, hodně holek, možná dva kluci \$ no já nevím.. Já nevím, něco jako oslava by to tak nějak bylo, nějaký ty kravinky \$ jako hry a takhle, hodně jídla \$

A kdybys měla naplánovat dovolenou nějakou#

Dovolenou..já bych chtěla jet do Itálie.

Do Itálie?

No, a nebo do Turecka, ale nevím proč.

K moři, jo?

No.

Tam jsi ještě nebyla?

Ne, my byli jen v Bulharsku, v Řecku a v Chorvatsku. Dvakrát v Bulharsku, jednou v Řecku a dvakrát v Chorvatsku.

A tam jste letěli?

Do Bulharska a do Řecka jo, jinak do Chorvatska jezdíme autem.

A jela bys tam sama na tu dovolenou?

Ne

Koho bys vzala?

Tak asi všechny, jako mámu, mamku, taťku a ségru, možná jejího přítele a kdybych já třeba s někým chodila \$ kdybych byla starší, no já nevím, tak s kámoškama bych tam sama nejela, jenom kdyby mi bylo dvacet pět třeba, jako už fakt hodně. Třeba v patnácti, to bych ještě nejela

A co bys řekla o svém volným čase? Cokoliv, co tě napadne.

Ehm.. já nevím. & No, tak třeba když chodíme že jo ven, tak že hodně jako tam sportujem, že furt běháme a takhle. Já nevím, co bych o tom měla říkat \$ &

Máš hodně volného času?

No, kromě úterý a středy tak mám jako by každěj den i o víkendu, když třeba nejedem k babičce. No podle toho, kdy jsou kámoška doma třeba, tak chodíme ven o víkendu, že jo.. jinak já nevím..

A nudíš se někdy třeba?

No třeba když venku leje a já nemůžu jít ven, já vůbec nevím, co bych měla dělat když jsem třeba doma sama, tak já nevím, co mám dělat \$ protože já jsme tak do tří někdy do dvou tak jsem sama doma, protože ségra má do půl druhý a pak ještě ona než přijede z toho města, ještě si jde do Afíčka a takhle \$ no a ještě když třeba venku leje, nebo když jsou kroupy, tak já nevím co mám dělat, takže se nudím

A co pak teda děláš, pustíš si televizi třeba?

No, tak když je třeba bouřka, tak to radši ne, že jo, aby nějak proud to třeba ne to, že jo, tak třeba na mobilu, když jsem měla ještě ten starej, tak nějakou kravinu jsem tam měla.. \$ to byl ještě tlačítkovej \$ nebo když už by bylo fakt takhle hodně a nešel by ani internet, tak bych asi četla, no,

knížku. Jako by já si někdy taky čtu takhle, akorát že je to už hodně dlouho \$ ale ve škole jako by čteme každou.. jako by když máme třeba čtení.

Takže každý den nečteš..

No, každý den ne \$

Každý týden? Nebo ještě méně?

No já teďka nevím pořádně, ale tendle týden jsem četla, ne, to bylo minulej, já nevím \$

A co jsi četla?

Já právě že to Přátelé Zeleného údolí, to mám od dědy.

A když pak přijde domů ségra teda..

No, ta si zaleze do pojíčku .. \$

Takže ta tě taky nezabaví, jo?

Ne \$

A kdo tě pak zabaví teda?

Já nevím, tak třeba mamka a tatka, si třeba povídáme a takhle.

O čem třeba?

Nevím, tak co ve škole, že jo, rodiče si třeba já nevím, že někdo umřel, tak rodiče si povídaj \$

A ještě o něčem jiným?

Tak jako jo \$ O práci a takhle

Tak a k čemu je podle tebe volnej čas?

Tak hlavně k tomu sportování, abychom nebyli takový (ukazuje) no a nebo já nevím.. třeba volnej čas, abysme že jo, byli hodně s tou rodinou, to je hlavní, já nevím, ještě volnej čas... já nevím, tak třeba na nějaký to učení, abysme nedostávali špatný známky.. já nevím, to je asi všechno.

A kdo plánuje, co děláš ve volným čase?

No jako třeba, když jako třeba jedem k babičce, tak to já někdy říkám sama, že chci jet k babičce, akorát že my tam jezdíme jako by skoro pravidelně každý víkend, takže my to ani nějak tak neplánuje, jako že tam jedem prostě \$ já nevím, co bysme dělali doma \$

A co třeba děláš ještě u babičky? Hraješ s ní taky nějaký hry, nebo děláte spolu něco?

Jo, to jo, tak že jo třeba vaříme, akorát že to furt ségra že bude vařit, stejně pak zaleze nahoru na wifi, takže nedělá nic. Tak já třeba dělám koláč u babičky, že mi že jo říká, co tam mám dát a tak, já ho dělám, s babičkou hrajem takovou hru starodávnou..já nevím, prostě hru takovou, asi takhle velkou (malá) jako by s takovýma..červený tam jsou barvy, žlutý.. no prostě já nevím, jak to mám říct \$ já nevím, jak to mám vysvětlit..

To jsou figurky nějaký?

No to jsou jako by takový figurky, který se dávaj do takových jako by dírek, že tam je takhle ta ta.. tam je jeden, tak tak připraví jako by takovou čtyři barvy, já nevím, žlutá, červená, černá a modrá a ten druhý hádá, co tam je, tak tam na ten zbytek na ten konec dává třeba červenou, modrou, žlutou a zelenou a když to má blbě, tak řekneš, to není dobře a třeba když tam je jedno dobře, tak třeba řekneš, že červená je dobře, takže to tam jako by dá.. Nebo třeba jsem zdobila stromeček u babičky. No já nevím, já si spíš hraju s těma kočkama, mě to strašně baví. Nebo chodím teda ven, no..

A máš tam taky nějaký kamarády?

Jo, mám jako by já vždycky chodím do hospody a tam je kámoška vždycky, tak řekne, jestli by nemohla jít ven třeba. Ono já tam mám hodně kámošů, třeba když tam je buřtyáda, tak nás tam je hodně vždycky a třeba pálení čarodějnic a takhle.. Tak tam vždycky to..

A ta buřtyáda to je co?

No tam se vždycky dělaj ty buřty, že jo. A nebo tam je kýta nebo jak se to jmenuje, že to jako by pořádaj hasiči. Protože můj děda jako by je hasič a já nevím, tak že jo.. Nebo tam jezdíme hasičským autem vždycky nás někam.. já nevím, třeba uděláme okruh kolem tý vesnice nebo nějak tak..

A co třeba ještě děláš s rodičema, když nikam nejedete a zůstanete doma?

No tak na ty procházky, že jo, chodíme.. někdy chodíme na nákupy, já chodím s rodičema někdy, protože mě to baví prostě chodit na nákupy \$ já nevím proč, někdy chodím i sama, ale ne když třeba je toho hodně, že jo.. třeba jenom rejže, nebo nějaký rohlíky, tak to chodím já. Hrajem teda ty hry, že jo a takhle. Nebo třeba.. no spíš hodně chodíme ven teda, nebo já nevím, nebo se díváme na televizi, nebo já nevím

A mají rodiče taky nějaký zájmy?

No tatka každý den cvičí jako by doma, aby zhubnul \$ no akorát že..oni taky choděj.. mamka chodí na cvičení, na jógu, do Sporlifu někam.. tam ještě chodí mamky kámoška, tak oni mamky

spolu choděj, že jo. No a taťka, ten chodí na spinnig, taky tady do Sportlifu. No, tak taky takhle cvičej.

A ještě něco dělaj? Hrajou třeba na něco, když jsi říkala, že ty chodíš na kytaru..

Ne, nehrajou \$ A nebo chodíme do sauny s rodičema.. Teda ségra ne, protože ji to už nějak nebaví.. ono se jí z toho dělá blbě totiž. No a jinak..

A kam chodíte?

K tátovi do práce.

Do sauny?

No, oni tam maj saunu jako by..takhle že jo, když tam choděj lidi..jako ale to je jenom pro ty, co tam pracujou a nebo třeba ty, co vyhodili, tak tam třeba můžou chodit. Když tam prostě byli, tak tam můžou chodit. Tam je ještě takovej velkej ledovej bazén. Tak taťka tam chodí pokaždý, ale já jen tak třeba si namočím nohy, jenom třeba pocad', ono je to totiž strašně ledový, tak je třeba 4°C, to je fakt strašná zima.

A taťka je teda zámečnick?

No, jako by ono se tomu tak říká, ale jako že ne jako třeba..jo.. (Labská?? 29.01) jako ne že třeba jak se tam spravujou ty klíče tak to jako nedělá, to ne, on jako by jak jsem říkala, třeba opravuje něco.. někdy totiž jezďej i na tejden, tak jezďej jako by pryč, někam k Ostravě nebo takhle.. a když třeba ještě moje ségra jako by byla malá.. jako ještě mimino, tak taťka třeba jel na měsíc pryč, ale teďka už ne, teď třeba na tejden

Tak a co kamarádi dělají ve volným čase?

Kámoška chodí na flétnu, pak skoro celá třída holek, z naší třída, tak chodí na to cvičení, jak jsem řekla discodance, no já nevím, co dělaj, tak choděj ven, nebo (?) já nevím co dělaj. Jo kámoška chodí na atletiku a na aerobik tady do školy, další kámoška chodí na sportovní aerobik.. Teďka spíš choděj teda ven a kluci fotbal, že jo nebo florbal..jo choděj kluci teďka kámoš chodí ještě jako nějaký kluci z naší třídy tak choděj na ten ping pong, tady do školy.

Jo ještě jsem zapoměla takovej obrázek.. Máte doma knížky?

Máme.

A vaši čtou?

No máma čte takový ty kriminálky a taťka to ani nevím, on četl takový jako by od pradědy, tak si půjčil nějakou knížku, ale vůbec nevím, co to je

A ségra čte?

No, nevím, jestli teďka čte, ale minulej rok dostala k Vánocům hm.. myslím, že to Stmívání, nebo Upíří deníky, já teďka nevím, tak tady to teda četla hodně, nebo třeba, když byla menší, tak taky nějaký ty kravinky.. teďka asi nečte. Ona teďka nechodí ani cvičit, protože ...ale on bude taky chodit tady do Sportlifu, ale jako někdy chodí hrát basket, jen tak s kámošema, nebo běhat a takhle

A odpočíváš taky někdy, když máš volno?

Jako chodím spát třeba? No, tak třeba u televize ležím na gauči, někdy si i zavřu oči, protože já nevím, někdy jsem strašně unavená, třeba jak vstávám brzo, no já nevím ani. Třeba u babičky, si teď vzpomínám, jsem byla o víkendu, i ségra, protože rodiče jeli na ples. A já jsem byla odpoledne spát, jsem šla s malým kocourkem, s tím malým a on u mě byl celou dobu a potom asi čtvrt hodinky přede mnou tak odešel. A úplně mě olíznul, když jsme spolu spali \$

A čím bys chtěla bejt, až budeš velká?

Letuška, nebo herečka, nebo chemička, nebo právnička.. Ono toho je hodně

A tys říkala, že chceš jít na tu matematickou školu..

No, akorát že já nevím, jestli bych tam měla jít, nebo ne. Já se ještě zeptám potom paní učitelky, jestli by mě tam třeba dala, protože já mám z matiky jednu asi trojku, ale jenom z matiky jenom jednu, jinak mám pár dvojek, jinak samý jedničky, nebo podrtržky..no, to mý ségře vůbec matika nejde. já jsem po taťkovi, protože taťka chodil na gympl a já jsem jako taky rozhodovala mezi gymplem, ale nešla jsem tam (?)

A pak chodil taťka ještě na vysokou?

Já teďka nevím, ale vím prostě, že chodil na gympl \$

A mamka taky nevíš?

Nevím, nevím, no. Ale mamka na gympl nechodila.

Tak jo, ještě tě něco napadá?

No.. mně třeba baví i malování, tak já si třeba doma někdy maluju a někdy zkouším třeba i podle obrázků, já mám doma jako by takový portfoliový desky a tam mám nějaký obrázky třeba, jak jsem byla menší

Čím maluješ?

Tak fixama, nebo pastelkama, a nebo tužkou, tou si to většinou vždycky předkreslím

A třeba vodovkama?

Jo, to ale třeba ve škole vodovkama a u babičky, když jsem byla menší

Informátor 6

0. Hry

Jako s rodinou nebo? TŘEBA, NEBO I S KAMARÁDAMA: jo, někdy jako že třeba honičku venku a s tatškou a s mamkou doma různý stolní hry a tak. Labyrint – posouvání cest, jako že logický, abychom našli cestu k cíli, nebo Dostihy, Criss Cross, pak „s takovou tou bombou, jak se předává, že se vymejší slova a předává se taková bomba dokola a u koho bouchne, tak ten prohrál“; KARTY: dřív prší, teď žolíky

1. Čteš časopisy?

Ano, Bravo girl, Popcorn, každý den; O ČEM: tak spíš jako o známých osobnostech a takhle; to ji zajímá, KDO KUPUJE: tatka, když jedem třeba na vejlet, protože mamka je doma s.. já mám brášku osmiměsíčního, takže jezdíme s tatškou a někdy ještě před tím, než se narodil, tak mamka

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, jednou za měsíc, výstava peněz, muzeum loutek, se školou, v muzeu loutek i s babičkou a s dědou, JAK SE TI TO LÍBILO, VÝSTAVA PENĚZ: jo, to jo, to bylo takový zajímavý, LOUTKY: to bylo, když jsem byla ještě menší, takže to už si moc nepamatuju

3. Pišeš si deník?

Ne, jak kdy; CO SI DO NĚJ PÍŠEŠ: no tak spíš jako že dřív, teď už moc ne, třeba když mě někdo hodně naštvě, tak si .. abych si to mohla to..jako že napsat, KAM: do takovýho bločku; dostala k narozeninám, dal se zamykat, klíčky si schovávala, dostala od kámošky ze třídy; teď už ho nevede

4. Sbíráš něco?

Ano, víčka od piva; já si vždycky potom kladívkem ho jako rozťukám do placky, udělám si tam hřebíkem díru a pak si dělám třeba přívěšky, pak je v létě třeba na chalupě jako prodávám rodičům a tak, JAK SE K TOMU DOSTALA: já jsem neměla na chalupě moc co dělat, protože rodiče pracovali, tak jsem si vzala víčka a začala jsem do toho tlouct

5. Chodíš na hřiště?

Ano, skoro každý den, hraje si, s kamarády a bratrem; s bráškou jenom někdy, když jdem třeba na houpačku, tak ho vezmu na klín; JAK SI S KAMARÁDAMA HRAJETE: na schovku, na honičku a někdy si sednem na lavičku; povídají si – o všem možným, kdo nás právě naštvál, nebo rodina a tak; chodí na Opávko (lanovka a vedle ní je hřiště Opávko)

6. Čteš knihy?

Ano, každý večer, Klub tygrů (dětská detektivní kniha); čte si večer, když jde spát, KLUB TYGRŮ: taková detektivka, že se vždycky něco stane a tam jsou vždycky na konci článku otázky k tomu a takhle se to řeší, to je taková superlupa a že když nevíme tu odpověď na tu otázku, tak si otočím tu knížku vzhůru nohama a dám na takovej šedivej rámeček tu lupu a vidím tu odpověď; četla Medvídku Pú, když byla malá, Detektiv Klubko; OD KOHO KNÍŽKY: no my chodíme do knihovny, já si tam vždycky najdu něco, mě bajet třeba ty detektivky nebo jako ..tak si vždycky řeknu a oni mi ukážou a tam si vyberu; chodí s mamkou a s bráchou, na Dubinu, do města ne, na Dubině – velký výběr pro dospělé, pro děti samostatný pokoj

7. Chodíš do divadla?

Ano, dvakrát za rok, Karkulka, se školou; JAK SE LÍBILO: jo, ono to tam je vždycky takový srandovní, takže jo

8. Jezdíš na výlety?

Ano, dvakrát za měsíc, zoo, hrady, zámky, s rodinou a kamarády

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, docela málo; no, protože já jdu většinou buď ven s kámošema, nebo prostě dělám nějaký domácí práce, v pondělí jsem do půl druhý ve škole a jinak do půl jedný, takže furt někam jako by lítám, MĚL BY MÍT ČLOVĚK ČAS: jo, asi jo, ale jako někdy si taky najdu ten čas; LEPŠÍ NĚCO VYMYSLIT: no tak na půl, odpočítat by se asi taky mělo, ale zároveň aktivitu taky

10. Máš památníček?

Ano; OD KOHO: to už mám od školky nějaký deníček a vždycky si tam nechám namalovat něco od někoho

11. Chodíš do kina?

Ano, jednou za tři měsíce, s rodinou a školou, někdy s kamarády, V peřině, Tři bratři; Cinema City, Cinestar; CO VIDĚLA: Modrý tygr, Rio 2, a ještě o takovém medvídkovi, ale to nevím, jak se jmenoval, takovej kluk a ten medvídek jako ožije, Kuky se vrací

12. Používáš počítač?

Ano, čtyřikrát za týden; jo, taky chodím na notebook, no..každý den ne, jenom večer, když mamka jako kojí, když mám čas, tak jdu; CO DĚLÁ: různé hry, obličáčky a tak; INTERNET: na ty hry právě a na email ještě, když něco přijde; má Skype i Facebook, na Skypu si píše s kamarádama a kouká na novinky, na Facebook dává i fotky a někdy příspěvky, co se jí líbí; KDY CHCE: ne, to ne, jenom večer a nebo když jsem hodná

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, My little farm, My little zoo, dvakrát za týden

14. Přípravuješ se doma do školy?

Ano, každý den

15. Fotografuješ?

Ano, jen na výletech, CO: hrady, zámky, nebo když je hezká krajina; má svůj foťák

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, dříve dramatický kroužek, teď chodí na angličtinu a pohybový kroužek; angličtinu si vybrala sama a rodiče s tím souhlasili, takže tak jako všichni; my máme soukromou angličtinářku a ta chodí k nám domů, tam chodím s kámošema; asi 5 lidí; pohybový – tancování, jednou týdně; CO TĚ BAVÍ: tak různé ty sestavy a vystoupení a tak; mamka jí říká, že je na tanec šikovná a jí samotnou to baví; chodí každý rok na jiný, protože jí to vždycky přestane bavit, ale tohle jí začíná hodně bavit; teď discodance v centru Sportlife, chodí tam hodně ze třídy

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, každý den; vynáším plíny, vynáším lahve, koš, trhám trávu pro moje morče, to není až tak domácí práce, někdy zametám; někdy to má za trest

18. Posloucháš hudbu?

Ano, skoro vše, každý den; moderní, OneDirection, Katy Perry, Taylor Swift, tyhle jsou tři nejoblíbenější; CO PŘI TOM DĚLÁ: no spíš jenom tak koukám na ten videoklip; pouští si na tabletu; má i MP3, tu si pouští, když jede autobusem nebo autem

19. Chodíš do knihovny?

Ano, jednou měsíčně, s mamkou

20. Sportuješ?

Ano, tancování, jednou týdně a někdy doma, s kamarády

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den; O ČEM: tu rodinu a všechno třeba když nás právě někdo našte a tak, co chcem probrat, tak řeknem

22. Chodíš na koncerty?

Ano, jednou za dva měsíce, na koncerty kamarádky, s rodinou a kamarády; Lucie Bílá, kamarádka zpívá, tak na její koncerty

23. Chodíš na procházky?

Ano, každý den, po sídlišti, s kamarády a s rodinou

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den; O ČEM: třeba o škole, nebo když mě něco.. já nevím, prostě když mě něco našte, tak to potřebuju probrat

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, jednou týdně, sama; háčkování, naučila jí to babička

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, málo, florbal a hokej, s rodiči; hokej Pardubice, když hrajou a florbal, ten hraje bratránek, tak na něj

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, Kouzelníci z Waverly, s taťkou; každý den vždycky po škole, natáhne se na gauč, dívá se na Záhady Toma Wizarada na děčku, to je o různých pokusech a tak, nebo Věda je zábavy, to jsou taky pokusy, nebo Děšivé dějiny, to je o dějinách jako že co se kdy kde stalo, akorát to je jako srandomně udělaný; pouští si DVD s pohádkama – Ať žijí duchové, Ať žijí rytíři a tak

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Je to morče. Jmenuje se Jessi.“; JAK SE O NĚJ STARÁŠ: jo, docela dobře; krmí ho; OD KOHO: od tety, ona pracovala v centru pro zvířata, tak nám ho dala; přála si ho

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k rodině

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

chození ven, být na tabletu, tancování

31. Kolik je ti let:

10, v lednu 11

ROZHOVOR

Jaký byly Vánoce?

Jo, dobrý

Co jsi všechno dostala?

Novej telefon, knížky, dvd, cédéčka a tak

A jaký knížky?

Anička se to jmenuje, to jsou různé příběhy jako o jejích kamarádkách, že jezděj třeba a hory a takhle

A DVDčka?

Na vlásku, to je pohádka

A cédéčka nějaký s mluveným slovem nebo s #

S hudbou

A jaký?

One Direction

To sis přála asi vid'?

Jo \$

A co jsi dělala, když bylo volno, nebyla škola

No..no.. my jsme stromeček zdobili ještě před Vánoce a pak jsme uklízeli hlavně, nebo výzdobu jsme dávali

A ještě něco?

A cukroví jsme pekli

A potom o Vánocích?

No o Vánocích ráno jsme dělali právě stromeček a pak když jsme, jako druhý den, po těch Vánocích, tak jsme jeli na chalupu

A tam jste byli?

Jo, tam jsme přespalí do druhýho dne a jeli na druhou chalupu

A kolik jich máte? \$

Dvě chalupy\$

A kde jsou?

Jedna je v Orlickejch horách a jedna v Železnejch. V jedný žije babička a druhou máme jenom jako chalupu, ale na obě jezdíme

A kde se ti víc líbí?

Asi v Orlickejch, protože tam jsem od mala. Todle máme asi jenom rok tu v Železnejch horách

A to jste si koupili teda?

Ne, to si koupila babička, ale..

A ta tam bydlí?

No a ta nám dovolila, že to můžeme mít i jako chalupu a možná nám to potom jako že prodaj dyl..

A co jste tam dělali všechno?

No, tak já hodně gumičkuju, takže vždycky si vlezu do pokojíčku, gumičkuju, nebo jdu ven na procházku, tam jsou rozhledny dvě

A ty máš malýho sourozence, vid'?

Hm

Tak a ještě než si začneme povídat o tom volným čase, tak jsem se tě chtěla zeptat, co jsi dělala, když jsi byla malá? Co jsi ráda dělala..

No tak hodně ráda jsem chodila na hřiště se houpat, prostě tam blbnout..

S rodičema?

No, s mamkou většinou, taťka byl v práci, on si dodělával nějakou školu. Ještě když byl jako by dospělej už, tak si dodělával nějakou školu, takže taťka moc doma nebyl

A víš jakou?

Nějaký ty nákresy těch domů nějaký

Takže má vysokou nebo střední?

No, něco takovýho

A mamka, víš jakou má školu?

To nevím, jakou má školu, ale je administrativní pracovnice

A nevíš, jestli má maturitu..

Jo, maturitu má

A četli ti třeba vaši?

Jo, jo, vždycky každé večer, já mám takovou knížku, že tam je 365 pohádek na každé večer, takže oni četli vždycky

Tak jo, a kdybys mi teď měla popsat, co děláš během běžného školního dne od chvíle, kdy ti zazvoní budák, jestli ti zvoní

Jo, zvoní \$ tak vstanu, jdu se nasnídat, já vtsávám docela brzo, takže se nasnídám, umeju, ustrojím a potom mám ještě půl hodiny času a to mi dávaj v televizi pořad takže se podívám na televizi

A co ti dávaj?

Hodně štěstí, Charlie

A na čem?

Na Děčku. No, potom si vezmu aktovku a jdu do školy, po škole zase jdu domů, udělám si úkoly, připravím si aktovku a když mám volno, když nemám žádný kroužek, tak jdu s kámoškama ven, a tam jsem celý odpoledne

A pak když přijdeš domů?

Uklízím doma, udělám si práce, potom se navečeřím, chvíli koukáme na zprávy a pak jdu spát

Na zprávy koukáš?

No, mě to baví \$

S vašima, jo?

Mamka moc ne, ta dává malýmu mlíko

A co si děláš doma za práce?

Vynáším plíny, odpad jako koš, láhve plastový, zametám někdy a luxuju

Tak a když ráno odcházíš do školy, tak je někdo doma?

Jo, mamka \$

A taťka už je pryč?

Hm

A čteš si třeba?

Jo, každé večer

A díváš se i na televizi?

No na ty zprávy právě že

A pak si jdeš číst, jo?

Jo

A počítač používáš?

No, někdy jo, někdy jo. Třeba když jsem nemocná a tak

A co na něm děláš?

No, hry hlavně

A hraješ sama, nebo třeba i s nějakýma kamarádkama?

No, sama, sama. Když jsou u mě kámošky, tak si spíš hrajem třeba s něčím nebo tak

A s čím třeba?

Já nevím, že si hrajem třeba že jsme v salónu jako by, tak se masírujem, pak se češem a takhle

Tak a ty jsi mi říkala, že máš email, že ho používáš, a k čemu?

No, hlavně třeba když nechci si plácet kredit v mobilu, tak napíšu přes email někomu

A v mobilu máš i internet?

V mobilu nemám

Tak, abych na to nezapomněla, máte doma knihovnu? Já tady mám takovej obrázek, jestli bys odhadla zhruba, kolik jich máte..

Asi takhle

Předposlední, jo?

No

A vaši taky čtou?

Jo, čtou taky,

Chodíte do knihovny?

Jo, já si tam půjčuju knížky

Tak a co děláš o víkendech?

O víkendech většinou jezdíme na nějaký výlety s rodičema

Kam třeba

Třeba .. no.. kamkoliv do nějakých měst třeba.. třeba.. no prostě třeba jezdíme někdy do Prahy do Zoo někdy, nebo prostě do Hradce Králové se projít

Takže po městech většinou? A někdy i do přírody?

Jo, někdy, ale to spíš jako když máme cíl, někam jako že..

A ještě něco děláte? Když jste třeba doma..

No, tak to jsme prostě doma a někdy si zahrajem nějakou hru a čtem si, povalujem se \$

A ještě něco?

Hm, asi ne

A o prázdninách děláš co?

No, většinou jsem na chalupě a nebo u babiček

A jezdíte někam na dovolenou?

Jo, někdy jo, ale asi každý dva roky

A kam jezdíte?

Hlavně na Mallorcu

Na Mallorcu, tam se vám líbí?

Hm

A teďka s malým bráškou?

No, to jsme právě nebyli ještě, my počkáme, až mu budou tři roky, jako mně, když jsme jeli poprvé

A na chalupě děláš co teda?

No, v létě jezdíme na koupaliště většinou a nebo si děláme.. to jsme si tole léto dělali olympiádu na zahradě za chalupou, jako běh, skok do dálky a prostě jsme si takhle dělali..

S rodičema?

S bratrancema

Ti tam jsou s tebou?

Hm

Takže tam jsou vaši, ty a bratřenci?

A ještě strejda..

S tetou?

Ne, oni se rozvedli

A bratřenci jsou dva?

Hm

A to je teda ta chalupa, kde nebydlí babička, kam jezdíte

Jo

A když seš u babičky, tak co děláš?

Tak se jdem projít, třeba do města, nebo mi něco koupí a potom koukáme na televizi

A ještě něco děláte?

Jo, někdy jedem třeba do Mikulovic na česnečku, tam maj hrozně dobrou

Pomáháš třeba babičce s něčím?

Jo, s vařením většinou

Tak a kdybys měla volnej den, kterej by sis mohl naplánovat úplně podle sebe, jak by vypadal

Hm.. asi do Prahy. Já to tam mám hrozně ráda, si projít Karlův most, Muzeum a takhle

A jaký muzeum?

No.. to prostě..

Na Václaváku?

No

A tak chodíte i dovnitř?

Jo

A byli jste i v Národním divadle?

(kroutí hlavou, to asi ne)

A chodíte i po nákupech tam?

No, moc ne, my se jdem spíš projít, máme udělanou svačinu. A někdy jdem do muzeum s legem

Tam je?

No. A tam je třeba udělaná veliká trať skoro jako tady ta místnost a jezdí po legu mašinka prostě, takhle sestavený

A tam už jste byli víckrát?

Jo, tam už jsme byli asi třikrát nebo čtyřikrát

A tam mají pokaždý něco jinýho?

No, oni maj vždycky měsíc jedno a měsíc něco jinýho, takhle se to po měsících střídá

A tam jezdíš jenom s rodičem#

S rodičema

Nebo s váma jezdí třeba i ten strejda?

S rodičema jenom

Tak a kdyby sis mohla naplánovat nějakou dovolenou o prázdninách#

Jako do zahraničí?

To by bylo úplně jedno, měla bys na to peněz, kolik bys chtěla.. tak jak by to vypadlo

Tak asi bysme jeli do kempu někam

Do kempu? Tady v Čechách, nebo do zahraničí?

Tady v Čechách, na jižní Čechy

A s kým bys jela?

S rodičema a s bráchou

A co byste tam dělali?

No, vzali bysme si kola a jezdili

A byli jste takhle někdy?

No, právě že my jezdíme skoro každéj rok takhle do kempu. Na jižní Čechy do jednoho kempu a tam se mi hrozně líbí

A tam jezdíte taky sami, s rodičema

Jo

A jezdíte o prázdninách taky třeba někam s tím strejdou a s bratrancema?

No právě většinou na tu chalupu a nebo někdy jezdíme do Hradce do Tonga, tam je takovej velkej zábavnej park jako

A co tam všechno je?

No, tam je třeba osm obrovskějch trampolín, nebo jsou tam takový tunely jako, který se proplej tak různě a nebo je tam taková boule měkká a do který, když se skočí, tak se celá zavlní, takže všichni třeba spadnou a musej zase nahoru a prostě takový..

A tam je i nějakej vodní park u toho?

Vodní ne

A tady chodíš do Pardubic třeba do toho aquaparku?

Jo, tam chodíme

A co tam všechno děláte, jaký to tam je?

No, většinou na ty tobogány chodíme a na klouzačky, tam mě to baví nejvíc

Tak a kdybys měla říct něco o svém volným čase, úplně cokoliv, co tě napadne, co bys řekla

No, já ho moc nemám, já většinou, když ho mám, tak jdu s kámošema právě že ven

A co děláte venku teda

No, různě chodíme po Dubině a povídáme si

A to chodíš jenom s holkama?

No, většinou jo

A kolik vás je?

No většinou tak tři, čtyři

A to chodíte tady ze třídy s někým?

No, ze třídy

A kolik máš volnýho času teda? Stačí ti to?

No, někdy bych chtěla trošku víc, ale jo, dobrý

A nudíš se třeba někdy?

No, jenom někdy. A to si vždycky potom jdu gumičkovat právě že, plíst ty náramky

Tak a kdo plánuje, co budeš dělat ve volným čase?

No, většinou rodiče

Rodiče?

Nebo ne plánujou, ale já se jich zeptám, jestli to můžu dělat a prostě když to nedovolej, tak naplánujou něco oni, no

Tak a tys říkala, že chodíš na angličtinu

No

Jak jsi k tomu přišla?

No, já chci dělat jednou nějakou právníčku nebo něco takovýho a rodiče říkali, že by bylo dobrý naučit se něco.. jako jazyk dobře, abych to.. a mě docela ta angličtina baví tady ve škole, tak jsme nějak našli paní učitelku, která k nám chodí a je nás tam víc dětí a učí nás prostě angličtinu

Takže už máš rozmyšlený, co budeš dělat, jo?

No, nevím, jestli rozmyšlený, ale vím, co bych chtěla dělat, no

A rodiče mají nějaký svoje zájmy nebo koníčky?

No, taťka lepší modely, slepuje

Čeho?

Různý auta nebo tanky a takhle

A z čeho to je? Dřevěný nebo papírový..

No.. někdy železný takový auta jako malý a někdy papírový no

A ještě něco?

Jo, chodí taťka na lukostřelbu

Jo? Tady do Pardubic?

Jo, do Pardubic do města, tam je velká lukostřelba nebo tak

Ve městě, jo?

No, na kraji města

A ještě něco?

A mamka chodí cvičit tady do Sportlifu

A na co chodí?

Bossu se to jmenuje, to jsou takový velký nafouklý kruhy a oni na to skočej třeba a pak skočej zase dolů a že ono to posiluje nějaký ty svaly nebo co \$

A ty tam chodíš na ten discodance?

Hm

A k tomu ses dostala jak?

Tak já jsem chodila na tanec takovej, ale byl pomalej, ale to mě prostě nebaví, já chci něco jako že rychlejšího, něco modernějšího, takže jsem přišli tady na to právě že

A kde, to jsi někde viděla, nebo..

No, já jsem tam dřív chodila a to bylo prostě jenom posilování a tak a ono jak jsme tam stáli zákazníci, tak nám přišla smska, že tam je novej kroužek, tak jsme se tam šly podívat

A to tě baví, jo?

Jo

A tam chodíš s holkama ze třídy?

Jo

Kolik vás tam chodí?

Asi šest

A co dělaj kamarádi ještě když mají volno,

No taky chodíme právě že společně ven většinou

A ty kroužky máš jak často?

Hm mám volno jenom pátek a pondělí, úterý. Takže středa, čtvrtek mám kroužky právě

A ty zbylý dny seš venku teda hlavně, jo?

A v úterý jsem u babičky právě po škole

A babička bydlí v Pardubicích?

Hm, na Slovanéch

A to je ta druhá babička, než ta, co má tu chalupu?

Jo \$

A u tý děláš co teda?

No, tam se jdeme právě projít, nebo do toho města, pak koukáme na televizi většinou večer až.

Nebo něco hrajem a nebo luštíme křížovky

A tam chodíš sama nebo s mamkou?

Sama, oni si pro mě vždycky přijedou a pak jdeme k nim

S dědou ještě, jo?

Jo

A pak chodíš s babičkou do města?

Hm

A kam chodíte?

Do Afi paláce hlavně

A tam co?

No, koukáme po různých věcech a hračkách, co bych si přála třeba

A nakupujete taky, nebo spíš vybíráte?

Jo, někdy jo, ale spíš jako vybíráme a babička potom to koupí a dá mi to třeba k něčemu a tak

A dáváte si tam taky něco k jídlu nebo k pití třeba?

Jo, to jo, většinou babička mi koupí takovej donut růžovej a to mi hrozně chutná \$

Takže tam seš takhle pravidelně, jo, u babičky, každý úterý

Hm

Tak a k čemu je podle tebe volnej čas

No tak abysme si odpočinuli od těch prací a abysme si vyvětrali hlavu

A ještě k něčemu?

Hm.. prostě jenom na ten odpočinek

Tak ještě tě něco napadá k volnému času? Zapomněli jsme na něco?

(kroutí hlavou)

Jo ještě mě napadá, přespáváte třeba s kamarádkama u sebe někdy?

Hm, o víkendu někdy. Když jdem třeba ven, tak potom se zeptáme rodičů, jestli u sebe můžem rovnou spát, když se vrátíme někdy večer

A co třeba děláte?

No hrajem různé hry

A jaký třeba?

Něco vymýšlíme a nebo máme hry, že taková chobotnice se otáčí a my musíme z pod těch chapadel vyndat takový červíky a když se dotkneme tý chobotnice, tak začne houkat \$ a nesmíme se jí dotknout

A to máš ty, nebo to má kámoška?

Kámoška

Informátor 7

0. Hry

No tak nějaký stolní hry, nebo když jsme venku, tak nějaký třeba, že se honíme a takhle. VENKU: tak třeba na schovku hrajeme, tak různě, třeba na rodiny, nebo nějak soutěžíme. JAK NA RODINY: no že někdo je mamka, někdo zvíře, někdo dcera, bratr a takhle. SOUTĚŽE: že třeba se rozdělíme na dvě skupiny a máme něco, co jako by musíme tý druhý skupině vzít aniž by si nás všimli a takhle; NA OKURKU: že jedna jako je okurka a honí ty ostatní a hádá, kdo to je, hráli ve škole v přírodě na prolízačkách, když uhodne jednoho, tak ten pak nastoupí a bude okurka; STOLNÍ: s tátou třeba z Večerníčku Bob a Bobek sbírají mrtkvičky – tam jsou dvě figurky a hází se kostkou a když jдете na políčko, kde je žeton s mrkvičkou, tak si ho vezmete a když na fialový, tak ji tam zase vrátíte. A kdo jich má nejvíc, tak vyhrává. Ještě Člověče. KARTY: Jo, asi nejčastěji tak Prší

1. Čteš časopisy?

Ano, Bravo, Popcorn, třikrát týdně; CO V NICH JE, O ČEM: Tak různě, o celebritách a tak, CO TĚ NA TOM BAVÍ: (přemýšlí), tak je to takový zajímavý, KDO JE KUPUJE: mamka

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, když jdeme se školou, výstava řemesel, muzeum loutek; VÝSTAV ŘEMESEL: líbila se mi hodně; ale už neví, kde to bylo; muzeum loutek asi ve 3. třídě

3. Pišeš si deník?

Ano; CO: tak třeba co jsem zažila ve škole a tak; KAŽDÝ DEN: (asi kývne), KAM: mám takovej menší deníček, OD KOHO: myslím, že od mamky k narozeninám; je na něm malý zámek ve tvaru srdíčka

4. Sbíráš něco?

Ne

5. Chodíš na hřiště?

Ano, skoro každý den, hraju různé hry s kamarády; KOLIK: tak většinou tři nebo čtyři, nebo chodím jenom s kamarádkou; KDYŽ JSTE DVĚ, CO DĚLÁTE: tak to si nejčastěji asi povídáme, O ČEM: tak třeba co se stalo v ten den, co si myslíme, kdo třeba mluví pravdu nebo kdo ne, že se třeba řeší něco ve třídě a tak; JAKÉ HŘIŠTĚ: drak nebo Opavia, nebo na hřiště u její kamarádky před domem

6. Čteš knihy?

Ano, každý den, často o upírech, Upíří ségry – spisovatelka Franziska Gehmová; CO SE JÍ NA TOM LÍBÍ: no líbí, protože já mám hrozně moc upíry ráda, taky sleduju filmy a tak (o upírech;

DALŠÍ KNIHY: hm, nedávno jsem četla Ztracená v divočině – o tom, že jedna holka se odstěhovala a vůbec se jí nechtělo, nebo ne odstěhovala, prostě jeli na výlet s rodičema a jeli pozorovat modrý medvědy a naučila se tam jezdit na koni a teď tam byla kamarádka a ta nechtěně jako že odvázála koně a utekla a tak vlastně celá knížka byla o tom, že ji tam hledali a našli vlastně i ty modrý medvědy a že se jí mamka zranila, když spadla ze stromu a tak...asi potom konečně se tak nějak usmířili; OD KOHO KNÍŽKY: nejčastěji od mamky; čte si sama

7. Chodíš do divadla?

Ano, dvakrát do roka, Červená karkulka, se školou; KARKULA: jo, líbila a ještě jsme byli na Sedm trpaslíků, to bylo taky dobrý; v Národním divadle nebyla

8. Jezdíš na výlety?

Ano, dvakrát do měsíce, na různé hrady a zámky, s rodiči, kamarádkou, se školou

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, jenom málo; protože já třikrát tejdně chodím na tréninky zrovna dneska jeden mám a jinak jsem venku a nebo se učím; MĚL BY MÍT ČLOVĚK ČAS: lepší vždycky něco vymyslet

10. Máš památníček?

Ano; CO: zatím asi tak jenom tři obrázky, má ho asi čtvrt roku (odhaduje), OD KOHO: už ani nevím

11. Chodíš do kina?

Ano, dvakrát do měsíce, s mamkou, s kamarádkou, se školou, Narnie, Na vlásku, Zloba – královna černé magie, V peřině, Rio, Rio 2, Modrý tygr, Univerzita pro příšerky, Kouzelný dům; KAM: do Grandu (tj. Cinestar), 3D: Doba ledová, Na vlásku, Narnie

12. Používáš počítač?

Ano, dvakrát týdně; ne každý den, jenom občas; hraje hry, JAKÉ: tak buďto když je u mě kamarádka, tak hrajeme takový hry pro dva, vlastně Ohýnek a vodička, a nebo hrajou takovou hru, která se jmenuje The Sims; INTERNET: nejčastěji asi na youtubku, JAKÁ VIDEA: tak třeba jak se pletou náramky třeba, já si nejčastěji taky pletu; PC KDY CHCE: když to nemám zakázaný třeba od mamky, že jsem měla ve škole třeba špatnou známku; ICQ, SKYPE, FB nepoužívá

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, Ohýnek a vodička, ne moc často; sama nebo s kamarádkou

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, ve všední dny

15. Fotografuješ?

Ano, na výletech; CO: třeba co mě zaujme, třeba jsme byli v jeskyni a tam byli takový jako že strašidla a nebo když prostě mě přijde něco pěknýho, tak si to vyfotím na památku; svůj foťák nemá, nejčastěji fotí na svůj mobil

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, pohybový – taneční; já tancuju, T-BASS, to jsou tam prostě různý jako by styly tance, třeba hip-hop, dance hall, house, popping a to je asi všechno; u zastávky 17. listopadu, 3x týdně, út, st, čCO TĚ NA TOM BAVÍ: prostě ten jako by pohyb, že ráda tancuju, S KÝM: s kamarádkou tady z jiný třídy akorát, KDO TO VYBRAL: tady měli představení na velkém hřišti, tak jsem se tam šla podívat a zalíbilo se mi to, tak jsem poprosila mamku, jestli bysem tam mohla chodit

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, často; CO: třeba pomáhám mamce umejt nádoby, vysávám, vytírám; MUSÍŠ: ne, za trest to nikdy nemá

18. Posloucháš hudbu?

Ano, skoro všechno; já jako by nevím, co je to za styly, ale prostě... ZPĚVÁK/SKUPINA: já nevím, jak se ty skupiny jmenujou.. třeba OneRepublic, nebo One Direction, 5Angles, anebo taky poslouchám... nevím...nevím, jak se to vyslovuje (?) na to jsme tancovali; NA ČEM PÍSNÍČKY: já je mám v tabletu nebo na počítači taky, mp3 nemá; CO PŘI TOM DĚLÁ: třeba si i čtu, nebo jenom poslouchám, třeba když někam jedu, tak si nasadím sluchátka – hudbu má v mobilu

19. Chodíš do knihovny?

Ano, ne moc často, sama; ale ne moc často, na Dubinu, chodí tam sama; PODLE ČEHO? Podle toho, jak ji to zaujme, o čem to je ta knížka

20. Sportuješ?

Ano, bruslení, tanec, skoro každý den, s kamarádkou

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, pořád

22. Chodíš na koncerty?

Ano, když mi to máma dovolí, na koncerty jarní, letní, podzimní a zimní, s kamarádkou; na koncertu jsem byla jednou, a asi půjdu ještě za rok na ty OneRepublic; byla na koncertě Daniela Landy; byla jsem kamarádka zpívá ve sboru, takže jsem se na ni byl apodívat

23. Chodíš na procházky?

Ano, skoro každý den, po Dubině, s rodiči

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den; O ČEM: jak jsem se měla ve škole, nebo jak se měli oni v práci, jak se jim vedlo

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, ne moc často, sama; no jako by pletu ty gumičky a nebo třeba vyrábím nějaký ozdoby, když je třeba teď byl Halloween, tak doma máme výzdobu a tak; vyrábí sama; něco namaluju, vystřihnu; GUMIČKY - KDE: podle internetu, KDE VIDĚLA: no tady pletli kamarádi, tak jsem se to chtěla naučit, se mi to líbilo

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ne

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, Kouzelníci z Waverly, Přátelé, Simpsonovi, Tučňáci z Madagaskaru, sama; dívám se jenom večer a ráno, dávaj nějaký pohádky; dívá se i před školou, vstává v 6.30 tak ono já mám čas; PROČ TAK BRZO: abysem to všechno stihala, protože mě mamka dá vždycky nějakou velkou snídani a já to nestíhám sníst; při tom se dívá, Kouzelníky z Waverly ráno, večer seriály jako Přátelé, Millerovi a ještě něco třetího; dívá se sama, TV má pokoji, může si ji zapínat, kdy chce

28. Máš doma zvíře?

Ano?, „Všichni jsou roztomilí, hodní a přátelští. Mám 1 kočku a 5 kocourů u obou babiček celkem. Jména: Mikeš, Ziki, Čert, Žaneta, Zrzek.“; zvíře má u babičky, doma ne, jedna kočka a pět kocourů

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k babičce

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

tanec, hraní, nakupování

31. Kolik je ti let:

10

ROZHOVOR

Jaký byly Vánoce?

Dobrý.

Jo? Co jsi dostala?

No tak jsem dostala hm..něco na nehty, nějaký laky, deku, polštář, voňavku, knížku a ještě něco..\$

Jakou knížku?

Příběhy rodiny Smrtičovy.

A už jsi ji začala číst?

Já už ji mám dočtenou, už mám i druhý díl dočtený \$ Já jsem to přečetla asi za tři hodiny, ono je to docela jako že úzká knížka.

A co jsi dělala, když nebyla škola..

No tak jely jsme s kamarádkou do města..

Nakupovat?

No, taky, no. Hm... Ještě jsme chodily ven, když byl ještě ten sníh, jsme si ho šly ještě užít. & To je asi tak všechno. Ještě před Vánocema jsme s mamkou pekly cukroví. Tak to je asi všechno, no \$ **Tak, ještě než si začneme povídat o volném čase, tak jsem se tě chtěla zeptat, co jsi dělala, když jsi byla malá**

Hm.. tak já jako nevím, když jsem byla malá

Tak co tě bavilo? Co si pamatuješ?

Tak nejvíc jsem si asi hrála s těma hračkama a tak..To je asi tak jediný, co si pamatuju. A ještě si pamatuju, že jsem litala na dovolenou často, když jsem byla malá, s rodičema

A kam jste litali?

Tak do Řecka, do Egypta, do Tunisu, do Turecka..no a většinou takhle.. tak jezdíme

Každý rok jezdíte, jo?

Hm.

Tak jo, ted' bych tě poprosila, jestli bys mi mohla popsat, co děláš během běžného školního dne od chvíle, kdy ti zazvoní budík.

No tak vstanu, nasnídám se, vyčistím si zuby, obleču se, učesám se, jdu do školy a pak se už připravuju na vyučování a o přestávkách si povídám s kamarádkama.

A doma když vstáváš a chystáš se, tak je někdo doma?

No.. jenom někdy, protože sestra buďto jde s mamkou do práce, nebo chodí do školy. Když jde do školy, tak tam je ještě dýl než já, ještě spí.

A s mamkou chodí do práce..

Na brigádu.

A kde pracuje mamka?

Někde v Chrudimi, v takový velký prosklený budově, dělá kabely k letadlům a počítačům a takhle..

Takže tam jezdí autem?

Hm.

A taťka?

Taťka ten dělá ve stavební firmě, jako že třeba pokládá střechy

A ten jezdí taky brzo ráno?

Hm. Ono jak odejde mamka se sestrou, tak on vstává, to je někdy asi v (XXX)

A taky jezdí autem?

(kroutí hlavou) on jezdí vlakem a autobusem

Takže seš sama doma, tak se vypravíš, jo, a co pak děláte ve škole o přestávkách?

Tak buďto hrajeme na mobilu, připravujeme se na vyučování a nebo přecházíme na druhou stupeň na nějaký hodiny

A potom, když skončí škola..

Tak jdu domů, udělám si úkoly a pak ve volném čase asi se koukám na televizi a nebo jdu ven.

A na co se díváš?

Tak tak různě. Asi tak nějaký seriály, co opakují, třeba Přátelé a tak.

A to dávají odpoledne?

Myslím, že jo, jestli to neposunuli.

Takže to sleduješ každé den?

(kroutí hlavou) jenom tak někdy. Nebo na nějaký pořad, kde třeba něco vyráběj nebo tak

A na jaký třeba?

Já nevím, jak se to přesně jmenuje, ale třeba tam dělaj různé obrázky a tak..

A na čem to dávají, víš?

Na ČtD.

A jinak pravidelně teda nic nesleduješ?

(kroutí hlavou)

Tak a ven chodíte s kým?

Tady se spolužačkama, jedna se mnou sedí, dvě seděj za mnou a jedna přede mnou, tak jako že jsme taková parta

Jenom holky? Kluky neberete?

Ne \$

A co děláte venku?

No tak tak různě chodíme a povídáme si

O čem třeba?

Tak to je taky tak různý... třeba co budeme dělat.. zajímavýho, co jsem prožily a zážitky

A když nejseš ani venku, ani u televize?

Tak to většinou jezdím na tréninky, mám třikrát tejdně trénink

A o víkendu?

O víkendu většinou jezdíme k babičce

Na celý víkend?

(kroutí hlavou) jenom jako že na oběd, na návštěvu. Pak už jsem jenom doma a učím se

Celý víkend?

Jenom v neděli, sobotu mám jako že takovou volnou.

A k tý babičce jezdíte v sobotu, nebo v neděli?

V sobotu

A ty neděle se teda pak učíš?

Hm.

Dopoledne i odpoledne?

No tak nějak po obědě přibližně

A co děláš dopoledne?

No tak to jsem většinou asi tak do oběda v pyžamu \$ a potom asi taky chodím ven, no. Nejčastěji

A babička bydlí kde?

Jedna bydlí v Mikulovicích a jedna ve Stíčanech

A jezdíte vždycky jeden tejdén k jedné babičce a druhý tejdén ke druhé?

Hm. Vždycky jako že ob tejdén

A na ty tréninky chodíš kam?

Jako by k Vadasu, jak je na 17. listopadu

A jak jsi na to přišla?

No, že měli jako by představení tady na dvoře školním, tak jsem se tam šla podívat a líbilo se mi to, tak jsem to řekla mamce a ona mě tam přihlásila a chodím tam už čtyři roky

A chodíš tam sama, nebo ještě s někým?

No s kamarádkou z Běčka

A co všechno tam děláme?

No tancujeme mezi sebou a teď se učíme navíc asi choreografie na soutěže

A ještě chodíš na nějaké kroužek?

(kroutí hlavou)

Ještě jsem se tě chtěla zeptat na počítač, používáš email?

Hm, ale moc už teďka jako že ne

A k čemu?

Tak jako já se spíš podívá, že třeba tam mám různé hesla od her, protože většinu zapomínám \$ a nebo mi píše sestra

A používáte tady ten email třeba i ve škole, že by vám paní učitelka něco posílala?

Ne

A čteš si doma?

Jo

A každé večer?

Tak každé večer ne, jenom, když mám čas

Nebo i odpoledne?

Hm

Tobě to jde rychle, vid', jsi říkala..

No \$

Tak a teď když si představíš, že bys měla nějaké volné dny a mohla si ho naplánovat, jak bys chtěla, tak co bys dělala?

No tak..asi bych si četla no a taky bych šla asi s kamarádkama ven, protože nic jiného mě asi nenapadá..to dělám nejradši, že si s nima povídám, že to zabere tak ten čas. Nebo třeba do města, nebo spát u kamarádky, nebo kamarádka u mě

A co děláte, když takhle spíte u sebe?

No tak většinou si uděláme jako že takovej ten mejdan, že jo\$ takovej ten popcorn, Coca Cola a takhle

A co při tom ještě děláte?

Třeba koukáme na nějaký videa a blbneme

Jako na počítači?

Hm..

A na jaký?

No tak to je taky tak různě, třeba si pouštíme i písničky, lakujeme si nehty

A to přespáváte teda jenom vždycky dvě, jo?

Hm, ono by tam pro tři asi už nebylo místo \$

A doma máš svůj pokojíček?

(kroutí hlavou) já ho mám se sestrou, máme jeden větší jako by

A ještě něco bys dělala?

(kroutí hlavou)

A kdybys mohla vybrat nějakou dovolenou, kam by ses chtěla podívat?

Já jsem vždycky chtěla do Chorvatska, jako že oni tam mají takový to hezký moře a je tam příjemně

A tam jsi už někde byla?

Ne

A letos jste byli kde?

Letos jsme byli v Řecku, ale nevím jak se to tam jmenovalo

A jezdíte všichni čtyři, jo?

(kroutí hlavou) sestra už nejezdí, buďto jezdím já, mamka, táta, nebo já, mamka, babička

A máte nějakou chalupu?

(kroutí hlavou) jenom jako by rodiče maj jako by kamarády a oni..jako by .. já mám kamaráda a jeho táta pracuje ve věznici, takže my tam někdy jezdíme na Seč, kde maj jako by od t věznice chatu a loď, kanoi

A tam jezdíte v létě?

Hm, o prázdninách, ale jenom někdy jako by

A jezdíš třeba na tábory v létě?

Hm, na sedmidenní s tím tancováním

Jo tak to máte takový soustředění?

Hm, máme každéj den asi tři tréninky

To je náročný, ne?

Hm.. a když tam ještě paří to slunce, my trénujeme venku, jenom někdy trénujeme vevnitř, protože ono tam je jako by osm trenérů a každéj má, že jo ten trénink, tak se tam nějak musíme vejít

A ještě něco děláš o prázdninách?

No, jezdíme na ty dovolené a ještě jezdím k babičce přespávat

Tak a kdybys jela do toho Chorvatska, tak s kým bys jela?

Asi s mamkou a s nějakou kamarádkou

Jenom ve třech takhle?

Asi jo, no

Tak a co bys mi řekla s svým volným čase? Cokoliv, co tě napadne

No tak o volný času si teda asi čtu nejvíc, no asi jenom čtu no.. a nebo jsem někde venku, no & to je asi všechno. Mě nic jako že tak nějak nenapadá. Ono já toho volného času mám jenom málo, když mám ty tréninky a ještě se musím učit

A nudíš se někdy?

(kroutí hlavou a usmívá se)

Pořád máš co dělat, jo?

No

A máš nějaký zvíře doma?

Doma ne, ale u babičky, mám kočičky. Ted' zrovna ai moje kočička buďto porodila a utekla nebo umřela i s koťátkem.

Jak to? Někam se ztratila?

Hm, ale ještě se ztratil kocourek, ale babička si myslí, že se vrátí, protože jako by jim je tam si myslím hoodně dobře, se tam celý den vyhřívaj u kamen.

Takže babička bydlí někde v baráčku?

Hm

A kdo plánuje, co budeš dělat ve volným čase?

No tak většinou já, ale musím se zeptat mamky jako by, jestli můžu... jestli třeba nemusím něco dodělávat, nebo se připravovat třeba právě do školy

A myslíš, že je příprava do školy volnej čas?

(kroutí hlavou a usmívá se)

Tak a co děláš s rodičema ještě třeba, když nejste u babičky nebo tak

No.. & asi tak nějak jako že nic. Já jsem asi tak pořád pryč, nebo se právě jako učím. Jen si s mamkou třeba občas povídám, jak se měla v práci a tak...

A taťka jezdí kdy domů z práce?

No doma je asi tak v (XXX) hodin, takže já ho moc vlastně nevidám, protože když mám ty tréninky, nebo jsem venku, tak potom ho vidám už jenom večer.

Tak si povídáte nebo něco, nebo je unavenej taťka?

Taťka je spíš unavenej z práce, no. On si chvilku sedne k televizi a pak jde spát

A mají rodiče nějaký svoje zájmy, nějaký koníčky?

Asi ne..

A ségra?

Sestra ta jezdí taky pořád do města, nebo za přítelem

A co ráda děláš teda, když chodíš taky do města

No tak vždycky jdeme jako by si koupit Bubble a koukáme tak po obchodech

Takže jste v Afí

Hm

A taky nakupujete, nebo spíš koukáte, kde co mají?

Spíš koukáme no

A do jakých obchodů chodíte?

Chodíme do Takka, do Lindexu.. & ještě.. & ještě .. chodíme do Croopu no a to je asi tak všechno

Takže oblečení hlavně, jo

No

Tak a co dělají tvoje kamarádky, když mají volno? Jaký mají koníčky?

No jedna chodí taky tancovat, nějaký ty břišní tance, jedna zpívá a dvě choděj na nějakéj .. teď nevím, jak se to jmenuje, na nějaký tancování, teď nevím, jak se to jmenuje zrovna

A chodíš do knihovny, když čteš takhle?

Moc ne

A kamarádky taky nechoděj?

(kroutí hlavou)

A byla jsi někdy tady na Dubině v tý knihovně?

Hm, jsem si půjčila knížku asi jenom jednou, protože jsem si tam zrovna jako že nic nevybrala

Tak a když seš u babičky, tak co tam děláš?

No tak většinou si tam přitáhnu knihu a nebo si hraju s kočkama, tam mám taky dvě

A hrajete třeba s babičkou taky nějaký hry?

Hrajeme Človče, nezlob se

A ještě něco?

Kroutí hlavou

Tak a odpočíváš taky někdy, když máš volno?

Asi ne \$ mně mamka říká, abych jako by přes den nespala, protože bysem potom v noci neusnula

Tak a čím bys chtěla bejt, až budeš velká?

Zvěrolékačkou

Takže chceš jít nějak na veterinu?

Asi jo, no, by to asi jinak nešlo

A jaký máš známky?

No, většinou samý jedničky

A co tě nejvíc baví?

Matika

A přírodověda ne?

(kroutí hlavou) To spíš dějepis

A doma nemáte zvíře žádný, vid'?

(kroutí hlavou) protože sestra je alergická na zvířecí chlupy a taťka taky

A nevíš, jaký mají vaši vzdělání? Jestli mají střední, vysokou..

No mamka jako by ona neměla maturitu, ale takovej ten list

Výuční?

No. A sestra je teď na vysoký a taťka má taky ten list

Informátor 8

0. Hry

Na počítači, nebo jako..? VŠECHNO MOŽNÉ: No, tak na počítači hraju, potom i nějaký, když jsem venku s kamarádama, hrajem třeba na nějaký já nevím, na nějakou rodinku a třeba i s bárbínama si ještě hraju doma. S rodinou hraje Aktivita, Tik Tak Bum (?), Dostihy a sázky.. „a.. my moc her nemáme, takže.. my máme tak jenom tři. BAVÍ TĚ TO: „Joo, baví“, KARTY: občas, Pršís

1. Čteš časopisy?

Ano, většinou nějaké z historie nebo si také ráda přečtu i dívčí časopis, dvakrát za týden; jo, čtu, třeba 100+1, třeba nějaký zajímavosti si tam čtu, nebo dívčí časopisy, jako třeba Top dívka a tak, třeba od ségry si půjčuju no a třeba o zvířatech (nepamatuje si název); jeden čas jí Top dívka kupovala mamka, ale pak už jí to nějak přestalo bavit; 100+1 jí kupuje matka, ale zas tak moc to nečte

2. Navštívuješ muzea a výstavy?

Ano, většinou dvakrát za měsíc, naposled jsem byla na výstavě mincí, chodím s rodiči, ale spíš se školou

3. Píšeš si deník?

Ne

4. Sbíráš něco?

Ano, mince, třeba zlaté ze zoo; ze zoo ve Dvoře Králové, ségra přivezla mince z Prahy, dál mince z výletů, kde byly; CO S NIMI DĚLÁ: skladuju si je, KDE: na stole si je tam skládám

5. Chodíš na hřiště?

Ano, dvakrát do týdne, hraje si s kamarády (+ v hrách);jo, jo, skoro každé den, kamarádky buď mně volaj nebo já jim, třeba když se doučím, tak jdeme ven a na hřiště třeba si tam hrajem; CO DÁL: tak různě si povídáme, lezeme skoro na všechno, teda když se nebojím; KAM: na draka – je tam postavený drak a jsou tam provazy, po nich se leze nahoru, jsou tam klouzačky dolů a dvě houpačky, síť na lezení; dále hodí „na posilky“, tam se může běhat nebo nějak posilovat; O ČEM SI POVÍDÁTE S KAMARÁDKAMA: tak o všem třeba o škole někdy třeba, nebo si jen tak povídáme, co třeba máme nového, nebo tak.. no..

6. Čteš knihy?

Ano, třikrát týdně, většinou ty, které jí zaujmou, pokaždé se jí líbí něco jiného; ČTEŠ: no..občas jo, ale zas tak moc ne, teďkon mám rozečtenou jednu knížku, to jsou, myslím že, Upíří ségry, se to jmenuje, za chvíli to budu mít přečteno, ale čtu knihy; OD KOHO: většinou k Vánocům třeba dostanu, nebo k narozeninám, nebo si je někdy i koupím jako normálně; čte i sestra, matka, někdy chodí i do knihovny, když potřebuje třeba knížku do školy; PODLE ČEHO VYBÍRÁ: podle toho asi co mě tak bude bavit..hm..někdy mám třeba nějakou z časopisu vyhlídnutou, tak se tam podívám třeba; KAM: tady na Dubinu no a potom někdy i ve městě, když jedem, tak se tam stavím

7. Chodíš do divadla?

Ano, jen se školou, naposledy asi před rokem se školou, nepamatuje si

8. Jezdíš na výlety?

Ano, moc ne, mamka jezdí do práce, ale párkrát do měsíce, jezdí kamkoliv, s rodiči i se školou; no ona mamka hodně.. ona pracuje ve Foxconu a oni tam maj směny jako třeba noční a denní, takže moc jako nemá čas, ale někdy má i volno, že to je docela i hodně a na výlety moc jako nejezdíme, ale někdy jo, třeba se školou jezdíme, i s mamkou teda, třeba jsme byly v Praze o prázdninách, ale mamka se tam nevyzná, takže jsme musely vzít ještě strejdu, ten se tam vyzná, on tam jezdí s tetou na oční, on má problémy s očima

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, docela hodně; CO DĚLÁ: dívám se na televizi, když mě tam něco zaujme, nebo si jdu třeba na počítač, nebo čtení knihy no a někdy si jdu ještě hrát se ségrou s barbínama; sestra je starší; ale už moc si nechce hrát, že prej jí to připadá hrozně trapný, ale já jí vždycky přinutím \$

10. Máš památníček?

Ano; mám dva, jeden jsem dostala od kamarádky od K. ze třídy a jeden mně dala mamka k narozeninám; jeden už mám trochu plnej, ale trhaj se mi trochu stránky, no, takže něco se mi trošku ztratilo, ale to jsem naštěstí namalovala sama, takže to je dobrý.. no a v tom druhým tam mám jeden výkres a potom tam mám podpisy hokejistů.. já jsem si požádala spolužačku E., ona byla totiž na hokeji a oni to maj zadarmo, protože její, myslím, že strýček byl hokejista a takže to maj zadarmo a že tam ona měla taky podpisy, tak jsem si o ně taky požádala; v památníčkách má podpisy, sama si tam kreslí a o kamarádi a rodina

11. Chodíš do kina?

Ano, párkrát asi tak dvakrát do měsíce, s rodiči i se školou, Hobit, Ledové království; tak nejvíc asi se školou, ale i s mamkou teda hodně, protože teďkon půjdem na Hobita v prosinci, na dvojku, nebo na trojku, teď nevím, a potom jsme byly na Ledovým království, ale chodíme docela hodně s mamkou, ale občas se to nevydaří, protože mamka má práci a se ségrou tam nemůžeme chodit; PROČ NE: no, i když jako mohla bych, ale ségra tam nechce se mnou, spíš s kamarádama; 3D: jo, jednou, ale mamce se z toho dělá špatně, protože jak to na ni třeba padá, tak se jí z toho dělá blbě a taky jí bolejí oči, protože ona má kontaktní čočky, byly jsme na Avataru na 3D a od té doby už nechodíme; KAM: do města do Grandu, ale i do Cinema City, do Cinestaru mají kartičku

12. Používáš počítač?

Ano, půjčím si ho třeba na jednu hodinu (mám ho společný se ségrou); máme doma společný se ségrou, ale hraju na něm taky jako, ale třeba si tam jako dělám i úkoly a ségra taky, my máme vlastně ještě počítač v ložnici, jako by u mamky a u tatky, takže tam když mám třeba náladu, tak si tam taky chodím; každý den, někdy na něj nesmí, třeba když se učí, nebo když někam jdou,

jedou, jinak jí to mamka dovolí; CO: nějaký zábavný třeba hry, třeba líčení nebo make-upy, nebo oblíkání.. no...a jinak si hraju třeba i nějaký skákačky, někdy i závody třeba nějaký; SAMA: někdy jo, ale někdy taky hrajem se ségrou společně, že si dáme dvouhru jako by; CO TĚ NA TOM BAVÍ: no..jsou takový docela zábavný a když nemám co dělat, tak si tamjdu a něco si zahraju; icq, skype, Facebook nemá – to mi mamka nedovolí, protože to je docela i nebezpečný, třeba.. ani Facebook nemám, ani Twitter, ale stačí mi to takhle.. ; email má, třeba aby jí tam chodily zprávy od kamarádek, protože email je zadarmo

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, ty, co se mi líbí, ale ne drastické, tak dvakrát do týdne

14. Přípravuješ se doma do školy?

Ano, každý den

15. Fotografuješ?

Ne, moc ne, jen když jsme na výletě; no já jinak moc nefotím, moc mě to nebaví, ale na výletech, když si chci udělat nějakou památku, tak jo, určitě; já mám foťák jenom v mobilu, kterej teda moc nefotí, já mám starší mobil, dotykovej a máme jeden společnej (foťák) a tím fotíme

16. Navštěvuješ kroužek?

Ano, vzdělávací a pohybový; chodím tady na Dubinu na tancování na discodance; chodí s asi pěti nebo šesti spolužačkama; BAVÍ TĚ TO: jo, baví, akorát někdy docela žárlím na svoje spolužačku K., protože ona totiž chodila taky .. ale musím brát právě ohledy na to, že ona chodila už na tancování, ale tohlencto je moje první tancování, takže nemůžu bejt tak dobrá, jako..; já se tam někdy zasekávám a nevím, co.. já jsem nebyla vlastně na jednom kvůli tomu, že mně bylo nevolno, jsem nebyla na jednom tréninku a oni toho stihly hrozně moc a já nevěděla vůbec, co dělat; JAK ČASTO: každou středu; a zavedli, že někdy půjdem i v sobotu

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, když mamka potřebuje pomoct; jo, někdy jí, třeba umývání nádobí, nebo někdy vyluxuju, i když to mě mamka moc nenechá, abysem si tam něco..nebo abych něco do toho luxu nevytáhla, a jinak pomáhám; nemusí, ale chce

18. Posloucháš hudbu?

Ano, pop i rockový, prostě jaké se mi líbí, třikrát do týdne; no tak většinou to je jako pop, no, třeba nějaký zpěvačky moc nemám ráda český zpěváky, ty mě moc ne to..ale třeba Klus, ty Tři bratři, ta byla hezká, tu taky poslouchám; viděla i pohádky; jinak Avril Lavigne, One Direction už jí moc nebaví, Within Temptation,ale to už je trochu rockovější; poslouchá na počítači, většinou protože to nemají stáhnuté na CD; větinou písničky hledá na YouTube, některé má ve složce; MP3 má, ale rozbitou; CO DĚLÁ: většinou třeba si tancuju nebo tak, jinak si třeba zpívám jako karaoke třeba podle toho, ale jinak jenom poslouchám třeba

19. Chodíš do knihovny?

Ano, párkrát do měsíce, s rodinou

20. Sportuješ?

Ano, tancování, každou středu, sama nebo s rodinou

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den ve škole a i ven když jdeme

22. Chodíš na koncerty?

Ne, ani jednou nebyla

23. Chodíš na procházky?

Ano, když má mamka čas, jinak samotnou mě nepustí, za zvířátkama; má pejska, Bád'u, ale chodíme s ním jenom kolem baráku, protože on nemá značku, jsme s ním nebyli u toho.. a kdyby nás chytli to.. tak to by nebylo moc příjemný, tak s ním chodíme tak kolem baráku; OD KOHO: od rodičů, k narozeninám, nebo jen tak, už neví; šli si ho vybrat do útulku asi v Kolíně; byla tam holka, roztomilá, ala zdála se jim nemocná, tak si vybrali nakonec toho, co nejvíc zlobil a mamka mu furt nadává

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den; O ČEM: tak třeba, když dostanu špatnou známku, tak třeba se omlouvám že to.. ale mamka to nějak..třeba řeší, když dostanu třeba čtyřku a pětku, ale to jsem nikdy nedostala, tak jediň trojku jednou teďka za celej rok.. a jinak si třeba povídáme, když chodím na to tancování, tak co třeba jsme tam dělaly, nebo kam bych třeba chtěla jet nebo tak

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, jednou týdně, sama, od nás z rodiny to nikdo neumí, ale někdy se přidá i mamka; háčkování mě naučila spolužačka, tak háčkuju, ale už moc mě to taky nebaví, už mám kousíček uháčkovanéj; gumičkování ji nebaví

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ne, nikdy

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, na to, co mě baví, s rodiči; jo, dívám se každý den, co mě třeba zaujme, nebo večer se třeba dívám na Doktory z Počátků nebo na Ordinaci, nebo co dávaj třeba to, co znám a co mě bavilo; S KÝM: většinou s rodinou, ale mamka si někdy i čte; každý večer, přes den, když už se třeba nemusí učit, tak jdu třeba zkouknout televizi, co tam zrovna dávaj; tv měli v pokoji, ale byla stará a rozbila se jim, tak ji stěhovali

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Vůbec neposlouchá a je jak z utržených vajec. Ale je moc hodný.“

29. Jezdíš na návštěvy?

Ne, k nikomu; já dědečka ani babičku nemá, ani jednu, takže mám jenom tetu a strejdu, který bydlej vlastně v tom stejným baráku co já, o dva vchody; ale já se před nima trošku stydím, já se docela hodně stydím

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

tancování, bruslení, sport

31. Kolik je ti let:

10, v prosinci bude 11

ROZHOVOR

Tak jaký byly Vánoce?

No super, dostala jsem všechno, co jsem chtěla,

A co sis přála?

No hlavně novej mobil, kterej jsem dostala, no ono většinou teď všichni ze třídy dostali nový mobily, nebo nějakou elektroniku. No a potom jsem dostala takovej bobík, když to tak řeknu, ten je z bavlny, takovej, že si na to můžete sednout a je to vycpaný pohankou, právě takovej meditační pytel se to jmenuje. Potom jsem dostala nějaký knížky.. dál tablet, no.. moji rodiče jsou rozvedený, takže jsme dostali od každýho jako by něco a potom nějaký oblečení nový no a potom ségra dostala něco podobnýho.. voňavku a...

A jaký knížky jsi dostala?

Dostala jsem Jedenáct, to je knížka o jedný holce, který je právě jedenáct a prožívá třeba..tam jsou..je leden, únor, březen až do prosince a prožívá tam vlastně různý dobrodružství jako je.. s její kámoškou, je jí taky jedenáct, takže jako mně. A je to hezký. Potom jsem dostala nějakou detektivní, ale pro.. věkově.. moji a tu jsem zatím ještě nepřečetla

A jak se jmenuje?

Ježišmarja & ale vím, že na obalu je sněh, takže to je asi něco o zimě, já jsem to ještě nečetla

Takže Ježíšek byl bohatej..

jo, jo, to jo.

A co jsi dělala? Když nebyla škola..

No většinou jsme byli třeba doma no a hlavně jsme chodily na procházky s mamkou, protože nechtěla, abychom furt seděly doma, takže jsme se šly projít třeba s naším pejskem Bád'ou kolem tady Dubiny, takže... a nebo jsem právě byla doma

A doma jsi dělala co?

No dívala se většinou na televizi a nebo byla na notebooku třeba chvíli

Tak jo. Ještě než si začneme povídat o tom volným čase, tak jsem se tě chtěla zeptat, když jsi byla malá

Ježiši \$ no.. hlavně mamka říkala, že jsem byla docela klidný dítě, ale neměla jsem ráda pohádky.. nechtěla jsem číst vůbec a spala jsem i dlouho prej někdy a nebyla jsem nějak uřvaná, takže.. no..

Takže čtení pohádek před spaním#

Ne, to ne \$ jako někdy mně mamka prej četla, ale většinou ne

Tak jo. Tak teď bych tě poprosila, jestli bys mi mohla popsat, co děláš během běžného školního dne od chvíle, kdy ti zazvoní budík

No.. tak to je hrozně pocit, protože vstávání .. já se nikdy netěším moc do školy, si myslím, že moc nikdo. A tak potom vstanu, potom jdu si sednout, přinesu si snídani, většinou já mám takovej citlivej žaludek..já jsem s tím i někdy byla v nemocnici, no, takže já sním jenom na co se cítím, no

a takže většinou jím BÉBěčka s čajem. No, potom většinou se sgerou nebo mamka nám dělá čaj, potom většinou.. sedím chvíli na pohovce a koukáme se.. my se díváme na Novu, protože ráno dávaj Snídani s Novou, no, takže se dívám a potom, když je tak kolem sedmý, tak se jdu mejt, zuby vyčistit.. potom..a potom si jdu připravit oblečení, nebo už ho mám připravený a jdu se oblíknout a potom čekám na ségru, než se ona vypraví, protože .. než se nalíčí a to všechno, tak jí to strašně dlouho trvá. Takže tam sedím.

A pak chodíte společně?

No, chodíme, no. Teda někdy chodím sama, protože než.. protože na mě čekaj kámošky, tak aby tam zbytečně moc nečekaly, tak většinou chodím třeba dřív, než se vypraví ségra

A mamka je doma?

Hm.. jo.

A mamka jezdí do práce pak někde?

Jo, jezdí do Foxconnu

Jo ty jsi říkala, že ona dělá na směny, takže asi někdy je doma a někdy ne..

No, no , no.

A taťka? Ten bydlí jinde?

Jo, my jsme rozvedený..teda mamka je rozvedená, no. Asi před rokem se rozvedli

A kde pracuje taťka?

Oni tam vyráběj nějaký součástky do auta, ale teďka nevím přesně firmu, já ji mám na jazyku, ale vyrábí tam různé součástky do auta teda, no

A bydlí v Pardubicích?

To nevím. To nevím. My jsme za ním ještě nebyly. Prej bydlí u nějakýho kamaráda, ale nevíme, u jakýho

Tak a pak teda se potkáš s holkama venku..

No a potom jdeme do školy a povídáme si a vlastně já bydlím skoro u školy, takže to máme pět kilometrů (!), ani ne, takže přijdem do šatny a tam se převlečem a jdem do třídy

A o přestávkách děláte co?

O přestávkách si povídáme, nebo když píšem třeba nějaký test, tak si opakuju, no a jinak někdy si třeba hraju s kámoškama na telefonu, ale to moc ne, protože mně moc mamka neříkala..abych vytahovala mobil jako, aby mně ho tam někdo vůbec třeba neukradl nebo..

A potom, když skončí škola, tak jdeš domů?

No, no, no, ještě před tím jsme na obědě no a většinou na mě čeká zase kamarádka, takže jdem spolu potom a tak se převleču, jdu ze školy a potom jdu nahoru do bytu.

A tam co?

No tam, když je mamka zatím doma, tak se převleču a jdem se učit, protože, když třeba jde na noční, tak bysme to moc nestihly, ona odchází tak třeba v pět asi, no, takže se učíme a potom buď se dívám na televizi právě, nebo si jdu číst

A co v televizi? Sleduješ nějaký seriály pravidelně, nebo ji spíš zapneš a díváš se, co dávají?

No..asi tak. Ale někdy třeba se víckrát koukám na Ordinaci v růžové zahradě nebo na doktory z Počátků, to je..to jsou docela dobrý seriály.

A ještě něco děláš? Chodíš ven třeba?

Jo, jo, to chodím, ale teďkonc jsem moc nebyla, protože paní učitelka nám teďkon docela testy.. \$ ale jinak chodím ven s kámoškama

A máte doma knihovnu?

Hm

Já tady mám takovej obrázek. Odhadla bys zhruba, jak je velká? Jestli polička, nebo takováhle velká knihovna..

No, my máme vlastně tři knihovny, v obýváku máme asi takovouhle a potom mám ještě v pokojíčku, tak to mám asi takovouhle.. no ono tam není tak moc místa, ale stačí to.. (2. a 3. knihovna)

A mamka taky čte?

Jo, to jo, ta jo. Ta si půjčuje třeba z knihovny, protože tam jak máme v obýváku tak tam jsou takový knížky, který nejsou třeba pro nás, který jsou spíš třeba pro dospělejší, protože tomu bysme moc nerozuměly, ale mamka čte určitě

A ty jsi, myslím, říkala, že si i kupuješ nějaký knížky?

No, no, kupuju, ale ne zas tak moc, no.

To si kupuješ z kapesného, nebo jдете s mamkou a #

No já si skoro všechno většinou kupuju z kapesného právě, protože mamka zrovna na tom není moc dobře, no. Ale mám dobrý kapesný zatím \$

A koukáš se někdy na ČT1? Na děčko?

(kroutí hlavou) my nemáme, my máme jenom základní programy, do desítky jenom, ale ČT1 máme třeba, Novu, Primu...

Tak a co víkend? Jak vypadá?

No \$ o víkendu tak my jsme většinou doma, protože když jde třeba mamka do práce, tak nic moc nemůžeme se sěgrou podnikat, takže.. a v neděli se v sobotu máme volný, protože se nechci furt učit a v neděli právě už se učím, v neděli je vždycky mamka doma, takže se právě učíme a v sobotu chodíme někdy, když je mamka doma, tak na procházky, nebo jsme doma.

A když je mamka pryč třeba, tak co děláš?

No \$ právě buď si čtu, nebo se spíš dívám na televizi, co tam zrovna dávaj. No a nebo si jdu hrát s bábínama

A když mamka je doma, tak děláte něco společně?

Třeba si hrajem stolní hru někdy, nebo právě jdem na procházky, nebo se díváme na televizi

A jezdíte třeba někam někdy? K příbuzným?

Jo, jezdíme, na chatu, my ji máme v Jesničánkách, tak tam jezdíme, ale teďkon už moc ne, protože my asi nebudem mít auto, takže buď autobusem teda bysme musely, ale teďkon tam není nic moc, protože je zima no, takže..ale určitě jezdíme. A za příbuznými.. my máme tetu a strejdu o vchod dál, takže.. \$ no a vlastně babičku ani dědu už nemám..

Tak a na té chatě děláte co?

Na té chatě třeba odpočíváme, když je třeba léto, tak u sluníčka, nebo pracujeme, třeba tam střídáme nějaký rostliny, který potřebujou ostříhnout

Pěstujete tam něco, jo?

Hm, pěstujeme ale moc toho ne, protože my máme docela malý.. Ale zase tam máme hodně prostoru \$ takže dobrý

A baví tě to tam na té zahradě?

Jo, ale někdy se mi tam vyloženě nechce \$

Takže máte auto, jo? Autem tam zatím jezdíte

Hm

Tak a kdybys měla volnej den, kterej by sis mohla naplánovat jenom podle svého, jak by vypadal? Kdyby ti do toho nemohl nikdo povídat?

No.. tak bez učení \$ tak třeba se projít někam nebo jet někam n adovolenou, třeba k moři, i když já teťa moře moc nemu.. já moře moc nemám ráda, protože já se bojím velkých ryb, takže já se většinou bojím, takže moc moře ne, ale tak třeba někam do přírody by bylo hezký, někde do trop třeba do Řecka, kamarádka říkala, že to tam je teda krásný, takže třeba do Řecka a tam pobýt, ale nechtěla bych tam bydlet, jenom tak na dovolenou. Potom třeba .. jéžiš marjá \$ já už nevím.. tak někam na vzduch nebo..

A byla jsi u moře někdy?

No jednou jsem byla v Chorvatsku, někde.. něco dole tam je, Dolní něco, ale jinak už jsem nebyla, potom jsme byli tady v Čechách v Krkonoších

Na dovolený, jo?

Na dovolený, ale teďkon nevím, jestli tam byl sníh nebo nebyl, nevím přesně, kdy jsme tam byli. A byli jsme ubytovaný v jedný chatičce a bylo to tam super. No, ale to Chorvatsko si moc nepamatuju, protože to jsem byla ještě moc malá, to mi bylo, myslím, že pět, tak si to moc nepamatuju. Ale jinak jsme teďkon ještě nebyly, protože mamka moc na to nemá peníze

A na tábory třeba #

(kroutí hlavou) nemám je ráda \$

A byla jsi někdy?

Ne

Tak jo.. tak teďka co bys řekla o svém volným čase, úplně cokoliv, co tě napadne

O mém?

Jo

No, někdy se flákám \$ když potřebuju třeba odpočívát, nebo si jdu hrát třeba s pejskem, protože on se vyleká kvůli každý blbině, furt řve, hned jak se za dveřmi pohne něco, takže to je dobrý. Nebo si jdu hrát právě se sěgrou třeba s bábínama, i když ona jí je už čtrnáct, takže už jí hodně přemlouvám, ale zatím jí to baví, nebo si jdu někdy pro barbíny třeba vyrábět nějaký časopis, ale to spíš dělá sěgra, potom mně ho čte, protože jí baví tyhlencty spisovatelský ty..

Tak to si vyrábíte, jo?

Hm.. nebo pro barbíny si třeba vyrábíme nějaký peníze nebo tak, nebo domečky nebo.. Ale lego teda nemám, lego, mě to ani moc nebaví asi ty ruční

A z čeho třeba děláte ty domečky?

No tak někdy z knížek třeba a nebo někdy třeba z papíru si něco vyrobím

A máš hodně volného času, nebo bys chtěla ještě víc?

Ne, ne, to ne (zdůrazňuje), já si myslím, že mám dobře volného času, chvilku jsem nad učením a potom už mám volnej čas, takže si myslím, že v pohodě

A nudíš se někdy?

Hm, skoro často \$ protože mamka moc není na ty třeba na ty stolní hry, takže většinou třeba hraje jenom se ségrou, no, jinak dobrý.

A na to tancování jsi říkala, že chodíš?

Jo, jo, v březnu nebo v dubnu budem mít vystoupení právě, zatím ještě nevím, jestli tam půjdu

Jak to?

Protože já jsem taková stydlivá, já moc.. se stydím spíš

To by byla škoda nejít

Hm, to jo, ale zatím nevím, možná třeba půjdu

A jak ses k tomu dostala?

Kámošky..

Přemluvily tě?

No, když jsme byly venku, tak právě X (ne účastnice výzkumu), kámoška, říkala, že tam půjde, protože to bylo neplacený, zadarmo, jenom se podívat na hodinu a mně se to začalo líbit, tak mi to mamka podepsala a od té doby tam chodím vlastně a baví mě to a i, ale jsem trochu nervní někdy, protože neudělám most \$ mamka vždycky říká, prosím tě, tam máš chodit jak pro legraci, jenom že ona... ono já si potom připadám.. holky už ho uměj, jenom jedna Z (ne účastnice výzkumu), tak ho taky neumí, tak se bojím, aby ho taky neuměla \$

Tak a kdo plánuje, co budeš dělat ve volném čase?

Hm.. tak asi já nebo mamka, třeba navrhně, že půjdem někam, já někdy právě, někdy se mi třeba nechce, tak zůstanem doma a .. jinak asi já, jako co budem dělat

Má mamka nějaký zájmy svoje? Někjaký koníčky?

Mamka... myslím si, že ne, ona nikam nechodí, třeba na cvičení, takže myslím si, že ne.

A co dělaj tvoji kamarádi, když mají volno?

No, tak jedna moje nejlepší kámoška se tak moc neučí \$ takže spíš chodí ven, no,, já třeba někdy s ní právě a jinak (ztišuje hlas) mám právě dvě kámošky jedna, já jí docela i závidím, protože ona se učí dobře jako a já bych furt chtěla jako bejt jako ona, no.. a hlavně paní učitelka k ní i přihlíží jako docela, ale já.. myslím si, že se taky jako učím dobře a potom, X, ta se taky učí dobře, no.. s tou jsme možná tak stejně.

A už víš, o budeš mít na vysvědčení?

Hm, jedničky samý

Tak to máš krásný

Já jsem až do pátý dostala jedničky samý

A k čemu myslíš, že je volnej čas?

K odpočinku a co zrovna co chceš dělat, když třeba právě seš nějak vytížený, tak třeba se zavřít do pokoje, přemýšlíš nad tím, jo.. a právě ten odpočinek třeba

Takže učení do toho nepatří asi..

No, tak trochu jo jako, ale nechtěla bych se celej život úplně učit, jo. Ale učím se, určitě, ale zase to nebudu přehánět

Tak a čím bys chtěla bejt, až budeš velká?

No, to zatím nevím \$ ale měla jsem před tím třeba představu jako třeba právnička, ale to asi ne, takže zatím teda fakt nevím. Když jsem byla právě ještě menší, tak jsem chtěla bejt žokejka, učitelka a všechny tyhleto povolání, nebo jsem přemejšlela ještě herečka, ale to určitě ne. Takže to.. žádný slavný povolání určitě ne

Takže ještě nemáš vybranou školu střední..

(kroutí hlavou) ještě ne

A rodiče mají jakou školu, víš?

Rodiče? &

Víš, jestli mají maturitu?

To nevím, ale myslím si, že maj maturitu, ale teda vůbec nevím. Zrovna moji rodiče se neučili dobře \$ dostávali myslí, že čtyřky, takže právě oni říkali, že vůbec nevím po kom to mám, po kom to máme se ségrou, takže. \$

Informátor 9

0. Hry

Jakože třeba společenský? TŘEBA: Jo, to jo. Třeba nějaké třeba.. něco jako že Criss Cross třeba, Dámu a takový ty klasický různý. JAKÉ: Nejčastějc asi tu dámu, piškvorcky a nějaký třeba Loď s mamkou hrajem, Člověče, nezlob se. KARTY: to hraju taky, s taťkou vždycky, Prší a někdy i Oko bere; VENKU S KAMARÁDY: to hrajem třeba Okurku, Hloupou Kuchtu Buchtu, tak různě, třeba i na Winx Club hrajem s kámoškou a to tak jako střídáme ty hry, takže co nás napadne. Třeba jsme si nedávno hrály na útok ufonů a takhle různě. No a spíš na tu takový na tu Okurku a takhle. HLOUPÁ BUCHTA KUČHTA: ŽE TŘEBA ŘEKNE „Já jsem do polívky zamíchala třeba názvy škol“ a to si každé vybere nějaké jméno školy a to všichni řeknou ty hloupý Kuchtě Buchtě a ona si nějakou školu vybere a potom ho honí. A když ho chytne, tak on je Hloupá Kuchta Buchta. a Ta Okurka, to je jenom že se třeba řekne“Jedna, dva, tři, čtyři pět, okurka jde na oběd“ a řekne se třeba stop prolízačky a nikdo nesmí bejt na prolízačkách a musí se bejt na zemi, nebo stop zem a musí se bejt na prolízačkách. WINX: To si třeba hrajem, že jsme na houpačkách, houpeme se, děláme, jako že letíme a že třeba nás někdo napadne, tak třeba se jako proměňujeme takhle.

1. Čteš časopisy?

Ano, Bravo a Top dívky, občas

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, ne moc často, české mince, na zámku, se školou

3. Píšeš si deník?

Ano; no já si do něj píšu takový ty nejzajímavější, co se stalo, třeba když jsme měli nějakou, že mě třeba holky pomlouvaly, tak jsem si psala na počítač takový zápisky, že to bylo třeba co..jakou pomluvu na mě zas holky vymyslely a takhle, nějaký ty pomluvy, a nebo co se stalo zajímavého; DO POČÍTAČE: já si to píšu jako že ty pomluvy do počítače a jinak ostatní si píšu do deníčku; OD KOHO: od mamky, mám jich asi pět, píšu si do jednoho \$; nemá ho na zámeček

4. Sbíráš něco?

Ne

5. Chodíš na hřiště?

Ano, hraju hry, s kamarádkami (viz. Hry); na hřišti hrají hry, chodí k ní před barák, jsou tam houpačky, prolízačky, pískoviště tam je; na Opávko; nejčastějc chodí dvě, někdy i po deseti, je to různé; jen ze třídy, s „báčákama“ moc nechodí; KDYŽ DVĚ: tak to si hrajem třeba na ten Winx Club a nebo si povídáme jenom; O ČEM: třeba o nějakých filmech nebo o klukách a tak.. co nás zrovna napadne, nebo třeba co se stalo ve škole, kdo si myslíme, že má větší pravdu a asi takhle o tom, no; CO O KLUKÁCH: třeba kdo se komu líbí, a tak no.. nebo kdo je hroznej a takhle \$

6. Čteš knihy?

Ano, skoro každý den, čtu různé; každé den ne, protože já čtu, když na to mám čas, mamka chce, abych četla čtyři stránky, ale já to teda každé den nestíhám a já čtu jako že teďkonec já nemám určenou nějakou oblíbenou knížku, ale docela mě baví upíří knížky a od Jo Nesba; DETEKTIVKY: hm..takový ty detektivky i pro děti; píše i pro děti; CO: já od něj čtu teďkonec Doktor Proktor a prdící prášek, pak mám ještě dva díly, já jsem to nestihla dočíst, protože jsem četla teďkonec o těch upírech a nebo někdy půjčuju od mamky knížky, takový ty kriminálky, no..ty od toho Jo Nesba; O UPÍRECH: já čtu buďto uPíří ségry a nebo jsem chtěla začít číst Twilight ságu, ale to mi moje teta říkala, že by to bylo na mě, si myslí, hrozně náročný to číst, že je to těžký, takový ty slova, takže teďkonec ty Upíří ségry jsem četla; ODKUD KNIHY: z Afi paláce od mamky v knihovně (?)

7. Chodíš do divadla?

Ano, párkrát za rok, My fair lady, s rodinou – mamkou, taťkou, strejdou a tetou; NA ČEM: na divadle já jsem byla na jednom muzikálu, to bylo My Fair Lady a teďkonec půjdem na Fantoma opery nějak brzo a v divadle chodím se školou i a teď už si moc nevzpomínám.. já jsem byla na nějakým představení s mamkou, ale teď už si nevzpomínám, jak se to jmenovalo; na My Fair Lady byla v Praze, Na Fantoma opery taky pojedou do Prahy; do Pardubic chodí spíš se školou; v Národním divadle nebyla

8. Jezdíš na výlety?

Ano, někdy o víkendu, na hrady a zámky, s mamkou a její sestrou

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, ne moc často; občas.. protože já jenom právě že spíš jak mám klavír, mám zpívání, školu, hudební nauku, takže toho mám hodně, musím se učit tu hudební nauku, na klavír a teďkon budu mít brzo koncert, takže musím ten klavír pilovat a teď moc nemám čas na to, abych nic nedělala, ale někdy si to..najdu. spíš málo; CHTĚLA BY MÍT VÍC ČASU: jo a teď jsem se rozhodla, že já to učení skoro vždycky si nechám na poslední chvíli, takže jsem se rozhodla, protože když jsem byla včera u mojí kamarádky, tak jsem koukala, že si tak jako rychle že je naučená a já se s tím tady pipám večer prostě..takže jsem se rozhodla, že hned, jak přijdu domů, tak se naučím, napíšu si úkol a budu to mít za sebou a doufejme, že ten volnej čas nějak mi zbyde; CO DĚLÁ, KDYŽ NIC NEDĚLÁ: když si najdu chvíli na to lenošení, tak já..spíš jsem na počítači a tam hraju nějaký hry třeba; já hraju Lady Popular, Stardoll a hry pro dva třeba nějaký karty, když se hodně nudím.. tak tohleco; soupeře vybírá počítač, takže nevím, s kým; Lady Popular tak to je, že se tam oblíká panenka, vybíraj se tam vlasy, různě se tam nakupuje a je to prostě takový oblíkání panenek dalo by se říct a to Stardoll je to samý, dalo by se říct, akorát že můžu chodit taky na chat a není to úplně jako Facebook, ale je to prostě takový..je to bezpečnější určitě než Facebook a jsou tam vlastně takový panenky, tak se oblíkaj a navrhujou se tam takový návrhy oblečení a takhle

10. Máš památníček?

Ano; CO V NĚM MÁ: já tam mám obrázky od mamky, od taťky a od kamarádek a nějaký.. komu to kreslili, nějaký přání pro mě a to je takový všechno, co tam mám, no..nic jinýho; OD KOHO: já myslím, že k Vánocům, ale od koho, to nevím, to jsem ještě byla malá a věřila jsem na Ježíška \$

11. Chodíš do kina?

Ano, když dávají dobrý film, s kamarádkami, Zloba – královna černé magie, Kouzelný dům, Šmoulové; S KÝM: já chodím většinou s.. buďto s mojí kamarádkou, ta bydlí vlastně jako že u Afi paláce, ta je starší tý je třináct, buďto s ní a nebo s mojí kamarádkou ze třídy; KAM: my chodíme spíš tady do Afička, tady do Cinema City chodíme spíš než do Cinestaru do Grandu, tam moc nechodíme; CO VIDĚLA: já jsem viděla hrozně moc filmů, teďkonc jsme byly na Zloba – královna černé magie, byly jsme na 7 trpaslíků, potom na Kouzelném domě, potom na Šmoulech jsme byly taky s kamarádkou, na Rebelce jsem byla, na Čertova nevěsta... hrozně moc toho je..takový, co si teď můžu vzpomenout; 3D: jo viděla, já nevím, co bylo 3D a co ne \$, viděla jsem určitě... jo! Ledový království jsem viděla ještě, to jsem byla na něm třikrát, jsem byla dvakrát bez 3dělka a jednou ve 3dělku na Ledovém království; hlavně vtipný to je, o tom sněhulákoví

12. Používáš počítač?

Ano, dvě hodiny denně, možná tři; FACEBOOK: ne, mamka mi to nedovolila \$; má jen mail; K ČEMU: já jsem si to vlastně založila kvůli tomu, abysem mohla psát komentáře na Youtubko a odebírat, protože vlastně bez toho to nešlo a moje kamarádka ho má tak, tak říkala, že to má taky a abych si to založila, že to je dobrý, tak jsem si to založila; CO NA YOUTUBE: no tak třeba tak různě, když tak třeba narazíme na nějaký vtipný video s kámoškou, tak si to pustíme, ale já spíš se koukám na nějaký ty.. třeba na **Makyna 016 nebo Niki koderová** a takhle; JEŠTĚ K NĚČEMU INTERNET: taky když mám třeba nějaký referát ze školy, nebo když třeba nebo učení a třeba když třeba na dějepis.. tak si pouštím Dějiny udatného českého národa .. to je takový zajímavý, akorát, že to teda někdy není úplně podle pravdy, ale je to zábavný; každý den není na počítači, jenom když má čas

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, Stardoll, My lady, každý den, když nemám zákaz

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, čtyři dny v týdnu

15. Fotografuješ?

Ne

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, hudební; to mám tři, zpívání, klavír a hudební nauku, na klavíru teď na ten koncert se připravuju, na zpívání, taky na koncert Vánoční a na hudební nauku..tam si vlastně jenom.. to je takový, ta nauka.. ta je taková... \$ nedá se říct lehká, ale že to zatím zvládám, protože to je zatím s mladšíma dětma, takže ze začátku pro mě to bylo hrozný, že jsem se tam úplně nudila, protože paní učitelka nám tam vysvětlovala, co jsou zvuky rytmické a nerytmické, že třeba, když já nevím, někdo sklapne koš, tak že je to nerytmický \$ a že když někdo třeba zpívá, tak je to rytmický a takhle; JAK ČASTO: já chodím na klavír jednou tejdně, na zpívání dvakrát tejdně a na hudební nauku taky jednou tejdně.. na hudební nauku chodím ve středu, ve čtvrtek na klavír a na zpívání ve

čtvrtek a v pondělí (úterý a pátek volno); KDO KROUŽKY VYBRAL: no.. já jsem si vybrala zpívání, protože.. to zpívání by se dalo říct, že mně ho vybral pan dirigent, protože on tady byl ve třídě a vybíral hlasy na zpěv a dal mě lísteček a chodila jsem tam.. takže jsem si to u mamky vybrečela \$.. nebo vybrečela..chtěla jsem prostě, abych tam chodila a na ten klavír to se mně vůbec nechtělo chodit, protože já jsem chtěla klavír, chtěla jsem si na něm vymýšlet písničky totiž a mamka mi řekla, že budu chodit na nějakou klavír, na nějakou školu, na klavír a tak chodím na klavír, protože musím, ale jako docela mě to baví, je to těžký, ale je to docela dobrý; já teď konč chodím na klavír, myslím, druhým rokem a na zpívání taky druhým rokem a na hudební nauku teď prvním rokem; na klavír chodí do školy, na zpívání do filharmonie, na nauku do Polabin

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, když jsem naučená, nevím, jak často; no, někdy..někdy jo \$ třeba mamce pomáhám s vařením, uklízením, někdy i něco vyperu, sušení prádla..ale to málo, no a.. to je asi tak všechno; MUSÍŠ: nemusím, nemusím (zdůrazňuje), protože mamka mně vždycky říká, abych to, abych nepomáhala, a šla se radši učit... tak když se naučím ..když chci pomáhat, tak se naučím a potom můžu jít pomoci, to mamka takhle určuje, že nejdřív se naučím a pak až můžu pomáhat

18. Posloucháš hudbu?

Ano, populární, každý den; já..poslouchám, třeba od OneRepublic, Britney Spears... Little Mix (?) ...a to je takový, co nejčastěji poslouchám; hudbu si pouští na počítači, matka to písničky stáhnuté na flashce, a co mám na cédéčku, to je OneDirection, ale ty už moc neposlouchám, už se mi moc nelíběj

19. Chodíš do knihovny?

Ano, jen když si chci půjčit knížku, s kamarádkami; spíš moc ne, teď konč vlastně předěláváme můj pokoj, takže nemůžu najít kartičku do knihovna, takže moc nechodím; chodila jsem na Dubinu u doktorky; S KÝM: spíš s kamarádkama, s kámoškama..s mamkou moc do knihovny..jsem snad ani jednou nebyla \$; PODLE ČEHO KNIHY: tak co mě zaujalo, takový.. co tam bylo takovýho hezkýho.. jakou jsem měla zrovna náladu na knížky číst.. ty tlustý nebo míň tlustý

20. Sportuješ?

Ano, bruslení, o víkendu, s mamkou a tetou; se školou chodí bruslit na led, s matkou chodí o víkendu s tetou a s mamkou na zimní stadion; bruslila na kolečkových bruslích, vždycky, když bylo hezky, chodila na velké hřiště u školy, s kamarádkou, vždy od čtyř, chodily vždycky v pátek

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den

22. Chodíš na koncerty?

Ano, s mamkou a tetou, půjdu na OneRepublic

23. Chodíš na procházky?

Ne

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, když něco potřebuju; tak jako..asi moc ne, no... jako tak.. konkrétně třeba..no..někdy třeba, když mám nějakou problém, tak si o něm popovídáme, ale že by nějak...ne že jako, že nemáme komunikaci, to jo \$, ale prostě.. jakože.. jako že povídáme si někdy, co se stalo ve škole a takhle, co jsem dělala, ale jinak asi moc ne

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ne

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ne

27. Díváš se na televizi?

Ano, na Smíchov a všechny jeho pořady a na Novu, sama, když dávají nějaký film; koukám, koukám\$ KAŽDÝ DEN: každé den..já na ni koukám, když nemám zrovna zaracha na ni koukat, protože já to mám hrozně..já to mám s tou televizí příšerný, protože když já se třeba učím, a prostě neslyším kolem sebe nic, tak já se prostě nemůžu učit, protože u toho usínám, protože já jak teď konč trénuju na ten klavír, tak nemám prostě čas, takže chodím trošku pozdějc spát, tak kolem jedenáctý a prostě vždycky, když se učím nějak, tak prostě vždycky, když kolem sebe nic neslyším, tak se mně chce spát, takže musím tu televizi mít zaplou, když se učím.. taťka mi to minule vypnul a já jsem na dvě hodiny usnula; TV teď nemá v pokoji, protože ho předělávají, ale měla ji, až se pokoj předělá, asi už ji mít nebude, protože na ni nebude místo; NA CO: já se dívám hodně na děčko asi, na Smíchov a někdy, když dávaj film, tak na Novu; NA CO: třeba když dávaj nějaký ty pohádky vždycky v pátek, nebo když dávaj nějakou seriál, třeba Dva a půl chlapa a takhle

různě; NA SMÍCHOVĚ: tam můžu sledovat cokoli, krom teda se mě tam moc nelíbí třeba Susan (Správná Susan), nebo tak nějak se to jmenuje, a jinak asi všechno tak nějak tam můžu sledovat; OBLÍBENÉ FILMY: mám, oblíbený filmy mám Twilight ságu určitě, jako že všechny díly, potom se mně líbí Hvězdy nám nepřály a to jsou asi takový ty nejoblíbenější filmy a ještě je dobrý Fakjů pane učitelí.. a to je všechno

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Je roztomilé, čistotné. Je chlupaté, je hravé.“; mám tři, psa, kočku a rybičky; rybičky – chtěla bojovnici, taková závojnata, a chtěla modrou, ale dostala rybičky zadarmo, protože otce je rybář a na zahradě má karase, tak dostala do akvária malinké karásky; kočka- kocour Vikča, hrozně zlobí; fenka „Kessina“, někdy chodí venčit, ale otec si ji většinou bere do práce; chodí s ní třeba, když předělávají pokojíček, otec chodí ráno, když jde brzo do práce, že s ní obejde barák, v práci ji taky venčí a večer taky takže nemá příležitost s ní jít, ale dává jí jídlo, vyměňuje vodu, Vikčovi taky vodu a jídlo, kartáčuje je hřebíky na zvířata; Kessince se to moc nelíbí, to spíš Vikouškovi; rybičkám dává jídlo a s otcem jim čistí akvárium

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, ke kamarádkám a rodině

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

bruslení na ledě, zpět, hrát si s kamarády

31. Kolik je ti let:

10

ROZHOVOR

Tak jaký byly Vánoce?

Dobrý

Jo?

Hodně dárků našťestí \$

Co jsi všechno dostala?

No.. hodně dárků. Knížky, oblečení, pak jako různou kosmetiku a mobil, tablet, počítač a kryty

Pane jo \$

I když si to vůbec nezasloužím \$

Jak to?

Jsem trochu asi zlobila \$ Ale tak Ježíšek řek, že dobrý tak jsem dostala hodně dárků.. \$

A jaký knížky jsi dostala?

Hvězdy nám nepřály a ještě nějakou encyklopedii o zvířatech nebo tak

Podle toho byl natočený i film, ne?

Hm

A ten jdi viděla?

Taky viděla

A co jsi dělala, když nebyla škola, byl klid..

Koukala na pohádky, chodila s kámoškama venku, do města jsme jezdily a to je tak asi všechno..
Odpočívala

A co jste dělaly ve městě?

No my vždycky jsme..my vždycky se jdeme podívat do Afí, do Mcáce, takhle chodíme různě, všechno procházíme. Co se tam děje, co je nového

A nakupujete taky?

No, když se nám něco líbí a máme na to peníze, tak jo \$ Ale my jsme teď konc třeba byly naposledy kupovat kámošce na oslavu, tak jsme nakupovaly dárky na oslavu kámošce, když jsme byly naposledy

A doma jsi dělala co ještě? Jak jsi odpocívala?

No.. že jsem koukala na ty pohádky, jedla to cukroví. No.. takhle no.. koukala na tu televizi

Tak jo, ještě než si začneme povídat o tom volném čase, tak jsem se tě chtěla zeptat, co jsi dělala, když jsi byla malá. Co tě bavilo

No jako by můj děda, tak měl, nebo má, včelí úl, tak já jsem vždycky dědovi pomáhala se včelama, jako malá, to si pamatuju. Já jsem jezdila právě za dědou a za babičkou na chatu, to jezdím teďka pořád, ale tam jsem pomáhala jako malá se včelama, to mě hodně bavilo. A nebo babičce s vařením

Co ještě? Ještě si na něco vzpomeneš?

Už moc asi ne.. Nebo že jsem třeba mamce jsem pomáhala s uklízení, takže jsem do všeho kousala \$ a to je asi tak všechno, co si jako pamatuju.

Četli ti vaši?

Jo, četli. Mamka vždycky říkala, ať usnu, ale já jsem se stejně vždycky koukala na obrázky. Četli mi

Tak jo, a teď bych tě poprosila, jestli bys mi popsala běžnej školní den, od chvíle, kdy ti zazvoní budík, jestli ti zvoní budík

Jo. Zvoní, no. Já si ho vždycky nastavím na šest třicet, ale vstávám asi v sedm patnáct. No, do školy přijdu asi tak (XXX), jsem ve třídě

A co všechno stihneš doma?

Doma.. vyčistit si zuby, zapnout si televizi asi na dvě minuty, protože pak si jdu čistit ty zuby, oblíkat, nasnídat, všechno.

A koukáš u toho na televizi?

No, při oblíkání jo, ale potom už se jdu nasnídat a to snídám v kuchyni, to na televizi nekoukám. A vyčistit zuby, potom si vzít bundu, boty a rychle letím

A seš doma sama?

(kroutí hlavou) já mám vždycky mamku doma, ona zůstává dýl než já a potom to tam všechno obstará.

A pak jezdí do práce?

Hm, potom jezdí do práce do Hradce, mamka jezdí

A co tam dělá?

Hm..jako by u počítače pracuje, vždycky říkám \$ protože já úplně tak jako... účetní nebo takhle

A tat'ka?

Tat'ka tak různě, on jako by třeba dělá do rybařiny něco a potom má ještě druhou práci, ale tak to přesně moc nevím, co dělá, on jezdí kolem (XXX) do práce. Ale já nevím co, tu první práci má, ale vím, že dělá potom do rybařiny

A sourozence máš?

(kroutí hlavou)

A když teda přijdeš do školy?

No, přijdu do školy, to si připravím, povídám si s kámoškou (I7), pak zazvoní, učíme se a pořad takhle vlastně..pak je přestávka, zase učení a takhle

A potom? Když skončí škola..

Tak většinou mi to teďka máme s kámoškou tak, že jdeme na oběd a potom vždycky každý pondělí a úterý jdeme k nám a jdeme k nám a středa čtvrtek jdeme ke kámošce a v pátek spíme u nás nebo u kámošky

Pravidelně, jo?

No, teďkon jsme si to takhle nastavily. Takhle vždycky po škole

A co děláte?

No, my si nějak hrajem, třeba hrajem Cris Cros, nebo nějaký jiný stolní hry, někdy jdem i ven, ale někdy samořejmě si sednem k tomu počítači \$ a koukáme na něco

Na co?

No, tak jako když kámoška třeba takový náhodný videa třeba..tak kámoška.. nebo nějaký náhodný písničky, tak kámoška se hodně ráda kouká na ty jako by historiky o duchách, tak jako by na to.. jí to strašně baví, tak jako by takhle

A to jste spolu až do večer vždycky, takhle ve všední den?

Tak do večera úplně ne, tak jako jak nám to rodiče dovolej, to je každé den jinak, jak jsme takhle spolu

A když pak přijdeš domů, nebo když od tebe odejde kámoška, tak..

Tak se buďto učím, nebo se učím s kámoškou, když jsem naučená s kámoškou, tak si čtu, nebo jdu k tomu počítači a takhle jako, že si čtu, nebo jsem na počítači a takhle

A o víkendu?

No, o víkendech jezdíme hodně na výlety, buďto s mamkou, s tat'kou a s kámoškou, jezdíme na výlety o víkendech?

Každéj víkend?

No, většinou jezdíme na výlety, jenom málo kdy nejedeme, třeba nějak jako že do ZOO a takhle jezdíme

A kde jste byli naposledy třeba?

Naposledy jsme byli v kině

A na čem?

Byli jsme na Noci v muzeu: Tajemství hrobky

A to jste byli po Vánocích, nebo před Vánocema někdy?

To jsme byli tehle ten víkend, v pátek jsme byli. Měly jsme jít s kámoškou, ale nakonec nemohla ani u nás spát, takže ne, takže jsme s kámoškou nešly.

Tak a předtím jsi mi ještě říkala, že jezdíte třeba někam s tetou a se strejdou, jestli si dobře pamatuju?

Hm, hm.. no my jezdíme třeba teďkon jezdíme třeba na hory, různě taky na hrady, zámky, teďkon nejezdíme, protože to je zavřený, a jezdíme na hory a takhle, ta různý túry chodíme takhle

A to jezdíte dohromady, jo?

No, protože ono maj chatu jako by kamarádi tety a tam jezdíme, na tu chatu v Krkonoších

A máš nějaký sestřenice nebo bratrance?

Jo, sestřenici mám jednu a bratrance mám hodně

A takhle teta se strejdou ty mají#

Jo, ty maj bratrance

Takže seš s nima tam, s klukama..

No akorát oni maj.. oni sice maj, ale on jako by už mu je.. už je starší a bydlí v Anglii, takže jsem jenom s tetou a se strejdou a s mamkou a s taťkou na tý chatě

A tam jezdíte i o víkendech?

No..tak spíš tak jako někdy k těm svátkům jezdíme na tu chatu, jinak jezdíme na ty túry a takhle

A tady bydlíte v bytě?

Hm, tady bydlíme v bytě

Tak a co o prázdninách? Co děláš ještě v létě?

Jako že jezdíme na dovolenou, teďkon pojedeme na dovolenou s kámoškou

Samy dvě?

Ne, to ne \$ ale pojedu ještě do Londýna za bratrance, trošku se toho bojím, protože cestou zpátky pojedu sama letadlem a takhle jako se koupu, kámošky jezděj k nám na zahradu, já někdy k nim

A vy máte zahradu?

Hmn, v Rosicích

A tam jezdíte?

No

O víkendech třeba?

No jako by na tu zahradu jenom někdy, protože ono teďkon taťka to tam předělává garáž, takže tam moc nemůžem bejt, protože taťka tam potřebuje mít prostor a tahle, ale jinak jako jezdíme, když není zrovna tahleta rekonstrukce tý garáže

A co tam děláš třeba?

No, já si tam hraju, protože já tam mám takovej svůj domeček, nebo jak to mám říct, tam si hraju a nebo na zahradě normálně něco.. tak různě, nebo s mamkou někdy

A máte tam nějaký záhonky

Máme, hodně

A pomáháš s tím?

No, někdy.. tak někdy \$

A k moři když jedete, tak kam?

No jedem teďkon, loni jsme byli do Řecka, letos asi taky pojedem a my jsme byli zatím teda jenom dvakrát na dovolených, my moc nejezdíme a byli jsme vlastně v Turecku a v Řecku a byla tam pohoda prostě, koupání, chodíme se podívat do města a takhle

A když třeba teda nejedete na dovolenou, tak seš tady?

Tak jsem na zahradě a tak, když mamka s taťkou musej do práce, tak mě tam hlídá babička a jsem tam třeba se sestřenicí nebo s nějakou kámoškou

A babička bydlí v Pardubicích?

Hm

A jezdíš k ní někdy?

No ona bydlí totiž hnedka u školy, tak to je dobrý. Oni tady bydlej obě babičky, hodně blízko, takže to je dobrý, no.

Chodíte tam na návštěvu třeba, nebo se tam třeba sama stavuješ?

No, chodíme, někdy sama, ale spíš s rodičema tam chodím na návštěvu k babičkám

O víkendech, nebo i v tejdnu?

I v tejdnu, jak se to hodí a tak\$

A děláš třeba něco s babičkou, když tam seš?

No, když tam jsem, tak třeba chodíme do Spojila, většinou, když tam jsem, tak ona je tam se mnou i sestřenicí, protože ona jako by většinou tam je i sestřenicí, no a chodíme do Spojila, do Apolenky a takhle různě na výlety s babičkou, ona je takhle hodně ta hodně chodí ráda na výlety, takže chodíme s babičkou takhle, no.

A doma s rodičema třeba o víkendech, když jste

O víkendech to buď jezdíme na ty výlety, a nebo zrovna když nikam nejedeme, tak jsem doma s rodičema a nebo jedu někam s kámoškou

A děláte něco společně doma o víkendu s rodičema?

No, my jako by hrajeme taky ty hry stolní, hrajem hodně hry a koukáme na tu televizi, to je hodně společný a mamce pomáhám někdy, někdy (zdůrazňuje) s tím vařením.. no a to je tak všechno

A mají rodiče nějaký svoje zájmy, nějaký koníčky?

No..mamka strašně ráda šije, taťka dělá tu rybařinu strašně rád..hmm..a to je tak jako že co je navíc baví..mamku to šití..takhle si šije kabátky a tak

A taky jsi to zkoušela?

No, zkoušela, ale nedopadlo to moc dobře\$

A taťka jako prodává něco?

No on vyrábí jako by krmení pro ty ryby a prodává to. On má na zahradě takovou svoji továrnu menší a tam to vyrábí. A on si vlastně teď ji.. on měl menší a teď konc tu garáž to si dělá větší

A byla jsi s ním někdy na rybách?

No, byla. Hodněkrát už \$ protože on taťka..my máme psa a tak my jezdíme vždycky se psem a s taťkou, mamka moc ne, mamku to nebaví \$ takhle jenom sedět a koukat, jestli se něco chytne

A tebe jo?

No, já už začínám lovit, takže mě to docela baví

A už sis ulovila nějakou rybu?

No ulovila, ale většinou takhle malinký

A pouštíš je pak?

No, jo, protože taťka říká, že takhle malý ryby ani nemá smysl vařit, takže spíš vždycky pouštím, jenom se vyfotím a pouštím vždycky

A kdybys měla volnej den, kterej by sis mohla naplánovat úplně podle sebe, co bys dělala?

No tak to je takový že bysem šla s kamarádkou někam, asi ven, potom bysme jely do města, z města k nám nebo k ní a spaly bysme u sebe takhle

A když takhle u sebe spíte, tak co děláte?

No povídáme si, co jsme tak jako zažily, lakujem si nehty, různě si všechno vyprávíme, u toho si pouštíme nějaký písničky, no a hrajeme si

A jak si hrajete třeba?

No hrajeme si třeba teď konc na školu zas po dlouhý době jsme si naposled hrály, takhle jako si prostě hrajem na různý hry, co nás zrovna napadne.

A na tu školu jak, jedna je vždycky žák?

No, ne, my si dáme jako plyšáky vždycky a že jsme jako učitelky a vždycky si rozvrhnem ty předměty, kdo bude jaký mít a takhle

A chodíte spát pozdě?

Hodně pozdě \$ my třeba..mamka a taťkou nám vždycky řeknou, abychom šly spát, a mys jsme třeba do dvou vzhůru, takže to..takže rodiče vždycky spějí a my tam jsme furt vzhůru a v jednu se jdem koupat a do dvou jsme vzhůru \$

A koukáte na nějaký filmy třeba?

Hm, koukáme, ale ne na strašidelný (!), to bysme se pak bály

A co sledujete třeba?

No my koukáme vždycky tak na různý, někdy na nějaký pohádky, ale spíš na ty filmy, jako by že ne ne na český klasický, ale ty anglický

A to si pouštíte, nebo to, co dávají v televizi

Pouštíme na počítači.

A kdyby sis mohla naplánovat dovolenou, jak bys chtěla. Kdybys měla spoustu peněz.. Tak jak by vypadala

No že bych jela s mamkou a s tetou.. vlastně já bych na tom nic nezměnila, protože bych jela s mamkou a s tetou a kamarádkou někam k moři a tak..to by bylo takhle prostě no

A taťka s váma byl taky u moře?

Tatka ne, ale on tatka možná pojede letos, protože on se bojí letět letadlem \$ takže takhle no, s náma ještě nebyl

Tak a kdybys měla říct něco o svém volném čase, cokoliv, co tě napadne. Co bys o něm řekla?

No.. že jako ..je takovej různej \$ protože já vždycky jako ve volném čase dělám něco jinýho, třeba jeden den si řeknu, jo, zejtra si budu hrát na to samý, ale řeknu si něco úplně jinýho potom zejtra.. no a tak prostě jako takhle. Vždycky si něco naplánuju a potom to stejně neudělám a dělám potom něco jinýho

A máš hodně volného času, nebo bys ho chtěla mít víc?

Víc (zdůrazňuje) bych chtěla mít, protože já většinou jako by.. ten volnej čas mám ho tak dost, ale chtěla bych ho ještě trošku víc, protože to učení no tam trošku překáží \$ v tom čase

A učení počítáš do volného času

(kroučí hlavou) to ne

A nudíš se někdy doma?

Hm.. no někdy jo, ale málo kdy, spíš někdy když třeba přijedou bratřenci a já musím bejt v pokojíčku, protože vždycky, když se na sebe podíváme, tak se začneme okamžitě smát \$ takže tak, to se nudím, no

A do té Anglie letíš s kým?

Do té Anglie letím vlastně jenom s bratrancem a potom zpátky bych musela jet letedlem sama a mamka možná, možná (zdůrazňuje) poletí, takže nevím. Možná takhle s mamkou

A jak dlouho tam budeš, už víš?

Hm.. možná tejdén nebo čtrnáct dní. Ono to není úplně jistý, ale asi tejdén nebo čtrnáct dní

Tak se těšíš?

No, jo \$

Tak a k čemu je podle tebe volnej čas?

No.. já jako by.. ehm.. ke čtení, protože se dělá ta slovní zásoba hodně, ehm.. jako by chodit ven, abysem se aspoň trochu provětrala, když jsem furt doma a takhle no..na to chození ven a na čtení takhle

A co dělají kamarádi ve volném čase?

No.. jako že taky choděj ven jako moji kamarádi, do toho města jenom některý, to asi jenom dvě kámošky se mnou jezďej (!) a nebo jsme u nás, nebo u nich

Tak a ještě jsem se chtěla zeptat, jestli máte doma knihovnu?

No, máme, máme asi tři. Já mám u sebe v pokojíčku asi takovouhle (prostřední) a rodiče maj takovouhle.. takový maj dvě

Tak to máte hodně knížek. A chodíš si někdy půjčovat knížky?

No, někdy jo, ale já už jsem teďkon dlouho nebyla protože já mám těch knížek vážně hodně, ale někdy chodím, samozřejmě si půjčovat nějaký knížky do knihovny

A rodiče taky čtou?

Hm, rodiče čtou. Tatka jako spíš čte takový ty příručky o rybářství a takhle, toho máme taky hodně, no a mamka čte knížky hodně teďkon od Jo Nesba a takhle

A odpočíváš někdy ve volný čase?

Někdy jo, ale spíš jako to mám tak jako nabitý hodně, naplánovaný, když mám volnej čas

A čím bys chtěla bejt, až bude velká?

No, asi zvěrolékačkou bych chtěla bejt

Takže se chystáš na veterinu?

Hm, buďto zvěrolékačkou, a nebo letuškou, ale moje teta byla letuškou a říkala, že to nebylo moc dobrý, tak asi spíš tou zvěrolékačkou

A víš, jaký mají vzdělání rodiče?

Mamka byla jako že ..tatka nevím, ale mamka, co vím, tak měla jako by školu o pekařství nebo jak se to jmenuje.. tohle no, mamka teda vysokou nemá si myslím, no

Výzkumu se chtěla účastnit sama, rodičům to vůbec nevadilo

Ještě tě něco napadá, co bys mi chtěla říct k volnému času, na co jsme zapomněly?

No.. jako co dělám a takhle?

Třeba

No.. jako by a když třeba ještě o tom víkendů někdy, tak když jedu třeba k babičce na chalupu, no tak oni maj, tam mám kamarádku a oni maj bazén jako by krytej, vyhřívanej, takže se někdy koupu i v zimě i u nich v bazénu, takže jako někdy i v zimě si zaplavu \$ ale už mě nic víc nenapadá

Informátor 10

0. Hry

Dostihy a sázky, poker s matkou

1. Čteš časopisy?

Ano, Bravo, Popcorn, čtyřikrát za týden

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, minimálně jednou za týden, na zámku, v Českém Šternberku, s rodiči

3. Píšeš si deník?

Ano; měla, už ne, psala si tam, co zažila apod., byl zamykací na heslo – když se řeklo určité slovo, odemkl se

4. Sbíráš něco?

Ano, fotky slavných; fotografie, které se dávají na koncertech, když by někdo slavný umřel dřív, než bude mít děti, chtěla by pak svým dětem o něm povídat, má je uložené v kufříku na kód

5. Chodíš na hřiště?

Ano, každý všední den, hraju si na okurku, s kámoškou

6. Čteš knihy?

Ano, jednou za měsíc, hororové; přečte asi dvě za měsíc, vozí jí je babička, doma má knihovnu, ale všechno už má přečtené

7. Chodíš do divadla?

Ano, jednou za měsíc, Myslivcovská dovolená, s kámoškou; s babičkou byla v Národním divadle

8. Jezdíš na výlety?

Ano, jednou za dva měsíce nejméně, do Hradce Králové, s kámoškou

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, jen když jsem nemocná

10. Máš památníček?

Ano; měla, ale ztratila ho, tak si další koupila sama, protože ho všechny holky měly, má v něm fotky z oslav apod. a obrázky od holek a od paní učitelky

11. Chodíš do kina?

Ano, jednou za měsíc, s kámoškou, Upír a dinosaurus?, 3D: Ledové království; Modrý tygr, (Babiččiny vdolky, Doktoři?); chodí s kámoškou a s tetou

12. Používáš počítač?

Ne, málokdy; jen do školy; Facebook jí založila matka, I si s ní chtěla povídat, ale matka se stále dívala do mobilu a neměla čas jí odpovědět, protože pořád někomu psala, pak tedy mohla I „konverzovat s matkou“ přes Facebook, má tam i 96 fotek, měla email, ale zapomněla k němu heslo

13. Hraješ počítačové hry?

Ne, málokdy, vše s koňmi

14. Přípravuješ se doma do školy?

Ano, každý den

15. Fotografuješ?

Ano, někdy, když jsem na chatě ven s kámoškou; foťák ztratila, nový asi dostane od babičky k Vánocům

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, dramatický, hudební, pohybový; teď nechodí na žádný, ale od pololetí bude chodit na krasobruslení a na koně

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, každý den, jinak nemůžu ven; nejdřív musí umýt nádobí a vynést odpadky, až potom může jít ven

18. Posloucháš hudbu?

Ano, popovou a taneční, každý den; (ze seriálu Violetta?), Ewa Farna, Dara Rolinc

19. Chodíš do knihovny?

Ano, jednou za týden, s kámoškou; do knihovny chodila, ale už jí propadla registrace

20. Sportuješ?

Ano, skateboard, dvakrát za týden, s kámoškou

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den

22. Chodíš na koncerty?

Ano, málokdy (?) byla na tolika, že už si je nepamatuje, např. na Lucii Bílé

23. Chodíš na procházky?

Ano, každý den, do lesa, za koňmi, s kámoškou

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, o víkendu večer, jinak nemají čas

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, každý den, s kámoškou; plete z vlny, háčkuje z barevných gumiček náramky a zvířata, naučila ji to teta (?)

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, když je poblíž Pardubic, hokej, fotbal, s dědou a s kámoškou

27. Díváš se na televizi?

Ano, málokdy, na horory a na Ordinaci v růžové zahradě 2, s kámoškou; někdy s matkou, Sám doma, Vinaři, Ordinace

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Mám dva psi kluka a holku když přijdu ze školi začnou po mě skákat a vždy mě svalej.“, zvíře měla, ale umřelo

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, ke kámošce

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

tanec, strašit, koně

31. Kolik je ti let:

11

s kamarádkami chodí ven, nebo chodí kamarádky k ní, nebo se učí – baví ji to

ROZHOVOR

Jaké byly Vánoce?

„dobrý“, dostala oblečení, fotoaparát, stolní hry (Aktivity, Dostihy, dostane ještě dodatečně Uno, hra rybičky – piraně, zřejmě se jedná o hru Žravé piraně), vstupenku do kina, gumičky na gumičkování, malovátka – líčidla, malovátka na kresbu na obličej (tygr apod.), tablet a obal na tablet

Byla u babičky, tam odjela tři dny po Vánocích a byla tam do 29.12., babičku má „u hor“, byl tam sníh, ale s kamarádkou byly „zalezlý a mobilovaly“, zkoušela stavět iglú; babičce pomáhala zapálit oheň v krbu, sledovaly televizi a psaly si přes Facebook (když byla I u kamarádek, psala babičce co dělá apod., babička jí prý nejčastěji posílala smajlíky), u kamarádek stahovaly nové hry a také si psaly přes Facebook, měly tam počítač a I měla tablet, také běhaly venku kolem potoka; sestra s bratrem byli doma, byli nemocní, I se k babičce vždycky těší, nejvíc na kamarádky, které moc nevidí, babička bydlí 15 kilometrů (?) od polských hranic

Dále zkoušela doma plést šálu, přebírala si a třídila oblečení

Když byla malá?

Ráda jezdila k babičce, sourozencům se většinou nechtělo, sestra tam moc nejedí kvůli epilepsii, matka babičku navštěvuje jednou za rok nebo dva (?), na svátky nebo narozeniny; ráda rozbíjela skleničky, matka jí četla pohádky i „srandovní“ knihy (Sám doma)

Běžný školní den?

Ráno vstane a namočí si obličej, jinak by se neprobudila, obleče se, vyčistí si zuby, když má čas, jde na Facebook, tam posílá obrázky nebo „se kouká“, naposledy tam dávala např. fotky z Kutné Hory, kde byla a babičkou a kamarádkou na výletě

Otec už je ráno v práci, matka vozí sestru do školky do Polabin, na sídlišti ji kvůli její nemoci v mateřské škole nepřijali, bratr chodí do 2. třídy, ráno chodí do školy už (XXX), před školou pak „blbne“, kope si s kšiltovkou a hraje s ní fotbal se svými kamarády, I chodí do školy až po půl osmé

O přestávkách ve škole si dojde na WC a pak „blbnou“, např. se jeden opře o lavic a druhý mu skočí na záda, kamarádi s I12, Ad., An, někdy s I1, domlouvají se jestli půjdou ven – když jdou ze školy, odloží si u někoho aktovku, pomohou mu napsat úkoly (I, I5, An., někdy I12) Adr. s nimi moc nechodí, má „hodně cvič“, I1 taky ne, bydlí daleko; u někoho napíšu úkoly, jdou k další, tam také počkají atd., pak jdou ven; když nemají moc času, jdou po škole se rozejdou, dají si domů věci a pak jdou rovnou ven, úkoly pak dělají až večer; když mají volno: jdou k někomu, jedou do města nebo jdou na „nějakou Opávku“ (u I5 si hrají na chodbě, sestra tam mívá kamarádku, u I12 jsou „před barákem“, nebo hrají Monopoly, u I dělají módní přehlídky, používají její oblečení,

večer ho uklízí její matka, I ji s tím někdy večer pomůže), venku hrají honičky, nebo něco s míčem; večer se pak učí, dívá se na televizi se sestrou, někdy se dívá i bratr, od 18h se bratr se sestrou dívají na Violettu na Disney Channel (tam zpívají a je to o lásce), někdy se dívá s nimi; pak se jde koupat, večeří, sleduje Ordinaci v růžové zahradě, nebo nějaký film, dívají se všichni
Doma mají pokojíček, obývací pokoj s ložnicí a „učebnu“, kde se učí, jsou tam dvě postele a televize, když mají návštěvu, spí s návštěvou v tomto pokoji

Víkendy

Když nikam nejednou, je ráda s kamarádkami, jednou za 14 dní chodí s kamarádkami do Afi paláce (nakupují, oblečení, dárky) nebo do Aquacentra (tam plavou a blbnou, jezdí na skluzavkách); s rodiči hrají hry, otec je většinu času v práci; s matkou hrají hru Mindy (skládání něčeho do čtverce), chodí nakupovat, povídají si, čtou spolu knihu (např. když s nudila, četla si s matkou knihu o víně, kterou její matka dostala k Vánocům); matka často uklízí po sestře, která se vzteká, matka ale nemůže nic dělat, aby sestra nedostala záchvat; s otcem se dívá na televizi a hraje hry: Aktivity, Dostihy, jméno, město... o peníze, hrají o 500 Kč, teď vyhrála čtyřikrát 500 Kč, hráli i o 2000 Kč, matka s nimi nehraje, říká, že si za ty peníze raději koupí nové boty

Ideální volný den?

Strávila by ho s kamarádkami, šly by dopoledne do Aquacentra, potom do KFC, na Bubbleology, nebo by jely na její chalupu, kterou mají ve Stěblové, tam chodí k potůčku, je tam sranda, chodí kolem něj a hrají na žraloka – žralok je na suchu a honí je, vždycky uklouznou a spadnou do potoka, nebo tam jezdí na kole, k lesíku; někdy je tam hlídá děda nebo teta, teta ale nemá ráda, když dělají blbosti (dceru jí v 11 letech srazilo auto, má dvě děti)

Ideální dovolená?

Nechtěla by k moři, jela by na Vysočinu jako vloni, s babičkou byly u Sázavy, někdy tam přijel otec s matkou, strýc nebo děda), byla tam 14 dní, teď by jela na druhý břeh na měsíc s kamarádkami ze sídliště

Co by řekla o volném čase?

Dělá hovadiny, ráda padá do bláta, ráda si špiní oblečení; volný čas má skoro každý den, kromě čtvrtka, kdy chodí na „cvičo“, podobné jako discodance, ale jezdí do města (?), hodinu cvičí, pak mají dvacet minut pauzu, kdy blbnou v lesíku, hází tam po sobě „umělými houbama“, pak další hodinu cvičí (v centru města ale žádný lesík není, neví, kam přesně chodí)

Volný čas ji stačí, nudí se, když je nemocná; **K ČEMU VOLNÝ ČAS:** na kamarádky, aby mohly dělat blbosti, dřív je nerada dělala, teď ji to začalo bavit, sedí s I12 a nechce být v blbostech pozadu, I5 má super nápady

ZÁJMY RODIČŮ: matka ráda maluje, pastelkami i barvami na plátno, otec rád chodí někam s kamarády – neví kam, nezajímá ji to, má „dost starostí“, musí se učit s shánět, aby s ní šel někdo ven, otec rád hraje šipky, naposledy byl v hospodě

ČÍM CHCE BÝT: zvěrolékařem nebo sestřičkou

Matce účast ve výzkumu nevalila, I o tom ani nevěděla, když ji ho matka „strčila do žakovský“
Dále chodí do kina s matkou, s kamarádkami, ráda chodí na poutě, do muzeí už moc nechodí; doma umývá nádobí a vynáší koš, na koncerty chodí s matkou

Informátor 11

0. Hry

stolní – Dostihy a sázky, Monopoly, Prší, Černý Petr, kvarteto, Člověče, nezlob se, V kostce (svět, historie?); venku – schovka, bab, fotbal, každý den

1. Čteš časopisy?

Ano, ABC a nebo občas Velkolepý Spider-Man, tak dvakrát týdně; teď čte hlavně ABC, kupuje otec, baví ho to víc než knihy

2. Navštěvuješ muzea a výstavy?

Ano, jednou za měsíc, výstava minerálů, muzeum železnice, s mamkou, taťkou a bráchou

3. Píšeš si deník?

Ne

4. Sbíráš něco?

Ano, mince a známky; mince sbírala matka, dostal je po ní v knize na mince, má po otci má známky, pokračuje v tom

5. Chodíš na hřiště?

Ano, jednou týdně, hraju fotbal, florbal a basketbal, s taťkou nebo s bráchou; každý den venku, s kamarády po škole, Opávko, Hrádek, Drak, cvičí s kamarády na posilovacích strojích

6. Čteš knihy?

Ano, jednou za týden, Lovci mamutů, Děti z Bullerbynu; Klub záhad, (O toulavém Ryzáčkovi?); doma má knihy po matce, půjčuje si je i z knihovny na Dubině; doma má encyklopedie, některé dostal k Vánocům, jiné po matce, rád si je prohlíží, 100 divů světa, o vesmíru, o autech, 1000 otázek, Svět zvířat (400 stran)

7. Chodíš do divadla?

Ano, dvakrát za rok, muzikál Sněhurka, se třídou; spíš se třídou než s rodiči, SNĚHURKA: „bylo to hezký, byli tam hezký trpaslíci“

8. Jezdíš na výlety?

Ano, osmkrát za rok, do Adršpašských skal, s mamkou, tatškou a bráchou

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Ano, hodinu denně; poslouchá hudbu, prohlíží si encyklopedie, něco vyrábí (teď třeba vánoční přání), hraje hry na mobilu

10. Máš památníček?

Ano; od matky, obrázky od příbuzných a od paní učitelky, kamarádům ho chtěl dát, ale nakonec nedal, myslí si, že je spíš pro holky, kluci moc památníčky nemají

11. Chodíš do kina?

Ano, čtyřikrát za rok, s třídou nebo s rodinou, Letadla 2, Rio 2, V peřině, Modrý tygr; multikina v Pardubicích, buď s bráchou a mamkou, nebo s otcem, rodiče dostávají v práci vstupenky, většinou tři, tak se střídají, v kině ale byli i všichni společně; 3D v Pardubicích o mořském světě

12. Používáš počítač?

Ano, jednou za týden; na referáty, pošle si je na mail a vytiskne si je u babičky; jinak počítač moc nepoužívá, občas na hry; má skype – v mobilu, volá si s kamarády, nebo hrají hry

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, Grand Theft Auto, Goodgame Empire, Shakes and Fidget, Minecraft, Pou, jednou za týden; s bratrem hraje závodní hry

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, dvakrát týdně

15. Fotografuješ?

Ano, jednou týdně; na dovolené, má svůj foťák, někdy fotí i na mobil, hlavně krajinu

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, hudební a pohybový; členem sboru dobrovolných hasičů (v Horním Bezděkově), do Trhové Kamenice jezdí 2x týdně na fotbal, o víkendy hrají zápasy, teď jim skončila sezóna, navrhl otec, už chodí asi druhý rok; v Horním Bezděkově chodí na klávesy, k tomu ho přivedla matka, chodila na klavír a pak už nemohla (asi jako malá?); ve škole chodí na bojové sporty – na sebeobranu, se třemi dalšími chlapci ze třídy, dál chodí na stolní tenis a chodil na florbal

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, každý den; utírá nádoby, vyklízí myčku, pomáhá otcí venku, třeba sekat dříví

18. Posloucháš hudbu?

Ano, Justin Bieber, Lenny, Metallica, rap, Faith No More, Kabát, každý den ve sluchátkách na MP3, při tom buď sedí, něco vyrábí nebo se učí

19. Chodíš do knihovny?

Ano, jednou za měsíc, sám

20. Sportuješ?

Ano, fotbal, florbal, sebeobrana – bojové sporty, stolní tenis, dvakrát týdně, sám nebo s tatškou a bráchou; jezdí na kole

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý den

22. Chodíš na koncerty?

Ano, jednou za rok, s rodinou, koncert Kryštof Kemp

23. Chodíš na procházky?

Ano, dvakrát týdně

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, jednou týdně

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, pletu gumičky, dvakrát týdně, sám; na vojenském táboře ho to naučily holky, plete náramky nebo různé věci, otcí upletl půllitr piva, matce jahodu

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, pětkrát za rok, hokej, florbal a basketbal, s rodinou

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, Spongebob, Avenger, Scooby Doo 1 a 2, s bráchou; většinou večer; protože domů přijíždějí až kolem čtvrté hodiny

28. Máš doma zvíře?

Ne, mám zvíře u babičky – psa a u tety taky

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, k babičce a dědovi, ke kamarádům, k tetě a strejdovi

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

fotbal, stolní tenis, florbal

31. Kolik je ti let:

11

ROZHOVOR

Jaké byly Vánoce:

„hezký“, dostal Lego Technic, auto na ovládání, disco kouli, dvě knihy (Babička drsňačka, Kostík Billy), Babičku drsňačku přečetl „hned za čtyři dny“, dál dostal mikinu, tričko, vrtulník na ovládání

Co dělal o Vánocích:

Chodil ven, s bratrem bobovali, četl si, postavili dvou a půl metrového sněhuláka

Co dělal, když byl malý:

Jezdili hodně do ZOO, tam jezdil v autíčkách na elektrické nabíjení, pak takové autíčko dostal a jezdil s ním venku; rodiče mu četli, hlavně pohádky (vzpomíná si na Budulínka), tatka někdy i nějaké vymýšlel

Běžný školní den:

Budí se v 5 hodin, sám od sebe, matka vstává ve 4.30, pak jezdí většinou celá rodina do Pardubic, chlapečci chodí do ranní družiny od (XXX) do (XXX), tam si hraje na mobilu, nebo si tam „s něčím“ hraje, příklad ho nenapadá, hlavně prý na mobilu

Během vyučování se pak baví o přestávkách s kamarády, po vyučování chodí na oběd; když mají po škole kamarádi volno, je s nimi do (XXX) venku, když volno nemají, sedí v šatně a píše si úkoly, v (XXX) je vyzvednou rodiče (XXX), nebo počká na mladšího bratra, než skončí v družině a jedou za rodiči do města autobusem

Když přijedou domů, převlékne se, dělá si úkoly, připravuje se do školy, s bratrem uklízejí myčku a utírají nádoby, dívá se na televizi (sleduje Spongeboba, s otcem a bratrem sledují v televizi hokejová nebo fotbalová utkání), hraje si s vrtulníkem, hraje stolní fotbal

Má svůj pokoj, v něm tři řady knih, další knihy má ve skříni (prostřední knihovnu v pokoji, rodiče mají 2 x čtvrtou knihovnu)

S bratrem hraje stolní fotbal, kulečnick, večer sledují Spongeboba

Co dělá o víkendu:

Když je hezky, je venku s kamarády, jezdí spolu na kole, hrají na schovku; jinak je doma, sleduje televizi (když dávají pohádku nebo nějaký film), čte si; je členem sboru dobrovolných hasičů, v létě se scházejí každou sobotu, jezdí i na soutěže, bratr je také členem (a skoro všechny děti z obce)

Dovolená:

Jednou za dva roky jezdí k moři, jezdí do Řecka, jinak jezdí na týdenní dovolenou v ČR; jezdí na příměstské tábory, jednou byl na takovém táboře s vojenským zaměřením; jinak si hraje s kamarády

Když je u babičky a dědy, s dědou rybaří a pomáhá prarodičům

Ideální den:

Šel by ven, četl by si, díval by se na TV, poslouchal by písničky

Ideální dovolená:

Jel by do Řecka na soukromou pláž, kde je klid (tam, kde byli, bylo rušno a hodně lidí), nebo by si koupil jachtu a obeplul by ostrov; vzal by s sebou rodinu

Volný čas:

„stačí, nepotřeboval bych víc; nudím se jen někdy, strašně málo kdy“; když má hotové povinnosti, může si dělat, co chce

Matka doma každý den cvičí, otec hraje se syny fotbal, jezdí s nimi na tréninky a dívá se na ně, někdy s nimi kope na bránu

K čemu VČ: „musí bejt“, jinak by člověk dělal pořád domácí práce a úkoly, volný čas je k tomu, aby si člověk odpočinul

Odpočívá tak, že si čte, poslouchá písničky

Dvakrát za měsíc k nim jezdí prababička; když ještě bydleli v bytě v Pardubicích, jezdili na celý víkend k babičce, teď už tam jezdí spíš na návštěvy, nebo babička k nim; děda někdy udí maso

Chtěl by být zubař nebo doktor, matka by chtěla, aby byl zubařem

Otec má vystudované dvě vysoké školy, je min. bakalář, nedávno mu byli na promoci; matka má asi střední školu

Informátor 12

0. Hry

Jo, hrajem, společenský. No, hrajem s mamkou většinou společenský a někdy jako s kamarádkama hraje venku jako ty hry, třeba Baba, nebo Kuchta Buchta, Okurka a takhle. Tam máme třeba ty hry ze školy, co znám, třeba Vodníka tam máme, nebo schovku a takhle.. jako si tam vymýšlíme ty hry. JAK SE HRAJOU: Třeba ta Okurka, ta nás baví nejvíc, protože, tam se zatočí, nevidí a takhle jako jde a potom jako řekne „stop zem“ a nesmíme být na zemi, nebo stop prolejšačky a nesmíme být na prolejšačkách, nebo třeba disco, tak musíme tancovat a potom ještě lednice, to musíme se nehnout a vždycky na to máme tři vteřiny, abychom na to našli, nebo to. A my si hraje takhle ty hry, který každý zná a Lucka.. s Luckou už jsme si vymysleli novou, jak je tam takový ve čtvercích a řekne se, kdo má babu, a musíme z rohu do rohu a nesmíme být uprostřed třeba musíme být na rohu. Nebo si hraje třeba normálně ve třídě Kámen, nůžky, papír stop a takhle. KUCHTA BUCHTA: To je jako že do polívky zamíchá názvy třeba kytic a my máme říct třeba.. jse tři a řekneme růže, tulipán a lomikámen a teďka když řekne třeba tulipán, tak ten se.. tak ten ho honí a musíme oběhnout stromy neb třeba Opávku a potom se teprve můžem dotknout toho spoluhráče a tím je zachráněný. A třeba tu Babu, tak je úplně praktická pro všechny a Adriana, Veronika a já ji hraje i ve třídě trochu. STOLNÍ: my máme třeba takovou přírodovědnou hru, máme polička třeba žaludy a beruška a to je beruška je pantomima a žaludy to je rozlouskní a tam máme zase odpovídat na nějaký otázky, co tam jsou na tom papírku, to hraje doma většinou s rodičemi, to je naše oblíbená hra nebo Logik je naše ještě oblíbená hra.. tam je to..tam si pře(d)stavím (?) a on to protihrač nesmí vidět a tam si dám zarážku, aby to nikdo neviděl a on tam dává barvy a hádá, jakou mám tu... a když uhádne barvu i místo, kde já mám, černou, když neuhádne nic, tak nic, a když uhádne jenom barvu, tak bílou právě, takže.. a to je právě že naše oblíbená hra; KAMARÁDKY: no na hřišti, třeba na Opávce, to je naše oblíbený místo, nebo na Drakovi, to je taky naše oblíbený místo; shání kamarádky, s kterýma je sranda, některým kamarádkám řekne vtip a ony to nepochopí (berou to vážně), takže chodí ráda se dvěma

1. Čteš časopisy?

Ano, Animáček, jednou za týden; já čtu a já čtu i knížky, cokoliv, co mě přijde pod ruku, já mám ráda na čtení; ČASOPISY: tam mám někdy mi dávaj rodiče Sluníčko, nebo Animáček, nebo tam mám Simpsonovi někdy, právě ty vtipky tam mám, někdy i Popcorn, nebo i (právo)?; POPCORN: tam jsou jako by jenom vtipy takový a něco novýho ze světa těch celebrit, mě bavěj ty vtipy, já si vždycky nalistuju ty vtipy

2. Navštívuješ muzea a výstavy?

Ano, pětkrát za měsíc, dějiny českého národa, loutkové muzeum, se školou nebo s rodiči

3. Píšeš si deník?

Ano; deníček si píšu, ale s X. a Y., protože nám od první třídy paní učitelka říká silná trojka, tak máme silnou trojku právě že deník, máme takovej Furby blok, kterej jsme koupily dohromady jsme se na to složily právě, takže máme deník dohromady a potom mám ještě vlastní deník právě; CO DO VLASTNÍHO: no píšu si tam třeba, jaký kamarádky..co jsem dneska dělala, jak jsem..co jsem dneska dostala, jestli se rodiče zlobili, nebo ne jako.. a jako..třeba si tam někdy i ..jako hraju si s tím deníkem, že tam napíšu třeba medvídek dostal jedničku \$ si tam píšu, protože se nudím třeba; BLOK: tam mám tři bloky a ještě tři bloky na malování, já tam mám většinou ty bloky na ten deník tam mám tři.. žirafu a potom třeba tam mám ještě tygra a několik těch deníků, že já jich tam mám hodně popsanych, protože rodiče mě hodně učili jako už si to psát od pěti let.. nebo prostě učili mě to a, b.. jak se to píše a právě že jsem si tam z toho udělala deník, co jsem zažívala jako malá..právě oni tam všechno zapisovali. Takže já mám deník od pěti let, protože mi ho psali rodiče.. já to mám právě že jednodušší; SPOLEČNÝ: to píšem tam to třeba na víkend dostane X, na dva dny to dostane Y, na tři dny to třeba dostanu já a tam píšem, co jsme zažily, jak jsme se potkaly, co jsme zažívaly v první, druhý a takhle třídě, pak právě co chceme bejt, nebo jestli to

kamarádství bude pokračovat, co máme za kluky, jestli se shodnem na něčem a takhle tam píšem, kdy jsme se neshodly, kdy jsme se pohádaly; abysme měly vzpomínky my tři právě že na to mládí, jak jsme prdlý

4. Sbíráš něco?

Ano, známky, pohledy, mince, trochu i medaile; sbírám medaile i z koní, ty jsem sbírala dřív, teďka už jenom jezdím pro radost, protože v Apolence jsem třeba vyhrála nejkrásnější kůň třeba, protože jsem se o něj starala každodenně, já jsem ho pojmenovala stejně, jako ho tam už měli, já mám „fejzák“, Black Joe, protože mně se hrozně líbí to jméno, maj ho tam už v Apolence jednoho, ale já ho tam mám u babičky právě.. ty medaile, to byly takový drobnosti, třeba v Apolence ve skákání..v Apolence to nebylo, v Sezemicích..ve skákání, v drezuře a takhle, jak jsem se o něj starala to bylo..nějakej certifikát, to nebyly žádný medaile. Někdy i sbírám mušle, jsme byli hodně u mořích a sbírám pohlednice, známky a ještě něco, já si přesně nepamatuju, někdy i autička na hraní mám pro bratrance, že vždycky, když přijede, tak vždycky si hrajem s autičkama na závody; CO DĚLÁ S POHLEDAMA: no to si jako prohlížím, většinou jsou popsány jako, co jsem psala z tábora..prohlížím si to, jak jsem dřív psala, že to bylo docela nesrozumitelný a se známka já sbírám koní známky většinou.. a někde v drogerii jsem si koupila celou kolekci asi takhle velkou.. to stálo asi padesátikorunu a většinou sbírám ty zvířata, ale já nesbírám žádný ty prezidenty a takhle

5. Chodíš na hřiště?

Ano, poměrně každý den, hrajem hry, s kamarádkami

6. Čteš knihy?

Ano, každý den, Děti z Bullerbynu, Astrid Lindgrenová; Kocourek Modroočko někdy i, nebo čtu třeba i máme hodně knížek starých, tak třeba i pohádky nějakýho kouzelnýho dědečka tam jsou, nebo tam mám Medvědího krále, máme tam všelijaký pohádky, máme tam i Tisíc jedna pohádek, tak si čtu třeba i z toho ještě; spisovatelka ta je moje jako oblíbený spíš ta Astrid Lindgrenová, ta má hezký pohádky právě; ODKUD: knížky má doma, má skoro celou knihovnu, má dvě poličky s knížkama; některý jsou starý a některý i dostávám.. teď jsem dostala, nebo jsem dostala ještě knížku nějaký Winx tam mám

7. Chodíš do divadla?

Ano, dvakrát za měsíc, Karkula atd., se školou, se známýma; do divadla chodím se školou a se známýma

8. Jezdíš na výlety?

Ano, každý víkend, nebo někdy v týdnu, různě po okolí, se známými, se školou

9. Máš doma někdy čas na to, nic nedělat?

Někdy, moc ne; no jako mám, ale většinou já nechci právě, já si najdu třeba na chvíli čas na nějaký seriál, na chvíli čas, ale potom hned jdu ven, nebo jako něco dělám, protože mě to právě nebaví nic nedělat \$

10. Máš památníček?

Ano; CO: kresby od kamarádek i kresby od kamarádek, od paní učitelky, třeba od Pospíchala, kterej už odešel ze školy, jsme ho měli jenom na jeden rok, protože ona mu končila smlouva, tak šel myslím, na Studánku, tak mám od učitelek, od kamarádek a třeba i od Z, která už se odstěhovala a vidám se s ní málo; ten památníček mám spíš ze školy, protože ten památníček domácí mám třeba od dědečka, od tety a zase takhle

11. Chodíš do kina?

Ano, dvakrát za měsíc, s příbuznýma, Ledové království, Babovřesky atd.; do kina taky chodím se školou nebo se známýma; RODIČE: s rodičema právě že taky chodím; CO VIDĚLA: no třeba Ledové království, Pojedeme k moři, viděla jsem tam jako hodně věcí, potom Zloba – královna černé magie, já nevím.. Rio 1, Rio 2, Jak vycvičit draka; chodí do města

12. Používáš počítač?

Ano, dvakrát za týden, ale většinou na referáty; počítač používám; no, každý den ne, používám ho třeba na hry nebo mám Facebook, si tam dopisuju třeba si jenom řeknu, jestli by mohly jít ven, jenom takhle jako komunikace, jestli by mohly jít ven, nebo něco s učením, abych nemusela zbytečně provolávat peníze z mobilu; fotku jen jednu, nemá ho dlouho

13. Hraješ počítačové hry?

Ano, s koňmi, pro dívky, logické, dvakrát nebo třikrát za týden; no třeba hry..já jako žádný brutální.. to..třeba s koňmi, nebo třeba když už nevím jako co, tak ty dětský s nějakýma panenka si tam hraju, protože já už nevím, co, ale většinou jsem.. Simíky tam mám to je taková hra, kde stvoříš člověka a naviguješ ho, co má dělat a nebo hraju nějaký s koňmi tam mám

staženou a tam mám taky Black Joe; SAMA: já hraju někdy sama a někdy i ty dvojitý s kamarádkami, když jsme tady na počítačích, co teďka půjdem a někdy i hraju sama právě no..tam hraju většinou ty s koňma a pro dva třeba Ohýnek a voda je dobrý, nebo něco takovýho

14. Připravuješ se doma do školy?

Ano, každý den

15. Fotografuješ?

Ano, na výletech atd.; fotím se ségrou, fotíme třeba nějakou..kam přijdeme, nebo když jedeme na výlet, tak tam fotím jako ty zajímavosti třeba jsme tam našly kamínek ve tvaru zubu, jako že má kaz, a někdy i srdíčko, to jsem dala ségře k narozeninám; SVŮJ FOTOAPARÁT: foťák mám svůj právě

16. Navštěvuješ kroužek:

Ano, dramatický, výtvarný, vzdělávací, hudební, pohybový; já chodím na kroužky třeba na ty koně právě, nebo chodím na tancování, na atletiku chodím, někdy i na logický právě, já chodím většinou se strejdou právě že na ty logický, on je učitelem právě, tak on mě to takhle učí; CO TO JE: no logický, tam hrajem třeba nějaký ty logický.. toho Logika, nebo já teďka nevím, jak se to jmenuje, piškvorcky; není to kroužek, ale chodí ke strejdovi, který dělá ty kroužky (?), jen s bratrancem a sestřenicí; na dramatický nechodí; KONĚ: s koňma prostě pečuju o ně a jako někdy je i trénuju na nějaký závody, ale já s nima nejezdím, třeba je půjčím kamarádce a trénuju je právě že, starám se o ně, někdy i na projížďky do lesa jezdíme právě, nebo někdy i si zajezdím s kamarádkou třeba, to chodím do Sezemic; atletika i aerobik ve škole; aerobik v pondělí, atletika v úterý

17. Pomáháš s domácími pracemi?

Ano, každý den; pomáhám doma, utírám nádobí, umývám, luxuju, utírám prach, právě vytírám; MUSÍ: ne, nemusím, já to dělám ráda, ale někdy jako musím to utřít to nádobí povinně, nebo umejt a takhle

18. Posloucháš hudbu?

Ano, Justin Bieber, Katy Perry, Dara Rolinc, Chinaski, každý den; někdy na CD a někdy si zapnu počítač a při tom uklízím, já bez hudby moc pracovat neumím, mi to nejde moc od ruky; CO PŘI TOM DĚLÁ: někdy i trénuje na aerobik

19. Chodíš do knihovny?

Ano, třikrát za týden většinou, sama, s kamarádkama, se známýma; do knihovny já chodím, já tam mám i tu kartičku a já tam chodím, protože tam maj hezký knížky s obrázkama se čtením a maj tam i oddělený třeba i horory, vtipy a dětský oddělení, maj tam i hry, když tam mám třeba tu kartičku, tak si tam můžu zahrát jednu hru; někdy chodí i do městské knihovny, ale na Dubinu to má blíž; SAMA: no třeba se ségrou, s rodičemi, někdy i s kamarádkama, ale většinou sama, protože já si tam vybírám třeba nějaký knížky a prodavačka, já jsem s ní docela kamarádka, já tam jsem docela totiž často; RADÍ: no, někdy radí třeba, jako co je hezký třeba pro děti a vtipy.. jako ta knížka vtipnější

20. Sportuješ?

Ano, tancování, atletika, všechny sporty, každý den, sama, s kamarádkami, s rodiči

21. Povídáš si s kamarády?

Ano, každý de, někdy ale ne

22. Chodíš na koncerty?

Ano, třikrát za měsíc, Lucie Bílá, Dara Rolinc, Katy Perry, Chinaski, písničky, sama, s kámoškami, se známýma

23. Chodíš na procházky?

Ano, každý den, do parku, kamkoli, se psem, s rodiči, s koňmi, s kámoškami, s činčilami

24. Povídáš si s rodiči?

Ano, každý den

25. Věnuješ se ruční pracím (např. pletení, vyšívání, háčkování apod.)?

Ano, dvakrát za týden, s rodiči, sama; já někdy tvaruju hlínu, pomáhám tetě (keramika), třeba pro ty děti, aby věděly; a někdy dělám i ruční práce s papírem třeba teďka pro mamku k narozeninám jsem udělala

26. Navštěvuješ jako divák sportovní utkání a zápasy?

Ano, dvakrát týdně, hokej, fotbal, florbal, koně, s rodiči, s kámoškami, sama

27. Díváš se na televizi?

Ano, každý den, Grim, Simpsonovi, „erl“, děčko; dívám se, každéj den mi dávaj epizodu Mazalové na děčku, tak se dívám a dívám se i Jmenuju se Earl, protože tam právě (? Asi napravuje) ty špatnosti a to se mně líbí hrozně, jak je při tom sranda, protože ..ty špatnosti.. třeba

že převrátil karavan jenom kvůli tomu, že byl naštvanej a musel to odčinit; OBLÍBENÉ FILMY: Jmenuju se Earl, Mazalové, někdy i Simpsonovi, Hvězdná brána je hezká, někdy i nějaký holčičí filmy jsem se dívala třeba dřív i na Winx nebo Pokémon; třeba pohádky se díváme s maminkou každou neděli

28. Máš doma zvíře?

Ano, „Mám ráda koně, psa, činčily, křečky, mám je ráda. A starám se o ně pečlivě.“

29. Jezdíš na návštěvy?

Ano, ke známým, přátelům

30. Napiš, jaké jsou tvoje tři nejoblíbenější činnosti:

zpěv, starání o zvířata, ježdění na koni, sport, tanec

31. Kolik je ti let:

10

ROZHOVOR

Jaký byly Vánoce?

Dobry

Jo? Co všechno jsi dostala?

Dostala jsem dvě knížky, potom jsem dostala takový hvězdičky na usnutí a potom jsem ještě dostala hrníček takovej s medvídkem

A jaký knížky?

Knížky byla encyklopedie a potom jsem dostala pohádku

A ty hvězdičky na usnutí, to je co?

No, to je jenom jako by takový světýlko, že zapneš start a to jako.. svítí tam žlutý hvězdičky a když zmáčkneš ještě jiný tlačítko, tak svítěj i barevně takhle

A co jsi dělala, když nebyla škola, bylo volno..

No, já jsem o Vánocích tak jsem jezdila za babičkou a dědečkem jsme si tam předávali dárky a lyžovali jsme tam taky u dědečka, tam bylo hodně sněhu a tak jsem tam mohla zůstat několik i dní a pak tak jsme to.. jsem byla hlavně u dědečka, no

A ty máš ségru?

Hm, starší.

Kolik jí je?

Osmnáct, ne devatenáct. A bude jí dvacet

A ta tam byla s tebou?

No, jako, chtěla tam zůstat, ale měla práci, takže tam byla jenom jako dva dny a potom musela do práce, takže se takhle střídala, nebyla tam úplně napevno

A kam chodí?

Ona chodila do „picérky“, ale teďka dělá v Bubble. Bubbleology, to znáte.

V Afi?

Hm

A to má jako brigádu?

No, má to zatím brigádu, ale vypadá to, že bude zase pracovat napevno teď už.

A do školy už nechodí teda, jo?

Do školy chodí na střední, chemickou

A co jsi ještě dělala?

No, já jsem ještě byla právě i se ségrou jsme jeli ještě s dědečkem na hory nás pozval všechny, on je totiž docela bohatěj \$

Jako i vaše? Rodiče?

No, pozval, ale ona mamka jela teda, ale taťka nemohl, ten musel být v práci, takže on jako pokud byl v práci nějak sobota, neděle, no a on musel trochu si nadělávat, tak v sobotu, neděli si nadělávala potom mohl jít zase taky lyžovat \$

Takže jsi tam byla ty, ségra, mamka#

Taťka a děda. A ještě nějaký jako sourozenci..ne sourozenci jako bratranec a sestřenice, ale oni si to platili už, my jsme je tam jenom potkali. A jenom jako bratrance se mnou jeli, Vojta a Láďa

Tak se ti tam líbilo?

Hm

Tak jo, ještě než si začneme povídat o tom volným čase, tak vzpomeneš si, co jsi dělala, když jsi byla malá?

No, asi ne. Ale vím, že jsem vždycky měla ráda špagety, to vždycky mám \$, ale jsem lezla nahoru vždycky, vyházela všechno a lehla si tam, protože my tam máme poličku, ona mě tam zase mamka dala jinam, třeba do postele a narovнала to tam a já zase, to vím, že já jsem furt někam lezla nahoru

A četli ti vaši?

Jo, četli

Pohádky?

No, pohádky, ale hlavně mně.. to, já znám od mala už ten notebook, protože mě na něm pouštěli pohádky normální. Čím jsem byla větší, tak mi dávali i to, třeba jsem tam měla, jako když už jsem byla hodně velká, tak Kozi příběh se sýrem a takhle \$

A to ti pouštěli večer?

No, večer a taky se mi stávalo, že ráno mě Kát'a vzbudila a dala mi notebook na klín, abych se prej podívala \$

Tak a kdybys mi teďka měla popsat, co děláš během běžného školního dne, od chvíle, kdy ti zazvoní budík, jestli ti zvoní

No, většinou zvoní a jako \$ vyjdu líně z postele a potom jako si někdy zapnu televizi, ale většinou ne, abych to stihla, ale teďka zrovna jo, mi to vyšlo, že dneska jo, tak si zapnu televizi, nasnídám se, udělám si Granko a to..potom si ustelu postel a nakonec teda si vyčistím zuby, chvilku se koukám a potom jdu zas do školy

A co dávají?

Většinou na .. já si dávám na Děčko, tam mají takový dětský pohádky, protože nikde jinde to skoro nedávají nic, protože já vstávám tak jako v šest, vstávám, protože já to jinak nestíhám, já prostě to.. než se vyhraboším z postele, tak je půl sedmý, takže já vstává většinou v šest mi zazvoní budík, nebo mě vzbudí Kát'a a jako udělám to. Takže já se většinou koukám na to Děčko a nebo na Smíchov, pokud mi to vyjde.

A když se teda chystáš do školy, tak je někdo doma ještě?

No, většinou jako byla tam mamka, protože ona už nechodí do práce, protože ona má tu ruku, teď už je v nemocnici, ale potom ... většinou i Kát'a, ale teďka ne zrovna, protože odešla v 6.50

A mamka má nějaký zdravotní problémy...

Ně, ona má právě že jednu ruku, jenom ona ji má do půli, kvůli tomu, že se nějak blbě narodila, a ona jako pracuje hodně s tu rukou, ona si s tím .. ona normálně vaří, ona jako to všechno dělá.. tam má nějak umělej kloub kvůli tomu, protože už to má opracovaný, tak je teďka v nemocnici, teďka už je asi doma i s babičkou – prababičkou, bude u nás spát asi šest tejdnu a přinese si i pejska a koťátko, no tak už jí je asi.. už to není koťátko, no

A mamka teda byla předtím doma, nebo chodila do práce?

Ne, oni právě že se jí hrozně v tý práci vymýšleli, aby hodně pracovala, tak pracovala fakt hodně a nakonec ji vyhodili se slovy, že málo pracuje, a já jsem tam byla i s ní a ona makala a já už jsem nemohla a taky se slovy prej že jim tam krade víno a to.. nekradla, ona ji to dala paní Pilná, která tam s ní je taky. A jí dala dva hrozny vína, maličký, ty co ustříhla omylem, tak jí to dala a ještě prej meduňku, že se.. že se tam obrátila z práce, což je pravda, ale ona jí to taky dala paní Pilná.

A to je nějaký obchod?

No, to je..#

S potravinama?

Ne, to je normálně zahrada a tam se .. ona tam má jako meduňku vyrostlou, že si tam suší, má tam i hroznový víno, paní Pilná tam má jablka a takhle, tak a ona se jim o to stará a mají tam (?) čokla, vlčáka Rexíka a ten je přátelskej a furt na každýho skáče a to je takovýhle a ještě je to štěně právě takhle velký, takže... a hlavně si mě oblíbil, ten na mě skákal, hrála jsem si s ním, protože jinak by nedal mamce pokoj

A mamka jim tam pomáhala teda..

No, pomáhala, to byl jedinej jako ten napevno, jinak tam měli chlapy samý.

A kde to je? Tady někde?

Ne, to je ve Smrčku, ona musela i dojíždět právě. Ono ji to i něco stálo

A taťka pracuje kde?

Taťka pracuje na Českých drahách, já tam mám i od něho zdarma tábor. Ne úplně zdarma, ale stojí nás to pak asi devět set tisícovku právě.

A co tam dělá?

No on tam jako kontroluje, jestli tam choděj.. on je elektrikářem. No a tak.. a kontorluje, jestli to tam to.. ale ne že by nějak pracoval na koleji, to ne

Takže taťka už je ráno pryč, jo?

No, ten jde hodně ráno, ten odchází nějak v (XXX), protože ty ho chtěj to.. \$ a většinou přichází tak v (XXX). A mamka přicházela nějak tak stejně a odcházela teda dýl, ta odcházela teda nějak se mnou, já jsem ji vždycky doprovázela

A mamka tam jezdila autem?

Ne, on táta ji vždycky ji svezl teda ..z to.. k zastávce.. hm.. to.. a autobusem že ona jela do Chrudimě a z Chrudimě ještě do Smrčku. A to někdy i musela ještě pře(?) to.. že měla z Chrudimě že nějak zastavil autobuse a ona měla ještě přeseďat na druhéj. No a ona by ani nemohla řídit s tou jednou rukou no \$

Tak a když pak přijdeš do školy, tak co děláte o přestávkách?

Většinou se teda honíme, to se přiznám, a jsme vymysleli takovou novou hru, že jedna dává jednu botu a tu si házej a nesmí ji chytit a ten, kdo ji upustí, tomu druhýmu, tak ten právě že zase dává botu takhle. Ale to nám paní učitelka zakázala, abychom nerozbili interaktivku.

A když pak skončí škola, tak jdeš domů?

No, většinou jdu domů, nebo.. jako já jdu domů, odložím si aktovku a jdu na kroužky třeba

A bydlíš tady na Dubině někde?

Ano, na Erno Košťála

V bytě?

Hm, v paneláku. My jsme teda docela to.. ono to je docela blízko na rozdíl od třeba od Jindy, ten to má hodně daleko, pokud jste ho tady měla, ale..taky je to výhoda, protože teďka zjistila moje ségra, Kát'a se jmenuje, tak zjistila, že má naproti svého kamaráda a ten má psa a venčí ho dvakrát za týden, protože oni nemají vůbec čas, právě. Takže nám ho dali, ne jako dali úplně, ale jako staráme se o něj, je u nás v bytě, ale většinou si ho teda někdy berou no. No tak jednou se i stalo, když jsme ho ještě měli, tak prej Kát'a mu psala, já jsem ho chtěla vyvenčit taky, tak Kát'a mu psala, jestli ho můžem vyvenčit, a on řekl: „pozdě, posral se mi na postel“ \$ Takže jako, on byl docela rád, že si to.. On je takovej malinkej, zkříženej nějak buldog ještě s něčím a jmenuje se Michal a je černej teda \$

Tak když si teda dáš domů ty věci, tak jdeš na kroužky...

No mám, v pondělí mám aerobic a v úterý zas atletiku a potom mám jako volno a jdu s kamarádkama třeba ven, třeba v pátek to už mám dovolený s Adrou, ale teďka jsem se dohodly, což je úplná blbost, ale jako líbí se mi to, že půjdem na policii, nic tam vyvádět nebudem, ale nám paní učitelka to.. pouští jako video pustila s tuleněm takovým malinkým a jako bylo to docela nehororový, ale takový smutný, že tam bylo, aby jim pomohli, protože jim tam jdou různý vandalové a usekávají jim tam bůh ví co, nějaký hlavy a tak, a tak říkali, abychom jim pomohli, tak my jsme si chtěly jako zeptat policie, jestli to půjde, takhle

Jako aby jim pomohli?

No, protože ono jim to nějak jde, že můžou tam nějak schválit zákon, že to jde, kdybysme to navrhly jako. Ale myslím, že jim to už jako.. policii napadne, když jim pustíme to video

Takže aby chránili ty zvířata malý, jo..

No a navíc to.. jsme se dočetly, že prej jedna taky nějaká malá dívka navrhla, že se mají chránit nějak medvědi.. ne nosorožci to byli, no.. ty taky jsou nějak chráněný a prej dostala medvěda ledního, ale doopravdického právě, mláďátka.. měli nějak obří bazén studenej, tak prej jim dali medvěda. Tak to by se mi líbilo, kdybych dostala teda tuleně, to jako jo.

Tak a když přijdeš z těch kroužků.. Ty máš kde, ty kroužky?

Tady, normálně ve škole

Ve škole?

No

A když pak skončíš, tak co děláš?

Většinou jdu domů a píšu si úkoly, ale někdy se i zdržím, třeba to. Potkám kamarásky a třeba si chvíli něco hrajem, doprovodí mě. My hrajem i někdy po cestě třeba Bombu a nebo jsme si vymyslely Mumii. To je stejný jako Okurka, ale prostě že Mumie má zákaz chodníků a takhle si to může vymýšlet. Tak hrajem někdy po cestě a potom jdu domů a udělám si úkoly, pomůžu kdyžtak i mamce, protože ta to stíhá perfektně, na to, že má tu jednu ruku, a potom si sednu jako i chvíli k televizi jako na Hvězdnou bránu, to.. mě hlavně naučil táta, on si to furt pouští, tak se už na to dívám automaticky \$ pokud dávaj, tak i Earla a ještě Ulici, na Televizní noviny mě většinou zavolaj na to dobrý, ale já se většinou dívám na celý \$ no a potom už jdu jako spát a nebo si můžu pustit i v televizi něco jako.. v televizi nějakou pohádku a nebo třeba na počítači si něco dám.

Tak a čteš si třeba večer?

Čtu, když jako nemůžu, když to mám zakázaný, když mám nějaký to.. což většinou nemám, tak mně většinou zakážou, že nemůžu ven, protože já tam vyvádím většinou.. už zase říkám většinou.. to.. jako s kamarádkama, hlavně s Adrou teda, to my si ještě s Verčou nám říká paní učitelka silná trojka, protože my vždycky vyvádíme.

Tak a když nemáš ty kroužky, tak jdeš domů a píšeš si úkoly?

No, většinou si napíšu jako úkoly dřív, abych to měla jako za sebou, a potom jdu s kamarádkama ven, když někdo jde, a pokud ne, tak třeba na Facebooku tam jsou kamarádky a můžu si to s nima domluvit.

- rozhovor přerušeno do další hodiny -

Tak.. my jsme skončili u toho dne #

No#

A o víkendu jsme se ještě nebavily?

No, podle mě jsme se bavily o kamarádkách teda.. no, že s Verčou a Adrou nám učitelka říká silná trojka, u toho jsme asi skončily.

Tak a co víkendy?

No víkendy, to většinou jezdíme za babičkou, ale teď asi nebudem jezdit, to bude jezdit za náma, pokud teď, protože už se dvakrát ztratila (popisuje, jak babička zabloudila). No a většinou my teda jezdíme za tou babičkou a i jezdíme na zahradu, jsme jezdili po dědečkovi, ten už bohužel nežije, ale babička jo, teda.

A tu zahradu máte kde?

Zahradu máme ve Slatiňanech

A tam jezdíte teda o víkendech?

No, jezdíme, ale v zimě to teda necháme, ale našli jsme tam už i ježka. Jsme ho měli v ruce i s rukavicí, protože on byl někde, kde sekal keře táta, protože ono to tam je zarostlý kopřivama a keřema, tak tam našel ježečka, tam je schoulený takovej, tak mě zavolal rychle, já jsem ho vzala teda v rukavicemi, já chodím v rukavicích na zahradě, protože ono každou chvíli po nás něco leze.. už je to tam to.. musíme to tam trochu udělat, tu zahradu, ona je taková už jako rozbitá \$ tak to musíme to.. No a tak jsem vzala toho ježka a dali jsme ho teda do sena, aby mu bylo teplíčko.

A v létě tam jezdíte každé víkend?

V létě tam většinou jezdíme každé víkend, nebo někdy vynecháváme teda, ale na podzim každé víkend, protože tam jsou hromady jablek a listů.

A co tam ještě děláte?

No, my tak jako sbíráme oříšky, hrušky, švestky, jablka, máme tam už taky borůvky a grapefruit, nebo jak ..já nevím, jak se to říká. Takový jablíčka, má to i dědeček na zahradě. Ono to je jakoby takový do jablka a jí se to jako by když se .. když sloupnete tu.. tak si to vezmete, je to takový kyselý-sladký. Jestli víte, já nevím, jestli to je angrešt nebo takhle, nevím. Já nevím, fakt \$ je to takovej stromeček a vypadá to fakt jak jabka, ale je menší takovej. No, tak tam máme tuhleto rostlinku a rybíz tam máme ještě.

A nějaký kytky tak pěstujete?

Jo, měli jsme tam orchidej, myslím, no a potom máme tam tulipán, fialky nám tam rostou samovolně, pampelišky a sedmikráska taky a potom tam máme ještě nějakou rostlinu, která se teda jako moc tady to.. nevyskytuje a my jsme od nějaké paní, která ji pěstuje, sehnali semínka a rostou nám tam dvě, ale už nám tam nějak ty kořeny rostou jak plevel, já to nechápu \$

Takže tam pomáháš?

No, pomáhám, mám to tam moc ráda, mě to tam baví a taky jsme tam zrealizovali trochu tu chaloupku, protože ta už je taky docela škaredá, tak jsme to uvnitř zametli, vyčistili a vyluxovali, dali jsme jako nová okna, ještě to potřebujeme nějak natřít a takhle, aby to bylo trochu lepší.

Tak to budete mít hezký

No, doufáme, protože tatkově se teda moc nechce, protože jednou, když natíral taky tu..tu.. tak se mu vylil teda ten kbelík, on ho takhle nesl a ona na něj volala mamka, že nějak se stalo něco Kátě, protože ona spadla ze schodů.. že ona ..ona šla na půdu pro něco a spadla, protože ona je docela jako těžká, ona je baculatá, jako ona váží podle mě i to.. jak sto kilo, já nevím, právě že ona je hrozně tlustá, to říká i ta .. máma a táta \$ no, tak spadla nějak nešikovně ze schodů, se skutálela a měla něco s kolenem, takže potom to.. jak šel rychle to.. tak upustil kbelík a vylil si ho na hlavu. Takže on moc teda tohle nemá rád, no. Ale teda i mamka byla pocákaná teda.

Tak a když jste doma, teda o víkendu třeba, tak co děláte?

Většinou já ..my v neděli uklízíme, každou neděli, protože my jsme takový čistotný, ale Kátě teda ne, ona.. protože ona se svlíkne a hodí to do postele všechno, takže ona tam má haldy oblečení,

skříně má narvaný a furt chce nový oblečení a potom ona jí tam potají jako takhle.. ona si kupuje nějaký z Mekáče ty.. ty stehýnka a ty hamburgery a ona to jí večer a potom si to ani neuklidí, takže nám se stalo že ona jedla normálně třešně, dala si je do hrnku a zapoměla jíst..jako vypít tu šťávu, takže ona se jí tam udělala plíseň. No, nic hezkýho \$ no.. tak.. no.. a.. není moc čistotná, ale jako na mým stole mi tam dělá taky bordel, takže já jako uklízím každé den, takže to..

A ještě něco děláte společně s rodičema?

No, většinou taky taťka jezdí na fotbal, tak já taky hodně sportuju teda. Ne moc s rodičema, ale mě baví jít ven nebo jezdit na kole, to je moje nejoblíbenější, no, krom koní, no a jako já je furt přemlouvám na nějakou koňskou tábor, ale posledně, když jsem jela, tak ono, stálo hodně drahé, takže jsem tam byla jenom jednou, nebo dvakrát, jinak jezdím k babičce a ta jako nevlastní farmu, ale jako.. ta.. její jako dcera vlastní farmu, takže já tam můžu chodit a jezdit.

Takže teta

No.. takhle nějak. Já nevím, jak se to jmenuje \$ asi jo

A tam teda jezdíš teda jo?

No, většinou o prázdninách.

A pomáháš tam s něčím?

No, já většinou ráda jako se starám o ty koně teda, já si je čistím, vykadám většinou stáj, odvezu to zase na ten seník a oni tam mají teda i velblouda \$ mají tam velblouda, kozy, ty .. ovce, mají tam i nějaký poníky, ale hlavně koně. A mají tam i nějaký dostihový teda. Ne jako úplně na Velkou pardubickou, ale na nějaký malý soutěže, který pořádají tam teda.

A tam s babičkou jste u tety, nebo tam jedete#

No, většinou jako my tam chodíme, protože ono to není moc daleko, my tam většinou jezdíme na kole a nebo si teda nazpátek prej si teda můžem vypůjčit i koně, no ale jako musíme je zase vrátit, to zase jo #

A kde babička bydlí?

Ona babička bydlí myslím, jako ona bydlí v Chrudimi, ale chaloupku má v Proseči, ale já nevím, v jaký vesnici je ta farma a ani nevím, jestli v Proseči. Fakt nevím

A co třeba děláš s babičkou ještě, nebo s dědou, když seš tam o prázdninách

No, jezdíme hodně na ryby

S dědou?

No, děda hrozně miluje chytání ryb a jednou jsme tam i přespali u toho jezera, ale on má i nehezký zážitky třeba od pána, toho si pamatuju i já i ten rybník, tak tam je rybník a tam chytal hodně.. chytat ryby, tam mají hrozně ryb a já jsem si tam vždycky hrála s prknem, tam mají okousaný prkno, on ho tam někdo dal zlomený prkno právě a tak si tam vždycky hrála s prknem a ono se zjistilo, že ten pán (u kterýho se dovolil?) tak ten pán nějak zemřel, že ho.. nevím, že se nějak zastřelil nebo nějaká sebevražda, já fakt nevím, já o tom fakt nechci mluvit \$ ale já o tom pánovi nic nevím, já znám jenom ten rybník. A teď kon chodíme k jinýmu, zážitek byl, že Vojta a ještě jeden kamarád, kterýho si tam našel v Proseči, tak šel za tím kamarádem a on měl prut, doopravdivý, ten kamarád, no a vyšly spolu na ryby, nic neřekl no a jeho maminka se strachovala, babička se strachovala, dědeček byl rozzlobenej, protože mu Vojtovi se tohleto nestává, to spíš mně, protože jsem#

A Vojta je bratranec?

No, bratranec, ale hodně malej, myslím, že mu je šest roků. No, tak se vydal k tomu rybníku, tak řekl Báře a Lubošovi, to je.. to jsou moje sestřenicice všechno, tak že jeden dolů, jeden nahorů a potom my jsme měli jít pěšky a na konci řekl, že nás svezou, ale my jsme řekli, že si aspoň zaběháme, tak jsme běželi k tomu rybníku a ta.. babička ho hledala, jestli se neschoval někde po domě, dědeček běhal kolem zahrad, Markétka tam musela hlídat ..to..protože babička tam úplně zapomněla na kuře v troubě, takže Markétka to tam zachránila, ta je nejstarší z rodiny, myslím, no, to tam zachránila, ještě měli akci, a se ještě přidala Bára, ta je na kole, ona měla stejnou cestu jako nahoře, jsme se tam setkali na rozcestí, tak jsme jí jen tak doběhávali no a Bára tam byla první no a teda našli jsme je. Zpátky někdo. Myslím, že ten malej chlapeček spadl do rybníka, ale to.. na nějaký schody, takže byl celej mokrej a Vojtu jsme zase vzali my, jako radši do ruky, aby nezdrhnul a utíkali jsme k babičce a dědečkovi

A ty tam seš teda takhle s těma bratrancema a sestřenicema?

No, většinou ono je nás tam dvanáct většinou teda

Dvanáct dětí?

No, my máme#

A to jste všichni příbuzní?

No, my máme docela rozrostlou rodinu \$ hm.. myslím, že Luboš, Láďa, Vojta, Bára, druhá Bára, Markétka, Miloš, Honzík, potom tam jsem já, potom ségra taky, to je deset už, potom ještě tam je ... když propočítám babičku a dědečka, tak to je dvanáct už a ještě někdo tam je.. Davídek..#

A babička s dědou vás hlídá všechny?

No, no \$ ale je to teda fuška. Davídek tam ještě je a potom tam, myslím, že je ještě jeden, ale nemůžu si vzpomenout.

A vejdete se tam vůbec všichni?

Jo, on má tu chaloupku obrovskou, to je jak naše škola dvoupatrová nebo třípatrová \$ jako on má, dole je kuchyň a jeden pokoj, ještě sprcha, když vyjdete ze dveří, tak tam je ještě ulička a tam je sauna, tam má i saunu takovou a vedle toho záchod a tam se většinou chceme koupat, my nechceme v tý druhý vůbec, no, potom tam má ještě jako na vaření, ale jako ty zabíjačky, on tam dává zabíjačky, tam dává jitrnice, všechno má jako.. a potom tam má ještě kumbál a tam spravuje traktor a takhle

A vy pomáháte taky na zabíjačkách?

No, většinou jo, no jako nemám ráda ty krvavý věci, ale já snesu všechno, já jsem mohla.. já jsem měla i za úkol oškubat slepici a vykuchat, takže to nebylo moc hezký, ale jako já to vydržím. Krom teda koní, to bych nedokázala, já teda koně fakt ne, protože ty jsou moje největší to.. takže ty fakt ne, ale jako on tam má ještě (?) to druhý je tam zase ulička, tam vždycky zatáhneme..má tam nějakou plachtu, jednou jsme tam měli i vystavený židličky všechny a tam on má i plátno i ten ten.. a promítal nám tam i film teda. No, takže tam.. ten to má dobrý teda

Tak to je obrovský

No, to je obrovský

A to je na vesnici někde?

No, v Proseči, že tam právě že je, jak je náměstí, tak ještě nahoru a tam je chaloupka. No a potom ještě tam jako, když jdeme nahoru, tak tam je celej pokoj, tam máme, tam je dvouložnicová, potom je tam křeslo a ty .. potom je tam televize, krb tam je, má ještě to.. záchod, koupelna tam není, tam je jenom umyvadlo, tam jsou tři záchody

To je skoro hotel \$

No, to ne \$ a potom ještě je jeden pokoj a tam jsou taky dvě postele. Ale musíme i spát teda na zemi, ale oni maj takový speciální, i vodovou maj postel jako.. tu žínku, takže můžeme spát i na vodový teda

A tam seš dlouho takhle o prázdninách?

No, většinou týden, ale překonala jsem rekord na čtrnáct dní teda, ale myslím, že i jako.. když mi bylo osm, tak jsem tam byla možná tři tejdny, nebo čtyři, protože byli nějak na dovolený rodiče v Tunisku, tak jsme tam byli čtyři tejdny, ale všichni bratrance, protože se rodiče domluvili, že se zbavěj dětí, že je daj dědečkovi a půjdou na dovolenou. Já nevím, jestli se pak domluvili, ale opravdu to bylo na stejno.

A s rodičema jezdíte někam?

Jo, my jezdíme vždycky každej rok, já jezdím na tábor, potom se vystřídám s rodičema, rodiče jdou zase pryč a potom jdeme společně, pokud Káťa chce teda, ta už si rozhoduje sama, tak jdeme třeba, minule jsme byli ve Švédsku, v Norsku, ještě jsme byli v jednom městě no a potom jsme byli v Děčíně a dneska..teda letos jako oprázdninách jsme byli ve Slovensku, na Slovensku

A k moři jezdíte třeba?

K moři jsme byli třeba v Itálii u tety, ona tam je teda, ale ona je nevlastní, protože ona mamka jako měla to.. a děda Láďa je právě že s tou.. \$ jak to říct. Děda Láďa právě že, tak ten má nevlastní bab.. jako manželku, nevlastní babičku má máma a zase její vlatsní máma má nevlastního tátu zas. Takže ona má nevlastní oba dva a potom je ještě jenom babička. Takže.. my jsme byli v Itálii u tý tety a tam měla malýho Danečka, jsem místo něho uklízela, on byl hroznej.. nebudu říkat to slovo \$, protože ten nechtěl uklízet, nemohl jíst nic jinýho, ale teda pochválím si.. jsme leželi na dvoulůžkový posteli s Káťou ještě a tam byla, nevím jak velká, ale asi takhle a takhle metrová televize, možná i větší na široko a tu jsme si mohli klidně pouštět, jak dlouho chceme, ale Káťa usla první a já jsem na to koukala už hodně dlouho a potom jsem to vypla a šla spát \$, protože už to nemělo cenu

A kde se ti nejvíc líbilo v cizině, na dovolený?

No spíš v tý Itálii a ve Slovensku teda taky, protože jsem tam poznala i dvě nový kamarádky a ostatní jako.. jsem měla hodně kamarádů, mně říkaj i holky, že jsme taková kamarádká \$

A na severu jsi říkala ve Švédsku, že jste to byli?

No ve Švédsku, v Norsku.

A tam se ti líbilo jak?

No to se mi líbilo jako.. my jsme tam byli i.. my to máme zadarmo, protože my jsme byli i .. protože Káťa má kamarádku Kristýnu X. a Oni jezdějí taky na dovolenou, takže jsme .. to bylo hodně.. taťka, mamka moje, potom ségra, já, potom tam byl jeden známej, kterej je takovej cyklista, potom tam byl ještě jeden známej a ten mi dal i barbínu, když jsem byla malá, ten mi dal nějakou moderní, tu já ji mám teda ještě furt, potom šla její máma, táta a potom ještě Kristýna, takže nás tam bylo devět v autě. Já jsem se tam hodně nudila, ale to.. byli jsme třeba tam vyfoceny.. já jsem byla tam na obrovským koňovi jako normálním a potom ještě na soše jsem byla vyfocená, oni (?) se fotili třeba ve vláčku malým a takhle\$, takže jsem si to užila docela dost a s nima byla i sranda teda

Tak a kdybys měla volnej den, kterej by sis mohla naplánovat úplně podle sebe, jak by vypadal?

Asi bych šla do Aquaparku v Praze, ten je hezkej, a potom do IQ parku, tam jsem i byla.

A to je taky v Praze?

No, to je .. to může být v Praze i v Liberci, klidně bych šla i do Dinoparku, mně to nevadí, a potom bych šla asi do kina

S kým bys šla?

Jako s rodinou, protože oni už dlouho nebyli v bazéně, my se koupeme v jednom rybníce, takovej (?) , mě tam kousla už ryba, já jsem do ní nějak kopl a ona mi to oplatila \$ byl to nějakej, nevím, myslím štika, že to byla, a mně to nevadilo, on to byl jenom takovej malej kousanec

Takže s rodičema bys jela..

No, s rodičema a i klidně i s kamarádkama.. mně.. já jsem hrozně závislá na Adře a Elče, prostě my jsme takový nejlepší kamarádky prostě. Protože my jako se dobře bavíme, je s náma sranda, to říkaj všichni a taky byla sranda ve škole, jsme se hrozně chechtaly, já jsem spadla ze židle a Adriana řekla „ty vole“ a se smála celá třída a nakonec jsem se zvedla a řekla „to byla d'aha“ \$ to.. protože.. paní učitelka se to...tomu taky smála, ale dala nám za trest úkol, takže.. s náma je jako sranda a Eliška se chechtala, že potom vyprskla taky smíchy, protože ona to celou dobu držela v sobě, že jako nebude se smát, aby neměla úkol, a potom vyprskla, takže se smála.

Tak a kdybys mohla naplánovat dovolenou v létě, podle sebe, měla bys peněz, kolik bys potřebovala, jak by vypadala?

No já nevím, já bych jela hlavně s kamarádkama třeba na nějakej koňskej tábor nebo na nějakou koňskou farmu, a potom do Itálie, tam se mi líbilo hrozně a byly tam dobrý hrozně špagety \$ já mám hrozně ráda špagety a rajskou, prostě všechno rajský

Tak a co bys řekla o svém volným čase?

Hm.. jako mám ho..jako já ho mám dost, ale já ho většinou trávím v kuchyni, mě hrozně baví třeba vařit, nebo pomáhat mamce, takže já ho mám dost, takže třeba půjdu ven a potom, když mám třeba volno, tak večer jsem u televize, nebo a nebo pomáhám mamce, aby si taky mohla sednout jako. Ta je většinou furt na nohou \$

A nudíš se někdy?

Hm.. většinou..jako někdy se nudím, to jo, ale třeba když odjedou rodiče. Odjedou na nákup, ségra je v práci, tak já si pověším na zabradlí bradu, takhle roztáhnu ruce a nudím se. Takže já většinou potom, když už je to zlý a nudím se, tak většinou jdu s kamarádkama teda ven.

A kdo plánuje, co budeš dělat ve volným čase?

No, jako já si to někdy plánuju, jako třeba jak kdy půjdu ven, s kým půjdu ven a takhle, ale někdy i jako že mě vezmou, minule jsme byli, on je táta, sbírá tanky a on toho je plněj obyvák, myslím, že jedna, dva, tři, čtyři, pět, šest polic teda. A on má v tom i třeba Ferrari nebo tak nějak. Ale.. nejlepší to .. ted'ka ještě přeskochím, nejlepší dovolená ta byla taky v Itálii, ale taky jsme byli někde dál, taky tam bylo koupaliště takhle, já jsem myslela, že jsem tam i v jednu chvíli chytla rýmu, ale tam bylo.. protože on dostal k narozeninám poukázku na jízdu v Bugati..plácám, ve Ferrari, potom Lamborghini a Bavorák, tak já jsem jela v Bavoráku a potom mě pustili jako.. na první zkušební jízdu je taky vedle toho instruktor, ale potom mě už pustili do Lamborghini a do Ferrari, takže jsem se všichni projeli, ale mamka byla šťastná, protože ona se projela ještě v starým autě a to nemělo střechu a takhle jí vlály vlasy a já jsem tam byla s ní a Káťa taky jí vlály úplně, protože Káťa má vlasy asi podsud'.

Tak a jaký mají rodiče zájmy?

No, tatínek teda sbírá a hodně si kupuje ty letadle, ale taky ten..fotbal teda. Každou neděli jde na fotbal, pokud není třeba nachlazenej \$ a mamka.. se nedá říct, ale ráda šije teda. No, většinou zašívá všechno a šila mi, jako malá, když jsem měla ty bábinky, tak mi šila šatičky na ně, mám

sněhurkovéj oblek mi třeba ušila a takhle no a ušila mně i na bárbiniky mi ušila normálně jako když se perou mi ušila šaty a ještě ten.. (?) takže ona ráda šije, ale i jako má ..jako ona je ráda, že ona může něco dělat i proto jako aby nějak to.. třeba když ji pomáhám, tak je docela ráda. A jinak zájmy.. ono ji baví skoro všechno, ono nejde říct, ale třeba když je utahaná, tak ji moc ta práce nabaví

A čtou si vaši?

Jo, to čtou. Ona i to.. on si čte o tý druhý světový válce i ta první světová válka.. on táta taky sloužil na vojně malou chvíli, ale ne třeba za Hitlera, to ne \$, ale jako chvíli sloužil, ale teda čte si v tý první světová válka, druhá světová válka a to.. pouští si to i na počítači teda a ta.. hm.. mamka si čte v knížkách třeba Kát'a jí dala teďka O štěstí a lásce takovou komedii spíš a jinak má taky knížky a Kát'a si taky čte

Tak a co dělají kamarádi, nebo kamarádky ve volným čase?

Kamarádky, oni ..Eliška třeba o sobotě a neděli jezdí taky k babičce někdy a Adra ta blbne se mnou, no. S tou vždycky chodíme v pátek ven, protože ona má jinak zájmy, protože my se moc to.. protože v pondělí já mám aerobik a ona nemá čas, v úterý mám zase to.. ona jde na klávesy, takže se setkáváme, když jdem jako z toho.. a když jdem zase do toho.. a potom ve středu ona má sportovní aerobik a zase ve čtvrtek taky sportovní aerobik, takže má volno jenom v pondělí a v pátek, ale já v pondělí nemůžu

Tak a k čemu je podle tebe volnej čas?

No.. Abysme se pobavili\$

A ještě k něčemu?

No abysme třeba i byli s rodičema, protože oni jsou v práci, my jsme ve škole, děláme si úkoly, takže jako moc na sebe čas nemáme taky

A o víkendech děláte něco společně?

No, děláme. Většinou jako někdy jezdíme na výlety třeba jsme byli i v zoo no a to.. a někdy jdeme i to.. jsme byli normálně ve všech zoo, já mám pocit. My jsme byli i v Děčíně. Byli jsme i na výstavě vláčků, potom jsme byli i někdy v muzeu a takhle.. ale on moc muzeum nemá rád, takže on šel někde k letadýlku a my jsme šli do muzea a takhle jako jezdíme po těch výpravách, většinou večer se vracíme. Na oběd máme řízek s chlebem, takže.. naše typická ta.. oběd a ještě sekaná, no \$ nic jinýho asi moc nemáme, my máme rádi k obědu spíš tohle teda

A když zůstanete doma o víkendu..

Tak já většinou jdu ven, nebo na počítač, nebo se koukám na televizi, ale většinou teda jdu ven, já se nedokážu udržet v bytě moc dlouho teda. Protože jako mně i je docela špatně, když jsem v bytě, protože Kát'a jako zase..ona se tak stříká těma voňavkama a taky jako furt to. Nemáme tam čerstvý vzduch, protože ona říká, že když otevřu balkón, nebo okno, tak „mně bude zima“ a „bolí mě hlava“ a „bude tady průvan“, takže já většinou chodím ven, protože mně je potom dobře, když mě třeba bolí hlava a jdu evn, tak na to za chvíli zapomenu a je mi zase fajn, takže on je to můj lék takovej, no

Tak a tys říkala, že chodíš i na koncerty někdy. Tak s kým chodíš?

No, většinou s Kát'ou, na Lucce Bílý jsme byly taky#

Samy dvě?

No, to ne, to jsme byly i s mamkou, ale na Chinaski chodíme s Kát'ou. My máme obě dvě rádi stejnou skupinu, Chinaski, ale naši jako.. u těch zpěvaček to je jinak, ona má ráda nějaký jiný. Jako můžu jako mně nevádí třeba ten rock 'n' roll a tak nějak a mám ráda Katy Perry, Daru Rolinc, ty hezky zpívaj, a taky Lucku Bílou, no. A ještě nějaký zpěvačky, ale tyhle jsou moje nejoblíbenější

A tys taky psala, že ráda zpíváš. A proč třeba nechodíš na nějaký kroužek?

No, chodila jsem na zpívání, ale jako hodně malá, ale mě to tam nebavilo, protože my jsme tam stáli a houpaly se a to mě nebavilo, třeba kdybychom zpívaly při sportu, tak to by teda bylo lepší, ale nebavilo mě to tam, takže já jsem nemohla chodit na to zpívání moc.

Tak a doma máš nějaký zvíře? Pejska?

No, to máme půjčenýho a potom máme činčilu. Dvě, Ferdu a Víťu. Jedna je bílá, Víťa, ta je maličká, tu jsme dostali k narozeninám, když jsme byly na dovolený a volala Kát'a, že máme doma překvapení, já jsem řekla, tak buď si přinesla nějaký zvíře, a nebo je těhotná \$ no, takže jsem to uhodla s těma zvířatama.Ferdu nám dala paní B., to je naše známá, kvůli tomu, že měla kočku a ta kočka si myslela, že je to velká myš. Poprvý on hrozně lezl do náruče, ale Ferda ho naučil, že má se vyhýbat teda..

A křečky máte, nebo jste měli?

No, křečky jsem měli a fretku taky. Ale křečky jako ještě máme, ale dali jsme je už babičce, protože on tam táta nemá moc rád ty.. protože křeček dělal hrozně rámus ještě víc než činčila. A fretku jsme měli ještě před činčilama. Možná že jsme měli i kočku, nevím

Tak a ještě se tě zeptám na ty koně. Ty jsi říkala, že jsi někde jezdila?

No, jezdila jsem v Apolence a teď jezdím.. já nevím teďka, kde to je.. je tam farma, já ani nevím, jak se jmenuje, ale jezdím tam a oni se hrozně opišej po Apolence mi přijde, protože oni tam mají ryzáka a taky se jmenuje Black Joe, (popisuje koně, na kterých jezdí)

A to jsou jako nějaký projížd'ky?

No, to jsou jako ..ze začátku to byly lekce, jak mám jako řídit toho koně a taky jak ho mám nezkrotit, ale víst na lonži a potom jsme se už učily ty anglický jízda, westernová jízda a takhle.

A to jsi chodila o víkendu tam?

No někdy o víkendu a někdy i samovolně, že jsem tam mohla jít autobusem, že mě to rodiče dovolili. Já tam třeba můžu i do stájí

A teďka teda jezdíš někam jinam, jo?

No, už jezdím jinam

A tak tě rodiče vozej, nebo kde to je?

No, já právě vůbec nevím. Ale jezdíme tam autem a můžu i autobusem

Tak a ještě jsi mi říkala, že máš památničky, nějaké do školy jeden a jeden jako pro rodinu?

No, jako já jsem měla ten pro rodinu, ale ten už je plnej

A tam ti kreslil teda kdo?

Mamka, taťka a jako všichni členi rodiny jsem to dala, kromě babičky.. toho dědečka.. ten je po smrti, takže mám skoro všechny, ale musím si udělat novej, protože je problém, že já jsem to nechala u klece a oni mi to sežrali. Takže já to dám do toho školního, on je velkej, ten mám ještě s bárbínkama, ten už je starej, takže možná dostanu prej novej, koňskej

Tak a čím bys chtěla bejt, až budeš velká?

No, vždycky prej, mi rodiče říkaj, že jsem snila, že budu jeřábnice, ale teďka jako chci být buď jako kuchařkou, trenérkou jako koní, protože fakt jako koně ty mám ráda, a nebo třeba nevím, nějakou bohatou osobou \$ třeba zpěvákem nebo herec, mně by to nevadilo

A víš, jaký mají rodiče vzdělání?

Já vím, že táta má vysokou, že udělala, aby mohl být právě tím elektrikářem, ale mamka nevím, to nevím.